

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

578. plenárne zasadnutie EHSV – obnovenie funkcií, 26. 4. 2023 – 27. 4. 2023

2023/C 228/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odporúčania EHSV týkajúce sa dôkladnej reformy európskeho semestra (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2023/C 228/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Právo na zdravé životné prostredie v Európskej únii, najmä v súvislosti s vojnou na Ukrajine (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	10
2023/C 228/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Ďalšie zlepšenie digitálnej konkurencieschopnosti EÚ (prieskumné stanovisko)	17
2023/C 228/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – 30 rokov jednotného trhu: ako zlepšiť fungovanie jednotného trhu (prieskumné stanovisko)	22
2023/C 228/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Neistá práca a duševné zdravie (prieskumné stanovisko na žiadosť španielskeho predsedníctva Rady EÚ)	28
2023/C 228/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Demokracia na pracovisku (prieskumné stanovisko na žiadosť španielskeho predsedníctva)	43
2023/C 228/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Postup pri sociálnej nerovnováhe (prieskumné stanovisko na žiadosť španielskeho predsedníctva Rady EÚ)	58
2023/C 228/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Rozvoj kompetencií a zručností v kontexte dvojakej zelenej a digitálnej transformácie (prieskumné stanovisko na žiadosť švédskeho predsedníctva Rady EÚ)	64

2023/C 228/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím (prieskumné stanovisko na žiadosť Európskej komisie)	71
2023/C 228/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Iniciatíva týkajúca sa virtuálnych svetov, ako je metaverzum (prieskumné stanovisko na žiadosť Európskej komisie)	76
2023/C 228/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prechod na dlhodobu udržateľný dopravný systém (prieskumné stanovisko na žiadosť švédskemu predsedníctva Rady EÚ)	81

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

578. plenárne zasadnutie EHSV – obnovenie funkcií, 26. 4. 2023 – 27. 4. 2023

2023/C 228/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh na odporúčanie Rady týkajúce sa posilnenia sociálneho dialógu v Európskej únii [COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)] – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Posilnenie sociálneho dialógu v Európskej únii: využitie jeho plného potenciálu na riadenie spravodlivej transformácie [COM(2023) 40 final]	87
2023/C 228/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zhromažďovaní a prenose vopred poskytovaných informácií o cestujúcich (API) na účely posilnenia a uľahčenia kontrol na vonkajších hraniciach, o zmene nariadenia (EÚ) 2019/817 a nariadenia (EÚ) 2018/1726 a o zrušení smernice Rady 2004/82/ES [COM(2022) 729 final] – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zhromažďovaní a prenose vopred poskytovaných informácií o cestujúcich na účely prevencie, odhaľovania, vyšetrovania a stíhania trestných činov terorizmu a závažnej trestnej činnosti a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/818 [COM(2022) 731 final]	97
2023/C 228/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní motorových vozidiel a motorov, ako aj systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre takéto vozidlá, pokiaľ ide o ich emisie a životnosť batérií (Euro 7), ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 715/2007 a nariadenie (ES) č. 595/2009 [COM(2022) 586 final – 2022/0365(COD)]	103
2023/C 228/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania [COM(2022) 732 final – 2022/0426(COD)] – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o pokroku dosiahnutom v boji proti obchodovaniu s ľuďmi (štvrtá správa) [COM(2022) 736 final]	108
2023/C 228/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o obaloch a odpade z obalov, o zmene nariadenia (EÚ) 2019/1020 a smernice (EÚ) 2019/904 a o zrušení smernice 94/62/ES [COM(2022) 677 final – 2022/0396 (COD)]	114
2023/C 228/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí [COM(2022) 748 final – 2022/0432 (COD)]	121

2023/C 228/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Budovanie silného a udržateľného sektoru rias v EÚ [COM(2022) 592 final]	126
2023/C 228/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Politický rámec pre plasty na biologickej báze, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty [COM(2022) 682 final]	132
2023/C 228/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o osobitných pravidlách týkajúcich sa liekov na humánne použitie, ktoré sa majú uviesť na trh Severného Írska [COM(2023) 122 final – 2023/0064 (COD)]	141
2023/C 228/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o osobitných pravidlách vstupu určitých zásielok maloobchodného tovaru, rastlín na výsadbu, sadiiva zemiakov, strojov a určitých vozidiel, ktoré boli v prevádzke na poľnohospodárske alebo lesnícke účely, do Severného Írska z iných častí Spojeného kráľovstva, ako aj nekomerčného premiestňovania určitých spoločenských zvierat do Severného Írska [COM(2023) 124 final – 2023/0062 (COD)]	144
2023/C 228/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej štatistike obyvateľov, domov a bytov, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 862/2007 a ktorým sa zrušujú nariadenia (ES) č. 763/2008 a (EÚ) č. 1260/2013 [COM(2023) 31 final – 2023/0008 (COD)]	148
2023/C 228/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o pravidlá DPH pre digitálny vek [COM(2022) 701 final – 2022/0407 (CNS)] – Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 904/2010, pokiaľ ide o opatrenia administratívnej spolupráce v oblasti DPH potrebné pre digitálny vek [COM(2022) 703 final – 2022/0409 (CNS)]	149
2023/C 228/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/413, ktorou sa uľahčuje cezhraničná výmena informácií o dopravných deliktoch súvisiacich s bezpečnosťou cestnej premávky [COM(2023) 126 final]	154
2023/C 228/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Pracovný dokument útvarov Komisie – Hodnotenie pravidiel štátnej pomoci na zdravotnícke a sociálne služby všeobecného hospodárskeho záujmu a nariadenia o pomoci <i>de minimis</i> v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu [SWD(2022) 388 final]	155

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

578. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV – OBNOVENIE FUNKCIÍ, 26. 4. 2023 – 27. 4. 2023

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odporúčania EHSV týkajúce sa dôkladnej reformy európskeho semestra

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2023/C 228/01)

Spravodajcovia: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Javier DOZ ORRIT

Luca JAHIER

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	27. 10. 2022
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	18. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	226/2/6

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky semester napriek svojim nedostatkom zohráva dôležitú úlohu pri koordinácii národných hospodárskych politík v rámci EÚ. Jeho postupy však neumožnili uspokojivé zapojenie občanov a politických, hospodárskych a sociálnych subjektov v členských štátoch do jeho procesov a odporúčaní. Úroveň účasti organizovanej občianskej spoločnosti v európskom semestri je vo väčšine členských štátov nedostatočná a nekvalitná. Hoci došlo k určitému zlepšeniu v rámci konzultácií o navrhovaní národných plánov obnovy a odolnosti, nebolo to konsolidované a v niektorých krajinách došlo z politických dôvodov nedávno k zbrzdzeniu, pokiaľ ide o záväzky ďalej podporovať túto účasť.

1.2. Oznámením Európskej komisie, v ktorom sa stanovujú usmernenia týkajúce sa revidovaného rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ⁽¹⁾, ktoré Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje⁽²⁾, sa vytvára flexibilnejší a diferencovanejší rámec fiškálnej politiky, ktorý si bude vyžadovať rokovania a dohody inštitúcií EÚ s členskými štátmi. Na to, aby boli úspešné, je rozhodujúca národná zodpovednosť za proces a prijaté záväzky. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebná reforma postupov a harmonogramov európskeho semestra.

1.3. EHSV sa domnieva, že zodpovednosť členských štátov je možná len s konkrétnym a štrukturálnym zapojením politických, hospodárskych a sociálnych subjektov do európskeho semestra. Je presvedčený, že zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti sa rovnako ako zapojenie národných parlamentov a miestnych a regionálnych samospráv musí stať jedným z pilierov revidovaného európskeho semestra. Právomoci Európskeho parlamentu by sa mali rozšíriť tak, aby mal viac spolurozhodovacích práv v súvislosti s hospodárskopolitickými usmerneniami a návrhmi európskej povahy.

1.4. EHSV navrhuje reformu európskeho semestra s cieľom posilniť jeho transparentnosť a demokraciu, zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti a účinnosť jej fungovania v spojení s cieľmi hospodárskeho rastu a kvalitného zamestnania, sociálnej súdržnosti a konvergencie medzi členskými štátmi, ako aj urýchlenia zelenej a digitálnej transformácie. Existujúce systémy ukazovateľov sa musia preskúmať, doplniť a navzájom zosúladiť, čím sa prispeje k zlepšeniu postupov hodnotenia.

1.5. EHSV je presvedčený, že hlavné nástroje európskeho semestra, najmä odporúčania pre jednotlivé krajiny, by sa mali vzťahovať na obdobie troch rokov s ročnými hodnoteniami a preskúmaniami. Tento návrh je v súlade s oznámením Komisie o revidovanom rámci správy hospodárskych záležitostí EÚ a uľahčí proces národnej zodpovednosti a účasti organizovanej občianskej spoločnosti.

1.6. Práve dodržiavanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny umožňuje posúdiť platnosť a účinnosť európskeho semestra. EHSV sa preto domnieva, že najvhodnejším stimulom je prepojiť ich vykonávanie s rozpočtom EÚ a získať z neho časť finančných prostriedkov podľa vzoru Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

1.7. EHSV navrhuje, aby sa sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti zapojili prostredníctvom štruktúrovaného formálneho konzultačného postupu na európskej aj národnej úrovni, ktorý by zahŕňal fázy navrhovania a rozhodovania, ako aj vykonávania, monitorovania a hodnotenia. Tieto konzultácie by sa mali uskutočniť v rámci osobitného alebo už existujúceho orgánu, ktorému sú takéto funkcie pridelené zo zákona. Dôležitú úlohu v tomto procese by mali zohrávať aj existujúce národné hospodárske a sociálne rady.

1.8. EHSV je presvedčený, že zásady a všeobecné charakteristiky štruktúrovaného a trvalého zapojenia organizovanej občianskej spoločnosti do rôznych fáz európskeho semestra by sa mali vymedziť v nariadení EÚ, pričom by sa mala rešpektovať skutočnosť, že podrobnejšia špecifikácia postupov a orgánov, v rámci ktorých sa tieto konzultácie uskutočňujú, je záležitosťou právnych predpisov členských štátov, a mali by sa dodržiavať kritériá otvorenosti, transparentnosti a reprezentatívnosti.

1.9. Podľa názoru EHSV by sa v tomto nariadení mali stanoviť základné kritériá a zásady týkajúce sa okrem iného: harmonogramov (súvisiacich s harmonogramami Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a európskym semestrom), formality zasadnutí a prístupu verejnosti k dokumentácii včas a v náležitej forme, zápisníc, verejného oznamovania návrhov a reakcií verejnej správy, ako aj plánu vykonávania dohôd.

1.10. EHSV je presvedčený, že je potrebné prehĺbiť diskusiu o fiškálnej kapacite a vlastných zdrojoch EÚ. Domnieva sa, že geopolitické, hospodárske, sociálne a environmentálne výzvy, ktorým bude EÚ čeliť v nadchádzajúcich rokoch, si budú vyžadovať financovanie európskych spoločných statkov.

2. Úvod

2.1. Cieľom stanoviska je podporiť úvahy a formuláciu návrhov na solídnu reformu postupov európskeho semestra s cieľom zabezpečiť transparentnejšiu, demokratickejšiu a účinnejšiu správu hospodárskych záležitostí EÚ a účinnejšie zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť.

⁽¹⁾ Oznámenie o usmerneniach týkajúcich sa reformy rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ, COM(2022) 583 final.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Oznámenie o usmerneniach týkajúcich sa reformy rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ* (Ú. v. EÚ C 146, 27.4.2023, s 53).

2.2. V analýze a návrhoch EHSV sa zohľadňuje obsah správy hospodárskych záležitostí EÚ, oznámenie Európskej komisie, v ktorom sa stanovujú usmernenia týkajúce sa revidovaného rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ, ako aj stanovisko EHSV k tomuto oznámeniu a jeho uznesenia o zapojení organizovanej občianskej spoločnosti do vypracúvania a vykonávania národných plánov obnovy a odolnosti (na roky 2021 a 2022) ⁽³⁾.

2.3. Podobne ako pri príprave uvedených uznesení EHSV uskutočnil rozsiahle konzultácie so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti prostredníctvom národných delegácií skupiny ad hoc Európsky semester (zložených z troch členov z každej krajiny – jedného člena za každú skupinu). Tieto konzultácie mali formu dotazníka a siedmich návštev krajín (diskusie za okrúhlym stolom). Výsledky konzultácií sú uvedené v prílohe ⁽⁴⁾ a sú zhrnuté v bode 5 stanoviska.

3. Základné informácie

3.1. Po kríze v roku 2008 bol európsky semester zavedený ako nástroj správy hospodárskych záležitostí EÚ. Spočiatku bol zameraný na finančnú stabilitu členských štátov, postupne sa doň okrem hospodárskych a rozpočtových politík začlenila aj problematika zamestnanosti a sociálnych vecí. Teraz ide o polročný cyklus koordinácie politiky zamestnanosti, hospodárskej, sociálnej a fiškálnej politiky, pričom členské štáty zosúladujú svoje rozpočty a hospodárske politiky s cieľmi a pravidlami dohodnutými na úrovni EÚ. Od svojho zavedenia v roku 2011 sa stal dobre etablovaným fórom na diskusiu o výzvach v oblasti fiškálnej a hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti krajín EÚ v rámci tohto spoločného ročného harmonogramu. Vzhľadom na hospodárske a sociálne dôsledky pandémie v roku 2020 a vojnu vyvolanú neodôvodnenou a nevyprovokovanou inváziou Ruskej federácie na Ukrajinu bola potrebná väčšia koordinácia medzi členskými štátmi. Európsky semester sa preto v roku 2021 upravil tak, aby zohľadňoval vytvorenie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Vykonávanie národných plánov obnovy a odolnosti je teraz hnacou silou ich reformného a investičného programu na nasledujúce roky. So svojim širším rozsahom pôsobnosti a mnohostranným dohľadom európsky semester doplnia vykonávanie národných plánov obnovy a odolnosti.

3.2. Podľa článku 18 ods. 4 písm. q) nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti by sa pri príprave a vykonávaní národných plánov obnovy a odolnosti malo poskytnúť zhrnutie konzultačného procesu vykonaného v súlade s vnútroštátnym právnym rámcem a stručné vysvetlenie toho, ako sa vstupy zainteresovaných subjektov odrážajú v pláne obnovy a odolnosti ⁽⁵⁾. Medzi tieto zainteresované subjekty patria miestne a regionálne samosprávy, sociálni partneri, organizácie občianskej spoločnosti, mládežnícke organizácie a iní. Ako však EHSV zdôraznil vo svojom uznesení prijatom v máji 2022, zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti sa doteraz vo všeobecnosti vnímalo ako neuspokojivé, a to aj vzhľadom na prirodzené rozdiely medzi krajinami v existujúcich konzultačných procesoch.

3.3. Štyri hlavné ciele európskeho semestra sú: 1. predchádzať nadmerným makroekonomickým nerovnováham v EÚ; 2. zabezpečiť zdravé udržateľné verejné financie (Pakt stability a rastu); 3. podporovať štrukturálne reformy na podporu hospodárskeho rastu, zamestnanosti a sociálnych politík (Európa 2020, Zelená dohoda, ciele udržateľného rozvoja, Európsky pilier sociálnych práv); 4. podporiť investície. V nadväznosti na krízu spôsobenú pandemiou ochorenia COVID-19 a prijatie nástroja NextGenerationEU je teraz cieľom monitorovať aj národné plány obnovy a odolnosti.

3.4. V novembri 2022 Európska komisia uverejnila oznámenie, v ktorom sa stanovujú usmernenia týkajúce sa reformovaného rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ ⁽⁶⁾ s návrhom zachovať referenčné hodnoty Paktu stability a rastu (3 % deficitu HDP a 60 % pomer dlhu k HDP) a stanoviť postupy na zníženie dlhu diferencované podľa krajín a dohodnuté s ich vládami (s národnými strednodobými plánmi fiškálneho vývoja). Tento revidovaný rámec by bol jednoduchší, transparentnejší a účinnejší, s väčšou národnou zodpovednosťou a lepším presadzovaním. V rámci tejto revidovanej štruktúry by sa fiškálne plány navyiac zadlžených členských štátov stanovili na obdobie štyroch rokov (s možným predĺžením o ďalšie tri roky), pričom by sa dodržiavali konkrétne a dohodnuté investičné a reformné programy podliehajúce každoročnému sledovaniu súladu. V tomto návrhu sa odzrkadľuje takzvaný „duch nástroja NextGenerationEU“. Závery Rady ECOFIN zo 14. marca 2023 odrážajú zblíženie názorov členských štátov v mnohých oblastiach

⁽³⁾ Uznesenia EHSV na tému *Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do národných plánov obnovy a odolnosti – čo funguje a čo nie?*, prijaté vo februári 2021 (Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 1), a na tému *Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do národných plánov obnovy a odolnosti – ako ho môžeme zlepšiť?*, prijaté v máji 2022 (Ú. v. EÚ C 323, 26.8.2022, s. 1).

⁽⁴⁾ Príloha k stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému *Odporúčania EHSV týkajúce sa dôkladnej reformy európskeho semestra* (europa.eu).

⁽⁵⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁽⁶⁾ COM(2022) 583 final.

a uvádzajú sa v nich aj také oblasti, v ktorých je potrebná ďalšia práca na revidovanom rámci (?). Pre Európsku komisiu poskytujú politické usmernenia k príprave zodpovedajúcich legislatívnych návrhov. Rada EÚ konkrétne uviedla, že členské štáty by do všetkých fáz cyklu európskeho semestra a tvorby politík mali systematicky, včas a zmysluplne zapájať sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a iné relevantné zainteresované subjekty, pretože to má zásadný význam pre úspech koordinácie a vykonávania hospodárskej a sociálnej politiky a politiky zamestnanosti. Túto výzvu podporila 23. marca aj Európska rada.

3.5. Prostredníctvom tohto koordinačného nástroja sa EHSV neprestajne snaží podporovať zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do rozhodnutí, ktoré ju môžu ovplyvniť. Cieľom bolo posilniť demokratickú legitimitu občianskej spoločnosti a jej dôveru v inštitúcie EÚ a zabezpečiť účinnejšie vykonávanie uvedených národných plánov a programov. Tieto konzultácie sa preto uskutočnili so zámerom identifikovať odporúčania organizovanej občianskej spoločnosti v členských štátoch a posilniť ich úlohu v týchto procesoch. V konzultáciách sa zohľadnili prebiehajúce zmeny týkajúce sa európskeho semestra (vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, zahrnutie kapitoly REPowerEU a revízia rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ).

4. Metodika použitá pri konzultáciách

4.1. Údaje a informácie požadované na účely tejto správy boli zhromaždené v období od decembra 2022 do marca 2023. Celkovo bolo prijatých 23 národných príspevkov (odpovede na dotazník a/alebo usporiadanie okrúhleho stola) (8). Konzultácie sa uskutočnili na základe poznatkov členov a zapojili sa do nich sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti. V niektorých krajinách boli zapojené národné hospodárske a sociálne rady alebo rovnocenné orgány a v iných sa uskutočnili aj konzultácie so zástupcami vlády.

4.2. Toto stanovisko vychádza aj z externých zdrojov, ako sú publikácie think-tankov, porovnávacie výskumné štúdie a národné diskusie. Okrem toho bol dotazník zaslaný niekoľkým európskym organizáciám občianskej spoločnosti, častiam kontaktnej skupiny EHSV a ďalším zástupcom všetkých troch skupín EHSV.

5. Zistenia z výsledkov konzultácií

I. oddiel: Nadviazanie na našu predchádzajúcu prácu na národných plánoch obnovy a odolnosti

5.1. 1. otázka – Súčasný stav zapojenia organizovanej občianskej spoločnosti do vykonávania plánov obnovy a odolnosti

Vo všeobecnosti nedošlo k žiadnym významným zmenám. Hlavnými prekážkami sú: nedostatočná politická vôľa vlád, absencia systematického a jednotného prístupu k monitorovaniu a nedostatok stálych a formálnych postupov a štruktúr na informovanie a dialóg. Organizovaná občianska spoločnosť navrhuje vytvorenie centrálnej platformy pre európsky semester, ktorá by zahŕňala všetky národné informácie, vytvorenie štandardizovaných konzultačných a monitorovacích mechanizmov s aktívnejšou úlohou národných hospodárskych a sociálnych rád (a rovnocenných orgánov).

II. oddiel: Názory organizovanej občianskej spoločnosti na európsky semester

2. otázka – Konzultácie s organizovanou občianskou spoločnosťou v rámci európskeho semestra

Konzultácie s organizovanou občianskou spoločnosťou v kontexte európskeho semestra sa vo všeobecnosti považujú za nedostatočné a/alebo neúčinné, za formalitu s nízkou mierou prijímania predložených návrhov. Opýtané zainteresované subjekty z členských štátov navrhujú: vymedzený a pravidelný konzultačný cyklus s lepším prístupom k dokumentácii a väčšou transparentnosťou, zverejňovaním výsledkov, časovým harmonogramom v súlade s cyklom európskeho semestra a zviditeľňovaním procesu pre verejnosť.

5.2. 3. otázka – Efektívnosť a legitímnosť európskeho semestra ako nástroja koordinácie hospodárskej a fiškálnej politiky

Väčšina zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti pozitívne hodnotí úlohu európskeho semestra pri koordinácii hospodárskych politík a politík zamestnanosti, hoci vyjadrené nedostatky bránia jeho väčšej efektívnosti a legitímnosti. Domnievajú sa, že interaktivitu procesu brzdí administratívne zaťaženie a chýbajúca štruktúrovaná a jednotná metóda konzultácií. Kritizujú aj nízku mieru prijímania odporúčaní pre jednotlivé krajiny a slabú integráciu Európskeho piliera

(?) Európsky semester – súhrnná správa na rok 2023, Generálny sekretariát Rady, 20. marca 2023.

(8) AT, BE, BG, CZ, IE, IT, EL, ES, FI, FR, HR, CY, LT, LU, HU, MT, NL, PL, RO, SI, SK, SE a DK.

sociálnych práv a sociálnych ukazovateľov do hodnotiacich mechanizmov. Väčšina navrhuje, aby sa v rámci reformy európskeho semestra uprednostnili strednodobé a dlhodobé ciele.

5.3. 4. otázka – *Odporúčania pre jednotlivé krajiny*

Väčšina respondentov je presvedčená, že odporúčania pre jednotlivé krajiny sú v súlade so strednodobými a dlhodobými výzvami, hoci sú príliš všeobecné alebo sa zameriavajú na fiškálnu udržateľnosť, pričom zanedbávajú napríklad problematiku zdravotníctva, vzdelávania a sociálneho začlenenia a len čiastočne odrážajú záujmy sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti. Lepšie dodržiavanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny si vyžaduje lepšie zosúladenie s prioritami vlád a občanov, transparentnejšie a participatívnejšie monitorovacie a hodnotiace mechanizmy a účinnejší systém stimulov a sankcií.

5.4. 5. otázka – *Piliere európskeho semestra, ktoré sa majú posilniť prioritne*

Pandémia vyzdvihla prioritu štrukturálnych reforiem a rastu. Štrukturálne reformy podporujú odolnosť hospodárstva a vyžadujú si investície, čo je druhá priorita európskeho semestra. Investíciami by sa mal podporovať hospodársky rozvoj a sociálna súdržnosť. Posilnenie sociálneho dialógu a účasť organizovanej občianskej spoločnosti na európskom semestri musia byť zaručené európskym právnym predpisom. Zásadná udržateľnosť verejných financií nesmie byť protikladom investícií, ktoré podporujú vzostupnú hospodársku a sociálnu konvergenciu.

5.5. 7. otázka – *Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF)*

Väčšina respondentov sa domnieva, že je potrebné posilniť prepojenie medzi EŠIF a vykonávaním odporúčaní pre jednotlivé krajiny a politickými a sociálnymi dialógmi a synergiami medzi národnými orgánmi zodpovednými za riadenie európskeho semestra a EŠIF s cieľom vypracovať plán vykonávania odporúčaní pre jednotlivé krajiny. Mala by sa podporovať väčšia integrácia a konvergencia národných cieľov, politik a zdrojov, lepšie prepojenie fondov s európskymi politikami a lepšie využívanie zdrojov na podporu rozvoja znevýhodnených regiónov.

III. oddiel: *Názory organizovanej občianskej spoločnosti na európsku správu hospodárskych záležitostí*

5.6. 6. otázka – *Aké aspekty by sa mali posilniť, aby sa zlepšil spôsob vykonávania európskej správy hospodárskych záležitostí*

Transparentnosť a zodpovednosť sa považujú za najdôležitejšie prvky na zlepšenie spôsobu, akým sa vykonáva európska správa hospodárskych záležitostí. Je dôležité zabezpečiť, aby všetky zainteresované subjekty mali prístup k informáciám o odporúčaníach v oblasti hospodárskej politiky a ich vykonávaní a aby sa vytvorili jasné makroekonomické ukazovatele, prahové hodnoty a ciele tak, aby sa rámec správy hospodárskych záležitostí EÚ a európsky semester stali podrobnejšími, cieľnejšími a hmatateľnejšími. Ďalej zastáva názor, že by sa malo posilniť zapojenie Európskeho parlamentu, národných parlamentov, sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, aby sa zabezpečilo, že hospodárske politiky budú odzrkadľovať potreby a obavy širokého spektra zainteresovaných subjektov.

6. **Všeobecné pripomienky**

Preskúmanie rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ

6.1. EHSV podporuje návrhy Európskej komisie na reformu správy hospodárskych záležitostí⁽⁹⁾ a žiada urýchlene prijať ich legislatívne nástroje, aby mohli nadobudnúť účinnosť v roku 2024, keď sa zruší aj všeobecná úniková doložka Paktu stability a rastu.

6.2. Zmeny obsiahnuté v oznámení Komisie, najmä tie, ktoré sú zamerané na zníženie úrovne verejného dlhu v členských štátoch na základe zásad diferenciacie a flexibility⁽¹⁰⁾, si nevyhnutne vyžadujú zmeny postupov európskeho semestra. EHSV je presvedčený, že väčšie zapojenie národných politických, hospodárskych a sociálnych subjektov musí byť nevyhnutným dôsledkom, aby sa zabezpečilo riadne demokratické zastúpenie spoločnosti ako celku. V tejto dôležitej oblasti hospodárskej politiky by sa mali náležite zohľadniť rôzne názory a záujmy, ktoré zastupujú najmä sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti. Komisia zdôrazňuje význam národnej zodpovednosti. V tejto súvislosti je nevyhnutné, aby národné strednodobé fiškálne plány vychádzali z toho, čo sa urobilo v kontexte plánov obnovy a odolnosti, a posilnili to, t. j. zahrnutím článku podobného článku 18 ods. 4 písm. q) nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti by sa vytvorila povinnosť väčšej kontroly spôsobu, akým členské štáty konzultujú

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Oznámenie o usmerneniach týkajúcich sa reformy rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ* (Ú. v. EÚ C 146, 27.4.2023, p. 53).

⁽¹⁰⁾ EHSV načrtnol návrh tejto flexibility najmä v bodoch 3.6 a 3.7 uvedeného stanoviska.

s organizovanou občianskou spoločnosťou a začleňujú jej požiadavky do plánov. Je veľmi dôležité poznať názory sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti na reformy a investície navrhnuté v týchto plánoch a na ich vykonávanie.

6.3. Komisia práve uverejnila oznámenie s názvom *Priemyselný plán v kontexte Zelenej dohody určený pre vek emisnej neutrálnosti* ⁽¹¹⁾. Spája sa v ňom potreba zabezpečiť súlad s cieľmi Zelenej dohody, vykonávaním koncepcie strategickej európskej priemyselnej autonómie a opatreniami na posilnenie konkurencieschopnosti európskeho ekologického priemyslu vzhľadom na dôsledky zákona o znižovaní inflácie presadzovaného vládou USA. Jedným z návrhov priemyselného plánu v kontexte Zelenej dohody je vytvorenie Európskeho fondu suverenity v kontexte revízie viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 v polovici obdobia s cieľom investovať do najinovatívnejších technológií v oblasti zelenej a digitálnej transformácie, a tým chrániť súdržnosť a jednotný trh pred rizikami spôsobenými nerovnakou dostupnosťou štátnej pomoci ⁽¹²⁾.

6.4. Politická a akademická diskusia o správe hospodárskych záležitostí EÚ zahŕňa také otázky, ako je budovanie stálej centrálnej fiškálnej kapacity EÚ a úroveň a druh vlastných zdrojov, ktoré by EÚ mala mať. Účelom tohto stanoviska nie je vyjadrovať sa k týmto otázkam. EHSV je presvedčený, že inštitúcie EÚ by mali urýchlene uskutočniť dôkladné úvahy o týchto otázkach a o modeloch ďalšej integrácie menovej, fiškálnej a rozpočtovej politiky. Je však presvedčený o tom, že hovorí za väčšinu európskej organizovanej občianskej spoločnosti, keď uvádza, že hľadanie spoločných európskych riešení a budovanie spoločných európskych statkov je nevyhnutné na riešenie geopolitických, hospodárskych, environmentálnych a sociálnych výziev, ktorým čelí EÚ a jej členské štáty, a na úspešné vykonávanie zelenej a digitálnej transformácie vedúcej k produktívnejšiemu, konkurencieschopnejšiemu a environmentálne a sociálne udržateľnejšiemu hospodárskemu modelu. EHSV sa domnieva, že preklopenie technologickej priepasti v porovnaní s USA a Čínou a posilnenie hodnotových reťazcov si vyžaduje spoločnú európsku priemyselnú politiku. Strategická autonómia, ktorú požadujú európske inštitúcie v oblastiach od zahraničnej a obrannej politiky až po politiku v oblasti priemyslu, technológií, obchodu, zdravia, kvalifikácií, výskumu a vývoja, si vyžaduje spoločné európske riešenia a spoločné európske statky. Potrebujeme viac, než len národné riešenia založené na fiškálnej kapacite každého členského štátu, ktoré by mohli vážne ovplyvniť riadne fungovanie jedného z najväčších úspechov EÚ: jednotného trhu.

6.5. EHSV je presvedčený, že v záujme riadneho financovania európskych spoločných statkov sa musíme začať usilovať o riadne, efektívne a účinné využívanie existujúcich finančných zdrojov a čo najlepšie využívať všetky dostupné zdroje z verejných a verejno-súkromných investičných a finančných nástrojov, ktoré má EÚ k dispozícii. Na tento účel požaduje maximálnu flexibilitu pri vykonávaní programov a pri synergiách a presune finančných prostriedkov medzi nimi, ako aj používanie prísnych hodnotiacich a monitorovacích systémov. Účast občianskej spoločnosti môže zvýšiť transparentnosť a účinnosť tohto procesu.

6.6. Bez ohľadu na uvedené si rozsah investičných potrieb, pokiaľ ide o spoločné statky a podporu investícií, ktoré majú realizovať členské štáty, bude vyžadovať dodatočné financovanie. Okrem toho sa musia vytvoriť vhodné podmienky na zabezpečenie primeraných súkromných investícií a najvhodnejšieho regulačného rámca z dlhodobého hľadiska. EHSV tento názor vyjadril v uvedenom uznesení (z roku 2022) o národných plánoch obnovy a odolnosti spojených s dosahovaním cieľov Zelenej dohody a urýchléním energetickej transformácie. Musíme si uvedomiť, že nevyhnutnou podmienkou pokroku v tomto smere je v prvom rade úspešné vykonávanie národných plánov obnovy a odolnosti.

6.7. EHSV je presvedčený, že dobrou správou hospodárskych a rozpočtových záležitostí sa musí čo najskôr vyriešiť problematika systému vlastných príjmov EÚ, a zároveň sa musia splniť záväzky stanovené vo VFR na roky 2021 – 2027 a nástroji NextGenerationEU a položiť základy na posilnenie európskeho rozpočtu z dlhodobého hľadiska.

Európsky semester a jeho postupy

6.8. Európsky semester napriek svojim nedostatkom zohráva dôležitú úlohu pri koordinácii národných hospodárskych politík. Jeho postupy však neumožňujú dostatočne jasné a pravidelné zapojenie občanov a národných politických, hospodárskych a sociálnych subjektov v členských štátoch do jeho procesov a odporúčaní. Počas veľkej recesie tohto storočia bol európsky semester prenosovým kanálom pre jasne procyklické politiky, ktoré sú samozrejme odvodené zo zásad politickej ekonomie, podľa ktorých bol riadený. Vo veľmi odlišnej reakcii európskych inštitúcií na krízu spôsobenú pandémiou ochorenia COVID-19 sa postupy európskeho semestra nahradili postupmi nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti. Vďaka pozitívnemu stimulu z jeho grantov a úverov formoval prostredníctvom národných plánov obnovy a odolnosti určitý model orientačného plánovania investícií a štrukturálnych reforiem. Po uplynutí platnosti Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa nebude možné vrátiť k predchádzajúcemu modelu semestra. Preto je potrebná reforma, ktorú EHSV navrhuje.

⁽¹¹⁾ COM(2023) 62 final.

⁽¹²⁾ Výkonná podpredsedníčka Európskej komisie Margrethe Vestagerová na plenárnom zasadnutí EHSV 24. januára 2023 uviedla, že zo 677 miliárd EUR, ktoré členské štáty prideliť spoločnostiam od začiatku pandémie, pripadalo 50 % na Nemecko a 25 % na Francúzsko.

6.9. Problémy, ktoré organizovaná občianska spoločnosť identifikovala vo fungovaní európskeho semestra a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, sa v členských štátoch prirodzene líšia svojou povahou a intenzitou. Najviac kritizované sú však najmä tieto aspekty:

- komunikácia so zainteresovanými subjektmi a spoločnosťou nie je dostatočne kvalitná a transparentná,
- účasť sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti zriedka dosahuje úroveň kvality, ktorá umožňuje uznať ich užitočnosť,
- krátke časové rámce na konzultácie s organizovanou občianskou spoločnosťou v rámci európskeho semestra sťažujú zapojenie všetkých národných politických, hospodárskych a sociálnych subjektov, ako aj dodržiavanie usmernení zahrnutých v národných plánoch reforiem a odporúčaní pre jednotlivé krajiny,
- v mnohých prípadoch národné plány reforiem a odporúčania pre jednotlivé krajiny nie sú dostatočne dobre štruktúrované, pokiaľ ide o ich ciele a návrhy reforiem, a ich sociálny obsah je nedostatočný,
- úroveň súladu s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny je vo viacerých krajinách nedostatočná a sankčný mechanizmus sa ukázal ako neúčinný.

6.10. Postupy Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v niektorých ohľadoch zlepšili situáciu. Hoci ešte stále prebieha hodnotenie v polovici trvania ⁽¹³⁾, z konzultácií uskutočnených v súvislosti s dvoma uvedenými uzneseniami EHSV a týmto stanoviskom vyplynulo, že sa dosiahol značný súlad s požadovanými reformami. To nepochybne súvisí s pozitívnym stimulom, ktorý poskytuje prijímanie finančných prostriedkov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Úroveň realizácie investícií však zaostáva. Úroveň účasti organizovanej občianskej spoločnosti sa v počiatočných fázach vykonávania národných plánov obnovy a odolnosti zlepšila v porovnaní s úrovňou dosiahnutou v prípravnej fáze a v porovnaní s obvyklou úrovňou semestra. V roku 2022 však nedošlo k žiadnemu zlepšeniu a v niektorých krajinách sa zistili vážne problémy v dôsledku politických zmien.

6.11. Reforma rámca správy hospodárskych záležitostí, ako ju navrhuje Komisia, si jasne vyžaduje úpravu európskeho semestra. Revidovaný spoločný rámec fiškálnej politiky ponúkne flexibilnejší a diferencovanejší rámec zahŕňajúci rokovania a dohody inštitúcií EÚ s členskými štátmi. Bude to znamenať zmeny v harmonogramoch a postupoch európskeho semestra. Aby bol naďalej účinný a úspešný, bude musieť uľahčiť národnú zodpovednosť za proces prijatých záväzkov, čo možno dosiahnuť len širším zapojením politických, hospodárskych a sociálnych subjektov do tohto procesu. Podľa EHSV musí byť preto zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti jedným z pilierov revidovaného európskeho semestra. Zásadný význam má aj zapojenie národných parlamentov a miestnych a regionálnych samospráv.

6.12. EHSV už vyzval na prijatie európskeho legislatívneho aktu s cieľom regulovať zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti do európskeho semestra. Článok 18 ods. 4 písm. q) nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti by sa mohol považovať za základ pravidla, ktoré EHSV požaduje. Navrhujeme, aby išlo o nariadenie, v ktorom by sa stanovili základné zásady a charakteristiky konzultácií s organizáciami občianskej spoločnosti. Týmto spôsobom by nariadenie bolo v súlade s národnými tradíciami a postupmi sociálnej účasti, pričom by sa vyžadovalo, aby sa vykonávalo v súlade so základnými zásadami a charakteristikami stanovenými v európskom nariadení.

6.13. Európska komisia oznámila, že uverejní oznámenie o posilnení sociálneho dialógu a odporúčania o úlohe sociálneho dialógu na národnej úrovni. EHSV je presvedčený, že ak by táto iniciatíva viedla k prijatiu právnych predpisov, mala by dopĺňať nariadenie, ktoré výbor požaduje.

7. Návrhy reformy európskeho semestra

7.1. EHSV navrhuje reformu európskeho semestra s cieľom posilniť tieto zásady, hodnoty a trendy: transparentnosť, demokracia, zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, efektívnosť jeho fungovania a efektívnosť pre rast ekonomík a kvalitného zamestnania, príspevok k sociálnej súdržnosti a konvergencii medzi členskými štátmi a dokončenie zelenej a digitálnej transformácie hospodárstva EÚ.

7.2. Na tento účel je potrebné obnoviť, doplniť a zosúladiť existujúce systémy ukazovateľov týkajúce sa hospodárstva, zamestnanosti, sociálnej a environmentálnej oblasti, aby sa posilnili postupy hodnotenia, do ktorých by sa mali zapojiť aj sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti.

⁽¹³⁾ Hodnotiaca správa EHSV na tému *Hodnotenie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v polovici trvania* (má sa prijať v septembri 2023).

7.3. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa pri koordinácii hospodárstiev EÚ a formulovaní návrhov na podporu ich udržateľného rastu vždy zohľadňoval sociálny rozmer hospodárskych rozhodnutí. V opatreniach podporovaných v rámci semestra sa musí uprednostňovať inovačná kapacita a rast produktivity, ako aj vykonávanie spravodlivej transformácie v rámci zelenej a digitálnej transformácie európskeho hospodárstva a vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv. Ide o produktívnu rovnováhu nazývanú „konkurencieschopná udržateľnosť EÚ“ a vymedzenú v posledných dvoch stanoviskách k ročnému prieskumu udržateľného rastu, ktoré EHSV plne podporil.

7.4. EHSV je presvedčený, že hlavné nástroje európskeho semestra – ročná stratégia udržateľného rastu, národné plány reforiem a odporúčania pre jednotlivé krajiny – by mali trvať tri roky s ročnými hodnoteniami a preskúmaniami. Umožnila by sa tým aj lepšia účasť politických, hospodárskych a sociálnych subjektov, zväčšila národná zodpovednosť a podporilo lepšie uplatňovanie týchto nástrojov.

7.5. Dodržiavanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny zo strednodobého hľadiska, ktoré EHSV presadzuje, pomôže posúdiť platnosť a účinnosť európskeho semestra. V rámci konzultácie, ktorá sa uskutočnila v súvislosti s týmto stanoviskom, sa identifikovali najmä postoje organizovanej občianskej spoločnosti v súvislosti s hodnotou sankcií za nedodržiavanie predpisov a najúčinnjšími druhmi sankcií. EHSV je presvedčený, že najvhodnejším prístupom je poskytnúť stimuly na dodržiavanie predpisov s cieľom splniť národné záväzky ich prepojením s rozpočtom EÚ a prijímaním určitých finančných prostriedkov členskými štátmi v súlade s modelom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Na to, aby boli tieto záväzky vyvážené a v súlade so všetkými piliermi správy hospodárskych záležitostí, je nevyhnutné, aby bol proces národnej zodpovednosti demokratický a zahŕňal politické a sociálne subjekty.

7.6. Demokratickejší európsky semester znamená zapojenie európskych a národných demokratických politických subjektov do jeho postupov a v niektorých prípadoch do jeho rozhodnutí. Myslíme tým Európsky parlament a národné parlamenty, ako aj miestne a regionálne politické inštitúcie. Cieľom tohto stanoviska nie je navrhnúť konkrétne vzorce alebo kompetencie. Treba však poukázať na to, že proces národnej zodpovednosti za odporúčania a opatrenia európskeho semestra, ktorý je taký potrebný pre ich účinnosť, si vyžaduje, aby tieto národné inštitúcie zohrávali dôležitú úlohu pri vypracúvaní a hodnotení plánov a odporúčaní. Podobne by sa právomoci Európskeho parlamentu mali rozšíriť tak, aby bol schopný spolurozhodovať o všeobecných hospodárskopolitických usmerneniach a návrhoch európskej povahy.

7.7. EHSV navrhuje zapojenie sociálnych partnerov a reprezentatívnych organizácií občianskej spoločnosti prostredníctvom štruktúrovaného formálneho konzultačného postupu na európskej aj národnej úrovni. Účasť by sa mala uskutočňovať vo fáze vypracúvania usmernení, odporúčaní a opatrení, ako aj vo fáze vykonávania a hodnotenia. Mal by existovať osobitný, prípadne už existujúci orgán, ktorý bude formálne a zo zákona poverený konzultáciami s európskym semestrom a zapojením občianskej spoločnosti do hodnotenia európskeho semestra. Národné hospodárske a sociálne rady by mohli zohrávať významnú úlohu pri konzultáciách a hodnotení európskeho semestra v mnohých krajinách. Je to však niečo, čo zostáva v kompetencii jednotlivých krajín, podľa tradícií a právnych predpisov každého členského štátu. Jednotlivé krajiny v súčasnosti rozhodujú aj o tom, či sú sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti zapojené prostredníctvom rovnakého postupu a orgánu alebo prostredníctvom odlišných procesov.

7.8. EHSV je presvedčený, že zapojenie sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti do rôznych fáz európskeho semestra by sa malo stanoviť nariadením EÚ, v ktorom sa stanovujú hodnoty, zásady a hlavné charakteristiky, ktoré sa majú dodržiavať, pričom postupy a orgány zodpovedné za ich vykonávanie by sa mali stanoviť národnou legislatívou. Zastáva názor, že do takéhoto nariadenia by sa mali zahrnúť nasledovné hlavné požiadavky na účinný formálny konzultačný proces na národnej úrovni.

- Proces musí byť trvalý a štruktúrovaný a špecifikácie by sa mali riadiť vnútroštátnymi právnymi predpismi; v prípade tých členských štátov, ktoré už takéto právne predpisy majú, by sa tieto právne predpisy mali preskúmať a zaktualizovať v súlade s ustanoveniami nariadenia EÚ.
- Proces by nemal byť jednorazový, obmedzený na konkrétne obdobie alebo rok, ale mal by byť založený na vhodnom trvalom mechanizme konzultácií a výmeny, ktorý by pokrýval všetky jednotlivé fázy s primeranými štruktúrami a metódami. Pravidelné správy o konzultačnom procese by sa mali každoročne uverejňovať, zasielať Komisii a národným parlamentom a sprístupňovať organizovanej občianskej spoločnosti a širokej verejnosti v každom členskom štáte.
- Postupy musia spĺňať kritériá otvorenosti, transparentnosti a reprezentatívnosti. Otvorený prístup k informáciám by sa mal vzťahovať na všetky dokumenty a štatistiky týkajúce sa Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a európskeho semestra vrátane kľúčových údajov o investičných projektoch a výsledkov hospodárskych, sociálnych a environmentálnych hodnotiacich tabuliek. Používanie webových portálov, ktoré ich spájajú vhodne štruktúrovaným spôsobom, by sa malo rozšíriť na všetky členské štáty.

- Typ orgánu alebo orgánov, prostredníctvom ktorých sa bude vykonávať participatívny proces, musí špecifikovať každý členský štát spolu s charakteristikami, ktoré by mali mať na zabezpečenie reprezentatívnosti svojich členov a nezasahovania politiky do ich vymenúvania. Formálne konzultácie s organizovanou občianskou spoločnosťou by sa mali uskutočňovať vo fáze prípravy kľúčových dokumentov európskeho semestra: ročného prieskumu udržateľného rastu, spoločnej správy o zamestnanosti a usmernení pre politiky zamestnanosti, národných programov reforiem, odporúčaní pre jednotlivé krajiny atď., ako aj vo fáze vykonávania a hodnotenia. Zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti by sa malo rozšíriť aj na reformné procesy vyplývajúce z odporúčaní pre jednotlivé krajiny a postupu pri makroekonomickej nerovnováhe alebo revidovaného mechanizmu modelu správy hospodárskych záležitostí EÚ.
- Harmonogramy konzultačného procesu by mali byť na úrovni EÚ dostatočne homogénne, aby umožnili konvergenciu spoločného procesu a zabezpečili súlad s harmonogramami, ktoré už existujú, a s harmonogramami, ktoré sú prispôbené začleneniu Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti do európskeho semestra.
- Zasadnutia treba zvolávať včas a v náležitej forme a potrebné dokumenty a informácie zasielať pozvaným sociálnym partnerom a organizáciám občianskej spoločnosti, čím sa poskytne dostatočný čas na ich preskúmanie zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti. Zo zasadnutí treba vyhotoviť zápisnicu, ktorá bude obsahovať návrhy zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti.
- Vlády jednotlivých štátov a Komisia by mali včas reagovať na návrhy sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti a začleniť návrhy a odôvodnené odpovede do pracovných dokumentov európskeho semestra v rôznych fázach. Mal by sa zahrnúť aj plán vykonávania prijatých návrhov.
- Účasť organizovanej občianskej spoločnosti prostredníctvom delegátov jej reprezentatívnych organizácií a formálnych štruktúrovaných konzultácií je možné doplniť, nie však nahradiť otvorenými alebo polootvorenými online konzultáciami.

7.9. EHSV je presvedčený, že podobné kritériá by sa mali uplatňovať na postupy sociálneho dialógu a dialógu s občianskou spoločnosťou a na orgány, ktoré ich podporujú na európskej úrovni. Je zrejmé, že v dôsledku rozdielov v rozsahu, obsahu a harmonogramoch by bolo potrebné vykonať určité úpravy.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Právo na zdravé životné prostredie v Európskej únii, najmä v súvislosti s vojnou na Ukrajine**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2023/C 228/02)

Spravodajkyňa: **Ozlem YILDIRIM**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	27. 10. 2022
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	13. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	162/1/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Ukrajina sa 23. júna 2022 stala kandidátskou krajinou na členstvo v EÚ. Po pristúpení k EÚ bude najväčším alebo druhým najväčším členským štátom z hľadiska rozlohy. Rozsiahle ukrajinské územie sa môže pochváliť rozmanitými ekosystémami. Podľa sekretariátu Dohovoru o biologickej diverzite predstavuje Ukrajina 6 % územia Európy, avšak 35 % európskej biodiverzity.

1.2. Škody na životnom prostredí spôsobené vojnou zahŕňajú degradáciu ekosystémov, znečistenie ovzdušia a vody a kontamináciu ornej pôdy a pasienkov. Podľa dostupných správ od začiatku vojny zasiahli požiare 200 000 hektárov lesa, v plameňoch skončilo aj 680 000 ton fosílnych palív a 180 000 metrov kubických pôdy bolo kontaminovaných muníciou. Vojna poškodila chránené oblasti a zničila úpravne vody. Spôsobila viac ako 100 lesných požiarov a 33 miliónov ton CO₂.

1.3. Na základe vymedzenia navrhnutého právnyimi expertmi a uverejneného v júni 2021 sa zdá, že konanie Ruska naplní podstatu ekocídy. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) požadoval, aby sa „ekocída“, ako ju vymedzila nezávislá skupina odborníkov pre právnu definíciu ekocídy, ustanovila v právnych predpisoch EÚ za trestný čin. Uznanie trestného činu ekocídy v revidovanej smernici EÚ o environmentálnych trestných činoch povedie k zmenám právnych predpisov mimo EÚ, a najmä na Medzinárodnom trestnom súde. Aj vďaka tomu sa možno bude môcť Rusku pripísať jeho diel zodpovednosti za environmentálne a ekologické škody, ktoré spôsobilo.

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV):

1.4. zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné, aby sa v EÚ i mimo nej v záujme rešpektovania základných práv zlepšila ochrana životného prostredia, ktorá sa zhoršila vzhľadom na environmentálne škody v dôsledku vojny na Ukrajine, vrátane škôd na fyzickom a duševnom zdraví, degradácie ekosystémov, znečistenia ovzdušia a vody a kontaminácie ornej pôdy a pasienkov, čo priamo ohrozuje poľnohospodársku výrobu a odhaľuje krehkosť globálnej potravinovej bezpečnosti;

1.5. upozorňuje na environmentálne a sociálne dôsledky ruskej invázie, ako aj na to, že je dôležité a potrebné tieto dôsledky zdokumentovať, zmapovať a posúdiť a podporovať takéto úsilie. Zároveň treba presadzovať právnu ochranu životného prostredia, zaručiť zodpovednosť a položiť základy pre ekologickú a udržateľnú povojnovú obnovu a tiež pomôcť posúdiť finančné potreby pri prerozdeľovaní prostriedkov na zelenú obnovu;

1.6. vyzýva Komisiu a Radu, aby prijali opatrenia na zistenie nepriaznivých environmentálnych vplyvov nezákonnej vojny Ruska na Ukrajine a ich dôsledkov z hľadiska ľudských práv. Komisia a Rada musia podporiť úsilie občianskej spoločnosti o zdokumentovanie škôd na životnom prostredí vrátane environmentálnych trestných činov spáchaných Ruskom, ako aj úlohu občianskej spoločnosti pri usmerňovaní obnovy Ukrajiny;

1.7. naliehaivo žiada, aby EÚ pomohla chrániť životné prostredie na Ukrajine a napraviť environmentálne škody, ktoré spôsobila vojna. EHSV trvá na tom, že všetky činnosti vyvíjané v záujme obnovy musia prebiehať v súlade s medzinárodnými normami Medzinárodnej organizácie práce (MOP) a zásadami sociálnej kondicionality;

1.8. zdôrazňuje, že zdravie ľudí a kvalitu životného prostredia nemožno oddeliť – zdravie ekosystémov, zvierat a ľudí je vzájomne prepojené – a EÚ musí toto právo chrániť. Degradácia životného prostredia je hlavnou príčinou zlého zdravotného stavu. Napríklad hlukové znečistenie spôsobí 12 000 úmrtí za rok. Prepojenosť dobrého stavu životného prostredia a ľudského zdravia je obzvlášť zjavná aj v oblasti potravinovej bezpečnosti;

1.9. žiada Komisiu a Radu, aby posilnili metódy kontroly potravín a poľnohospodárskych výrobkov pri vstupe na jednotný trh, pričom by sa mala venovať osobitná pozornosť odhaľovaniu znečistenia životného prostredia v dôsledku vojny na Ukrajine, aby sa všetkým európskym občanom zaručilo zdravie a zdravé životné prostredie;

1.10. zdôrazňuje, že právo na zdravé životné prostredie má zásadný význam pre sociálny a hospodársky blahobyt obyvateľov v Európe aj vo svete. Odhaduje sa, že približne 40 % pracovných miest na celom svete závisí od zdravej klímy a zdravého ekosystému. Vzhľadom na medzinárodný právny rámec a tento holý fakt nie je prekvapujúce, že EÚ prijala množstvo právnych predpisov na to, aby mohla splniť svoju povinnosť zaručiť rešpektovanie práva na zdravé životné prostredie;

1.11. nabáda všetky členské štáty a európske inštitúcie, aby zintenzívnili svoje úsilie o zlepšenie účinnosti existujúcich právnych nástrojov, keďže práve účinnosť v praxi často chýba. Mnohé príklady súdnych sporov, ktoré upozorňujú na zlyhania členských štátov alebo samotnej EÚ v oblastiach, ako je čisté ovzdušie, klíma, rybolov alebo voda, ukazujú, do akej miery sa orgánom verejnej moci nedarí zabezpečiť rešpektovanie tohto práva.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Právo na zdravé životné prostredie v súvislosti s vojnou Ruska na Ukrajine a prístupom Ukrajiny k EÚ

2.1.1. Výbor ministrov Rady Európy 16. marca 2022 s okamžitou platnosťou vylúčil Rusko⁽¹⁾. Zatiaľ čo EÚ intenzívne rokovala o prístup k Európskemu dohovoru o ľudských právach (ďalej len „dohovor“), Rusko prestalo byť 16. septembra 2022 týmto dohovorom viazané. Tým sa na európskom kontinente dramaticky zmenšilo územie, na ktorom je zabezpečená ochrana ľudských práv. V čase invázie a až do 16. septembra 2022 sa však uvedený dohovor na Rusko vzťahoval a napriek tomu, že sa Rusko stiahlo z medzinárodných inštitúcií, muselo a stále musí dodržiavať mnoho medzinárodných povinností. Týkajú sa nielen ľudských práv⁽²⁾, ale aj životného prostredia: Rámcový dohovor OSN o zmene klímy⁽³⁾ a Dohovor o biologickej diverzite patria medzi dohovory, ktoré Rusko svojou agresiou porušilo.

2.1.2. Je nutné zabezpečiť ochranu ľudských práv a životného prostredia vo zvyšnej časti Európy, nielen v 27 členských štátoch EÚ, v ktorých sa ochrana ľudských práv posilní prístupom EÚ k dohovoru, ale aj v ostatných 19 členských štátoch Rady Európy vrátane Ukrajiny.

(1) *Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine* (Dôsledky agresie Ruskej federácie proti Ukrajine), CM/Del/Dec(2022) 1431/2.3.

(2) Pozri napríklad článok 11 ods. 2 písm. b) Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

(3) Pozri napríklad článok 3 ods. 5: „Strany by mali spolupracovať na podnecovaní vzniku podporného a otvoreného medzinárodného ekonomického systému, ktorý by viedol k udržateľnému ekonomickému rastu a rozvoju vo všetkých stranách“.

2.1.3. Opatrenia v tejto oblasti sú tým dôležitejšie, že Ukrajina sa 23. júna 2022 stala kandidátskou krajinou na členstvo v EÚ. Po pristúpení k EÚ bude najväčším alebo druhým najväčším členským štátom z hľadiska rozlohy⁽⁴⁾. Rozsiahle ukrajinské územie sa môže pochváliť rozmanitými ekosystémami. Podľa sekretariátu Dohovoru o biologickej diverzite⁽⁵⁾ predstavuje Ukrajina 6 % územia Európy, avšak 35 % európskej biodiverzity. Okrem toho sa ukrajinská poľnohospodárska pôda, ktorá je životne dôležitá pre celosvetové zásobovanie potravinami, ako aj rozsiahla ukrajinská infraštruktúra pre fosílné palivá, od ktorej sú niektoré susedné členské štáty zvlášť závislé, pokiaľ ide o dodávky energie, dostali počas minulého roka pod obrovský tlak.

2.1.4. Na základe vymedzenia navrhnutého právnymi expertmi a uverejneného v júni 2021 sa zdá, že konanie Ruska napĺňa podstatu ekocídy⁽⁶⁾. Od roku 2001 je trestný čin ekocídy zahrnutý v ukrajinskom trestnom zákone⁽⁷⁾. Súbežne s rozhodnutím Európskeho parlamentu⁽⁸⁾ EHSV požadoval, aby sa „ekocída“, ako ju vymedzila nezávislá skupina odborníkov pre právnu definíciu ekocídy, ustanovila v právnych predpisoch EÚ za trestný čin⁽⁹⁾. Uznatie trestného činu ekocídy v revidovanej smernici EÚ o environmentálnych trestných činoch povedie k zmenám právnych predpisov mimo EÚ, a najmä na Medzinárodnom trestnom súde, vďaka čomu sa bude môcť Rusku pripísať jeho diel zodpovednosti za environmentálne a ekologické škody, ktoré spôsobilo.

2.1.5. Európsky parlament prijal 19. januára 2023 uznesenie, v ktorom vyzýva na zriadenie tribunálu pre zločin agresie proti Ukrajine a ktoré EHSV podporil na svojom februárovom plenárnom zasadnutí⁽¹⁰⁾. Text uznesenia obsahuje dve zmienky o ochrane životného prostredia. Po prvé, uznáva sa v ňom súvislosť medzi vojnou a dlhodobými škodami na prírodnom prostredí a klíme. Po druhé, obsahuje výzvu na vytvorenie medzinárodného registra, do ktorého by sa okrem iného zaznamenávali rozsiahle a vážne škody na prírodnom prostredí a klíme, čo pomôže v budúcnosti pri určovaní náhrady škôd. V tomto kontexte je nutné zdôrazniť a podčiarknuť súvislosť medzi poškodzovaním životného prostredia a používaním vojnových zbraní a stíhať za takéto zločiny.

2.1.6. Škody na životnom prostredí spôsobené vojnou zahŕňajú degradáciu ekosystémov, znečistenie ovzdušia a vody a kontamináciu ornej pôdy a pasienkov. Napríklad úniky z dvoch ruských plynovodov v Baltskom mori by mohli mať bezprecedentné dôsledky pre klímu a ďalšie aspekty životného prostredia⁽¹¹⁾. Od začiatku vojny zasiahli požiare 200 000 hektárov lesa, v plameňoch skončilo aj 680 000 ton fosílnych palív a 180 000 metrov kubických pôdy bolo kontaminovaných municiou. Vojna poškodila chránené oblasti a zničila úpravne vody. Nebezpečenstvo je tým väčšie, že Ukrajina je druhou krajinou v Európe s najväčším počtom jadrových reaktorov, keďže ich má 15. Okrem toho vojna spôsobila viac ako 100 lesných požiarov, pričom sa uvoľnilo 33 miliónov ton CO₂. Ruské bombardovanie ničí ukrajinskú biodiverzitu. Ukrajinskí odborníci odhadujú environmentálne škody spôsobené Ruskom na 24 miliárd EUR.

2.1.7. Vojna na Ukrajine spôsobuje bezprecedentné a dlhodobé problémy v oblasti životného prostredia. Má tiež nepriaznivý vplyv na telesné a duševné zdravie, integritu a pohodu ukrajinského obyvateľstva a jeho budúcich generácií. V prípade zraniteľných skupín sa tieto negatívne účinky znásobujú. Osobitnú pozornosť treba preto venovať psychologickému dosahu vojny a problémom s duševným zdravím. Vojna spôsobuje znečistenie ovzdušia, vody a pôdy, ako aj hlukové znečistenie, ktoré poznamenajú svoje obeť na celé generácie. O mnohých problémoch možno povedať, že presahujú hranice Ukrajiny, a vo všeobecnosti existujú vážne riziká pre verejné zdravie. Medzigeneračný charakter majú nielen dôsledky vojny, ale aj duševné a fyzické zdravotné dôsledky zhoršovania životného prostredia, najmä vplyv znečistenia ovzdušia, pôdy a vody. Pociťia ich nielen deti, ktoré v súčasnosti žijú na Ukrajine alebo z nej utiekli, ale aj ďalšie generácie.

2.1.8. Úsilie ukrajinských mládežníckych hnutí a organizácií tlmočiť názory svojej generácie je preto mimoriadne dôležité. Ich názory a myšlienky by sa pri obnove krajiny mali zohľadniť.

⁽⁴⁾ Žiadny členský štát nemá väčšiu rozlohu. Spomedzi súčasných kandidátskych krajín je väčšie iba Turecko.

⁽⁵⁾ Dohovor o biologickej diverzite: Národná stratégia v oblasti biodiverzity a akčný plán na jej realizáciu.

⁽⁶⁾ Protiprávne alebo ľahkomyselné činy vykonané s plným vedomím toho, že je veľmi pravdepodobné, že tieto činy spôsobia závažné a rozsiahle alebo dlhodobé škody na životnom prostredí (Stop Ecocide Foundation).

⁽⁷⁾ Ukrajinský trestný zákon.

⁽⁸⁾ Rozhodnutie z 29. marca 2023.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, ktorou sa nahrádza smernica 2008/99/ES* (Ú. v. EÚ C 290, 29.7.2022, s. 143).

⁽¹⁰⁾ Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Ukrajina: rok po ruskej invázii – perspektíva európskej občianskej spoločnosti* (Ú. v. EÚ C 146, 27.4.2023, s. 1).

⁽¹¹⁾ *Nord Stream: Russian gas pipe leaks could have an „unprecedented“ environmental impact* | Euronews (Nord Stream: Úniky z ruského plynovodu by mohli mať „bezprecedentný“ vplyv na životné prostredie | Euronews).

2.1.9. Poškodenie nášho spoločného ekosystému, napríklad degradácia pôdy, priamo ohrozuje budúcu poľnohospodársku produkciu a odhaľuje krehkosť globálnej potravinovej bezpečnosti. Najmä súčasná štruktúra trhu s komoditami nepodporuje „udržateľné hospodárstvo, ktoré potrebujeme“, ani ciele spojené s udržateľným rozvojom, ambíciami v oblasti klímy a so spravodlivou transformáciou, ktoré sú zakotvené v Agende OSN 2030 a v Európskej zelenej dohode, ale naopak dosť aktívne pôsobia proti nim⁽¹²⁾.

2.1.10. Pred vojnou mala kľúčovú úlohu pri ochrane životného prostredia na Ukrajine občianska spoločnosť. Vojna dramaticky obmedzila jej schopnosť pokračovať v práci. Mnohí ochrancovia životného prostredia museli ujsť alebo bojovať vo vojne. Tí, ktorí sú schopní pokračovať vo svojej činnosti, sa venujú dokumentovaniu vplyvu ruskej vojnovnej agresie na životné prostredie⁽¹³⁾. Ich zapojenie bude mať zásadný význam pri obnove životného prostredia Ukrajiny a v úsilí zabezpečiť, aby Ukrajina prijala environmentálne právo EÚ a mohla sa stať jej členským štátom.

2.1.11. Ochrana životného prostredia a jej vplyv na každodenný život a zdravie sú pre Ukrajincov stále dôležité. Okrem toho podľa prieskumu verejnej mienky si 95,2 % respondentov myslí, že obnova prírody bude dôležitou súčasťou povojnovej obnovy Ukrajiny⁽¹⁴⁾.

2.1.12. S primeranou medzinárodnou podporou by sa zničenie ukrajinskej infraštruktúry pre ťažký priemysel ruskou armádou mohlo pre Ukrajinu stať príležitosťou, aby využila svoj potenciál solárnej a veternej energie a vybudovala lepšiu a ekologickjšiu infraštruktúru s využitím alternatívnych zdrojov energie. Mali by z toho prospech jej občania aj obyvatelia za jej hranicami a výrazne by sa tým posilnilo postavenie Ukrajiny v prístupových rokovaniach s EÚ.

2.1.13. Súčasná situácia je i naďalej nestabilná. Budúcnosť je veľmi neistá. Okrem dramatickej ľudskej a humanitárnej katastrofy sa do popredia dostane aj otázka, aké budú konečné náklady na obnovu Ukrajiny a v akom rozsahu sa môže ich uhradenie požadovať od Ruska. EÚ musí v tejto súvislosti zohrávať dôležitú úlohu. V uznesení *Vojna na Ukrajine a jej hospodárske, sociálne a environmentálne dôsledky*⁽¹⁵⁾ EHSV spolu s dosahom vojny na ľudí zdôrazňuje, že environmentálne následky spôsobené konfliktom v dôsledku bombardovania, úniku ropy/plynu, nehôd v chemických továrňach alebo jadrových elektrární vyvolávajú veľké obavy medzi obyvateľstvom na Ukrajine, v EÚ aj mimo nej. Nevyhnutne budú mať dlhodobé dôsledky pre ľudské zdravie a ekosystémy. Environmentálny dosah vojny je pre obyvateľstvo reálnou hrozbou: experti z OSN varujú, že odstraňovanie znečistenia by mohlo trvať roky, pričom by sa mohol zvýšiť výskyt rakoviny, respiračných ochorení a prípadov oneskoreného vývinu detí⁽¹⁶⁾. Ďalšie obavy sa spájajú s reprodukčným zdravím. EHSV zdôraznil, že EÚ musí pomôcť chrániť ukrajinské životné prostredie a napraviť environmentálne škody, ktoré spôsobila vojna. EHSV trvá na tom, že všetky činnosti vyvíjané v záujme obnovy musia prebiehať v súlade s medzinárodnými normami Medzinárodnej organizácie práce (MOP) a zásadami sociálnej kondicionality. EHSV navrhol, aby EÚ reagovala prostredníctvom programov, ako je RescEU a LIFE, v koordinácii s národnými, regionálnymi a miestnymi mechanizmami a v spolupráci so súkromným sektorom a mimovládnyimi organizáciami.

2.1.14. Aj keď vojna pokračuje, cezhraničná spolupráca medzi organizáciami občianskej spoločnosti, vládami a medzinárodnými organizáciami je dôležitá pre mapovanie a monitorovanie environmentálnych škôd cezhraničného charakteru s cieľom posúdiť rozsah škôd a finančné potreby, podnietiť investície a prerozdeliť zdroje na udržateľnú a sociálnu obnovu Ukrajiny. Pokiaľ ide o mapovanie, Európska environmentálna agentúra podporila úsilie o zlepšenie kapacít na získavanie informácií odrážajúcich predvojnový stav životného prostredia, ktoré by sa mohli použiť ako východisko pri monitorovaní⁽¹⁷⁾.

2.1.15. Komisia a Rada musia podporiť úsilie občianskej spoločnosti zdokumentovať škody na životnom prostredí vrátane environmentálnych trestných činov spáchaných Ruskom. EÚ musí tiež zabezpečiť, aby jej úsilie o podporu povojnovej obnovy Ukrajiny pomáhalo predchádzať hrozivým ekologickým a environmentálnym dôsledkom vojny a zmierniť ich, čo umožní zaručiť rešpektovanie ľudských práv.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Kríza cien potravín: úloha špekulácie a návrhy konkrétnych opatrení v súvislosti s vojnou na Ukrajine* (Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 51).

⁽¹³⁾ Pozri napríklad prácu organizácie EcoAction: *Crimes against the environment after one month of Russia's war against Ukraine – Ecoaction* (Trestné činy proti životnému prostrediu po mesiaci vojny Ruska proti Ukrajine – Ecoaction).

⁽¹⁴⁾ *How does the war change Ukrainians: public opinion poll about the war, the environment, post-war reconstruction and EU accession* (Ako vojna mení Ukrajincov: prieskum verejnej mienky týkajúci sa vojny, životného prostredia, povojnovej obnovy a prístúpenia k EÚ), Centrum pre zdroje a analýzy „Spoločnosť a životné prostredie“, 2023.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 290, 29.7.2022, s. 1.

⁽¹⁶⁾ OECD, júl 2022, *Conséquences environnementales de la guerre en Ukraine et perspectives pour une reconstruction verte* (oecd.org) (Environmentálne dôsledky vojny na Ukrajine a vyhliadky na zelenú obnovu).

⁽¹⁷⁾ Spoločný systém environmentálnych informácií (SEIS) nástroja európskeho susedstva (ENI)

2.1.16. Okrem toho sa musí usilovať aj o to, aby hospodárstvo Ukrajiny a EÚ už nebolo závislé od fosílnych palív a aby sa pri obnove upustilo od infraštruktúry založenej na fosílnych palivách. Snahy EÚ musia takisto viesť k tomu, aby Ukrajina bola schopná plniť svoju úlohu v globálnom potravinovom systéme a – s ohľadom na jej pristúpenie k EÚ – umožnila EÚ plniť si záväzky vyplývajúce z Parížskej dohody a globálneho rámca pre biodiverzitu po roku 2020. Európska únia by mala tiež zaručiť, aby jej sankčné programy mali pozitívny vplyv na životné prostredie. Mimovládne organizácie napríklad vyzvali na uplatnenie sankcií, ktoré by obmedzili nielen schopnosť Ruska pokračovať v nezákonnej vojne, ale aj jeho schopnosť profitovať z nezákonného, neregulovaného a neohláseného rybolovu⁽¹⁸⁾.

2.2. Právna povinnosť EÚ chrániť právo na zdravé životné prostredie

2.2.1. Valné zhromaždenie OSN prijalo 28. júla 2022 prelomovú rezolúciu, v ktorej uznalo, že právo na čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie patrí medzi ľudské práva⁽¹⁹⁾, a vyzvalo štáty, medzinárodné organizácie, podniky a všetky ostatné zainteresované strany, aby zintenzívnili úsilie na zabezpečenie čistého, zdravého a udržateľného životného prostredia pre všetkých. Za túto rezolúciu hlasovalo 27 členských štátov EÚ spoločne s prevažnou väčšinou ostatných štátov. V rezolúcii OSN sa podobne ako v informačnej správe EHSV *Ochrana životného prostredia ako nevyhnutný predpoklad dodržiavania základných práv*⁽²⁰⁾ uznáva, že zhoršovanie životného prostredia, zmena klímy, strata biodiverzity, rozširovanie púští a neudržateľný rozvoj predstavujú niektoré z najnaliehavejších a najvážnejších hrozieb pre schopnosť súčasných a budúcich generácií skutočne si uplatniť všetky svoje ľudské práva. Okrem iného sa v nej medzinárodné organizácie, ako je EÚ, vyzývajú, aby zintenzívnili medzinárodnú spoluprácu, posilnili budovanie kapacít a pokračovali vo výmene osvedčených postupov s cieľom zintenzívniť úsilie na zabezpečenie čistého, zdravého a udržateľného životného prostredia pre všetkých.

2.2.2. Právo na zdravé životné prostredie uznáva zásadnú súvislosť medzi životným prostredím a ľudským zdravím. Zdravie ľudí a kvalitu životného prostredia nemožno oddeliť – zdravie ekosystémov, zvierat a ľudí je vzájomne prepojené – a EÚ musí toto právo chrániť. Degradácia životného prostredia je hlavnou príčinou zlého zdravotného stavu. Napríklad v roku 2019 bolo 307 000 predčasných úmrtí spôsobených jemnými prachovými časticami, 40 400 oxidom dusičitým a 16 800 akútnym ozónom⁽²¹⁾. Tento problém sa samozrejme netýka len kvality ovzdušia. Napríklad hlukové znečistenie je príčinou 12 000 úmrtí za rok⁽²²⁾. Prepojenosť dobrého stavu životného prostredia a ľudského zdravia je očividná najmä v oblasti potravinovej bezpečnosti.

2.2.3. Právny poriadok EÚ je veľmi pokrokový v celosvetovom meradle, pokiaľ ide o uznanie práva na zdravé životné prostredie na nadnárodnej úrovni. Ustanovenia zmlúv (článok 37 Charty základných práv a článok 11 Zmluvy o fungovaní Európskej únie), rôzne ďalšie ustanovenia, najmä článok 3 ods. 3 a článok 21 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, článok 191 ZFEÚ⁽²³⁾, ako aj rôzne ďalšie ustanovenia charty⁽²⁴⁾, všetky spolu predstavujú uznanie práva na čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie. Na základe článku 51 ods. 1 charty musia inštitúcie EÚ dodržiavať túto povinnosť vždy a členské štáty pri vykonávaní práva EÚ⁽²⁵⁾. Európsky parlament požadoval, aby sa v charte uznalo „právo na zdravé životné prostredie“ a aby EÚ viedla „iniciatívu s cieľom uznať podobné právo na medzinárodnej úrovni“⁽²⁶⁾.

2.2.4. Na základe článku 52 ods. 3 Charty základných práv je EÚ tiež povinná dodržiavať ustanovenia Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ak ustanovenia charty zodpovedajú ustanoveniam dohovoru. Možno tvrdiť, že konkrétne prostredníctvom práva na rešpektovanie súkromného života, rodinného života a obdobia (článok 7 charty, článok 8 dohovoru) Európsky súd pre ľudské práva už uznal právo na bezpečné a zdravé životné prostredie⁽²⁷⁾. Z tohto uznania vyplývajú nielen negatívne povinnosti (povinnosť neporušovať právo na zdravé životné

⁽¹⁸⁾ Agence Europe, Europe Daily Bulletin č. 13014, *Thirteen NGOs call for inclusion of Russian fishing vessels in upcoming EU sanctions against Putin's regime* (Trinást mimovládnych organizácií žiada zahrnúť ruské rybárske plavidlá do pripravovaných sankcií EÚ proti Putinovmu režimu), 6. septembra 2022.

⁽¹⁹⁾ Rezolúcia (A/76/L.75) – Digitálna knižnica OSN.

⁽²⁰⁾ Informačná správa EHSV na tému *Ochrana životného prostredia ako nevyhnutný predpoklad dodržiavania základných práv*.

⁽²¹⁾ Európska environmentálna agentúra, *Air Quality in Europe 2021: Health impacts of air pollution in Europe* (Kvalita ovzdušia v Európe 2021: Vplyv znečistenia ovzdušia na zdravie v Európe), 15. novembra 2021.

⁽²²⁾ Európska environmentálna agentúra, *Health risks caused by environmental noise in Europe* (Zdravotné riziká spôsobené environmentálnym hlukom v Európe), 14. decembra 2020.

⁽²³⁾ V tomto článku sa stanovujú ciele environmentálnej politiky EÚ.

⁽²⁴⁾ Konkrétne článok 2 (právo na život), článok 3 (právo na nedotknuteľnosť osoby), článok 35 (zabezpečenie vysokej úrovne ochrany ľudského zdravia pri tvorbe a uskutočňovaní politik a činností EÚ) a článok 38 (ochrana spotrebiteľa).

⁽²⁵⁾ „Ustanovenia tejto charty sú pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie.“

⁽²⁶⁾ P9_TA(2021)0277, *Uznesenie o stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030: Prinavrátanie prírody do našich životov*, ods. 143.

⁽²⁷⁾ Irmina Kotiuk, Adam Weiss a Ugo Taddei, in *Journal of Human Rights and the Environment*, zv. 13, mimoriadne vydanie, september 2022.

prostredie), ale aj pozitívne povinnosti prijať opatrenia na zabezpečenie rešpektovania tohto práva, napríklad také, ktoré sa týkajú kvality ovzdušia⁽²⁸⁾. Tieto povinnosti bude možné ešte lepšie presadiť, keď EÚ pristúpi k dohovoru, ako sa to vyžaduje v článku 6 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy podobne ako Európsky parlament vyzvalo, aby sa k dohovoru prijal protokol, v ktorom by sa výslovne uznalo „právo na bezpečné, čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie“⁽²⁹⁾. Tým by sa v 27 členských štátoch EÚ a 19 tretích krajinách, ktoré sú tiež členmi Rady Európy, vytvorilo vymáhateľné právo.

2.2.5. Všeobecne sa uznáva, že EÚ má veľký vplyv na celosvetovú reguláciu v oblasti životného prostredia. Niektoré oblasti práva EÚ, ktoré majú vplyv na právo na zdravé životné prostredie, najmä pravidlá týkajúce sa toxických látok obsiahnuté v nariadení REACH⁽³⁰⁾, sú učebnicovým príkladom tzv. bruselského efektu⁽³¹⁾, vďaka ktorému sa pravidlá EÚ stávajú celosvetovými normami.

2.2.6. Právo na zdravé životné prostredie má zásadný význam pre sociálny a hospodársky blahobyt obyvateľov Európy a sveta. Odhaduje sa, že približne 40 % pracovných miest vo svete závisí od zdravej klímy a zdravého ekosystému⁽³²⁾. Vzhľadom na medzinárodný právny rámec a tento holý fakt nie je prekvapujúce, že EÚ prijala množstvo právnych predpisov na to, aby mohla splniť svoju povinnosť zaručiť rešpektovanie práva na zdravé životné prostredie. Jasným príkladom sú predpisy EÚ týkajúce sa kvality ovzdušia (smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/50/ES⁽³³⁾). Generálna advokátka Juliane Kokott konštatovala, že pravidlá stanovené v smernici 2008/50 o kvalite okolitého ovzdušia sú konkretizáciou povinností Únie, pokiaľ ide o zabezpečenie ochrany životného prostredia a verejného zdravia, ktoré vyplývajú najmä z článku 3 ods. 3 ZEÚ, článku 37 charty a článku 191 ods. 2 ZFEÚ⁽³⁴⁾. V záujme maximálnej ochrany ľudského zdravia EHSV odporúča do roku 2030 plne zosúladiť normy kvality ovzdušia EÚ s aktualizovanými globálnymi usmerneniami Svetovej zdravotníckej organizácie o kvalite ovzdušia.

2.2.7. Environmentálne akčné programy EÚ, ktoré sa vyžadujú podľa článku 192 ods. 3 ZFEÚ, čoraz viac uznávajú zdravé životné prostredie ako právo. V 8. environmentálnom akčnom programe sa výslovne uvádza: „Pokrok smerom k uznaniu práva na čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie, ako sa uvádza v rezolúcii Rady Organizácie Spojených národov pre ľudské práva 48/13, je základnou podmienkou dosiahnutia prioritných cieľov 8. EAP.“⁽³⁵⁾.

2.2.8. Často však chýba účinnosť v praxi⁽³⁶⁾, preto EHSV vyzýva všetky členské štáty a európske inštitúcie, aby zintenzívnili svoje úsilie o zlepšenie účinnosti existujúcich právnych nástrojov. Mnohé príklady súdnych sporov, ktoré upozorňujú na zlyhania členských štátov alebo samotnej EÚ v oblastiach, ako je čisté ovzdušie, klíma, rybolov alebo voda, ukazujú, do akej miery sa orgánom verejnej moci nedarí zabezpečiť rešpektovanie tohto práva.

2.2.9. V súvislosti s vojnou Ruska na Ukrajine a budúcim pristúpením Ukrajiny k EÚ je pre EÚ a jej členské štáty dôležitejšie ako kedykoľvek predtým zabezpečiť uplatňovanie práva na zdravé životné prostredie. To znamená, že ochrana životného prostredia musí mať rovnakú prioritu ako iné oblasti práva, napríklad hospodárska súťaž alebo ochrana údajov, v ktorých je EÚ celosvetovým vzorom z hľadiska teórie aj v praxi.

⁽²⁸⁾ Pokiaľ ide o pozitívne povinnosti podľa článku 8 dohovoru (a teda článku 7 charty), pozri napr. vec Fadejeva/Rusko, sťažnosť č. 55723/00, rozsudok z 9. júna 2005.

⁽²⁹⁾ Uznesenie 2396 (2021), *Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe* (Zakotvenie práva na zdravé životné prostredie: potreba posilnenej činnosti Rady Európy).

⁽³⁰⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES (Ú. v. EÚ L 396, 30.12.2006, s. 1).

⁽³¹⁾ Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World* (Bruselský efekt: Ako Európska únia vládne svetu), Oxford University Press, 2020.

⁽³²⁾ MOP: *World Employment and Social Outlook 2018 – Greening with jobs*, 2018 (Globálne perspektívy na rok 2018 v oblasti zamestnanosti a sociálnych otázkach – ekologizácia a pracovné miesta).

⁽³³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe (Ú. v. EÚ L 152, 11.6.2008, s. 1).

⁽³⁴⁾ Vec C-723/17, Craeynest/Brussels Hoofdstedelijk Gewest, bod 53.

⁽³⁵⁾ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/591 zo 6. apríla 2022 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2030 (Ú. v. EÚ L 114, 12.4.2022, s. 22).

⁽³⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33).

2.2.10. Takto má EÚ príležitosť uznať medzigeneračný charakter práva na zdravé životné prostredie.

2.2.11. Nie je prekvapujúce, že na ochranu životného prostredia obzvlášť naliehavo vyzývajú mládežnícke hnutia. Negatívne vplyvy zhoršovania životného prostredia na reprodukčné zdravie ohrozujú samotnú existenciu budúcich generácií. EÚ by mala nasledovať príklad členských štátov, ktoré zriadili inštitúcie na ochranu záujmov budúcich generácií. Takáto inštitúcia na úrovni EÚ by pomohla zabezpečiť, že budúce generácie budú môcť využívať sociálne a hospodárske výhody, ktoré im zaistí dnešná ochrana životného prostredia.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Ďalšie zlepšenie digitálnej konkurencieschopnosti EÚ**(prieskumné stanovisko)**

(2023/C 228/03)

Spravodajca: **Gonçalo LOBO XAVIER**Spoluspravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Žiadosť o konzultáciu	Predsedníctvo Európskej rady, 14. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	145/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) nemá žiadne pochybnosti o tom, že digitálna konkurencieschopnosť je životne dôležitá pre celkovú konkurencieschopnosť EÚ a mala by sa považovať za základnú súčasť programu EÚ v oblasti konkurencieschopnosti, ako to už zdôraznil vo svojich predchádzajúcich správach. Na to, aby EÚ uspela v celosvetovom konkurenčnom prostredí, je potrebné výrazne zlepšiť konkurencieschopnosť. Na tento účel EHSV vyzval na zavedenie kontroly konkurencieschopnosti v súlade s politikami a cieľmi EÚ, ktoré sa majú začleniť do tvorby politik a právnych predpisov EÚ. Mala by zahŕňať komplexné posúdenie vplyvov všetkých nových iniciatív na konkurencieschopnosť a zabezpečiť, aby sa aspekty konkurencieschopnosti náležite zohľadnili pri rozhodovaní. EHSV sa domnieva, že s touto perspektívou a jasnými posolstvami by bolo jednoduchšie zapojiť občanov a motivovať ich k dosiahnutiu celkových cieľov.

1.2. EHSV podporuje stanovisko, že EÚ musí vytvoriť priaznivé podnikateľské prostredie založené na komplexnej stratégii, ktorou sa budú spájať a zosúlaďovať rôzne oblasti politiky, pričom v popredí bude konkurencieschopnosť, sociálny rozmer a vplyv podnikania na sociálny blahobyt občanov. Podľa jeho názoru by cieľom mala byť jednak väčšia konkurencieschopnosť založená na digitálnych technológiách, ktorá sa dosiahne zlepšením podmienok rozvoja a dodávania digitálnych riešení podnikmi v EÚ, a jednak prijatie a používanie digitálnych riešení v rozmanitých podnikoch v EÚ vrátane takých odvetví, ako je výroba, doprava a logistika, maloobchod, poľnohospodárstvo a stavebníctvo, ak spomenieme len tie najvýznamnejšie.

1.3. Občania EÚ musia byť do stratégie v oblasti digitálnej konkurencieschopnosti zapojení a musia mať pocit istoty, pokiaľ ide o kybernetickú bezpečnosť ako jednu z najdôležitejších tém týkajúcich sa digitálnych technológií a zberu údajov. EHSV zastáva názor, že EÚ musí podporovať európske dátové hospodárstvo zlepšením ponuky, dostupnosti a prenosu údajov spolu s ich primeranou ochranou. Na to EÚ potrebuje strategickejší prístup, ktorý umožní zainteresovaným stranám bezpečne zhromažďovať, uchovávať, združovať, zdieľať a analyzovať údaje. Je nevyhnutné urýchliť iniciatívy na vytvorenie odvetvovo špecifických celoeurópsky dátových priestorov, aby sa umožnila lepšia analýza a využitie údajov v prospech európskej spoločnosti, EÚ a konkurencieschopnosti jej podnikov. Dátové priestory by mohli naštartovať a podporiť nových priemyselných inovátorov a začínajúce podniky s potenciálom rozširovania. Dobre fungujúci jednotný trh s údajmi je takisto kľúčový, pretože je vnútorne prepojený s jednotným trhom s tovarmi, službami, kapitálom a ľuďmi, ako aj s energetickými a dopravnými systémami.

1.4. Pre EHSV sú investície do komplexnej, efektívnej a bezpečnej digitálnej infraštruktúry nevyhnutným základom každého rozvoja digitálnych technológií. Jasne to možno vidieť v iných zemepisných oblastiach po celom svete, ktoré majú v niektorých odboroch celosvetovo vedúce postavenie. Okrem digitálnych sietí, dátových centier, výpočtových kapacít atď. to musí zahŕňať aj dostupnosť energie vyrábanej s malým množstvom emisií oxidu uhličitého a kritických surovín potrebných v digitálnych produktoch a systémoch.

1.5. Takže na to, aby sa EÚ mohla ujať vedenia v takých kritických oblastiach, ako je kybernetická bezpečnosť, musí na jednej strane túto bezpečnosť presadzovať a podporovať a na druhej strane musí zlepšiť konkurencieschopnosť svojich podnikov. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že certifikácia EÚ musí naďalej podliehať trhovým pravidlám a vychádzať z existujúcich medzinárodných noriem. EÚ by ešte pred návrhom nových kandidátskych systémov podľa aktu o kybernetickej bezpečnosti mala zvýšiť úroveň bezpečnosti „europeizáciou“ národných certifikačných systémov, aby sa zabezpečil harmonizovaný trh vo všetkých členských štátoch. Takisto musí zaručiť, že bude mať ucelený a harmonizovaný legislatívny rámec, a vyhnúť sa nezrovnalostiam vo svojich právnych predpisoch (napr. riziku požiadaviek nezosúladených s ustanoveniami súvisiacimi s kybernetickou bezpečnosťou zahrnutými do vertikálnych právnych predpisov v novom legislatívnom rámci).

1.6. Podľa EHSV je jasné, že excelentnosť v kľúčových technológiách si vyžaduje výrazné zvýšenie verejných aj súkromných investícií do výskumu a inovácií, rozvoja výskumno-vývojovej a inovačnej infraštruktúry svetovej úrovne, prilákania talentov a vytvárania vhodného prostredia založeného na spolupráci podnikov, vysokých škôl a výskumných inštitúcií. Hoci je dôležité zvýšiť mieru využívania umelej inteligencie, kvantových a ďalších pokrokových technológií, treba takisto uznať skutočnosť, že mnohé malé a stredné podniky (MSP) majú veľké problémy osvojiť si aj základné digitálne technológie. EÚ a členské štáty by mali zamerať osobitné úsilie na podporu a uľahčenie digitalizácie MSP. Musí zahŕňať zapojenie MSP do centier inovácií, dátových priestorov a podnikateľských systémov. Je takisto potrebné zlepšiť informovanosť MSP o príležitostiach, ktoré ponúka digitalizácia, dostupnej podpore rozvoja zručností, technických odborných poznatkoch a usmerneniach dostupných v súvislosti s reguláciou v tejto oblasti.

1.7. EHSV opäť tvrdí, že ľudia sú jedným z najdôležitejších európskych aktív, ktoré môžu zmeniť tempo hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Je potrebné, aby členské štáty rozhodne investovali do systémov vzdelávania a odbornej prípravy vrátane celoživotného vzdelávania s cieľom reagovať na súčasné a budúce potreby vývoja a používania digitálnych nástrojov a riešení. EÚ musí takisto podporovať a uľahčovať cezhraničnú mobilitu pracovnej sily a talentov v rámci EÚ aj v spolupráci s krajinami mimo EÚ. EHSV takisto zastáva názor, že do tohto procesu sa musí aktívne zapojiť staršia časť obyvateľstva.

1.8. Na to, aby regulačný rámec prispieval k digitálnej konkurencieschopnosti, musí EÚ zabezpečiť, že právne predpisy budú účelové, budú podporovať inovácie a investície, poskytovať rovnaké podmienky a zabezpečovať rovnaké posudzovanie na jednotnom trhu. Okrem toho musí spolupracovať s podobne zmýšľajúcimi krajinami na vylepšovaní medzinárodných pravidiel a noriem. Všetky právne predpisy musia byť dostatočne prísne a zároveň prispievať k úspešnej digitalizácii a konkurencieschopnosti podnikov. Verejný sektor musí digitalizovať aj vlastné operácie a služby vrátane administratívnych postupov. Urýchlenie postupov udeľovania povolení na investície a iné podnikateľské činnosti je príkladom naliehavých potrieb, pri ktorých by digitalizácia bola súčasťou riešenia.

1.9. EHSV podporuje myšlienku, že ďalším predpokladom úspešnej a efektívnej digitálnej transformácie je prístup k finančným prostriedkom, či už ide o rizikový kapitál, verejné financovanie alebo akýkoľvek iný zdroj financovania. Pokiaľ ide o viacročný finančný rámec, financovanie programu Digitálna Európa by sa malo zvýšiť, aby sa napríklad posilnila úloha, viditeľnosť a zlepšila prístupnosť centier digitálnych inovácií. Je to opodstatnené, keďže digitálne spoločnosti rastú v priemere dvaapokrát rýchlejšie ako nedigitálne. Je zrejme, že EHSV nepožaduje samostatnú investičnú líniu pre „digitálnu transformáciu“, ale kombinovanú a rozumnú stratégiu financovania digitalizácie, aby sa vytvorili vhodné podmienky pre všetkých účastníkov inovačného ekosystému.

1.10. Rovnako ako v mnohých rôznych oblastiach hospodárstva a spoločnosti (stratégie týkajúce sa priemyslu, zdravotníctva, maloobchodu atď.) EHSV požaduje inteligentnú a kombinovanú stratégiu aj v oblasti zručností. V mnohých odvetviach sa už pripravujú rozsiahle projekty rekvalifikácie a zvyšovania kvalifikácie pracovnej sily na základe digitalizácie a ekologickej transformácie. EHSV požaduje koordinovaný program rozvoja zručností, ktorý súčasnej a novej pracovnej sile umožní zvládnuť súvisiace výzvy. Členské štáty by ako okamžitú prioritu mali vyčleniť dostatočné zdroje na zvládnutie tejto výzvy, a to najmä na podporu MSP, ktoré stále zápasia s ťažkosťami súvisiacimi s krízou spôsobenou pandémiou COVID-19 a vojnou na Ukrajine.

1.11. EHSV sa domnieva, že ambiciózne a náročné kľúčové ukazovatele výkonnosti sú v tomto prípade zásadné na zlepšenie a meranie digitálnej konkurencieschopnosti EÚ. Súčasnú ukazovatele založené na indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) a ciele stanovené v súvislosti s Digitálnym kompasom by sa mali posudzovať a dopĺňať z hľadiska digitálnej konkurencieschopnosti, aby sa nemonitorovali len veci umožňujúce digitalizačný rozvoj, ale aj jeho prínosy, ako sú digitálne produkty a ich podiel na trhoch, účinnejšie výrobné postupy, a sprievodný vplyv produktivity a šírenia digitálnych riešení spoločenských problémov (napr. v oblasti zdravia a ochrany klímy). Monitorovanie ukazovateľov sa

musí zamerať na pokrok v EÚ a jej členských štátoch v priebehu času a zahŕňať porovnanie s medzinárodnými konkurentmi. Dôležitá je aj motivácia občanov lepšou komunikáciou a ich zapojenie do tohto procesu.

2. Súvislosti

2.1. Toto stanovisko je odpoveďou na žiadosť švédskeho predsedníctva Rady EÚ o prieskumné stanovisko EHSV na posúdenie konkurencieschopnosti EÚ v nadväznosti na stanovisko EHSV (INT/1000) ⁽¹⁾ o kontrole konkurencieschopnosti prijaté na žiadosť českého predsedníctva Rady EÚ. Švédske predsedníctvo Rady požiadalo EHSV, aby preskúmal *čo by mala EÚ urobiť, aby ďalej zlepšila svoju digitálnu konkurencieschopnosť, a najmä ako môže umožniť podnikom využívať výhody digitalizácie*. Stanovisko je zamerané na konkurencieschopnosť EÚ v súvislosti s digitálnou transformáciou smerom k udržateľnejšiemu modelu hospodárskeho rastu. Posudzujú sa v ňom opatrenia a politiky potrebné na ďalšie zlepšenie digitálnej konkurencieschopnosti EÚ, a najmä na to, aby podniky a ich zamestnanci mohli mať prospech z digitalizácie.

2.2. Je dôležité pripomenúť, že EHSV v stanovisku INT/1000 uznal, že jednotný trh a model sociálneho trhového hospodárskeho rastu EÚ výrazne prispeli k podpore hospodárskeho rastu a sociálneho blahobytu v celej EÚ. Tento základ je dôležitý pri všetkých návrhoch zameraných na zlepšenie digitálnej konkurencieschopnosti a v tomto konkrétnom prípade to nebude inak.

2.3. Je takisto dôležité si uvedomiť, že konkurencieschopnosť EÚ v porovnaní s krajinami, ktoré sú jej hlavnými konkurentmi, sa v posledných rokoch zhoršila, čo dokazujú kľúčové ekonomické ukazovatele konkurencieschopnosti a rastu produktivity. Digitalizácia je však oblasťou, v ktorej EÚ urobila dôležité kroky a mohla by byť základom väčšej konkurencieschopnosti a vyššej ziskovosti podnikov a zlepšenia pracovných podmienok zamestnancov. Na vytýčenie ďalšieho postupu smerom k digitálnej transformácii je potrebná strednodobá perspektíva orientovaná na budúcnosť.

3. Digitalizácia v kontexte programu v oblasti konkurencieschopnosti

3.1. EHSV vyzval Komisiu, aby z programu v oblasti konkurencieschopnosti urobila jednu zo svojich priorit s hlavným cieľom zlepšiť konkurencieschopnosť EÚ. Všetky iniciatívy Komisie v oblasti digitalizácie sú zamerané na uľahčenie digitálnej transformácie v hospodárstvach a spoločnostiach v celej EÚ. Úspešná transformácia si však vyžaduje pevný a neochvejný záväzok členských štátov. Tento záväzok je už vyjadrený v opatreniach na podporu obnovy a odolnosti na úrovni jednotlivých členských štátov, ale EHSV sa domnieva, že nie všetky členské štáty smerujú k digitalizácii rovnakým tempom a rovnako intenzívne, čo je kľúčové, ak sa má EÚ stať konkurencieschopnou.

3.2. EÚ sa musí viac než kedykoľvek predtým spoliehať na jednotný trh, ale rovnako dôležité je zamerať sa na prístup na zahraničné trhy, investície a prístup k financovaniu, daňové systémy, výskum a inovácie, zručnosti a posilnenie trhu práce, ako aj na mikropodniky a MSP a dvojakú transformáciu, pričom by sa mal takisto zohľadniť rámec udržateľného financovania, v ktorom je konkurencieschopnosť v súlade so sociálnymi a s environmentálnymi cieľmi ⁽²⁾. Digitálna transformácia je k tomu všetkému kľúčom, pretože je základom inovácií, väčšej konkurencieschopnosti a rozvoja trhu práce a zároveň poskytuje príležitosti na vytvorenie lepších pracovných podmienok v kontexte sociálneho trhového hospodárstva.

3.3. EHSV je presvedčený o tom, že digitalizácia je hybnou silou využitia potenciálu jednotného trhu. Po 30 rokoch sociálnych a hospodárskych výhod vyplývajúcich z jednotného trhu zastáva názor, že sa dá dosiahnuť oveľa viac a že digitalizácia, ak sa zavedie úspešne a s rovnakou intenzitou a začlenením v celej EÚ, bude mať obrovský vplyv na podniky a na zamestnancov a občanov každého veku a zo všetkých sociálnych prostredí.

3.4. EHSV takisto zastáva názor, že pri zlepšovaní konkurencieschopnosti Európy je kľúčová politická podpora takej podnikateľskej a vedomostnej ekonomiky, ktorá dokáže udržať a prilákať talenty a ponúknuť lepšie pracovné podmienky. To je to, čo chápe pod úplnou digitálnou transformáciou podniku. Je preň jasné, že EÚ musí vytvoriť priaznivé celkové podnikateľské prostredie založené na komplexnej stratégii, v ktorej sa budú spájať a zosúlaďovať rôzne oblasti politiky.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 76.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 76.

3.5. EHSV oceňuje mnohé iniciatívy a politiky, ktoré sa v minulosti nepochybne s dobrými úmyslami používali na zlepšenie konkurencieschopnosti. Realita však ukazuje, že EÚ v súčasnosti v produktivite zaostáva za USA a Čínou. V tejto súvislosti je digitalizácia príležitosťou dohnať USA aj Čínu a zároveň uplatniť udržateľnejší model hospodárskeho rastu zameraný na hospodársky aj sociálny blahobyt občanov EÚ.

4. Politiky na podporu digitalizácie v kontexte programu v oblasti konkurencieschopnosti

4.1. EHSV vo viacerých svojich stanoviskách vyjadril názor, že digitálna transformácia si vyžaduje ďalšie a cielenejšie investície do rozvoja digitálnych zručností. Existuje aj jednoznačný ekonomický argument v prospech zvýšenia investícií do ľudských zdrojov a konkrétne do prepojenia rozvoja zručností s produktivitou a nepriamo aj s konkurencieschopnosťou. Na podporu inovácií na pracovisku je potrebný rozvoj rozsahu digitálnych zručností. EHSV sa domnieva, že inovácie na pracovisku by sa mali zamerať najmä na metódy organizácie práce a spôsob, akým sa zručnosti využívajú a rozvíjajú na pracovisku, a nielen na ponuku pracovnej sily. Pracovné podmienky a podmienky zamestnávania sú rovnako dôležité ako investície do nových technológií alebo vybavenia. EHSV preto odporúča, aby sa v podnikoch a vo verejnom sektore myslelo na to, aké politiky a formy organizácie práce sa ukázali ako účinné v úspešných príkladoch a zlepšili oblasť inovácií prostredníctvom investícií do nadobúdania zručností. Tieto úspešné príklady by sa potom mohli zopakovať v iných podnikoch.

4.2. EHSV v predchádzajúcich stanoviskách odporúča aj investície do infraštruktúry potrebnej na podporu digitalizácie v celej EÚ. Plány obnovy a odolnosti sú určené práve na to. EHSV sa obáva, že tieto investície môžu byť z veľkej časti smerované do verejného sektora. Uznáva však, že digitalizácia verejných služieb, napríklad v súdnictve, vďaka väčšej efektívnosti nepriamo zlepšuje konkurencieschopnosť. Podniky však potrebujú aj relatívne vysokú úroveň investícií a bez dostupnej finančnej podpory môžu podniky všetkých veľkostí, najmä MSP, mať problém udržať úroveň finančných výdavkov potrebnú na digitalizáciu svojich pracovných postupov a investovanie do pracovnej sily.

4.3. EHSV odporúča preskúmať existujúce možnosti financovania digitalizácie, ktoré poskytujú štátne subjekty v celej EÚ. Vo všeobecnosti sú systémy na poskytovanie finančnej podpory podnikom v oblasti digitalizácie zamerané na projekty a na zabezpečenie financovania sa používa formálne podávanie žiadostí a schvaľovanie pred začatím projektových aktivít. Okrem zvyčajných administratívnych postupov pred zadávaním zákazky spojených s takýmito systémami, ktoré môžu byť pre niektoré podniky záťažou (aj keď sa časom zefektívňujú), majú súčasné procesy tendenciu odďaľovať spustenie projektov a iniciatív na podporu digitalizácie v podnikoch.

4.4. To môže byť neuskutočiteľné pre podniky, ktoré vyžadujú okamžité výsledky, aby mohli začať s komercializáciou na zlepšenie produktov/služieb/postupov, aby si udržali konkurenčnú výhodu, zamerali sa na nové trhy a znížili náklady alebo jednoducho reagovali na požiadavky zákazníkov. Takéto systémy zamerané na projekty preto môžu odradiť súkromné podniky od žiadania o financovanie. EHSV preto požaduje novú, aj keď doplnkovú formu financovania založenú na digitálnych činnostiach, a nielen na projektoch. V rámci tohto prístupu by sa podnikom poskytovali daňové úvery alebo platby v hotovosti na základe ich ročných vykázaných výdavkov na digitálne činnosti, pričom oprávnené výdavky by sa mali vopred vymedziť, aby sa zabezpečila jednoznačnosť. Oprávnené náklady by zahŕňali všetky výdavky na odbornú prípravu a rozvoj zamestnancov v oblasti digitalizácie.

4.5. Zatiaľ čo EHSV uznáva schopnosti EÚ v oblasti digitalizácie s presahmi v legislatívnych aj technologických aspektoch, zastávame názor, že aj naďalej majú zásadný význam priame štátne aj zahraničné investície, najmä na podporu výskumu a inovácií v oblasti digitalizácie. Podľa nášho názoru to takisto zlepší konkurencieschopnosť EÚ na globálnom trhu. Úsilie o strategickú autonómiu vo výrobe polovodičových súčiastok je pozitívne a EHSV zastáva názor, že EÚ si nemôže dovoliť trpieť nedostatkom, ktorý by mohol narušiť činnosť európskeho priemyslu. Polovodičové súčiastky sú ústredným prvkom podporovaným priemyselnou politikou EÚ, ktorej cieľom je dosiahnuť strategickú autonómiu v digitálnej sfére. Hoci je potrebné tieto riziká zmierniť, EHSV varuje pred protekcionistickým prístupom, ktorý by ohrozoval výskumné partnerstvá so spoločnosťami v oblasti digitálnych technológií na celom svete.

4.6. Udržateľný hospodársky rast založený na úspešnej digitálnej transformácii je nevyhnutný pre prosperitu EÚ. Zodpovedá to aj cieľom EÚ, pokiaľ ide o mimoriadne konkurencieschopné sociálne trhové hospodárstvo zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj vysokej úrovne ochrany životného prostredia a zlepšenia jeho kvality. EHSV je presvedčený, že to možno dosiahnuť len väčším nárastom produktivity nad súčasnú úroveň vo všetkých odvetviach hospodárstva. Zastáva názor, že digitalizácia zohráva a môže naďalej zohrávať kľúčovú úlohu pri dosahovaní uvedených hospodárskych a sociálnych cieľov. Taktiež poznamenáva, že vo výrobe bol rast produktivity

najrýchlejší v odvetviach založených na technológiách, čo podporuje názor, že digitalizácia môže zvýšiť zisky podnikov, ako aj reálne zárobky pracovníkov. Digitalizácia je navyše zásadným spôsobom, ako napredovať v ekologickej transformácii. EÚ preto musí maximalizovať príležitosti tým, že bude súčasne podporovať oba smery dvojakej transformácie.

4.7. Na dosiahnutie skutočnej digitálnej konkurencieschopnosti v hospodárstve a spoločnosti EHSV požaduje inteligentnú a kombinovanú stratégiu v oblasti zručností. Niektoré odvetvia už pripravujú rozsiahle projekty týkajúce sa rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností svojej pracovnej sily na základe digitalizácie a ekologickej transformácie. EHSV požaduje koordinovaný kvalifikačný program, ktorý súčasnej a novej pracovnej sile umožní zvládnuť súvisiace výzvy, čo musí byť prioritou.

5. Kontrola konkurencieschopnosti a hodnotenie programov digitalizácie

5.1. Digitálna konkurencieschopnosť je životne dôležitá pre celkovú konkurencieschopnosť EÚ a mala by sa považovať za základnú súčasť programu EÚ v oblasti konkurencieschopnosti. Ak má EÚ uspieť v tvrdej celosvetovej konkurencii, je potrebné výrazne zlepšiť konkurencieschopnosť. Na tento účel EHSV takisto vyzval na zavedenie kontroly konkurencieschopnosti, ktorá by bola v súlade s politikami a cieľmi EÚ, ktoré sa majú začleniť do tvorby politík a právnych predpisov EÚ. Vhodné štruktúry riadenia sú potrebné aj na zabezpečenie toho, aby sa kontrola konkurencieschopnosti a program jej rozvoja naplno realizovali v praxi.

5.2. EHSV berie na vedomie súčasné usmernenia a súbor nástrojov na lepšiu právnu reguláciu, ale poukazuje na to, že sú jednoznačne potrebné určité zlepšenia, najmä pokiaľ ide o uplatňovanie opatrení potrebných na zlepšenie konkurencieschopnosti, ako to zdôraznil výbor pre kontrolu regulácie.

5.3. Napokon EHSV žiada efektívne využívanie finančných zdrojov vyčlenených na inovačné a výskumné a vývojové činnosti súvisiace s digitalizáciou. V tejto súvislosti je takisto nevyhnutné zhodnotiť vplyv a správne vykonávanie existujúcich programov, ktoré mohli byť vypracované s cieľom vytvoriť podmienky na digitalizáciu. Uprednostňovanie prístupu k financiam, pokiaľ ide o súkromné aj verejné investície, môžu pozitívne vnímať európski občania, a najmä organizovaná občianska spoločnosť.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – 30 rokov jednotného trhu: ako zlepšiť fungovanie jednotného trhu**(prieskumné stanovisko)**

(2023/C 228/04)

Spravodajca: **Felipe MEDINA MARTÍN**Spoluspravodajca: **Angelo PAGLIARA**

Žiadosť o konzultáciu	predsedníctvo Európskej rady, 14. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	137/1/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že vnútorný trh bol a stále je jedným z najväčších politických a hospodárskych úspechov procesu európskej integrácie. Prináša výhody pre občanov a podniky, pričom ho treba považovať za proces neustáleho zlepšovania, ktorý sa vždy prispôbuje novým vznikajúcim potrebám. Za posledných 30 rokov sa dosiahlo množstvo výhod, stále je však potrebné vykonať kritické preskúmanie a prinášať nové zlepšenia, a to nielen z hľadiska toho, čo ešte treba dosiahnuť, ale aj z hľadiska nových výziev, ktorým treba čeliť, ako je pandémia ochorenia COVID-19, energetická kríza alebo ruská invázia na Ukrajinu. EHSV má v úmysle prispieť k tomuto procesu zlepšovania a navrhuje nasledujúce opatrenia na jeho posilnenie.

1.2. EHSV dúfa, že program EÚ pre jednotný trh na roky 2021 – 2027 zameraný na zlepšenie fungovania vnútorného trhu a konkurencieschopnosti a udržateľnosti podnikov budú sprevádzať primerané nástroje kontroly a ochrany, pokiaľ ide o kvalitu práce a rovnaké podmienky pre všetky podniky, práva občanov a ochranu spotrebiteľa. EHSV zároveň žiada, aby sa zaviedli potrebné opatrenia na prekonanie všetkých foriem sociálneho a daňového dampingu s cieľom zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž a správne fungovanie jednotného trhu a predchádzať všetkým formám narušení.

1.3. Pretrvávajúce geopolitické výzvy budú mať vplyv na fungovanie jednotného trhu, dodávateľské systémy a odolnosť európskeho hospodárstva. EHSV víta kroky na zníženie politickej závislosti od tretích krajín a vyzýva Európsku komisiu, aby prijala všetky potrebné opatrenia na aktualizáciu európskej priemyselnej politiky zachovaním a posilnením jednotného trhu a výhod pre spotrebiteľov, pracovníkov a podniky.

1.4. Nedávna kríza ukázala, že hlavnou prioritou jednotného trhu EÚ by malo byť zlepšenie životnej úrovne a pracovných podmienok podporovaním rastu a spravodlivej konkurencieschopnosti a vytváraním prostredia, ktoré je priaznivé pre podnikanie a tiež priaznivé zo sociálneho hľadiska. EHSV považuje voľný pohyb osôb a pracovníkov za jeden zo základných pilierov jednotného trhu, a preto vyzýva na urýchlenie uznávania kvalifikácií a diplomov medzi členskými štátmi. Je nevyhnutné venovať osobitnú pozornosť pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie.

1.5. EHSV sa domnieva, že európske podniky čelia problémom súvisiacim s nedostatkami jednotného trhu, ktoré vážne ovplyvňujú konkurencieschopnosť a udržateľnosť. Napriek veľkému úsiliu v spojitosti s vykonávaním pravidiel jednotného označovania väčšina regulačného zaťaženia naďalej spočíva na vnútroštátnej úrovni. V tomto zmysle by sa inštitúcie EÚ mali usilovať o úplnú harmonizáciu a členské štáty by mali mať na pamäti možné vplyvy svojich doplnení na integritu a riadne fungovanie trhu a podľa možnosti by sa mali vyhýbať opatreniam, ktoré by mohli spôsobiť výrazné narušenie

a roztrieštenosť. EHSV preto odporúča, aby inštitúcie EÚ konali aktívnejšie a rýchlejšie a včas predkladali právne predpisy v záujme harmonizácie. Je nevyhnutné v čo najväčšej možnej miere obmedziť vnútroštátne iniciatívy, ktoré by mohli ohroziť vnútorný trh a jeho spoločné pravidlá. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje potrebu posilniť mechanizmus informačného systému o technických predpisoch (TRIS), aby sa vytvorili podmienky pre skutočný jednotný trh a nie pre 27 rôznych trhov.

1.6. EHSV podporuje pevný záväzok zlepšiť kvalitu právnych predpisov v Európe a v členských štátoch. EHSV sa domnieva, že by sa malo vykonať preskúmanie v prípravných fázach európskych právnych predpisov – povinné posúdenie vplyvu pred každou právnou iniciatívou vrátane verejnej konzultácie – aby bola iniciatíva transparentnejšia a posilnili sa jej ciele. V rovnakom duchu by sa program lepšej právnej regulácie a program REFIT mali zamerať na dosiahnutie väčšej otvorenosti a integrácie trhov s tovarom a službami s cieľom dosiahnuť čo najväčší prínos pre občanov a európske hospodárstvo, preskúmať, či existujú nadbytočné právne predpisy a sústrediť sa predovšetkým na tie oblasti, kde je potrebná harmonizácia, a to posilňovaním existujúcich právnych predpisov v oblasti sociálnej ochrany.

1.7. EHSV sa domnieva, že je potrebné klásť väčší dôraz na vykonávanie, zjednodušenie a presadzovanie politík, najmä pokiaľ ide o členské štáty. EHSV ich vyzýva, aby dôsledne uplatňovali a presadzovali spoločné pravidlá a vyhýbali sa ďalším vnútroštátnym predpisom, ak nie sú potrebné⁽¹⁾.

1.8. EHSV naliehavo vyzýva Európsku komisiu, aby vyhodnotila každé nariadenie z hľadiska jeho prínosu ku konkurencieschopnosti podnikov a blahu občanov a aby identifikovala prekážky, ktoré je potrebné systematicky odstraňovať a eliminovať.

1.9. EHSV sa domnieva, že množstvo existujúcich právnych nástrojov, ktoré má Európska únia k dispozícii na obranu svojho vnútorného trhu, je dostatočné a zodpovedá potrebám: postup TRIS, vzájomné uznávanie právnych predpisov, sieť SOLVIT, 28. režim, postup na vybavovanie sťažností, CEN/Cenelec, normy atď. Ide o základné nástroje na ochranu jednotného trhu, ale ich potenciál sa nie vždy využíva, a preto musia byť účinnejšie a užitočnejšie.

1.10. EHSV sa nazdáva, že zo všetkých nových výziev, ktorým jednotný trh čelí, musí byť prioritou presadzovanie otvorenej strategickej autonómie EÚ vo vzťahu k zásobovaniu a obchodu, sektoru energetiky, kritickým surovinám a vo všeobecnosti k vedúcej pozícii v oblasti inovácií, digitalizácie a pokročilého výskumu. EHSV odporúča posilniť spoluprácu a dohody s podobne zmýšľajúcimi krajinami.

1.11. V oblasti tovarov a služieb uznáva EHSV pozitívny vplyv spoločného nákupu v rôznych odvetviach, ako je plynárenské odvetvie alebo maloobchod. Takéto európske spojenectvá majú mnohé priaznivé účinky na hospodársku súťaž a zjavné výhody pre spotrebiteľov, takže inštitúcie EÚ musia takéto spojenectvá rozhodne podporovať.

1.12. EHSV sa nazdáva, že výzvy súvisiace s jednotným trhom vyplývajúce z digitálnej transformácie sa musia riešiť prostredníctvom sociálneho dialógu a vedúcej pozície EÚ aj pri uplatňovaní spoločných právnych predpisov s cieľom chrániť najzraniteľnejšie osoby a zabezpečiť, aby sledovaná účinnosť nenarušala sociálnu, hospodársku a územnú súdržnosť, ani politickú stabilitu.

1.13. Jednotný trh nie je dokonalý a treba ho neustále prispôbovať meniacim sa okolnostiam, aby sa zachovalo jeho fungovanie aj v časoch krízy a rovnako treba aktívne podporovať jeho slobody (pandémia ukázala, že voľný pohyb nemožno považovať za samozrejmosť). Toto výročie by preto malo byť príležitosťou vrátiť túto politiku späť do európskeho programu a navrhnuť zlepšenia pre blízku budúcnosť.

1.14. EHSV vyjadruje znepokojenie nad tým, že uvoľnenie pravidiel štátnej pomoci v reakcii na zákon o znížení inflácie (IRA) by mohlo viesť k vytvoreniu ďalších asymetrií medzi členskými štátmi, čím by sa ohrozila odolnosť jednotného trhu, a domnieva sa, že najlepším spôsobom, ako poskytnúť nový impulz európskej priemyselnej politike a investíciám do zelených technológií, je vytvoriť Európsky fond suverenity.

1.15. EHSV zdôrazňuje významný prínos jednotného trhu k predchádzaniu protekcionizmu a vytváraniu rovnakých podmienok v rámci EÚ. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že je potrebné dôkladne analyzovať potrebné úvahy o kritériách pridelenia štátnej pomoci, jej účinkoch, užitočnosti a odolnosti. Existujú hospodárske odvetvia, ktoré nikdy nemali prístup k tomuto typu pomoci, ktorá navyše medzi niektorými členskými štátmi a inými štátmi nie je vyvážená, čo spôsobuje rozdiely v konkurencieschopnosti v rámci EÚ.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 28.

2. Úvod

2.1. V roku 2023 si pripomínáme 30. výročie jedného z najväčších politických, hospodárskych a sociálnych úspechov Európskej únie v procese európskej integrácie: vznik jednotného trhu. Toto výročie by však malo byť príležitosťou zásadne prispôsobiť filozofiu jednotného trhu a zosúladiť ju so súčasnými výzvami. Tento proces sa začal v roku 1986 Jednotným európskym aktom, ktorým sa podporilo prijatie spoločných pravidiel – namiesto vnútroštátnych – v mnohých rôznych oblastiach prostredníctvom schválenia stoviek strategických legislatívnych opatrení a uplatňovania princípu vzájomného uznávania.

2.2. V súčasnosti nikto nespochybňuje, že jednotný trh má pozitívne, ale aj negatívne účinky. Možno ho však považovať za základný prvok európskeho modelu, ktorý umožnil voľný tok tovaru, ľudí, služieb a kapitálu po celej Európskej únii, čím sa zjednodušil život podnikom, inštitúciám a občanom.

2.3. Jednotný trh podporil pokrok nielen z hospodárskeho a sociálneho hľadiska, ale aj z politického, čím sa urýchlil proces integrácie. Voľný pohyb osôb vďaka jednotnému trhu ovplyvnil životy niekoľkých generácií Európanov, ktorí prostredníctvom programov ako Erasmus spoznávajú európskeho ducha už v útlom veku a nadväzujú vzťahy s mnohými in podobnými ľuďmi, z rôznych členských štátov a spoznávajú ich a zdieľajú s nimi spoločný európsky spôsob života.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Pandémia ukázala, že EÚ potrebuje nový hospodársky obchodný model. Nedávne krízy, súčasné geopolitické napätie, výzvy spojené s dvojakou zelenou a digitálnou transformáciou a nedávne schválenie amerického zákona IRA ukazujú, že nastal čas aktualizovať jednotný trh a dať mu nový impulz, pričom vždy treba pamätať na to, že jednotný trh je nástrojom pre Európanov a nie samotným cieľom.

3.2. Jednotný trh sa vyvíjal pri súčasnom napredovaní procesu európskej integrácie. Zatiaľ čo sa jednotný trh spočiatku zameriaval na odstránenie necolných prekážok a opatrení s rovnakým účinkom na obchod s tovarom v rámci Spoločenstva a na harmonizáciu právnych predpisov (jednotný európsky trh), postupné politické potreby a ambície rozšírili jeho rozsah na nové oblasti, ako sú služby a digitálne hospodárstvo.

3.3. Celý tento pokrok sa dosiahol len vďaka obrovskému úsiliu všetkých zainteresovaných strán, správnych orgánov a hospodárskych a sociálnych subjektov. Zdá sa však, že v posledných rokoch už jednotný trh nie je politickou prioritou a otváranie a integrácia trhov s tovarom a službami už nie sú považované za naliehavé. V tejto súvislosti je prvým nedostatkom, na ktorý treba upozorniť, slabá angažovanosť zo strany členských štátov v posledných rokoch. Rada sa pri mnohých príležitostiach zaviazala zlepšiť a posilniť jednotný trh, jej závery sa však len zriedka premietli do vnútroštátnych politík. EHSV preto vyzýva Radu a členské štáty, aby prijali ďalšie opatrenia v tomto smere.

3.4. EHSV konštatuje, že jednotný trh je potrebné využiť na zvýšenie konkurencieschopnosti európskych podnikov na svetových trhoch. Bol navrhnutý tak, aby predstavoval neustále sa vyvíjajúci proces, čo je slabinou aj rizikom, avšak aj tým, čo mu zároveň poskytuje novú funkciu: odolnosť. Táto nová funkcia sa pripája k tradičným funkciám, ktoré musia zostať dynamické a nemožno ich považovať za samozrejmosť.

3.5. EHSV vyzýva Komisiu a Radu, aby prijali všetky potrebné opatrenia na pomoc európskym priemyselným politikám a podnikom pri dosahovaní cieľov zelenej a digitálnej transformácie, a to využitím existujúcich nástrojov EÚ a v prípade potreby realizáciou návrhu na vytvorenie Európskeho fondu suverenity. Pripomína však členským štátom a Komisii, že skôr, než sa začnú vytvárať ďalšie nástroje, by sa mali plne využiť početné programy a nástroje financovania, ktoré už existujú. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby ho zapojila do diskusií o pravidlách štátnej pomoci.

3.6. EHSV súhlasí s tým⁽²⁾, že EÚ potrebuje silnú, ambicióznou digitálnu politiku, aby mohla využiť príležitosti, ktoré ponúka digitálna inovácia, v záujme dosiahnutia väčšej konkurencieschopnosti EÚ. EHSV zdôrazňuje, že skutočný jednotný trh a jednoduché, cezhraničné právne predpisy umožnia viacerým odvetviám reagovať na požiadavky spotrebiteľov a súťažiť v globálne konkurencieschopnom a digitálne rozvinutejšom prostredí.

(2) Ú. v. EÚ C 152, 6.4.2022, s. 1.

3.7. Digitalizácia jednotného trhu môže zabezpečiť ďalší rast a blaho pre Európanov a európske podniky. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby prijala všetky potrebné opatrenia na zintenzívnenie investícií na prekonanie existujúcej digitálnej priepasti medzi európskymi regiónmi. Je nevyhnutné, aby členské štáty posilnili investície do vzdelávania a odbornej prípravy so zámerom rozvíjať jednotný digitálny trh a zefektívniť ho. Cieľom musí byť zabezpečenie kvalifikovaných pracovníkov, inovačných podnikov a kvalitných pracovných miest, a to bojom proti neistým pracovným podmienkam.

3.8. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby sa zamerala na riziká vyplývajúce z tvorby, obehu a uchovávaní osobných a citlivých údajov pochádzajúcich z procesov digitalizácie, ako aj z ich používania a kontroly. EHSV zároveň žiada Komisiu, aby prijala všetky potrebné opatrenia na predchádzanie tomuto riziku a zohľadnila závery prebiehajúcich rokovaní o Dohode Rady Európy o umelej inteligencii, ľudských právach, demokracii a právnom štáte⁽³⁾ ako základ pre regulačný rámec. Cieľom musí byť zabezpečenie ochrany osobných údajov, pracovníkov a spotrebiteľov, ale takisto ich dôverné používanie, aby sa umožnilo využitie výhod, ktoré prinášajú nové technológie.

3.9. Je nevyhnutné urýchliť iniciatívy smerom k digitalizácii a celoeurópskemu dátovému priestoru v rámci jednotlivých odvetví, aby sa umožnila lepšia analýza a využitie údajov v prospech európskej podnikov a konkurencieschopnosti európskych podnikov. Dátové priestory by mohli priniesť a podporiť nových škálovateľných priemyselných inovátorov a startupy. Dobré fungujúci jednotný trh s údajmi má zásadný význam aj preto, že je vnútorne prepojený s jednotným trhom s tovarom, službami, kapitálom a ľuďmi, ako aj s energetickými a dopravnými systémami.

4. Jednotný trh s tovarom a službami

4.1. EHSV sa domnieva, že je aj naďalej potrebné analyzovať nedostatky jednotného trhu a prijať opatrenia na ich nápravu, najmä odstránením zbytočnej regulačnej a administratívnej záťaže s cieľom uľahčiť konkurencieschopnosť a udržateľnosť európskych podnikov a posilniť existujúce právne predpisy v oblasti sociálnej ochrany.

4.2. EHSV upozorňuje na problémy, ktoré spôsobujú členské štáty, keď predbiehajú prijatie spoločných opatrení na európskej úrovni, a na to, ako tým ovplyvňujú a usmerňujú spoločné riešenia uvedené v európskych právnych predpisoch. V niektorých prípadoch je to preto, že Európska komisia nenavrholo opatrenia, inokedy to však spôsobujú členské štáty, ktoré sú krok pred európskym návrhom (napr. označovanie pôvodu mäsových výrobkov, označovanie potravín na prednej strane obalov, írsky návrh o zdravotných varovaniach pre alkoholické nápoje atď.) a ktoré bránia procesu harmonizácie a voľnému pohybu tovaru. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby predvídala prípadnú potrebu právnych predpisov s cieľom zabrániť nadmernému prijímaniu vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré rozdeľujú jednotný trh.

4.3. Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535⁽⁴⁾ sa ustanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti, ktoré sú k dispozícii pre členské štáty. Týmto legislatívnym opatrením sa členskému štátu môže uložiť povinnosť odložiť prijatie návrhu nariadenia o 12 – 18 mesiacov, pokiaľ prebieha iniciatíva EÚ, ktorá by mohla byť ohrozená vnútroštátnym predpisom, a ktorá sa má obnoviť. V praxi sa však táto výsada Európskej komisie neuplatňuje, a v konečnom dôsledku sú to členské štáty, ktoré podmieňujú európske právne predpisy.

4.4. Ďalším dostupným nástrojom určeným na zastavenie alebo potlačenie akéhokoľvek konania, ktoré je v rozpore s jednotným trhom, je sieť SOLVIT. Tento postup sa aplikuje v prípadoch, keď správne orgány iného členského štátu neuplatňujú európske právne predpisy správne a bránia tak vykonávaniu práv občanov a podnikov na jednotnom trhu v plnom rozsahu. Ide o systém mediácie medzi vnútroštátnymi správными orgánmi, ktorý sa pri náprave situácie v praxi opiera skôr o rozhodnutia správnych orgánov ako o ich právnu silu, a preto EHSV považuje jeho účinnosť za obmedzenú a vidí potrebu jeho zlepšenia.

4.5. Ďalším dostupným nástrojom je postup na podávanie sťažností Európskej komisii. EHSV považuje tento nástroj za účinný, keďže je flexibilný a transparentný, vyžaduje si však silnú politickú podporu, pričom celý postup by sa mal zlepšiť z hľadiska účinnosti a efektívnosti.

⁽³⁾ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/2349 z 21. novembra 2022 o poverení začať rokovania v mene Európskej únie o dohovore Rady Európy o umelej inteligencii, ľudských právach, demokracii a právnom štáte (Ú. v. EÚ L 311, 2.12.2022, s. 138).

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 z 9. septembra 2015, ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti (Ú. v. EÚ L 241, 17.9.2015, s. 1).

4.6. V roku 2018 bola schválená stratégia otvárania a rozvoja rôznych európskych odvetví. Problémy však pretrvávajú, diskriminácia pokračuje a nie všetky členské štáty informujú Európsku komisiu podľa článku 15 ods. 7 smernice o službách.

4.7. EHSV poukazuje na to, že niektoré sektory, ako je finančný sektor alebo sektor maloobchodu a veľkoobchodu, sú veľmi roztrieštené, ale dokázali sa zjednotiť a posilniť na európskej úrovni. Sektory maloobchodu a veľkoobchodu prijali podstatu a nepopierateľné výhody jednotného trhu, aby každodenne lepšie slúžili európskym spotrebiteľom vďaka nákupným združeniam a jednotnému trhu. Pokiaľ ide o harmonizáciu a účinné uplatňovanie slobody usadiť sa v rámci sektora maloobchodu a veľkoobchodu, hlavné výzvy naďalej pretrvávajú, pričom stratégia „Európsky maloobchodný sektor pripravený na 21. storočie“ sa zatiaľ neuplatňuje v plnom rozsahu. Okrem toho je nevyhnutné podporovať nákupné združenia v maloobchode ako prostriedok na zlepšenie blaha spotrebiteľov v súlade s účinkami priaznivými pre hospodársku súťaž na európskej úrovni.

5. Jednotný trh pre pracovníkov

5.1. V rámci výziev, ktorým čelí jednotný trh, poukazuje EHSV na transformáciu práce a následnú reštrukturalizáciu vzťahov medzi stranami, ako aj súvisiace riziká z hľadiska flexibility (čas, miesto a služby), najmä pokiaľ ide o pracovníkov platforiem a vo všeobecnosti o digitálne profesie a tzv. inteligentných pracovníkov.

5.2. Nedávne krízy ukázali, že hlavnou prioritou jednotného trhu EÚ by malo byť zlepšenie životnej úrovne a pracovných podmienok a zároveň podpora rastu a spravodlivej konkurencieschopnosti a vytváranie prostredia, ktoré je vhodné pre podnikanie a tiež priaznivé z podnikateľského aj sociálneho hľadiska. Napriek dosiahnutému pokroku je 21,7 % európskej populácie stále ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením (Eurostat, 2021).

5.3. EHSV považuje voľný pohyb osôb a pracovníkov za jeden zo základných pilierov jednotného trhu, a preto vyzýva na urýchlenie uznávania kvalifikácií a diplomov medzi členskými štátmi. Osobitná pozornosť sa musí venovať zabezpečeniu spravodlivého zaobchádzania s vyslanými pracovníkmi, pokiaľ ide o mzdy a pracovné podmienky.

5.4. Ako ukázala kríza spôsobená pandemiou, voľný pohyb zdravotníckych pracovníkov bol pre Európsku úniu faktorom konvergenie a sebaobrany, no dodnes mnohé profesie stále zostávajú na okraji tohto procesu (napríklad v právnej oblasti a v školstve). EHSV⁽⁵⁾ žiada, aby sa prepracovali opatrenia na podporu zamestnanosti a zručností a aby sa investovalo do súboru zručností budúcich pracovníkov prostredníctvom zlepšeného odborného vzdelávania a prípravy a individuálneho vzdelávania, čím by sa podporili podniky. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zeleným pracovným miestam.

5.5. Digitálna infraštruktúra je kľúčová pre úspešné uplatňovanie výhod jednotného trhu vo všetkých európskych oblastiach a regiónoch, najmä v tých, ktoré zaostávajú za priemerom. Zaostávanie infraštruktúry zvyšuje nerovnosti a ovplyvňuje príležitosti pre ľudí a podniky. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby prijala potrebné opatrenia na zintenzívnenie investícií na prekonanie existujúcej digitálnej priepasti v EÚ. Je potrebné venovať osobitnú pozornosť podnikom, najmä MSP.

6. Ďalší postup. Budúce prekážky jednotného trhu

6.1. Inštitúcie EÚ musia ďalej posilňovať jednotný trh, aby sa v budúcnosti naplno využil jeho potenciál na vytváranie rastu, pracovných miest a lepšej spoločnosti.

6.2. Inštitúcie EÚ by sa mali pri zabezpečovaní prísnejších noriem zamerať na úplnú harmonizáciu právnych predpisov EÚ tam, kde je to možné a vhodné, aby sa zabránilo zbytočnej fragmentácii jednotného trhu, napríklad v oblasti daní. EHSV poukazuje na skutočnosť, že medzi výzvy, ktorým jednotný trh čelí, patrí pokračujúce úsilie o harmonizáciu daní medzi členskými štátmi a predchádzanie dampingu a v strednodobom horizonte o konvergenciu miezd, ako aj predchádzanie sociálnemu dampingu a/alebo nekalej hospodárskej súťaži, najmä pri získavaní investícií, lokalizácii podnikov a najímaní pracovníkov.

6.3. Zásadný význam má presadzovanie toho, aby sa vykonávanie a zjednodušenie stali prioritou a hlavnou zásadou jednotného trhu. Inštitúcie EÚ musia zaručiť úlohu Komisie ako strážkyne zmlúv v značne spolitizovanom európskom prostredí. Ak vnútroštátne zákonodarné orgány využijú svoj priestor na voľné uváženie a rozhodnú sa pridať doplňujúce požiadavky na národnej úrovni, mali by to urobiť transparentne, informovať o tom Komisiu a iné vnútroštátne orgány a vysvetliť svoje dôvody v súlade so svojím záväzkom vyplývajúcim z Medziinštitucionálnej dohody o lepšej tvorbe práva. Sankcie sa v rámci EÚ nesmú odlišovať.

(5) Ú. v. EÚ C 152, 6.4.2022, s. 1.

6.4. Kvalitné právne predpisy znamenajú lepšie právne predpisy. Prípravný proces by mal zahŕňať previerku konkurencieschopnosti pri tvorbe politiky, lepšie modely posudzovania vplyvu a hlbšiu analýzu toho, ako jednotlivé nariadenia ovplyvňujú kumulatívnu byrokratickú záťaž podnikov, najmä MSP.

6.5. Odstránenie nepotrebných vnútroštátnych prekážok: Európska komisia a členské štáty by mali vyhodnotiť, či sú vnútroštátne technické pravidlá stále vhodné na daný účel, či sú pripravené na budúcnosť a či sú primerané na zlepšenie voľného pohybu tovaru a služieb.

6.6. Komisia a členské štáty musia zabezpečiť rovnaké podmienky pre všetkých prevádzkovateľov na základe silného právneho rámca, ktorým sa zaistí, že všetky výrobky a služby predávané na trhu EÚ zodpovedajú predpisom EÚ a sú bezpečné, v záujme zachovania dôvery a bezpečnosti spotrebiteľov v súlade s novým nariadením o bezpečnosti výrobkov a služieb, ktoré sa vzťahuje aj na digitálne produkty a služby.

6.7. Inštitúcie EÚ sa musia účinne zaoberať problematikou protekcionizmu a diskriminácie členských štátov, aby sa zabezpečilo, že európske a vnútroštátne politické rozhodnutia budú rovnako slúžiť záujmom spotrebiteľov.

6.8. Zlepšenie dostupných nástrojov na umožnenie prístupu spoločností a spotrebiteľov k informáciám týkajúcim sa oznamovania (jednotné okno pre oznámenia) a zvýšenie užitočnosti a flexibility procesov, napríklad posilnením siete na podávanie sťažností pre cezhraničných spotrebiteľov. EHSV podporuje vytvorenie sietí ľahko dostupných systémov riešenia sporov, keďže spotrebiteľia by získali dôveru v jednotný trh, ak by si mohli bez problémov uplatniť nároky voči podnikom so sídlom v iných členských štátoch.

6.9. Pokiaľ ide o jednotný trh pre verejné obstarávanie, ide o oblasť s vnútroštátnymi obmedzeniami pre podniky so sídlom v inom členskom štáte, ktoré môžu narušovať riadne fungovanie jednotného trhu. To si vyžaduje ráznu reakciu inštitúcií EÚ, aby bolo možné dokončiť regulačný rámec, ktorý prispeje k sociálnemu pokroku pre občanov⁽⁶⁾.

6.10. Európska komisia, členské štáty a ďalšie zainteresované strany by mali spolupracovať na zabezpečení udržateľných spoločenských. Klimatická kríza je hrozbou aj príležitosťou: je potrebné urýchlené zosúladiť jednotného trhu, aby sa zohľadnili zmenené priority v rámci Zelenej dohody. Je potrebné podporovať používanie technológií s nulovými emisiami a urýchlene prispôsobiť odbornú prípravu pracovnej sily. Zelené investície by mohli podnietiť dlhé obdobie rastu na vnútornom trhu EÚ a zároveň významne prispieť k boju proti zmene klímy.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8. 2021, s. 20.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Neistá práca a duševné zdravie
(prieskumné stanovisko na žiadosť španielskeho predsedníctva Rady EÚ)
(2023/C 228/05)

Spravodajca: **José Antonio MORENO DÍAZ**

žiadosť španielskeho predsedníctva Rady list, 27. 7. 2022
EÚ

Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (prieskumné stanovisko)
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	158/73/12

1. Závbery a odporúčania

1.1. Podľa uznesenia Európskeho parlamentu zo 4. júla 2017 sa „za neisté zamestnanie považuje také, pri ktorých sa nedodržiavajú medzinárodné a národné normy a právne predpisy a normy a právne predpisy EÚ, a/alebo ktoré neposkytujú dostatočné prostriedky na dôstojný život alebo primeranú sociálnu ochranu“.

1.2. Práca môže byť ochranným faktorom duševného zdravia, ale môže prispieť aj k vzniku chorôb, a preto ju WHO považuje za sociálny určujúci faktor zdravia.

1.3. Podľa spoľahlivých vedeckých poznatkov neistá práca zvyšuje pravdepodobnosť zhoršenia duševného zdravia pracovníkov. Napríklad vysoká pracovná neistota zvyšuje náchylnosť na depresiu, úzkosť a samovraždu; vysoké nároky a nízka kontrola zvyšujú riziko čerpania pracovného voľna z dôvodu diagnostikovanej duševnej poruchy; rovnako aj kombinácia týchto dvoch rizík zvyšuje riziko výskytu depresívnych stavov.

1.4. Neisté formy práce zahŕňajú napríklad: nedobrovoľné zamestnanie na čiastočný úväzok; nízke mzdy, ktoré nepokrývajú základné potreby; pracovné zmluvy na nula hodín alebo na požiadanie alebo dočasné pracovné zmluvy na pokrytie štrukturálnych potrieb; neustálu neistotu týkajúcu sa trvania zamestnania, pracovného času, mzdy, úloh atď.; nedostatok autonómie a rozvoja pri vykonávaní práce; nadmerné požiadavky, ktoré vedú k dlhému alebo zintenzívnenému pracovnému času a nesúladu medzi súkromným a pracovným životom. Takéto formy práce sú pre pracovníkov len zriedka dobrovoľnou voľbou, hoci existujú pracovníci, ktorí si ich vyberajú.

1.5. Neistá práca je rozšírenejšia medzi pracovníkmi pracujúcimi manuálne, ženami, mladými ľuďmi a migrantmi. To prispieva k sociálnym nerovnostiam a môže znásobiť diskrimináciu a sociálny gradient duševných chorôb.

1.6. V súlade so smernicou Rady 89/391/EHS⁽¹⁾ o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, Chartou základných práv EÚ, Európskou sociálnou chartou, Zmluvou o fungovaní EÚ a zásadami Európskeho piliera sociálnych práv a jeho akčným plánom nemôže byť vytváranie a zvyšovanie ziskov podnikov ani znižovanie nákladov na prácu alebo zaručenie flexibility

⁽¹⁾ Smernica Rady 89/391/EHS z 12. júna 1989 o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci (Ú. v. ES L 183, 29.6.1989, s. 1).

pre zamestnávateľov na úkor bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP).

1.7. Neistá práca je nezlučiteľná s dosahovaním cieľov udržateľného rozvoja v EÚ.

1.8. EHSV sa domnieva, že na to, aby sa znížila pracovná neistota a výskyt súvisiacich problémov duševného zdravia je potrebné zaručiť uplatňovanie a presadzovanie európskych a vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré stanovujú kvalitné a zdravé pracovné podmienky a podmienky zamestnania umožňujúce ľuďom viesť dôstojný život.

1.9. EHSV považuje za nevyhnutné, aby sa v tejto súvislosti znásobili opatrenia na monitorovanie a kontrolu dodržiavania uvedených predpisov, pričom by sa mali príslušným orgánom verejnej moci poskytnúť adekvátne zdroje (v pomere podľa MOP), a tiež aby sa zaručili primerané finančné sankcie za nedodržiavanie predpisov.

1.10. EHSV tiež navrhuje, aby boli podniky a organizácie, ktoré nezaručujú dodržiavanie uvedených právnych predpisov, vylúčené z postupov verejného obstarávania a štátnej pomoci, a to v súlade s platnými smernicami o verejnom obstarávaní.

1.11. EHSV berie na vedomie oznámenie na tému Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027, COM(2021) 323 final. EHSV zároveň navrhuje prijať osobitné právne predpisy na predchádzanie psychosociálnym rizikám v EÚ, ako aj prepracovať a modernizovať smernicu o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (89/391/EHS), zaviesť prevenciu psychosociálnych rizík pri práci a zmeniť spôsob navrhovania, riadenia a organizácie práce, keďže z vedeckých dôkazov vyplýva, že osobitné vnútroštátne právne predpisy v tejto oblasti sú účinnejším prostriedkom, ako zabezpečiť prevenciu a znížiť vystavenie pracovníkov týmto rizikám. Ich prínosy by sa preto prostredníctvom smernice mohli rozšíriť do všetkých krajín EÚ.

1.12. EHSV zdôrazňuje, že včasné zamedzenie psychosociálnym rizikám súvisiacim s prácou, a to využitím organizačných zásahov na zmenu pracovných podmienok, je krokom pri podpore duševného zdravia na pracovisku v súlade s tým, čo WHO a MOP vytýčili vo svojich usmerneniach a politickom prehľade zo septembra 2022 ⁽²⁾.

1.13. EHSV berie na vedomie a podporuje prebiehajúce rokovania o návrhu smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy z roku 2021. EHSV takisto navrhuje vypracovať vhodné postupy na riadenie využívania umelej inteligencie pri práci, aby sa zabránilo pracovným rizikám a oslabeniu iných pracovných práv.

1.14. EHSV napokon navrhuje, aby sa na európskej a vnútroštátnej úrovni vypracovala priemyselná politika s cieľom vytvoriť kvalitné pracovné miesta, ktoré zabezpečia zdravé pracovné podmienky a zvýšia konkurencieschopnosť.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Španielska vláda považuje za prioritu zaoberať sa počas svojho predsedníctva Rady EÚ v roku 2023 vplyvom nejistej práce na duševné zdravie, keďže je nevyhnutné tento problém vyriešiť s cieľom vymedziť nové pracovné politiky, ktoré umožnia vytvoriť zdravšie a inkluzívnejšie trhy práce založené na dôstojnej práci a zamerané na ľudí ⁽³⁾. Preto vyzvala EHSV, aby vypracoval prieskumné stanovisko na túto tému.

⁽²⁾ https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_856821/lang-en/index.htm.

⁽³⁾ Druhá podpredsedníčka vlády, ministerka práce a sociálnych vecí: žiadosť o prieskumné stanovisko.

2.2. Neistá práca je nezlučiteľná s dosiahnutím miléniových cieľov OSN do roku 2030, konkrétne cieľa udržateľného rozvoja č. 8 – Dôstojná práca a hospodársky rast, tiež cieľa udržateľného rozvoja č. 3 – Kvalita zdravia a života a cieľa udržateľného rozvoja č. 5 – Rodová rovnosť⁽⁴⁾. Podľa WHO⁽⁵⁾ dôstojná práca pozitívne prispieva k duševnému zdraviu a zlé pracovné prostredie – vrátane diskriminácie a nerovnosti, nadmerného pracovného zaťaženia, nízkej kontroly práce a neistoty zamestnania – predstavuje riziko pre duševné zdravie.

2.3. V uznesení Európskeho parlamentu o pracovných podmienkach a neistých pracovných miestach⁽⁶⁾ sa „za neisté zamestnanie považuje také, pri ktorých sa nedodržiavajú medzinárodné a národné normy a právne predpisy a normy a právne predpisy EÚ, a/alebo ktoré neposkytujú dostatočné prostriedky na dôstojný život alebo primeranú sociálnu ochranu“.

2.4. Podľa tezauru Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) je neistá práca definovaná ako slabo platená, neistá a nechránená práca, ktorá neumožňuje finančne podporovať domácnosť⁽⁷⁾. Medzinárodná sieť zameraná na výskum v oblasti nejistej práce (*Precarious Work Research*) definuje neistú prácu ako viacrozmerný pojem, ktorý okrem iného zahŕňa neistotu zamestnania, nepríjemný príjem a nedostatok práv a ochrany v pracovnoprávnom vzťahu, čo by mohlo mať negatívne dôsledky pre neformálnych pracovníkov, ako aj pre formálnych pracovníkov⁽⁸⁾. Ako konštatuje nadácia Eurofound, neexistuje univerzálne vymedzenie nejistej práce, ale všeobecne sa uznáva, že je potrebné túto otázku riešiť s cieľom zabezpečiť dôstojné a zdravé pracovné podmienky v súlade s programom dôstojnej práce MOP⁽⁹⁾.

2.5. Vzhľadom na tieto pojmy možno určité formy zamestnania a pracovné podmienky, ktoré sú príznačné pre nekvalitné pracovné miesta, považovať za neisté. Patria medzi ne: nedobrovoľné zamestnanie na čiastočný úväzok, dlhý pracovný čas alebo nepretržité požiadavky na dostupnosť, nízke alebo neisté mzdy, zneužívanie dočasných pracovných zmlúv, zmlúv na nula hodín alebo zmlúv na požiadanie, prácu bez zmluvy alebo pracovné miesta bez preventívnych opatrení.

2.6. Neistá práca môže zahŕňať: zintenzívnenie a predĺženie pracovného času; nedostatok autonómie a rozvoja v práci; nepredvídateľný a neštandardný pracovný čas, ktorý spôsobuje nesúlad medzi súkromným a pracovným životom; nedostatočný pracovný čas a mzdy, ktoré nepokrývajú základné potreby; neustálu neistotu týkajúcu sa trvania zamestnania a pracovných podmienok (pracovný čas, mzda, úlohy atď.); ťažkosti pri uplatňovaní pracovných práv vrátane kolektívnej akcie, čím sa znižuje zmluvná sila; zvýšenú zraniteľnosť voči zneužívaniu, diskriminácii a obťažovaniu; a nemožnosť viesť dôstojný život napriek zamestnaniu („chudobný pracujúci“).

2.7. Neistá práca môže mať dôsledky v rôznych oblastiach každodenného života vrátane zdravia. Agentúra EU-OSHA konštatuje, že v štúdiách o účinkoch nejistej práce na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci sa zistili negatívne súvislosti, pričom čím je neistota práce väčšia, tým viac sa zvyšuje chorobnosť resp. úmrtnosť⁽¹⁰⁾.

2.8. Z niektorých konkrétnych príkladov založených na vysokokvalitných vedeckých dôkazoch, ktoré sa získali pri porovnaní pracovníkov vystavených tomuto javu s pracovníkmi, ktorí mu vystavení nie sú (opakované empirické štúdie alebo štúdie vykonané s rozsiahlymi databázami, ktoré vylučujú náhodné údaje a izolujú iné príčiny v rámci pracovného prostredia aj mimo neho), vyplýva, že v dôsledku vysokej úrovne vnímanej neistoty zamestnania, ktorá charakterizuje

⁽⁴⁾ Valné zhromaždenie OSN, sedemnásťte zasadenie (2015), *Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj*, rezolúcia prijatá Valným zhromaždením 25. septembra 2015.

⁽⁵⁾ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-at-work>.

⁽⁶⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0290_SK.html.

⁽⁷⁾ <https://osha.europa.eu/sk/tools-and-resources/eu-osha-thesaurus/term/62001d>.

⁽⁸⁾ <https://doi.org/10.1186/s13643-021-01728-z>.

⁽⁹⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/it/node/91840>.

⁽¹⁰⁾ EU-OSHA (2013), *Priorities for occupational safety and health research in Europe: 2013-2020*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg. 10.2802/25457.

neistú prácu, sa zvyšuje pravdepodobnosť depresie o 61 %, úzkosti o 77 %⁽¹¹⁾ a samovraždy o 51 %⁽¹²⁾. Takisto poukazujú na to, že náročné pracovné podmienky zvyšujú riziko práceneschopnosti z dôvodu diagnostikovanej duševnej poruchy o 23 %, nízka úroveň kontroly zvyšuje toto riziko o 25 %⁽¹³⁾ a kombinácia týchto dvoch faktorov zvyšuje pravdepodobnosť depresie o 77 %. Podobne aj dlhý pracovný čas zvyšuje riziko depresie o 14 %⁽¹⁴⁾.

2.9. Ak by sa v EÚ odstránili pracovné psychosociálne riziká, zaťaženie depresiou by kleslo o 17 až 35 % a kardiovaskulárne choroby o 5 až 11 %⁽¹⁵⁾.

2.10. Neisté formy práce a pracovné podmienky sú len zriedka dobrovoľnou voľbou. Zo zistení jasne vyplýva, že tieto formy práce sú výraznejšie zastúpené u pracovníkov vykonávajúcich manuálnu prácu, žien, mladých ľudí a prisťahovalcov⁽¹⁶⁾. To prispieva k sociálnej nerovnosti z hľadiska triedy, pohlavia, veku, národnosti a etnickej príslušnosti a môže znásobiť prierezovú diskrimináciu, už existujúce nerovnosti v oblasti zdravia a sociálny rozmer duševných chorôb. Hoci tieto formy práce často nie sú uprednostňovanou možnosťou, existujú pracovníci, ktorí si ich vyberajú.

2.11. Miera výskytu nejstej práce je odlišná aj v jednotlivých členských štátoch EÚ⁽¹⁷⁾ a v jednotlivých odvetviach činnosti. Jej výskyt je vyšší v prípade činností, ktoré patria do spektra práce v domácnosti a opatrovateľskej práce (t. j. upratovanie, sociálna a zdravotná starostlivosť, pohostinstvo, hotely, bezpečnosť, doručovanie do domácností atď.)⁽¹⁸⁾, čo sa v dôsledku pandémie COVID-19 zintenzívnilo. Neistá práca však existuje vo všetkých sektoroch – vrátane verejného sektora – a vo všetkých krajinách.

2.12. Podľa smernice 89/391/EHS o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci je zamestnávateľ povinný zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov vo všetkých aspektoch súvisiacich s prácou. Podľa článku 31 Charty základných práv EÚ má každý pracovník právo na pracovné podmienky, ktoré zohľadňujú jeho zdravie, bezpečnosť a dôstojnosť. Každý pracovník má zároveň právo na obmedzenie maximálneho pracovného času, na denný a týždenný odpočinok a na každoročnú platenú dovolenku. Uvádza sa to aj v Európskej sociálnej charte, Zmluve o fungovaní Európskej únie a v zásadách Európskeho piliera sociálnych práv a jeho akčnom pláne. Vytváranie a zvyšovanie ziskov podnikov ani znižovanie nákladov na prácu alebo zaručenie flexibility pre zamestnávateľov nemôžu byť na úkor zdravia a bezpečnosti pracovníkov.

⁽¹¹⁾ Niedhammer, I., Bertrais, S., a Witt, K. (2021). *Psychosocial work exposures and health outcomes: a meta-review of 72 literature reviews with meta-analysis*, Scandinavian Journal of Work, Environment & Health, 47(7), 489–508.

⁽¹²⁾ Blomqvist, S., Virtanen, M., LaMontagne, A. D., a Magnusson Hanson, L. L. (2022). *Perceived job insecurity and risk of suicide and suicide attempts: a study of men and women in the Swedish working population*, Scandinavian Journal of Work, Environment & Health, 48(4), 293–301.

⁽¹³⁾ Duchaine, CS a kol. (2020). *Psychosocial stressors at work and the risk of sickness absence due to a diagnosed mental disorder: a systematic review and meta-analysis*, JAMA psychiatry, 77(8), 842–851.

⁽¹⁴⁾ Niedhammer, Bertrais, Witt (2021), (pozri vyššie).

⁽¹⁵⁾ Niedhammer I. a kol. (2022). *Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe*, International Archives of Occupational and Environmental Health, 95(1), 233–247.

⁽¹⁶⁾ <https://oshwiki.osha.europa.eu/sk/themes/precariou-work-definitions-workers-affected-and-osh-consequences>.

⁽¹⁷⁾ Matilla-Santander N. a kol., (2019). *Measuring precarious employment in Europe 8 years into the global crisis*, J Public Health (Oxf), 41(2):259-267.

⁽¹⁸⁾ Eurofound (2021), *Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

2.13. Treba uviesť, že pokiaľ ide o duševné zdravie vo všeobecnosti, systémy zdravotnej starostlivosti zohrávajú dôležitú úlohu. Bez rýchlych a nevyhnutných zmien a úprav v systémoch verejného zdravotníctva a bez dostupnosti psychologickéj a psychiatrickej pomoci v núdzovej situácii, na diaľku a v terapeutickom režime sa nepodarí náležite riešiť duševné zdravie nielen zamestnancov, ale ani všetkých občanov v Európe.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Nerovnováha sily medzi kapitálom a prácou je rizikovým faktorom pre neistú prácu. Túto nerovnováhu treba vyrovnávať prostredníctvom zákonov, sociálneho dialógu a činnosti odborov, čím sa vytvorí kontext, ktorý bude chrániť pracovníkov, pričom zostanú zachované priaznivé ekonomické podmienky a zabráni sa nekalej hospodárskej súťaži.

3.2. Potrebu posilniť súlad s právnymi predpismi týkajúcimi sa práv pracovníkov a ich zástupcov a uplatňovať tieto predpisy dokazuje skutočnosť, že v EÚ existujú tri hlavné dôvody, ktoré motivujú podnikateľov, aby sa zaoberali BOZP v prevádzkach, a to: dodržiavanie právnych predpisov (89,2 %), plnenie požiadaviek pracovníkov a ich zástupcov (81,8 %) a predchádzanie pokutám od príslušného úradu práce (79,4 %) ⁽¹⁹⁾.

3.3. Ďalší príklad účinného vplyvu právnych predpisov na zníženie zmluvnej neistoty možno vidieť v Španielsku: vďaka nedávno schválenej reforme práce, ktorá je výsledkom sociálnej dohody, sa znížili neobyvkle vysoké miery dočasného zamestnania na španielskom trhu práce.

4. Návrhy

4.1. EHSV konštatuje, že existujú presvedčivé dôkazy o tom, že neistá práca zvyšuje riziko zhoršenia duševného zdravia. V súlade s vedeckými odporúčaniami v oblasti pracovného a verejného zdravia a pracovnej epidemiológie, ako aj odporúčaniami medzinárodných inštitúcií v súvislosti s duševným zdravím na pracovisku a so zreteľom na práva ustanovené v európskej smernici 89/391/EHS o prevencii pracovných rizík, sa všetky navrhované opatrenia dôsledne zameriavajú na obmedzenie rizík spojených s neistou prácou, aby sa predišlo zhoršeniu duševného zdravia. Keďže rizikové faktory, ktoré môžu mať vplyv na duševné zdravie, sa medzi rôznymi odvetviami a dokonca aj medzi rôznymi pracoviskami v rámci toho istého odvetvia značne líšia, najlepšie riešenia možno najčastejšie nájsť prostredníctvom sociálneho dialógu na odvetvovej alebo podnikovej úrovni, čo umožní cieľný prístup a zohľadnenie všetkých právnych rámcov.

4.2. EHSV konštatuje, že Komisia vo svojom strategickom rámci v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci (2021 – 2027) ⁽²⁰⁾ uviedla, že okrem iného:

- začne kampaň EU-OSHA s názvom „Zdravé pracoviská“ na obdobie 2023 až 2025, ktorá bude zameraná na vytváranie bezpečnej a zdravej digitálnej budúcnosti, a najmä na psychosociálne a ergonómické riziká,
- v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi pripraví nelegislatívnu iniciatívu na úrovni EÚ týkajúcu sa duševného zdravia v práci, v rámci ktorej sa hodnotia vznikajúce problémy súvisiace s duševným zdravím pracovníkov a v rámci ktorej sa pred koncom roka 2022 predloží usmernenie týkajúce sa opatrení,
- vypracuje analytický základ, elektronické nástroje a usmernenia na posúdenie rizika v súvislosti so zelenými a digitálnymi pracovnými miestami a procesmi, a najmä v súvislosti s psychosociálnymi a ergonómickými rizikami.

⁽¹⁹⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/esener/sk/survey/datavisualisation/2019>.

⁽²⁰⁾ Oznámenie na tému Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce [COM(2021) 323 final].

4.3. Zabezpečenie vykonávania existujúcich právnych predpisov EÚ a vnútroštátnych právnych predpisov, na základe ktorých sa vytvárajú kvalitné podmienky zamestnania a pracovné podmienky

4.3.1. EHSV konštatuje, že súčasné smernice EÚ týkajúce sa podmienok zamestnania a pracovných podmienok, zastúpenia a účasti zahŕňajú práva, povinnosti a zodpovednosti súvisiace s organizáciou pracovného času (2003/88/ES⁽²¹⁾), rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom [(EÚ) 2019/1158⁽²²⁾], primerané minimálne mzdy [(EÚ) 2022/2041⁽²³⁾], nediskrimináciu (2006/54/ES⁽²⁴⁾; 2000/78/ES⁽²⁵⁾; 2000/43/ES⁽²⁶⁾), transparentné a predvídateľné pracovné podmienky [(EÚ) 2019/1152⁽²⁷⁾], predchádzanie pracovným rizikám a bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (89/391/EHS a jej špecifický vývoj) a informovanie pracovníkov a ich zástupcov a konzultácie s nimi (2009/38/ES⁽²⁸⁾, 2003/72/ES⁽²⁹⁾, 2002/14/ES⁽³⁰⁾). Chartou základných práv EÚ sú rovnako chránené aj sloboda združovania, kolektívneho vyjednávania, demonštrácie a štrajku. Úplné zavedenie tohto súboru právnych predpisov by mohlo pracovníkom zabezpečiť dôstojnú prácu, znížiť neistotu a podporiť duševné zdravie.

4.3.2. EHSV však konštatuje, že existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o vykonávanie, presadzovanie a dodržiavanie týchto právnych predpisov o pracovných podmienkach, ktoré sú stanovené ako nevyhnutné minimálne práva, ako aj pokiaľ ide o uplatňovanie existujúcich právnych predpisov.

4.4. EHSV preto navrhuje:

4.4.1. znásobiť opatrenia na monitorovanie a kontrolu dodržiavania súčasných pracovných noriem, na ktoré sa vzťahujú tieto smernice, aby sa zaručilo ich účinné uplatňovanie. Na tento účel je potrebné, aby členské štáty poskytli príslušnému úradu práce primerané ľudské zdroje v súlade s odporúčaniami MOP⁽³¹⁾,

4.4.2. zabezpečiť primerané finančné sankcie v prípade nedodržania týchto smerníc,

4.4.3. využiť na základe platných smerníc o verejnom obstarávaní možnosť vylúčiť príslušný subjekt z akýchkoľvek postupov verejného obstarávania a štátnej pomoci na európskej, národnej alebo miestnej úrovni v prípade nedodržania ustanovení uvedených smerníc,

4.4.4. v plnej miere využiť možnosti, ktoré ponúka Výbor vedúcich predstaviteľov inšpekcie práce (SLIC) na koordináciu EÚ pri monitorovaní presadzovania právnych predpisov uvedených v bode 4.3.1.

4.4.5. EHSV podporuje prebiehajúce rokovania o návrhu smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy z roku 2021 a berie na vedomie prebiehajúce rokovania o pozícii Rady, ako aj pozmeňovacie návrhy, ktoré navrhol Výbor Európskeho parlamentu pre zamestnanosť v decembri 2022. EHSV takisto navrhuje vypracovať vhodné postupy na riadenie využívania umelej inteligencie pri práci, aby sa zabránilo pracovným rizikám a oslabeniu iných pracovných práv.

⁽²¹⁾ Smernica 2003/88/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (Ú. v. EÚ L 299, 18.11.2003, s. 9).

⁽²²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ (Ú. v. EÚ L 188, 12.7.2019, s. 79).

⁽²³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2041 z 19. októbra 2022 o primeraných minimálnych mzdách v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2022, s. 33).

⁽²⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (Ú. v. EÚ L 204, 26.7.2006, s. 23).

⁽²⁵⁾ Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽²⁶⁾ Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁽²⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1152 z 20. júna 2019 o transparentných a predvídateľných pracovných podmienkach v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 186, 11.7.2019, s. 105).

⁽²⁸⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/38/ES zo 6. mája 2009 o zriaďovaní európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni Spoločenstva na účely informovania zamestnancov a porady s nimi (Ú. v. EÚ L 122, 16.5.2009, s. 28).

⁽²⁹⁾ Smernica Komisie 2003/72/ES z 22. júla 2003, ktorou sa dopĺňajú stanovky Európskeho družstva s ohľadom na účasť zamestnancov na riadení (Ú. v. EÚ L 207, 18.8.2003, s. 25).

⁽³⁰⁾ Smernica 2002/14/ES Európskeho parlamentu a Rady z 11. marca 2002, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre informovanie a porady so zamestnancami v Európskom spoločenstve – Spoločné vyhlásenie Európskeho parlamentu, Rady a Komisie o zastúpení zamestnancov (Ú. v. ES L 80, 23.3.2002, s. 29).

⁽³¹⁾ https://www.ilo.org/global/topics/labour-administration-inspection/resources-library/publications/WCMS_844151/lang-en/index.htm, § 4.1.8

4.5. Zameranie na prevenciu psychosociálnych rizík súvisiacich s prácou

4.5.1. EHSV berie na vedomie oznámenie na tému Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027, COM(2021) 323 final. EHSV zároveň navrhuje prijať osobitné právne predpisy na predchádzanie psychosociálnym rizikám v EÚ, prepracovať a modernizovať smernicu o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (89/391/EHS), zaviesť prevenciu psychosociálnych rizík pri práci a zmeniť spôsob navrhovania, riadenia a organizácie práce, keďže z vedeckých dôkazov vyplýva, že osobitné vnútroštátne právne predpisy v tejto oblasti sú účinnejším prostriedkom, ako zabezpečiť prevenciu a znížiť vystavenie pracovníkov týmto rizikám ⁽³²⁾.

4.5.2. EHSV zároveň zdôrazňuje, že právo na bezpečné a zdravé pracovné prostredie bolo na 110. medzinárodnej konferencii práce v júni 2022 začlenené do rámca základných zásad a práv pri práci MOP a že včasné zamedzenie psychosociálnym rizikám súvisiacim s prácou využitím organizačných zásahov na zmenu pracovných podmienok je nevyhnutným krokom pri podpore duševného zdravia na pracovisku v súlade s tým, na čom sa dohodli WHO a MOP vo svojich usmerneniach a politickom prehľade s praktickými stratégiami zo septembra 2022 ⁽³³⁾. Okrem prevencie psychosociálnych rizík odporúčajú tieto inštitúcie ako druhý krok zlepšiť duševné zdravie pri práci, chrániť a podporovať ho, a to najmä prostredníctvom odbornej prípravy a opatrení zameraných na zlepšovanie gramotnosti v oblasti duševného zdravia. Tretím krokom je podpora pracovníkov s duševnými chorobami, aby sa mohli plne a rovnocenne podieľať na pracovnom procese prostredníctvom primeraných adaptačných opatrení a programov návratu do práce. Napokon odporúčajú vytvoriť priaznivé prostredie s prierezovými opatreniami na zlepšenie duševného zdravia pri práci prevzatím iniciatívy, rešpektovaním práv, zabezpečením integrácie a účasti, zhromažďovaním faktov a dodržiavaním predpisov.

4.5.3. EHSV zdôrazňuje, ako sa uvádza aj v rámcovej dohode sociálnych partnerov na úrovni EÚ o strese, že podľa rámcovej smernice 89/391/EHS majú všetci zamestnávateľia zákonnú povinnosť postarať sa o bezpečnosť a ochranu zdravia pracovníkov pri práci. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na problémy pracovného stresu, keďže predstavujú riziko pre zdravie a bezpečnosť.

4.5.4. EHSV preto navrhuje, aby táto smernica rozvíjala primárnu prevenciu psychosociálnych rizík prostredníctvom organizačného a kolektívneho prístupu. Na tento účel by sa zamerala na:

4.5.4.1. požiadavky na kvalitu použitých metód hodnotenia (overené zdravotnými údajmi, na základe ktorých sa merajú psychosociálne riziká podložené vedeckými dôkazmi a ktoré poukazujú na nerovnosti atď.);

4.5.4.2. v prípade potreby stanovenie, plánovanie a uplatňovanie preventívnych opatrení na odstránenie alebo minimalizáciu týchto rizík: 1) reagovať na výsledky hodnotenia psychosociálnych rizík; 2) zmeniť včas pracovné podmienky, ktoré boli označené za škodlivé, a to pomocou organizačných zásahov, aby sa zabránilo tomu, že sa preventívne opatrenia zamerajú výlučne na prípravu a nápravu;

4.5.4.3. povinnosť podnikov dosiahnuť zníženie pracovných rizík zavádzaním vhodných opatrení na riešenie psychosociálnych rizík súvisiacich s prácou prispôbením pracovných podmienok, čo by mohlo zahŕňať: zlepšenie technológií a procesov na výrobu tovarov a poskytovanie služieb a zvýšenie počtu zamestnancov s cieľom znížiť zaťaženie; prispôbenie pracovného času, aby bol zlučiteľný so starostlivosťou o rodinu; podporu participatívnych a kooperatívnych pracovných metód s cieľom zamedziť nedostatku vplyvu a zvýšiť funkčnú podporu medzi kolegami a nadriadenými; zavedenie spravodlivých postupov prijímania do zamestnania, zadávania úloh, odbornej prípravy a povyšovania v záujme zlepšenia kvality vedenia; navrhnutie obohacujúcich úloh, aby bolo možné uplatniť zručnosti a vedomosti a naučiť sa nové; podporu stability zamestnania a pracovných podmienok a predvídateľnosť zmien, ktoré musia byť odôvodnené a primerané, aby sa predišlo neistote zamestnania; a primeranú mzdu, ktorá musí umožňovať dôstojný život v súlade s platnými zákonmi, sociálnym dialógom a kolektívnymi zmluvami. Všetky tieto opatrenia by prispeli k odstráneniu neistej práce a ochrane duševného zdravia;

⁽³²⁾ Jain, A. a kol. (2022), *The impact of national legislation on psychosocial risks on organisational action plans, psychosocial working conditions, and employee work-related stress in Europe*, Social Science & Medicine 302.

⁽³³⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_protect/—protrav/—safework/documents/publication/wcms_856976.pdf.

4.5.4.4. požiadavku náležite zohľadniť preventívny účel hodnotenia s cieľom podporiť účinné riadenie týchto rizík a vyhnúť sa čisto byrokratickým prehodnocovaniám;

4.5.4.5. pričom by zabezpečila, že všetky tieto opatrenia na včasné predchádzanie psychosociálnym rizikám, od návrhu hodnotenia až po organizačné zmeny a monitorovanie účinnosti pri znižovaní rizík, sú založené na participácii pracovníkov a ich zástupcov na úrovni pracoviska alebo podniku v súlade s platnými pravidlami o informovaní pracovníkov a/alebo ich zástupcov a konzultáciách s nimi. Na tento účel sa musí v súlade s existujúcimi vnútroštátnymi pravidlami zaručiť zriadenie a fungovanie príslušných orgánov, ak tak ustanovujú vnútroštátne právne predpisy a/alebo kolektívne zmluvy: výbory BOZP, zástupcovia v oblasti prevencie, podnikové výbory atď. a zabezpečiť vyjednávanie medzi zástupcami pracovníkov a zamestnávateľom v súlade s platnými právnymi predpismi a kolektívnymi zmluvami.

4.6. *Priemyselná politika navrhnutá tak, aby podporovala vytváranie kvalitných pracovných miest*

4.6.1. Priemyselná politika jednotlivých krajín má okrem iných faktorov vplyv na schopnosť podnikov vytvárať kvalitné a kvalifikované pracovné miesta v hospodárstve. EHSV preto navrhuje, aby sa pri navrhovaní priemyselnej politiky na európskej úrovni zohľadňoval cieľ vytvárať kvalitné pracovné miesta pre kvalifikovaných pracovníkov, ktoré zabezpečia zdravé pracovné podmienky a zlepšia konkurencieschopnosť. Tento postup by okrem iného mohol byť založený na:

4.6.1.1. omnoho aktívnejšej spolupráci verejných orgánov vrátane agentúr hospodárskeho rozvoja zameranej na poskytovanie potrebnej infraštruktúry a na aktívne politiky zamestnanosti orientované na špecifické potreby odvetví s najväčším potenciálom vytvárať kvalitné pracovné miesta na miestnej úrovni, pričom by sa na druhej strane od podnikov za poskytnutú pomoc požadovalo, aby vytvorili minimálny počet takýchto pracovných miest;

4.6.1.2. investíciách v oblasti výskumu a vývoja zameraných na technológie zvyšujúce produktivitu, ktoré zároveň zohľadňujú pracovnú silu, s cieľom synergicky zvýšiť ich schopnosť vytvárať hodnotu;

4.6.1.3. začlenením kritérií prevencie pracovných rizík a ochrany zdravia pracovníkov do navrhovania priemyselnej politiky;

4.6.1.4. začlenením kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji, ktoré zabezpečujú pracovné práva, do medzinárodných obchodných dohôd.

4.7. EHSV navrhuje, aby sa poznatky o individuálnych a kolektívnych pracovných právach, ako aj podnikateľských zručnostiach začlenili do prierezových osnôv povinného vzdelávania a odbornej prípravy všetkých krajín s cieľom vybaviť budúcich pracovníkov a zamestnávateľov potrebnými znalosťami o týchto otázkach.

4.8. EHSV v nadväznosti na výsledky prieskumov a údaje Eurofound, EU-OSHA a Eurostatu navrhuje, aby sa pravidelne zisťovalo, aké sú najrozšírenejšie formy neistej práce a v akom kontexte sa vyskytujú (krajiny, odvetvia atď.), a aké skupiny sú najviac postihnuté (pracovníci, ktorí vykonávajú manuálnu prácu, ženy, mladí ľudia atď.) s cieľom sledovať vývoj situácie.

4.9. EHSV navrhuje podporovať výskum kvality zamestnania a duševného zdravia, a to počnúc zlepšením informačných systémov a epidemiologického dohľadu v týchto oblastiach.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

PRÍLOHA

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 43 ods. 2 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 1**Predkladá**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Neistá práca a duševné zdravie****Bod 2.7****Vložiť nový bod****Umiestnenie: za bod 2.6**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p>Vymedzenie, ktoré EP použil vo svojom uznesení z roku 2017 ⁽¹²⁾, na jednej strane naznačuje, že neisté zamestnanie znamená prácu, ktorá nie je v súlade s platnými právnymi predpismi. Toto vymedzenie sa však vzťahuje aj na zamestnania, ktoré „neposkytujú dostatočné prostriedky na dôstojný život alebo primeranú sociálnu ochranu“. EHSV zároveň konštatuje, že podľa nadácie Eurofound je neistá práca koncepcia, ktorá nemá všeobecne akceptovanú definíciu v celej Európe, zatiaľ čo potreba riešiť tento zložitý jav je všeobecne uznávaná. Podľa WHO môžu riziká pre duševné zdravie, nazývané aj psychosociálne riziká, v práci súvisieť okrem iného s pracovnou náplňou alebo rozvrhnutím pracovného času, osobitnými charakteristikami pracoviska alebo príležitosťami na kariérny rast. WHO tiež uvádza, že hoci psychosociálne riziká možno nájsť vo všetkých odvetviach, u niektorých pracovníkov je väčšia pravdepodobnosť, že im budú vystavení ako iní, a to z dôvodu toho, akú prácu vykonávajú alebo kde a ako pracujú ⁽¹³⁾. Aj v autonómnej dohode sociálnych partnerov o strese na úrovni EÚ sa uvádza, že pracovný stres môže byť spôsobený rôznymi faktormi, ako je pracovná náplň, organizácia práce, pracovné prostredie, slabá komunikácia atď. ⁽¹⁴⁾. To znamená, že pri posudzovaní súvislosti medzi neistým zamestnaním a rizikami pre duševné zdravie sa musí zohľadniť neexistencia všeobecne uznávanej definície v Európe. Okrem toho sa pri posúdení musia zohľadniť tieto skutočnosti:</p> <p>— Neexistuje automatická príčinná súvislosť medzi tým, čo sa v tomto stanovisku považuje za neistú prácu,</p>

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p><i>a zlým duševným zdravím, ale neistá práca je jedným z rizikových faktorov, ktoré môžu mať negatívny vplyv na duševné zdravie pracovníkov. Znenie v bodoch ⁽¹⁵⁾ 1.3 a 2.6 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i></p> <p>— <i>Duševné zdravie je kombináciou individuálnych, rodinných a sociálno-ekonomických, ako aj environmentálnych okolností a niektoré rizikové faktory pre duševné zdravie sú prítomné na pracoviskách, ale aj v spoločnosti vo všeobecnosti. Existencia neistoty sa musí vždy stanoviť na základe posúdenia konkrétnej situácie jednotlivca. Odráža sa to aj v rámcovej dohode sociálnych partnerov o strese na úrovni EÚ ⁽¹⁶⁾, v ktorej sa uvádza, že rozmanitosť pracovnej sily je dôležitým faktorom pri riešení problémov pracovného stresu a že rôzni jednotlivci môžu na podobné situácie reagovať odlišne a ten istý jednotlivec môže na podobné situácie reagovať v rôznom životnom období odlišne. Znenie v bodoch 1.5 a 2.6 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i></p> <p>— <i>Okrem toho sa mnohé otázky spojené s rôznymi druhmi zamestnania už riešia v právnych predpisoch EÚ a vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré sa zaoberajú bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci, pracovným časom a inými relevantnými aspektmi. Znenie v bodoch 1.11, 2.6, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i></p> <p>— <i>Zároveň môžu byť formy práce, ktorá sa v tomto stanovisku považuje za neistú, aj odrazovým mostíkom pre vstup na trh práce a postupný prechod k istejšímu zamestnaniu. Znenie v bodoch 1.5 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i></p> <p>⁽¹²⁾ Prijaté texty – Pracovné podmienky a neisté pracovné miesta – utorok 4. júla 2017 (europa.eu)</p> <p>⁽¹³⁾ https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-at-work</p> <p>⁽¹⁴⁾ Pozri https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress a https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf.</p> <p>⁽¹⁵⁾ Číslovanie, ktoré sa tu používa, sa vzťahuje na číslovanie bodov uvedené v stanovisku sekcie SOC, ktoré bolo predložené na plenárnom zasadnutí a uverejnené na Portáli členov na plenárne zasadnutie EHSV 26. a 27. apríla (zmeny číslovania by mohli vyplývať z prípadného prijatia týchto alebo akýchkoľvek iných pozmeňovacích návrhov).</p> <p>⁽¹⁶⁾ Pozri https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress a https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 81

Proti: 127

Zdržalo sa: 13

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 3**Predkladá**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Neistá práca a duševné zdravie****Bod 4.5.1****Vložiť nový bod****Umiestnenie: za bod 4.5**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p><i>Podpora duševného zdravia a pohody je v záujme celej spoločnosti. V pracovnom živote je dôležitá podpora duševného zdravia, keďže problémy s duševným zdravím môžu viesť k nižšej produktivite práce, nižšej pracovnej výkonnosti a vyššej absencii a dobré duševné zdravie je spojené s lepšou motiváciou a produktivitou. EHSV súhlasí s prístupom Komisie ⁽²⁹⁾ pripraviť v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi nelegislatívnu iniciatívu na úrovni EÚ týkajúcu sa duševného zdravia pri práci, v rámci ktorej sa posúdia vznikajúce problémy súvisiace s duševným zdravím pracovníkov. EHSV takisto podporuje cieľ Komisie začleniť psychosociálne a ergonomické riziká do kampane zameranej na zdravé pracoviská. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že ďalšia pozornosť na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, ako aj na pracovisku by sa podľa potreby mala venovať vhodným politikám a/alebo opatreniam s cieľom rozvíjať primárnu prevenciu psychosociálnych rizík prostredníctvom organizačného a kolektívneho prístupu. Nie je však potrebné navrhovať na úrovni EÚ osobitné právne predpisy o predchádzaní psychosociálnym rizikám. Znenie v bodoch 1.11, 2.6, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i></p> <p>⁽²⁹⁾ COM(2021) 323 final</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 91

Proti: 127

Zdržalo sa: 18

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 4**Predkladá**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Neistá práca a duševné zdravie****Bod 4.6.1****Vložiť nový bod**

Umiestnenie: za bod 4.6

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p>Vzhľadom na zásadné zmeny v obchodnom prostredí je naliehavo potrebné, aby EÚ vypracovala komplexnú a modernú priemyselnú politiku založenú na inováciách a excelentnosti. Podniky budú vytvárať pracovné miesta a poskytovať kvalitné pracovné miesta, keď bude existovať priaznivé regulačné a investičné prostredie a keď bude možné podnikat' so ziskom. To znamená, že pracovné miesta nemožno plánovať prostredníctvom priemyselnej politiky. Podobne nie je udržateľné ani rozumné vyžadovať, aby podniky využívajúce infraštruktúru alebo aktívne politiky trhu práce vytvárali minimálny počet pracovných miest. Okrem toho priemyselná politika existuje súčasne s platným európskym a vnútroštátnym regulačným rámcom týkajúcim sa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ale samotná priemyselná politika neposkytuje kritériá na predchádzanie rizikám pri práci. A napokon, podniky potrebujú aj kvalifikovanú pracovnú silu, ale v súčasnosti čelia nedostatku pracovných síl a zručností. Poukazuje to na význam účinných systémov celoživotného vzdelávania a lepšieho predvídania zručností potrebných v budúcnosti. Znenie v bodoch 4.6.1.1 a 4.6.1.3 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 89

Proti: 139

Zdržalo sa: 9

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 5**Predkladá**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Neistá práca a duševné zdravie****Bod 1.3****Vložiť nový bod****Umiestnenie: za bod 1.2**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p><i>V autonómnej dohode sociálnych partnerov o strese na úrovni EÚ sa napríklad uvádza, že pracovný stres môže byť spôsobený rôznymi faktormi, ako je pracovná náplň, organizácia práce, pracovné prostredie, slabá komunikácia atď⁽¹⁾. Pri posudzovaní súvislosti medzi neistým zamestnaním a rizikami pre duševné zdravie sa musí zohľadniť, že v Európe univerzálne prijatá definícia neistej práce. Okrem toho sa pri posúdení musia zohľadniť tieto skutočnosti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Neexistuje automatická príčinná súvislosť medzi tým, čo sa v tomto stanovisku považuje za neistú prácu, a zlým duševným zdravím, ale neistá práca je jedným z rizikových faktorov, ktoré môžu mať negatívny vplyv na duševné zdravie pracovníkov. Znenie v bodoch⁽²⁾ 1.3 a 2.6 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i> — <i>Duševné zdravie je kombináciou individuálnych, rodinných a sociálno-ekonomických, ako aj environmentálnych okolností a niektoré rizikové faktory pre duševné zdravie sú prítomné na pracoviskách, ale aj v spoločnosti vo všeobecnosti. Existencia neistoty sa musí vždy stanoviť na základe posúdenia konkrétnej situácie jednotlivca. Znenie v bodoch 1.5 a 2.6 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</i>

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p>— Okrem toho sa mnohé otázky spojené s rôznymi druhmi zamestnania už riešia v právnych predpisoch EÚ a vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré sa zaoberajú bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci, pracovným časom a inými relevantnými aspektmi. Znenie v bodoch 1.11, 2.6, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</p> <p>— Zároveň môžu byť formy práce, ktorá sa v tomto stanovisku považuje za neistú, aj odrazovým mostíkom pre vstup na trh práce a postupný prechod k istejšímu zamestnaniu. Znenie v bodoch 1.5 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</p> <p>(¹) Pozri https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress a https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf.</p> <p>(²) Číslovanie, ktoré sa tu používa, sa vzťahuje na číslovanie bodov uvedené v stanovisku sekcie SOC, ktoré bolo predložené na plenárnom zasadnutí a uverejnené na Portáli členov na plenárne zasadnutie EHSV 26. a 27. apríla (zmeny číslovania by mohli vyplývať z prípadného prijatia týchto alebo akýchkoľvek iných pozmeňovacích návrhov).</p>

Výsledok hlasovania:

Za: 83

Proti: 139

Zdržalo sa: 15

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 6**Predkladá**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINČEVA Marija

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745

Neistá práca a duševné zdravie

Bod 1.4

Vložiť nový bod

Umiestnenie: za nový bod 1.3 (pozri pozmeňovací návrh 5)

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
	<p>EHSV súhlasí s prístupom Komisie ⁽³⁾ pripraviť v spolupráci s členskými štátmi a sociálnymi partnermi nelegislatívnu iniciatívu na úrovni EÚ týkajúcu sa duševného zdravia pri práci, v rámci ktorej sa posúdia vznikajúce problémy súvisiace s duševným zdravím pracovníkov. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že ďalšia pozornosť na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, ako aj na pracoviskách sa podľa potreby musí venovať vhodným politikám a/alebo opatreniam s cieľom rozvíjať primárnu prevenciu psychosociálnych rizík prostredníctvom organizačného a kolektívneho prístupu. Nie je však potrebné navrhovať na úrovni EÚ osobitné právne predpisy o predchádzaní psychosociálnym rizikám. Znenie v bodoch 1.11, 2.6, 4.5.1, 4.5.4 a 4.5.4.3 tohto stanoviska je v rozpore s týmto postojom alebo ho dostatočne neodráža.</p> <p>⁽³⁾ Oznámenie na tému Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce, COM(2021) 323 final.</p>

Výsledok hlasovania

Za: 91

Proti: 141

Zdržalo sa: 11

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Demokracia na pracovisku
(prieskumné stanovisko na žiadosť španielskeho predsedníctva)**

(2023/C 228/06)

Spravodajca: **Reiner HOFFMANN**

Spoluspravodajca: **Krzysztof BALON**

Žiadosť španielskeho predsedníctva Rady list z 27. 7. 2022

Európskej únie

Právny základ

článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

prieskumné stanovisko

Príslušná sekcia

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo

Prijaté v sekcii

3. 4. 2023

Prijaté v pléne

27. 4. 2023

Plenárne zasadnutie č.

578

Výsledok hlasovania

(za/proti/zdržalo sa)

175/69/13

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európskymi právnymi predpismi sa v priebehu desaťročí vytvoril spoľahlivý systém účasti pracovníkov na pracovisku, ktorý je založený na legislatíve a postupoch členských štátov a základných slobodách EÚ. Demokratický svet práce je základom pre ďalší rozvoj európskeho sociálneho modelu v udržateľnom a konkurenčnom prostredí.

1.2. Nedávne krízy ukázali, že aktívne uplatňované občianske práva a práva pracovníkov sa navzájom posilňujú. Posilňuje sa sociálna súdržnosť, demokratická štruktúra našich spoločností je stabilnejšia a spoločnosť je menej zraniteľná voči populistickým a autoritárskym pozíciám.

1.3. Mechanizmy a právne nástroje slúžiace na účely demokracie v práci zvyšujú odolnosť a hospodársku úspešnosť podnikov a zároveň zvyšujú ich schopnosť zabezpečovať zamestnanosť a dôstojnú prácu. Demokracia na pracovisku ako usmerňujúca koncepcia by sa mala vzťahovať na všetkých pracovníkov a všetky typy práce, ako aj na všetky pracoviská, či už sú súkromné, verejné alebo sociálne, bez ohľadu na veľkosť, odvetvie alebo iné organizačné aspekty. Mali by sa zohľadniť okolnosti malých a stredných podnikov (MSP). Z empirických dôkazov vyplýva, že hlas pracovníkov (*workers' voice*) ponúka flexibilitu a manévrovací priestor potrebný na úrovni pracoviska na prispôbenie sa štrukturálnym zmenám.

1.4. Rýchlo sa meniaci svet práce je tiež príležitosťou na väčšiu demokraciu. Aby sa to umožnilo, účasť pracovníkov a sociálny dialóg musia byť vo verejnom povedomí výraznejšie a musia sa posilniť aj cezhranične. Nato je nevyhnutný spoľahlivý európsky právny rámec, ktorý by usmerňoval a zefektívňoval národné systémy informovania, konzultácií a účasti a bol podporovaný akčnými programami s predvídateľným dosahom na národnej úrovni.

1.5. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta nedávne oznámenie Európskej komisie o posilnení sociálneho dialógu ako základu pre väčšiu demokraciu v práci, ako aj vyhlásenie, že sociálny dialóg je založený na dynamickej kultúre dôvery založenej na osobitnej úlohe sociálnych partnerov, zatiaľ čo občiansky dialóg, ktorý sa považuje za samostatný proces, zapája organizované organizácie občianskej spoločnosti do širšej škály tém, čím sa formujú procesy transformácie. Treba však uznať, že trh práce sa mení, mnohí pracovníci sú napríklad zamestnaní v malých podnikoch a mikropodnikoch a zároveň približne 13,6 miliónov⁽¹⁾ pracovníkov v Európskej únii je zamestnaných v subjektoch sociálneho hospodárstva. Na všetkých týchto pracovníkoch a ich zamestnávateľov by sa mal v plnej miere vzťahovať inštitucionálny sociálny dialóg.

1.6. Európske zamestnanecké rady za uplynulé desaťročia ukázali, že pozitívne prispievajú k dlhodobým hospodárskym, sociálnym a environmentálnym cieľom podnikov. Na zvýšenie ich potenciálu a účinnosti treba podstatne zlepšiť ich práva na účasť a ich zdroje: napr. akékoľvek obchádzanie alebo porušovanie práv účasti v európskych zamestnaneckých radách treba účinne sankcionovať, a takisto treba uľahčiť prístup k spravodlivosti. V tejto súvislosti EHSV víta nedávne uznesenie EP o revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade a vyzýva Komisiu, aby včas prijala právne opatrenia.

1.7. Demokraciu na pracovisku založenú na práve alebo sociálnom dialógu dopĺňajú ďalšie úspešné formy demokratickej účasti pracovníkov, ktoré sú veľmi aktívne v sociálnom hospodárstve, najmä v družstvách.

1.8. Technologické inovácie viedli k novým obchodným modelom v platformovej ekonomike, ktoré sa často spájajú s neistým zamestnaním, najmä pre ľudí, ktorí začínajú svoju kariéru, a migrujúcich pracovníkov. Prístup ku kolektívnemu zastupovaniu záujmov zvyčajne neexistuje alebo sa uplatňuje nedostatočne. EHSV považuje cieľ súčasného návrhu smernice EÚ o práci pre platformy za účelný na predchádzanie nepravnej samostatnej zárobkovej činnosti, predovšetkým vzhľadom na vymedzenie pojmov zamestnávateľ a zamestnanec a prenesenie dôkazného bremena. To by takisto posilnilo základ pre hlas pracovníkov v platformovej ekonomike, keď sú splnené náležité kritériá na posúdenie postavenia v zamestnaní. EHSV berie na vedomie usmernenia Komisie o uplatňovaní práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže na kolektívne zmluvy týkajúce sa pracovných podmienok samostatne zárobkovo činných osôb bez zamestnancov. EHSV nabáda španielske predsedníctvo Rady EÚ, aby zdôraznilo tento aspekt, najmä pri prijímaní smernice, a aby sa zaoberalo aj potenciálnym prístupom týchto pracovníkov ku kolektívnemu pokrytiu v súlade so smernicou o minimálnej mzde.

1.9. Rýchly rozvoj umelej inteligencie (AI) predstavuje nevídanú výzvu pre demokratické normy vo svete práce. Algoritmická správa údajov má obrovský vplyv na organizáciu práce, pracovné podmienky a bezpečnosť údajov. Európski sociálni partneri sa zhodujú na tom, že je nevyhnutné, aby sa o digitálnych technológiách viedli včasné konzultácie so zamestnancami a ich zástupcami v rámci systémov pracovnoprávných vzťahov, najmä sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania, v snahe umožniť vybudovať dôveru v tento proces. EHSV podporuje posilnenie práv zamestnancov na ochranu údajov takým spôsobom, ktorý zabezpečí kolektívne práva pracovníkov, a chcel by, aby sa odborovým zväzom umožnil adekvátny digitálny prístup k podnikom a ich zamestnancom tak, že budú môcť začať a udržiavať účinný sociálny dialóg o používaní umelej inteligencie na pracoviskách.

1.10. Dobrá správa a riadenie spoločností znamená dodržiavanie ľudských a pracovných práv, ako aj ekologických cieľov v celom dodávateľskom reťazci. Zamestnávatelia musia preukázať, že považujú náležitú starostlivosť za povinnú súčasť riadenia rizík na úrovni správnej rady (predstavenstva podniku). Vytváranie kvalitnej práce na celom svete by malo byť vymedzené ako cieľ udržateľnej správy a riadenia spoločností. EHSV sa preto zasadzuje za vymedzenie požiadavky udržateľnej správy a riadenia spoločností (*sustainable corporate governance*) v európskom právnom rámci. Do tohto procesu by sa mali systematicky zapájať pracovníci a ich zástupcovia, ako aj občianska spoločnosť (environmentálne združenia, organizácie na ochranu ľudských práv a spotrebiteľov).

1.11. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že účasť zamestnancov na úrovni podnikových rád sa nepovažuje za kľúčový prvok udržateľnej správy a riadenia spoločností. EHSV preto podporuje náležité úsilie o vytvorenie harmonizovaného rámca pre účasť zamestnancov v predstavenstve spoločností, ktorý by zohľadňoval rozdiely v členských štátoch, ako aj snahu zabezpečiť, aby európske právo obchodných spoločností nevedlo k opomínaniu alebo oslabovaniu spolurozhodovania v podnikoch v členských štátoch.

⁽¹⁾ Commission presents Action Plan to boost the social economy and create jobs – 9. 12. 2021.

1.12. Okrem potrebných a vhodných právnych základov závisí viac demokracie vo svete práce aj od spolupráce všetkých subjektov založenej na vedomostiach, najmä v kontexte výzvy zelenej a digitálnej transformácie. Organizácie občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia na regionálnej alebo miestnej úrovni v oblasti informácií, vzdelávania a posilňovania postavenia, ako aj vedecké inštitúcie a odborníci zo slobodných povolání môžu takúto spoluprácu po dohode so sociálnymi partnermi a miestnymi samosprávami podporiť prostredníctvom cielených opatrení prispôbených miestnym podmienkam. Takáto činnosť by sa mala podporovať aj z európskych štrukturálnych fondov.

1.13. Vzdelávacia úloha účasti na pracovisku by mohla podporiť demokratickú prax v širšom politickom a spoločenskom význame. V tomto zmysle je nevyhnutné zvyšovať informovanosť a vzdelávať mladých ľudí o demokracii na pracovisku ešte pred nástupom do zamestnania. Organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace v oblasti vzdelávania môžu spolu so sociálnymi partnermi zohrávať doplnkovú úlohu a mali by sa podporovať.

2. Demokracia na pracovisku: sociálno-politický význam v Európe

2.1. Vonkajšie krízy a transformačné výzvy sa stali trvalým stavom. Inštitúcie EÚ a členské štáty musia neprestajne vytvárať nové účinné mechanizmy zvládania, ktoré spájajú hospodársku efektívnosť so sociálnymi, environmentálnymi a politickými cieľmi.

2.2. Existuje mnoho normatívnych a empirických dôvodov na väčšiu demokraciu vo svete práce⁽²⁾. EHSV sa preto už dlho zasadzuje za vyvážené uplatňovanie koncepcie demokracie na pracovisku a jej kľúčových prvkov, ako je živý sociálny dialóg a spravodlivá rovnováha medzi právami a povinnosťami na pracovisku, čo zahŕňa aj podporu kultúry dôvery a spolupráce medzi zamestnávateľmi a pracovníkmi vrátane účasti pracovníkov. Tieto zložky by mali byť podporené právnym rámcom a sociálnym dialógom na všetkých úrovniach a osvedčenými podnikovými postupmi.

2.3. Demokracia na pracovisku nielen prispieva k odolnej demokracii, ale je aj kľúčom k udržateľnej hospodárskej konkurencieschopnosti a prosperite. Účasť na pracovisku prispieva k vzdelávaniu a odbornej príprave občanov v oblasti demokratických postupov, hodnôt a politickej kultúry. Tí, ktorí sa na pracovisku cítia byť zohľadňovaní a majú možnosť vyjadrovať sa k rozhodovaniu, tak robia aj v spoločnosti a majú takisto pozitívnejší vzťah k demokracii.

2.4. EHSV vždy zdôrazňoval, že pevný európsky rámec a osvedčené postupy pre zapojenie pracovníkov (hlas pracovníkov – *workers' voice*)⁽³⁾ ako základ dôverného dialógu medzi vedením a pracovníkmi na všetkých úrovniach (cezhraničnej, vnútroštátnej, miestnej) je súčasťou základného právneho rámca európskej demokracie a je dôležitým ukazovateľom konkurencieschopného sociálneho trhového hospodárstva. To by sa malo vzťahovať na všetkých pracovníkov a všetky formy práce, ako aj na všetky pracoviská, či už sú súkromné, verejné alebo sociálne, bez ohľadu na veľkosť, odvetvie alebo iné organizačné aspekty.

2.5. Vďaka politickému konsenzu medzi vládami, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou sa hlas pracovníkov v uplynulých desaťročiach zakotvil v mnohých európskych právnych predpisoch⁽⁴⁾. Tento účinný zdroj sa ako hodnotný komponent musí plne implementovať vo všetkých krajinách a podnikoch, v záujme hospodárskeho úspechu a sociálnej súdržnosti v Európe sa musí ďalej posilňovať a zlepšovať, pričom posilňovať sa musí aj tam, kde sú medzery v právnych predpisoch alebo nedostatky v ich uplatňovaní, a mal by sa ďalej rozvíjať v súlade so zmenami vo svete práce. V tejto súvislosti EHSV nabáda členské štáty, aby na národnej úrovni zhodnotili súčasný stav a vypracovali iniciatívy v záujme spoľahlivých informačných a konzultačných rámcov.

2.6. Na základe rôznych systémov pracovnoprávných vzťahov sa hlas pracovníkov v krajinách EÚ prejavuje rôznymi inštitucionálnymi formami, „funkčnými ekvivalentmi“, ako sú silné práva na informácie, konzultácie a rokovania týkajúce sa pracoviska a podniku, účasť pracovníkov v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov, kolektívne zmluvy na podnikovej, odvetvovej a medziodvetvovej úrovni, záväzné výsledky sociálneho dialógu, ako aj podnikové kultúry a kapacity na riadenie zmien.

⁽²⁾ Benchmarking Working Europe 2019, kapitola 4.

⁽³⁾ Vzhľadom na rôzne formy a procesy zapojenia pracovníkov a ich zástupcov v členských štátoch sa v tomto stanovisku v prípade potreby používa zastrešujúci pojem „hlas pracovníkov“ (*workers' voice*).

⁽⁴⁾ Vďaka zapojeniu sociálnych partnerov sa v európskom sekundárnom práve vytvoril súbor takmer 40 smerníc, ktoré vytvárajú široký právny rámec pre informovanie zamestnancov, konzultácie a účasť; ETUI Facts & Figures.

2.7. Žiadosť nadchádzajúceho španielskeho predsedníctva o vypracovanie prieskumného stanoviska EHSV o demokracii na pracovisku je pokračovaním pozoruhodného trendu, keď inštitúcie EÚ a vlády krajín EÚ čoraz častejšie vytyčujú požiadavku na „viac demokracie na pracovisku“ ako politický cieľ „budúcnosti Európy“. Možno to pozorovať na týchto počinoch:

- V sociálnom záväzku z Porta pri príležitosti sociálneho samitu v Porte v roku 2021 európske vlády a sociálni partneri potvrdili svoj záväzok presadzovať a posilňovať autonómny sociálny dialóg na európskej, vnútroštátnej, regionálnej, odvetvovej a podnikovej úrovni ⁽⁵⁾.
- V nedávnej správe Európskeho parlamentu o demokracii na pracovisku sa zdôrazňuje, že veľké zmeny vyplývajúce z Európskej zelenej dohody a digitalizácie sa musia zavádzať spravodlivo, a podporuje sa podpora právnych príležitostí pre zamestnancov na účasť ⁽⁶⁾. V rovnakom duchu Európsky parlament nedávno veľkou väčšinou vyzval na revíziu existujúcej smernice EÚ o európskej zamestnaneckej rade ⁽⁷⁾.
- V smernici o primeraných minimálnych mzdách v EÚ sa od všetkých členských štátov vyžaduje, aby prijali opatrenia na zvýšenie pokrytia kolektívnym vyjednávaním, ako je podpora budovania a posilňovania kapacít sociálnych partnerov.
- V nedávnom návrhu odporúčania Rady sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom ⁽⁸⁾.
- V akčnom pláne pre sociálne hospodárstvo prijatom v roku 2021 sa konkrétne stanovuje záväzok podporovať obchodné modely sociálneho hospodárstva, ktorých jedným z kľúčových identifikačných prvkov je demokratické a participatívne riadenie.

2.8. V rovnakom duchu sa EHSV domnieva, že spoľahlivý a účinný hlas pracovníkov môže byť základným predpokladom „udržateľnej“ a hospodársky úspešnej správy a riadenia spoločností v EÚ.

2.9. EHSV ochotne odpovedá na otázky španielskeho predsedníctva, a to konkrétne

- ako môže účasť pracovníkov a ich zástupcov na riadení podnikov prispieť k spravodlivej sociálnej a ekologickej transformácii,
- či treba ďalej rozvíjať existujúci právny rámec pre účasť a zapojenie zamestnancov do rozhodovania podnikov, a to aj v nadnárodných spoločnostiach,
- ako by sa mali posilniť práva na účasť zamestnancov v priebehu digitalizácie, ktorá sa týka aj platformovej ekonomiky a otázok ochrany údajov,
- aký vplyv majú nové technológie na základné demokratické práva, ako sú práva týkajúce sa účasti pracovníkov.

2.10. Okrem toho EHSV v tomto stanovisku predkladá úvahy o iných formách demokracie vo svete práce.

2.11. EHSV víta uznesenie MOP o dôstojnej práci a sociálnom a solidárnom hospodárstve prijaté na Medzinárodnej konferencii práce v júni 2022, v ktorom sa zdôrazňuje zásadná úloha organizácií sociálneho hospodárstva pri zohľadňovaní prínosu sociálneho a solidárneho hospodárstva k dôstojnej práci, inkluzívnym a udržateľným hospodárstvám, sociálnej spravodlivosti, udržateľnému rozvoju a zlepšeniu životnej úrovne pre všetkých, ako aj rezolúciu Organizácie Spojených národov o podpore sociálneho a solidárneho hospodárstva v záujme udržateľného rozvoja z 18. apríla 2023 ⁽⁹⁾. Z týchto hlavných uznesení vyplýva, že organizácie sociálneho hospodárstva zohrávajú dôležitú úlohu

⁽⁵⁾ Sociálny záväzok z Porta, 2021.

⁽⁶⁾ Správa Európskeho parlamentu A9-0331/2021.

⁽⁷⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu P9_TA(2023)0028.

⁽⁸⁾ Návrh na odporúčanie Rady týkajúce sa posilnenia sociálneho dialógu v Európskej únii, COM(2023) 38 final, s. 14.

⁽⁹⁾ Rezolúcia, v ktorej sa uznáva prínos sociálneho a solidárneho hospodárstva k dôstojnej práci a inkluzívnym a udržateľným hospodárstvám, k podpore medzinárodných pracovných noriem vrátane základných práv pri práci, k zlepšeniu životnej úrovne pre všetkých a k sociálnej inovácii, a to aj v oblasti rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností.

pri rozvoji demokracie na pracovisku tým, že významne prispievajú k väčšej demokracii a účasti na hospodárstve a na trhu práce. To by sa malo zohľadniť a zapojiť tieto organizácie do inštitucionálneho sociálneho dialógu aj na európskej úrovni.

3. Postoje EHSV k demokracii na pracovisku

3.1. EHSV sa domnieva, že sociálne zapojenie všetkých zainteresovaných strán, najmä hlasu pracovníkov, ako kľúčový pilier podniku a hospodárstva, by sa malo uznávať a podporovať ako jedna z podmienok toho, aby sa podniky stali sociálnejšími a environmentálne udržateľnejšími a konkurencieschopnejšími.

3.2. EHSV už v mnohých stanoviskách prijatých veľkou väčšinou hlasov zdôraznil výhody nástrojov na povinnú účasť pracovníkov na vnútroštátnej a európskej úrovni a zdôraznil, že

- demokratické štruktúry vo svete práce sa musia považovať za základný prvok európskeho sociálneho modelu ⁽¹⁰⁾,
- sociálny a občiansky dialóg na vnútroštátnej a európskej úrovni je kľúčom k hospodárskej, pracovnej a sociálnej politike, ktorá podporuje životné a pracovné podmienky ľudí a konkurencieschopnosť podnikov ⁽¹¹⁾,
- krajiny s dobre zavedenými inštitúciami sociálneho dialógu a účinnými systémami priemyselných vzťahov sú schopné lepšie dosahovať pozitívne hospodárske, sociálne a environmentálne ciele,
- efektívne zapojenie pracovníkov do rozhodovania podnikov kladne prispieva k úspechu podnikov a k realizácii projektov v rámci digitálnej a environmentálnej transformácie a prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo,
- na to, aby bolo možné v plnej miere využiť potenciál inovácie, je potrebné zapojiť a motivovať pracovníkov ⁽¹²⁾. V tejto súvislosti hlas pracovníkov v podnikoch prispieva k pozitívnym zmenám,
- svet práce je takisto miestom učenia sa demokracii, najmä pre mladých ľudí a mladých odborníkov, a má potenciál zabrániť tomu, aby najmä táto skupina nezostala v procese transformácie pozadu ⁽¹³⁾,
- mali by sa podporovať subjekty sociálneho hospodárstva, ako sú družstvá, ktoré sa snažia o realizáciu dlhodobých cieľov a priamo slúžia svojim pracovníkom a spoločenstvám,
- reštrukturalizáciu možno lepšie predvídať a riadiť prostredníctvom včasného zapojenia organizovaných zástupcov zamestnancov ⁽¹⁴⁾, kde je to ustanovené, a to aj v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov, bez toho, aby sa obmedzil potrebný manévrovací priestor pri rozhodovaní v prípade zmien v podniku alebo zmien v organizácii práce,
- prevody podnikov bez dedičov alebo podnikov, ktoré čelia platobnej neschopnosti, na zamestnancov v družstevnej forme, by mohli byť aj spôsobom, ako ich reštrukturalizovať na udržateľné a demokraticky riadené podniky ⁽¹⁵⁾,

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 77.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 1, bod 1.1.

⁽¹³⁾ Uznesenie EHSV na tému Dlhodobý odkaz Európskeho roka mládeže prijaté 8. 12. 2021, body 2.13 a 2.14 (Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 77, bod 1.4. a Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14, bod 5.5.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 13, bod 1.6.

— najmä v čase transformácie a krízy prispieva zapojenie zamestnancov a občianskej spoločnosti na základe dynamickej kultúry vzájomnej dôvery podporuje lepšie vykonávanie a akceptáciu štrukturálnych a organizačných zmien⁽¹⁶⁾, a tým posilňuje aj bezpečnosť a stabilitu.

3.3. EHSV zdôrazňuje význam zapojenia pracovníkov do inovácií na pracovisku. Iniciatívy sociálnych partnerov, ktoré sa zameriavajú na zvýšenie produktivity a zlepšenie podmienok pracovníkov na pracovisku, by sa mali podporovať v širšom európskom kontexte. EHSV víta iniciatívy a výskum nadácie Eurofound⁽¹⁷⁾ a Európskej siete pre inováciu na pracovisku a navrhuje, aby EÚ prijala kroky na nadviazanie dialógu medzi sociálnymi partnermi a inými zainteresovanými stranami na všetkých úrovniach v rámci participatívnych prístupov.

3.4. EHSV je takisto presvedčený, že udržateľné podnikanie si vyžaduje, aby rôzne zainteresované strany v podnikoch spolupracovali v snahe dosiahnuť udržateľnú podnikateľskú perspektívu, hospodársku konkurencieschopnosť, environmentálnu udržateľnosť a sociálnu rovnováhu. EHSV preto vyzýva na vytvorenie modelu správy a riadenia spoločností, ktorý by podporoval vytváranie dlhodobých hodnôt ako povinnosť výkonných riaditeľov prostredníctvom sledovania dlhodobých záujmov spoločnosti a jej zainteresovaných strán⁽¹⁸⁾.

3.5. V diskusiách o ďalšom rozvoji európskeho právneho rámca udržateľnej správy a riadenia spoločností sa musí odkazovať na uznesenia, stanoviská a správy, ktoré už prijal EHSV a Európsky parlament, ako aj na iné relevantné zdroje, ako sú dohody sociálnych partnerov. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby vo svojich ďalších pracovných programoch zväzila rámec správy a riadenia spoločností, ktorý bude slúžiť ako referencia udržateľnejšej a demokratickejšej správy a riadenia spoločností a v zásade zabezpečí primerané vyjadrovanie názorov pracovníkov a ich zástupcov v dohľade nad spoločnosťami a ich správou na všetkých úrovniach.

3.6. Diskusia o ďalšom rozvoji európskeho právneho rámca pre udržateľnú správu a riadenie spoločností by mala odkazovať na uznesenia, stanoviská a správy, ktoré už boli prijaté v EHSV a Európskom parlamente, a na iné relevantné zdroje, ako sú dohody so sociálnymi partnermi.

3.7. Existujúce kompetencie, vedecká a priemyselná infraštruktúra, aktívna kultúra sociálneho hospodárstva sa musia stať východiskom na európsku podporu demokratickej účasti na perspektívnej transformácii. Takýmto spôsobom možno úspešne prepojiť miestne hospodárstva s globálnou konkurencieschopnosťou výrobkov a služieb.

4. Konkrétne pripomienky k demokratickému rozvoju sveta práce

4.1. Zabezpečenie a posilnenie existujúcich noriem týkajúcich sa účasti pracovníkov

4.1.1. Podpora demokracie vo svete práce musí presahovať rámec práv účasti na podnikovej úrovni a zahŕňať odvetvové a medziodvetvové systémy kolektívneho vyjednávania a zastupovania a sociálny dialóg na všetkých úrovniach, ako aj dialóg s občianskou spoločnosťou.

4.1.2. EHSV už diskutoval o potrebe posúdiť súčasný právny rámec na úrovni EÚ a spôsobe, ako ho účinne transponovať do vnútroštátneho práva. To zahŕňa zámer zodpovedajúcim spôsobom zlepšiť už existujúce ustanovenia.

4.1.3. EHSV napríklad diskutoval o potrebe harmonizovaného rámca na úrovni EÚ týkajúci sa účasti pracovníkov na strategických rozhodnutiach podnikov v riadiacich orgánoch/predstavenstvách, pričom by sa mali zohľadniť rozdiely medzi členskými štátmi a na podnikovej úrovni⁽¹⁹⁾.

— V správe Európskeho parlamentu o demokracii na pracovisku⁽²⁰⁾ sa uvádza, ako by bolo možné navrhnúť takéto európske rámce pre práva pracovníkov na informácie, konzultácie a zastupovanie v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, bod 2.6.

⁽¹⁷⁾ Európsky prieskum podnikov 2019.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 77, bod 4.1, Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, bod 1.11, Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14, bod 5.1, Ú. v. EÚ C 106, 31.3.2020, s. 1.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, body 1.14 a 3, Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14, Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 35, body 4.2.2 a 4.4.2.

⁽²⁰⁾ Správa Európskeho parlamentu A9-0331/2021.

— Okrem toho je veľmi dôležité, aby regulačný rámec EÚ zaručil existujúce vnútroštátne práva na účasť, najmä účasť pracovníkov v orgánoch spoločnosti. Predpisy EÚ, ktorými sa riadi cezhraničný presun sídla spoločnosti, resp. fúzie spoločností, a ktorým sa vytvára európska forma spoločnosti, nesmie viesť k opomínaniu alebo oslabovaniu práv získaných na národnej úrovni, ako je účasť zamestnancov v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov.

4.1.4. EHSV takisto diskutoval o potrebe skonsolidovať právne ustanovenia EÚ o povinnej účasti pracovníkov na základe už dosiahnutých noriem a zosúladiť vymedzenie pojmov informovanie, porada a účasť⁽²¹⁾.

4.1.5. Judikatúra Súdneho dvora EÚ v nedávnych rozsudkoch potvrdila, že pri transformácii spoločností na európsku právnu formu, ako je napríklad európska spoločnosť (SE), sa musia zohľadniť aj existujúce prvky účasti pracovníkov na podnikovej úrovni, ako je zloženie predstavenstva⁽²²⁾. V právnych predpisoch EÚ by sa malo zabezpečiť, aby sa tento prvok upravil funkčne porovnateľným spôsobom v legislatíve členských štátov EÚ. Tým by sa vytvoril spoľahlivý a právne bezpečný základ na činnosť všetkých zúčastnených strán.

4.1.6. V záujme zvýšenia účinnosti práce európskych zamestnaneckých rád EHSV už diskutoval o zlepšeniach, najmä pokiaľ ide o právo na účasť, poskytnutie potrebných zdrojov, posilnenie opatrení na presadzovanie, objasnenie vymedzenia pojmov, aby sa zabránilo obchádzaniu, a účinné sankcie pre podniky, ktoré porušujú príslušné ustanovenia⁽²³⁾.

4.1.7. Tieto požiadavky sa odrážajú aj v nedávnom uznesení EP o smernici o európskych zamestnaneckých rádoch, v ktorom sa Komisia vyzýva, aby predložila návrh na revíziu smernice o EZR s cieľom objasniť jej ciele, vymedzenia pojmov a postupy a posilniť právo zástupcov zamestnancov a odborových organizácií na informácie a poradu, najmä počas reštrukturalizácie⁽²⁴⁾. EHSV považuje za užitočnú výzvu Parlamentu na vylepšenie smernice o EZR. Vyzýva Komisiu, aby včas prijala právne opatrenia a zamerala sa na tie, ktoré podporujú účinné presadzovanie európskych práv v podnikateľskej praxi.

4.2. Požiadavky na spolurozhodovanie v platformovej ekonomike

4.2.1. Platformové hospodárstvo predstavuje príležitosti, výzvy a riziká v súvislosti s prácou v spojení s neistotou a nerovnosťou⁽²⁵⁾, čo predstavuje výzvy pre demokraciu na pracovisku. Platí to najmä o možnostiach kolektívneho zastupovania a ochrane kolektívnych práv⁽²⁶⁾, ktoré boli doteraz vyhradené priamym zamestnancom. Pracovníci v platformovej ekonomike – zväčša začínajúci a migrujúci pracovníci – často čelia väčším výzvam než ostatní, pokiaľ ide o pracovné podmienky a odmeňovanie, a preto je potrebné, aby im boli priznané práva pracovníkov a stali sa súčasťou hlasu pracovníkov, ak sú splnené náležité kritériá.

4.2.2. EHSV považuje cieľ súčasného návrhu smernice EÚ o práci pre platformy za účelný na predchádzanie nepravé samostatnej zárobkovej činnosti. Dôkazné bremeno by sa tak prenieslo z pracovníkom na platformy a pracovníkom platformami by sa sprístupnila pracovnoprávna a sociálna ochrana vrátane práva na zastupovanie a ľahšieho prístupu k spravodlivosti. EHSV berie na vedomie usmernenia Komisie o uplatňovaní práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže na kolektívne zmluvy týkajúce sa pracovných podmienok samostatne zárobkovo činných osôb bez zamestnancov.

⁽²¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/38/ES zo 6. mája 2009 o zriaďovaní európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni Spoločenstva na účely informovania zamestnancov a porady s nimi (Ú. v. EÚ L 122, 16.5.2009, s. 28) a Smernica 2002/14/ES Európskeho parlamentu a Rady z 11. marca 2002, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre informovanie a porady so zamestnancami v Európskom spoločenstve (Ú. v. ES L 80, 23.3.2002, s. 29) by mali slúžiť ako meradlo; pozri Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 35, body 1.6 a 4.4.2.

⁽²²⁾ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. októbra 2022 vo veci C-677/20 (SAP), rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. júla 2017 vo veci C-566/15 (TUI).

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14, bod 1.10.

⁽²⁴⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu P9_TA(2023)0028.

⁽²⁵⁾ Balík opatrení týkajúcich sa pracovných podmienok – práca pre platformy.

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 290, 29.7.2022, s. 95.

4.2.3. EHSV opakuje svoje predchádzajúce stanovisko, že v kontexte digitálnych platforiem sú schopné zabezpečiť demokraciu na pracovisku najmä družstvá⁽²⁷⁾. EHSV okrem toho podporuje stanovisko Európskeho parlamentu, že družstvá by mohli byť dôležitým nástrojom organizácie práce cez platformy zdola nahor⁽²⁸⁾.

4.2.4. Keďže mladí ľudia zo zraniteľného prostredia tvoria 55 % pracovníkov platforiem, je nevyhnutné vzdelávať ich v oblasti demokracie na pracovisku ešte pred nástupom do zamestnania, aby mohli uplatňovať svoje práva a bojovať proti diskriminácii. Organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace v oblasti vzdelávania môžu spolu so sociálnymi partnermi zohrávať dôležitú úlohu a mali by sa podporovať súvisiace projekty.

4.2.5. EHSV bude ďalej sledovať aspekty hlasu pracovníkov v platformovom hospodárstve a bude venovať pozornosť osobitnej situácii samostatne zárobkovo činných pracovníkov platforiem a ich pokrytiu kolektívnym vyjednávaním.

4.3. Hlas pracovníkov pri využívaní umelej inteligencie a ochrana údajov pri práci

4.3.1. Keďže umelá inteligencia môže mať významný vplyv na základné práva, nediskrimináciu a pracovné podmienky, mala by byť založená na pevnom základe vynútiteľných pravidiel na ochranu pracovníkov pred negatívnymi účinkami. Zároveň predstavuje nové výzvy pre demokratické normy vo svete práce. Treba sa hlavne zamerať na ochranu súkromia a presadzovanie zodpovedajúcich právnych predpisov. Okrem toho sa musí zabezpečiť monitorovanie, sledovanie a kontrola algoritmov umelej inteligencie používaných v práci. Tu sa napríklad vynára otázka, ako sa má navrhnuť prístup dotknutých osôb k informáciám, aby bolo možné pochopiť fungovanie a účinky algoritmu na organizáciu práce a pracovné podmienky⁽²⁹⁾.

4.3.2. Sociálni partneri by mali byť zapojení do všetkých fáz zavádzania a používania umelej inteligencie. V rámcovej dohode európskych sociálnych partnerov o digitalizácii z júna 2020 sa okrem iného výslovne zdôrazňuje potreba dobrého predvídania a včasného zapojenia pracovníkov a ich zástupcov na strategickej úrovni⁽³⁰⁾.

4.3.3. Veľké dáta sú kľúčovým prvkom umelej inteligencie. Preto musia systémy umelej inteligencie spĺňať aj zásady európskeho všeobecného nariadenia o ochrane údajov (GDPR). Článkom 88 nariadenia GDPR sa zamestnávateľom ukládajú osobitné povinnosti týkajúce sa ochrany údajov zamestnancov. Podľa názoru EHSV by sa malo preskúmať, či vzhľadom na dynamický vývoj a rastúcu zložitosť spracovania údajov nie je potrebné zlepšiť existujúce ustanovenia s cieľom posilniť potrebné práva na ochranu.

4.3.4. EHSV by chcel, aby sa odborovým zväzom umožnil adekvátny digitálny prístup k podnikom a ich zamestnancom tak, že budú môcť začať a udržiavať účinný sociálny dialóg o používaní umelej inteligencie na pracoviskách. Treba zabezpečiť, aby sa GDPR v praxi v nijakom prípade nevyužívalo ako prekážka legitímneho výkonu kolektívnych práv zamestnancov. Zneužívaniu sa musí zabrániť primeranými sankciami⁽³¹⁾.

4.3.5. EHSV okrem už prijatých stanovísk ešte viac prehĺbi svoj názor na vplyv umelej inteligencie vo svete práce a zameria sa aj na hlas pracovníkov.

4.4. Účasť na náležitej starostlivosti podnikov v rámci celého dodávateľského reťazca

4.4.1. Európska zelená dohoda ako stratégia udržateľného rastu EÚ znamená, že pre podniky už nie je podstatný len hospodársky úspech, ale aj sociálne a environmentálne ciele. Spoločné pravidlá, ktoré zabezpečujú, že spoločnosti a ich vlastníci dodržiavajú „dobrú správu a riadenie spoločností“, by preto mali vyváženým spôsobom zahŕňať úlohy všetkých príslušných zainteresovaných strán vrátane hlasu pracovníkov.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 152, 6.4.2022, s. 38.

⁽²⁸⁾ Správa EP Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy, odôvodnenie (nové) 39a.

⁽²⁹⁾ Labour in the age of AI: why regulation is needed to protect workers.

⁽³⁰⁾ European Social Partners Agreement on Digitalisation.

⁽³¹⁾ Štúdiá Protection Law and the Exercise of collective Labour Rights ECA 2021.

4.4.2. Dodržiavanie ľudských a pracovných práv, ako aj ekologické ciele v dodávateľskom reťazci sú dôležitými prvkami udržateľnej správy a riadenia spoločností. Vytváranie „dôstojnej práce“ na celom svete sa musí stať uznaným cieľom podnikových rozhodnutí⁽³²⁾. EHSV už preto uznal potrebu jednotného právneho rámca pre podniky na úrovni EÚ⁽³³⁾. Dodávateľské reťazce by mali byť vo väčšej miere súčasťou riadenia rizík, a to aj v súvislosti s dodržiavaním ľudských práv, preto je logické umiestniť túto zodpovednosť na úroveň správnej rady/predstavenstva podniku.

4.4.3. EHSV poznamenáva, že nielen zamestnanci a ich odborové organizácie a zastupiteľské orgány, ale aj záujmy občianskej spoločnosti, ako sú environmentálne organizácie a organizácie na ochranu ľudských práv a spotrebiteľov, môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri monitorovaní náležitej starostlivosti. Preto víta navrhované zavedenie mechanizmov na hodnotenie a monitorovanie dodržiavania náležitej starostlivosti zo strany podnikov. So znepokojením však konštatuje, že sa nepredpokladá žiadny dialóg medzi sociálnymi partnermi.

4.4.4. EHSV už navrhol záväzný právny rámec pre náležitú starostlivosť a zodpovedné podnikanie, zohľadňujúci hlas pracovníkov, ktorý musí zohrávať dôležitú úlohu⁽³⁴⁾. Vyzýva Komisiu, aby v rámci prebiehajúceho rozhodovacieho procesu zahrnula do navrhovaného právneho textu ustanovenia o povinnej a účinnej účasti pracovníkov, ako aj zainteresovaných strán občianskej spoločnosti podľa ich záujmov v procese náležitej starostlivosti.

4.5. Ďalšie úvahy o demokracii vo svete práce a priamych formách účasti

4.5.1. Prístup založený na participatívnom riadení je takisto dôležitý v oblastiach so slabo rozvinutými formami zastúpenia zamestnancov, ako sú startupy, slobodné povolania a mnohé MSP. Tento prístup už zohráva významnú úlohu v podnikoch sociálneho hospodárstva, najmä v ekonomicky aktívnych organizáciách občianskej spoločnosti a družstvách. EHSV bude podporovať výmenu skúseností s najlepšimi postupmi v tejto oblasti, najmä pokiaľ ide o interakciu medzi zákonnou a odborovou účasťou zamestnancov a formami priamej účasti ako prvku participatívneho riadenia.

4.5.2. Demokraciu na pracovisku založenú na práve a/alebo sociálnom dialógu dopĺňajú ďalšie úspešné formy demokratickej účasti pracovníkov, ktoré sú veľmi aktívne v sociálnom hospodárstve, najmä v družstvách.

4.5.3. S cieľom formovať regionálne štrukturálne zmeny v zmysle Zelenej a sociálnej dohody sa vynára otázka, ako možno prepojiť formy demokracie na pracovisku s formami participatívnej demokracie mimo pracoviska so zapojením spoločenských organizácií, ako sú environmentálne a sociálne organizácie v regionálnom a miestnom kontexte.

4.5.4. Úspešné uplatňovanie rôznych foriem demokracie vo svete práce závisí aj od spolupráce všetkých zainteresovaných strán založenej na vedomostiach. Organizácie občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia na regionálnej alebo miestnej úrovni v oblasti informovania, vzdelávania a posilňovania postavenia, môžu takúto spoluprácu po dohode so sociálnymi partnermi a miestnymi samosprávami podporiť prostredníctvom cielených opatrení prispôbených miestnym podmienkam. V tejto súvislosti môžu v niektorých členských štátoch organizácie občianskej spoločnosti, medzi nimi aj spotrebiteľské organizácie a organizácie pre ľudské práva, zohrávať doplňujúcu úlohu pri posilňovaní postavenia pracovníkov a pri podnecovaní zamestnávateľov k sociálnej zodpovednosti podnikov. Takáto činnosť by sa mala podporovať aj z európskych fondov.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽³²⁾ Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 149, body 1.6 a 1.9.

⁽³³⁾ Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 149, bod 1.11.

⁽³⁴⁾ Ú. v. EÚ C 443, 22.11.2022, s. 81, bod 1.7. a Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, bod 3.10.

PRÍLOHA

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 74 ods. 3 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 3

SOC/746

Demokracia na pracovisku

Bod 4.1.3

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV napríklad diskutoval o potrebe harmonizovaného rámca na úrovni EÚ týkajúci sa účasti pracovníkov na strategických rozhodnutiach podnikov v riadiacich orgánoch/predstavenstvách, pričom by sa mali zohľadniť rozdiely medzi členskými štátmi a na podnikovej úrovni ⁽¹⁾.</p> <p>— V správe Európskeho parlamentu o demokracii na pracovisku ⁽²⁾ sa uvádza, ako by bolo možné navrhnúť takýto európsky rámec pre práva pracovníkov na informácie, konzultácie a zastupovanie v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov.</p> <p>— Okrem toho je veľmi dôležité, aby regulačný rámec EÚ zaručil existujúce vnútroštátne práva na účasť, najmä účasť pracovníkov v orgánoch spoločnosti. Predpisy EÚ, ktorými sa riadi cezhraničný presun sídla spoločnosti, resp. fúzie spoločností, a ktorým sa vytvára európska forma spoločnosti, nesmie viesť k opomínaniu alebo oslabovaniu práv získaných na národnej úrovni, ako je účasť zamestnancov v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov.</p> <p>⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, body 1.14 a 3, Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14, Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 35, body 4.2.2 a 4.4.2.</p> <p>⁽²⁾ Správa Európskeho parlamentu A9-0331/2021.</p>	<p>EHSV napríklad diskutoval o potrebe harmonizovaného rámca na úrovni EÚ týkajúci sa účasti pracovníkov na strategických rozhodnutiach podnikov v riadiacich orgánoch/predstavenstvách, pričom by sa mali zohľadniť rozdiely medzi členskými štátmi a na podnikovej úrovni ⁽¹⁾.</p> <p>— V správe Európskeho parlamentu o demokracii na pracovisku ⁽²⁾ sa uvádza, ako by bolo možné navrhnúť takýto európsky rámec pre práva pracovníkov na informácie, konzultácie a zastupovanie v riadiacich orgánoch/predstavenstvách podnikov.</p> <p>— Okrem toho je veľmi dôležité, aby regulačný rámec EÚ zaručil existujúce vnútroštátne práva na účasť, najmä účasť pracovníkov v orgánoch spoločnosti.</p> <p>⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, body 1.14 a 3, Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14, Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 35, body 4.2.2 a 4.4.2.</p> <p>⁽²⁾ Správa Európskeho parlamentu A9-0331/2021.</p>

Zdôvodnenie

Keďže akákoľvek forma účasti podnikov je založená na vnútroštátnych právnych predpisoch alebo postupoch, európske právo obchodných spoločností by samo osebe nemalo mať žiadny vplyv na systémy účasti. V každom prípade nie je na riešenie možných problémov potrebná žiadna nová regulácia na úrovni EÚ.

Výsledok hlasovania:

Za: 98

Proti: 130

Zdržalo sa: 20

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 4

SOC/746

Demokracia na pracovisku

Bod 4.1.5**Vypustiť bod**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p><i>Judikatúra Súdneho dvora EÚ v nedávnych rozsudkoch potvrdila, že pri transformácii spoločností na európsku právnu formu, ako je napríklad európska spoločnosť (SE), sa musia zohľadniť aj existujúce prvky účasti pracovníkov na podnikovej úrovni, ako je zloženie predstavenstva⁽¹⁾. V právnych predpisoch EÚ by sa malo zabezpečiť, aby sa tento prvok upravil funkčne porovnateľným spôsobom v legislatíve členských štátov EÚ. Tým by sa vytvoril spoľahlivý a právne bezpečný základ na činnosť všetkých zúčastnených strán.</i></p> <p>⁽¹⁾ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. októbra 2022 vo veci C-677/20 (SAP), rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. júla 2017 vo veci C-566/15 (TUI).</p>	

Zdôvodnenie

Študijná skupina sa touto otázkou riadne nezaoberala, pretože ide o veľmi zložitú právnu otázku s viacerými aspektmi špecifickými pre jednotlivé krajiny. V tejto súvislosti nie je úlohou EHSV vyvodzovať závery z rozsudku Súdneho dvora Európskej únie.

Výsledok hlasovania:

Za: 100

Proti: 136

Zdržalo sa: 15

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 5

SOC/746

Demokracia na pracovisku

Bod 4.1.7

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Tieto požiadavky sa odrážajú aj v nedávnom uznesení EP o smernici o európskych zamestnaneckých radách, v ktorom sa Komisia vyzýva, aby predložila návrh na revíziu smernice o EZR s cieľom objasniť jej ciele, vymedzenia pojmov a postupy a posilniť právo zástupcov zamestnancov a odborových organizácií na informácie a poradu, najmä počas reštrukturalizácie ⁽¹⁾. EHSV považuje za užitočnú výzvu Parlamentu na vylepšenie smernice o EZR. Vyzýva Komisiu, aby včas prijala právne opatrenia a zamerala sa na tie, ktoré podporujú účinné presadzovanie európskych práv v podnikateľskej praxi.</p> <p>⁽¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu P9_TA(2023)0028.</p>	<p>Tieto požiadavky sa odrážajú aj v nedávnom uznesení EP o smernici o európskych zamestnaneckých radách, v ktorom sa Komisia vyzýva, aby predložila návrh na revíziu smernice o EZR s cieľom objasniť jej ciele, vymedzenia pojmov a postupy a posilniť právo zástupcov zamestnancov a odborových organizácií na informácie a poradu, najmä počas reštrukturalizácie ⁽¹⁾. EHSV berie na vedomie výzvu Parlamentu na vylepšenie smernice o EZR. Vyzýva Komisiu, aby včas prijala opatrenia a zamerala sa na tie, ktoré podporujú účinné presadzovanie európskych práv v podnikateľskej praxi. EHSV tiež konštatuje, že Komisia začala 11. apríla prvú fázu konzultácií s európskymi sociálnymi partnermi o možnej revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade s cieľom zhromaždiť názory európskych sociálnych partnerov na potrebu a celkové smerovanie možných opatrení EÚ na zlepšenie smernice o európskej zamestnaneckej rade. Konzultácia bude prebiehať šesť týždňov ⁽²⁾.</p> <p>⁽¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu P9_TA(2023)0028. ⁽²⁾ Prvá fáza konzultácií so sociálnymi partnermi (europa.eu).</p>

Zdôvodnenie

Existujú jasne rozdielne názory na podporu a užitočnosť uznesenia Európskeho parlamentu. Z tohto dôvodu a v záujme dosiahnutia kompromisu by sa uznesenie EP mohlo so záujmom vziať na vedomie. Treba tiež poznamenať, že Komisia začala 11. apríla prvú fázu konzultácií s európskymi sociálnymi partnermi o možnej revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade s cieľom zhromaždiť názory európskych sociálnych partnerov na potrebu a celkové smerovanie možných opatrení EÚ na zlepšenie smernice o európskej zamestnaneckej rade. Konzultácia bude prebiehať šesť týždňov.

Výsledok hlasovania:

Za: 86

Proti: 139

Zdržalo sa: 18

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 6

SOC/746

Demokracia na pracovisku

Bod 4.4.4

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV už navrhol záväzný právny rámec pre náležitú starostlivosť a zodpovedné podnikanie, zohľadňujúci hlas pracovníkov, ktorý musí zohrávať dôležitú úlohu ⁽¹⁾. Vyzýva Komisiu, aby v rámci prebiehajúceho rozhodovacieho procesu zahrnula do navrhovaného právneho textu ustanovenia o povinnej a účinnej účasti pracovníkov, ako aj zainteresovaných strán občianskej spoločnosti podľa ich záujmov v procese náležitej starostlivosti.</p> <p>⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 443, 22.11.2022, s. 81, bod 1.7. a Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, bod 3.10.</p>	<p>EHSV už navrhol záväzný právny rámec pre náležitú starostlivosť a zodpovedné podnikanie, zohľadňujúci hlas pracovníkov, ktorý bude zohrávať dôležitú úlohu ⁽¹⁾.</p> <p>⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 443, 22.11.2022, s. 81, bod 1.7. a Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23, bod 3.10.</p>

Zdôvodnenie

Pozmeňovací návrh presnejšie odôvodňuje cieľ stanovísk EHSV, pokiaľ ide o udržateľnú náležitú starostlivosť podnikov.

Keďže návrh Komisie o náležitej starostlivosti je zatiaľ otvorený v legislatívnom procese, reakcie EHSV nie sú prospešné. Pokiaľ ide o podstatu vety, požiadavku zaviesť právne ustanovenia o povinnej účasti nemožno podporiť, pretože by narušila zodpovednosť vedenia a vlastníkov spoločnosti.

Výsledok hlasovania:

Za: 89

Proti: 148

Zdržalo sa: 11

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 1

SOC/746

Demokracia na pracovisku

Bod 1.6

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Európske zamestnanecké rady za uplynulé desaťročia ukázali, že pozitívne prispievajú k dlhodobým hospodárskym, sociálnym a environmentálnym cieľom podnikov. Na zvýšenie ich potenciálu a účinnosti treba podstatne zlepšiť ich práva na účasť a ich zdroje: napr. akékoľvek obchádzanie alebo porušovanie práv účasti v európskych zamestnaneckých radách treba účinne sankcionovať, a takisto treba uľahčiť prístup k spravodlivosti. V tejto súvislosti EHSV víta nedávne uznesenie EP o revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade a vyzýva Komisiu, aby v blízkej budúcnosti urobila vhodné právne opatrenia.</p>	<p>Európske zamestnanecké rady za uplynulé desaťročia ukázali, že pozitívne prispievajú k dlhodobým hospodárskym, sociálnym a environmentálnym cieľom podnikov. EHSV sa domnieva, že na zvýšenie ich potenciálu a účinnosti treba ďalej podporovať riadne presadzovanie a usmernenia založené na praktických nástrojoch, ako je referenčné porovnávanie s osvedčenými postupmi. V tejto súvislosti EHSV berie na vedomie nedávne uznesenie EP o revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade a vyzýva Komisiu, aby v blízkej budúcnosti urobila vhodné opatrenia na podporu riadneho presadzovania smernice. EHSV tiež konštatuje, že Komisia začala 11. apríla prvú fázu konzultácií s európskymi sociálnymi partnermi o možnej revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade s cieľom zhromaždiť názory európskych sociálnych partnerov na potrebu a celkové smerovanie možných opatrení EÚ na zlepšenie smernice o európskej zamestnaneckej rade. Konzultácia bude prebiehať šesť týždňov⁽¹⁾.</p> <p>⁽¹⁾ Prvá fáza konzultácií so sociálnymi partnermi (europa.eu).</p>

Zdôvodnenie

Smernica o európskej zamestnaneckej rade v prepracovanom znení z roku 2009 je vhodná na daný účel a nie je potrebné uskutočniť zdĺhavú a náročnú právnu revíziu. Namiesto toho by sa v duchu dobrej spolupráce mohlo presadzovanie smernice posilniť spoločným úsilím sociálnych partnerov, napríklad vypracovaním kódexu postupov. Treba tiež poznamenať, že Komisia začala 11. apríla prvú fázu konzultácií s európskymi sociálnymi partnermi o možnej revízii smernice o európskej zamestnaneckej rade s cieľom zhromaždiť názory európskych sociálnych partnerov na potrebu a celkové smerovanie možných opatrení EÚ na zlepšenie smernice o európskej zamestnaneckej rade. Konzultácia bude prebiehať šesť týždňov.

Výsledok hlasovania o pozmeňovacom návrhu: súvisí s pozmeňovacím návrhom 5.

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2

SOC/746

Demokracia na pracovisku

Bod 1.11

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že účasť zamestnancov na úrovni podnikových rád sa nepovažuje za kľúčový prvok udržateľnej správy a riadenia spoločností. EHSV preto podporuje náležité úsilie o vytvorenie harmonizovaného rámca pre účasť zamestnancov v predstavenstve spoločností, ktorý by zohľadňoval rozdiely v členských štátoch, ako aj snahu zabezpečiť, aby európske právo obchodných spoločností nevedlo k opomínaniu alebo oslabovaniu spolurozhodovania v podnikoch v členských štátoch.</p>	<p>EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že účasť zamestnancov na úrovni podnikových rád sa nepovažuje za kľúčový prvok udržateľnej správy a riadenia spoločností. EHSV preto podporuje náležité úsilie v snahe podporovať účasť zamestnancov v predstavenstve spoločností s ohľadom na rozdiely v členských štátoch.</p>

Zdôvodnenie

Zatiaľ čo na úrovni EÚ existuje komplexný právny rámec pre informovanie pracovníkov a konzultácie s nimi, systémy účasti sú založené na vnútroštátnych právnych rámcoch a hlboko zakorenených tradíciách. Regulácia na úrovni EÚ by narušila a potlačila vývoj na vnútroštátnej úrovni a zasahovala by do vnútroštátnych systémov práva obchodných spoločností. Ide o oblasť, v ktorej najlepší spôsob napredovania, a to aj v oblasti správy a riadenia spoločností, je iný než regulácia, napríklad výmena najlepších postupov a iné prostriedky šírenia informácií.

Keďže akákoľvek forma účasti podnikov je založená na vnútroštátnych právnych predpisoch alebo postupoch, európske právo obchodných spoločností by samo osebe nemalo mať žiadny vplyv na systémy účasti. V každom prípade nie je na riešenie možných problémov potrebná žiadna nová regulácia na úrovni EÚ.

Výsledok hlasovania o pozmeňovacom návrhu: súvisí s pozmeňovacím návrhom 3.

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Postup pri sociálnej nerovnováhe
(prieskumné stanovisko na žiadosť španielskeho predsedníctva Rady EÚ)**

(2023/C 228/07)

Spravodajkyňa: **Justyna Kalina OCHĘDZAN**

žiadosť španielskeho predsedníctva Rady list, 27. 7. 2022
EÚ

Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	234/7/5

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že Európska únia a členské štáty by sa mali rozvíjať hospodársky, sociálne a environmentálne udržateľným spôsobom, aby sa v týchto troch aspektoch dosiahla vzostupná konvergencia, pričom sa musí zabezpečiť maximálne rešpektovanie ľudských práv. Na ceste k takémuto spoločnému rozvoju však treba zvládnuť množstvo výziev.

1.2. EHSV konštatuje, že súbor nástrojov EÚ v oblasti sociálneho riadenia by sa mal prehodnotiť vzhľadom na kumuláciu kríz a pre prípad budúcich kríz, aby sa dosiahla vzostupná sociálna konvergencia a znížili nerovnosti.

1.3. Kumulované krízy a ich dlhodobé následky ohrozujú vzostupnú sociálnu konvergenciu v EÚ, pričom fiškálne a makroekonomické riadenie, ako aj environmentálne riadenie sú lepšie rozvinuté než sociálne riadenie a viac skoordované navzájom. EHSV považuje postup pri sociálnej nerovnováhe za príležitosť lepšie skoordovať úsilie členských štátov na dosiahnutie vzostupnej sociálnej konvergenzie. Malo by to tiež viesť k lepšiemu využívaniu súčasnej štruktúry riadenia v EÚ.

1.4. EHSV odporúča zaviesť postup pri sociálnej nerovnováhe a ďalej ho rozvíjať ako súčasť integrovaného systému koordinácie politík EÚ a členských štátov v rámci európskeho semestra. Je dôležité, aby tento postup dopĺňal existujúce postupy a nástroje monitorovania a jednoznačne pomáhal ľahšie dosiahnuť vzostupnú sociálnu konvergenciu.

1.5. Postup pri sociálnej nerovnováhe by bolo najlepšie zavádzať postupne a, ak je to vhodné, malo by sa pritom nadviazať a prihliadať na zaužívané postupy a systémy monitorovania sociálnych výsledkov vychádzajúce z Európskeho piliera sociálnych práv a akčného plánu na jeho realizáciu.

1.6. EHSV navrhuje, aby sa sociálna nerovnováha vymedzila ako kritická situácia zistená na základe sociálneho prehľadu a jasné vybočenie z cesty k dosiahnutiu cieľov Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv. Mala by sa zlepšiť metodika merania výsledkov v sociálnej oblasti, aby sa v plnej miere zohľadnili zásady Európskeho piliera sociálnych práv a viacročné trendy.

1.7. EHSV odporúča, aby sa postup pri sociálnej nerovnováhe začlenil do európskeho semestra vo všetkých jeho fázach. Komisia a Rada by na zisťovanie a riešenie prípadov sociálnej nerovnováhy mali využívať spoločnú správu o zamestnanosti, správu o jednotlivých krajinách a hĺbkové preskúmania *ad hoc*. Sociálnej nerovnováhe opísanej v správe o príslušnej krajine by sa mala venovať pozornosť v samostatnom odseku preambuly aj v znení odporúčaní pre danú krajinu. V odporúčaníach by bolo treba nabádať členské štáty, aby zaviedli konkrétne reformy, ktoré by podľa analýzy Komisie a posúdení členských štátov, vnútroštátnych sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti mohli najviac pomôcť zlepšiť situáciu v oblastiach označených za kritické. V reakcii na to by mal príslušný členský štát po konzultácii so sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti navrhnuť iniciatívy a reformy, ktoré sa majú vykonať s cieľom zlepšiť zistené kritické situácie. Takýto plán by mohol zahŕňať aj posúdenie súladu zahrnutých iniciatív s makroekonomickými a rozpočtovými politikami, ktoré príslušný členský štát uplatňuje, aby sa zabezpečila správna rovnováha medzi hospodárskym, sociálnym a rozpočtovým rozmerom.

1.8. Európska komisia a členské štáty by mali zvážiť možnosť zvýšiť flexibilitu pravidiel poskytovanie prostriedkov z dostupných fondov (vrátane EŠIF, Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov), aby sa mohli rýchlo prispôsobiť súčasným spoločenským výzvam a kritickým situáciám zisteným okrem iného pri uplatnení postupu pri sociálnej nerovnováhe.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Toto stanovisko je odpoveďou na žiadosť španielskeho predsedníctva Rady EÚ o prieskumné stanovisko EHSV zamerané na postup pri sociálnej nerovnováhe. Úlohou EHSV je zodpovedať tieto otázky: i) Akým spôsobom možno podľa EHSV najlepšie vytvoriť postup pri sociálnej nerovnováhe ako špeciálny mechanizmus na zisťovanie a monitorovanie rastúcich sociálnych nerovností v Európskej únii? ii) Ako možno postup pri sociálnej nerovnováhe najlepšie začleniť do súčasnej inštitucionálnej štruktúry a systému európskeho semestra a obmedziť administratívnu záťaž spôsobenú jeho prípadným zavedením? iii) Ako možno Európsky pilier sociálnych práv prepojiť so systémom monitorovania, ktorý sa zaviedie vytvorením postupu pri sociálnej nerovnováhe? iv) Ako možno súčasnú správu hospodárskych záležitostí využiť na posilnenie súdržnosti a lepšie zosúladienie makroekonomických a sociálnych aspektov európskeho semestra?

2.2. V snahe dosiahnuť spravodlivú zelenú a digitálnu transformáciu a zmierniť negatívne dôsledky pandémie COVID-19 by Európska únia a jej členské štáty mali zamerať osobitnú pozornosť na príčiny sociálnych nerovností a na základe zásad Európskeho piliera sociálnych práv ⁽¹⁾ by sa mali usilovať o vyvážený hospodársky a sociálny rozvoj, ktorý podporuje sociálne začlenenie.

2.3. Na sociálnom samite v Porte v máji 2021 Belgicko a Španielsko navrhli, aby sa k revidovanému sociálnemu prehľadu doplnil mechanizmus varovania, ktorý by umožnil iniciovať následné opatrenia a začať diskusie na úrovni Európskej komisie a ministrov, pričom by sa vychádzalo z prístupu k makroekonomickej nerovnováhe opísaného v správe o mechanizme varovania ⁽²⁾.

2.4. Diskusia o posilnení sociálneho rozmeru európskeho semestra zavedením postupu pri sociálnej nerovnováhe pokračovala na zasadnutiach Rady EPSCO v októbri a decembri 2021 a francúzske predsedníctvo začlenilo túto tému do diskusie a programu v prvom polroku 2022. O záveroch tejto reflexie sa referovalo v júni 2022 na zasadnutí Rady EPSCO.

2.5. V záujme zavedenia Európskeho piliera sociálnych práv do praxe sa EÚ a členské štáty dohodli na akčnom pláne na jeho realizáciu s tromi hlavnými cieľmi a pomocnými cieľmi. Každý členský štát si v tejto súvislosti stanovil aj vlastné ciele. Okrem toho sa uplatňovanie Európskeho piliera sociálnych práv v členských štátoch monitoruje pomocou metodiky sociálneho prehľadu ⁽³⁾ s hlavnými a pomocnými ukazovateľmi. Na základe monitorovania sa určí, ako sú na tom jednotlivé členské štáty v oblastiach, na ktoré sa vzťahujú ukazovatele, v porovnaní s priemerom. Vďaka tomu sa zistí, ktoré aspekty Európskeho piliera sociálnych práv si v príslušnom členskom štáte vyžadujú opatrenia (sociálne kritické situácie).

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 13.

⁽²⁾ *Belgian-Spanish Non Paper ahead of the Porto Social Summit*.

⁽³⁾ Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/overview>.

2.6. Európsky semester⁽⁴⁾ je proces koordinácie politík EÚ a členských štátov z hľadiska nástrojov na dosahovanie hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov. V rámci semestra sa zohľadňuje aj Európsky pilier sociálnych práv, plán na jeho realizáciu a monitorovanie sociálnych výsledkov.

3. Smerom k vzostupnej sociálnej konvergencii

3.1. EHSV sa nazdáva, že súbor nástrojov EÚ v oblasti sociálneho riadenia by sa mal prehodnotiť vzhľadom na kumuláciu kríz a pre prípad budúcich kríz, ako aj hospodárskej a sociálnej nerovnováhy, aby sa dosiahla vzostupná sociálna konvergencia a znížili nerovnosti⁽⁵⁾. S tvrdením, že ľudia dostávajú vo svojej krajine to, čo si zaslúžia, v roku 2022 viac Európanov nesúhlasilo alebo rozhodne nesúhlasilo (37 %) ako súhlasilo (35 %)⁽⁶⁾.

3.2. EHSV zastáva názor, že dosahovať súčasne hospodárske, sociálne a environmentálne ciele v rámci celkovej vzostupnej konvergencie je veľkou výzvou. V posledných rokoch sa rozvinuli postupy fiškálneho a makroekonomického riadenia a tiež postupy environmentálneho riadenia v záujme zníženia emisií skleníkových plynov, ako aj koordinácia týchto postupov. V porovnaní s rozvojom a koordináciou týchto oblastí sociálny rozmer riadenia EÚ zaostáva.

3.3. V období poznačenom energetickou, migračnou, klimatickou a postpandemickou krízou a vojnou potrebuje Európa rozhodné vedenie v hospodárskej aj sociálnej oblasti, tak na úrovni EÚ, ako aj na úrovni členských štátov. EHSV preto odporúča zaviesť postup pri sociálnej nerovnováhe ako monitorovací a koordinačný mechanizmus, ktorý by mohol pomôcť zlepšiť dosahovanie sociálnych a hospodárskych cieľov a prispieť k vzostupnej sociálnej konvergencii v celej EÚ.

3.4. Európska komisia a členské štáty by mali zvážiť možnosť zvýšiť flexibilitu pravidiel poskytovanie prostriedkov z dostupných fondov (vrátane EŠIF, Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov), aby sa mohli rýchlo prispôsobiť súčasným spoločenským výzvam a kritickým situáciám zisteným okrem iného pri uplatnení postupu pri sociálnej nerovnováhe. Pandémia ochorenia COVID-19, vojna na Ukrajine, nárast životných nákladov a klimatická aj migračná kríza ukázali, že členské štáty a v prípade potreby aj EÚ musia lepšie reagovať na dlhodobé dôsledky kríz a nové formy vylúčenia. Rastúce životné náklady sú v súčasnosti najnaliehavším problémom pre 93 % Európanov, zatiaľ čo pre 82 % európskych občanov je to chudoba a sociálne vylúčenie⁽⁷⁾. Z ďalšieho prieskumu Eurobarometra vyplýva, že podľa názoru 78 % Európanov by sa celkové verejné výdavky na kľúčové sociálne politiky mali zvýšiť⁽⁸⁾.

4. Odpovede na otázky španielskeho predsedníctva

4.1. EHSV navrhuje, aby sa sociálna nerovnováha vymedzila ako kritická situácia zistená na základe sociálneho prehľadu a jasné vybočenie z cesty k dosiahnutiu cieľov Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv. Mala by sa zlepšiť metodika merania výsledkov v sociálnej oblasti, aby sa v plnej miere zohľadnili zásady Európskeho piliera sociálnych práv a viacročné trendy. Pokiaľ ide o meranie pokroku pri dosahovaní cieľov akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, mali by sa brať do úvahy len spoľahlivé a porovnateľné ukazovatele.

4.2. EHSV odporúča zaviesť postup pri sociálnej nerovnováhe a ďalej ho rozvíjať ako súčasť integrovaného systému koordinácie politík EÚ a členských štátov v rámci európskeho semestra. Je dôležité, aby tento postup doplnil existujúce postupy a nástroje monitorovania a jednoznačne pomáhal ľahšie dosiahnuť vzostupnú sociálnu konvergenciu. Zároveň sa treba vyhnúť zbytočnej administratívnej záťaži, aby sa zaistila zodpovednosť a angažovanosť v členských štátoch.

4.3. Postup pri sociálnej nerovnováhe má za cieľ zlepšiť koordináciu medzi EÚ a členskými štátmi v snahe dosiahnuť vzostupnú sociálnu konvergenciu v súlade so zásadami Európskeho piliera sociálnych práv. EHSV predpokladá, že sa už čiastočne uplatňuje v praxi v rámci akčného plánu na realizáciu piliera a jeho cieľov do roku 2030, ako aj prostredníctvom monitorovania sociálnych výsledkov. Obáva sa však, že tieto ciele sa nebudú môcť zrealizovať vzhľadom na nedostatočné

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európsky semester a politika súdržnosti – príprava novej európskej stratégie po roku 2020* (Ú. v. EÚ C 353, 18.10.2019, s. 39).

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 14, 15.1.2020, s. 1.

⁽⁶⁾ Eurobarometer *Fairness, Inequality and Inter-Generational Mobility* (Spravodlivosť, nerovnosť a medzigeneračná mobilita), 2023.

⁽⁷⁾ Prieskum EP z jesene 2022.

⁽⁸⁾ Eurobarometer *Fairness, Inequality and Inter-Generational Mobility* (Spravodlivosť, nerovnosť a medzigeneračná mobilita), 2023.

sociálne investície a chýbajúce reformy v členských štátoch, ktoré sú podľa sociálneho prehľadu v kritickej sociálnej situácii. Takéto situácie ohrozujú dosiahnutie cieľov Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv a vzostupnú sociálnu konvergenciu, a preto by sa im v rámci postupu pri sociálnej nerovnováhe mala venovať osobitná pozornosť.

4.4. EHSV sa domnieva, že postupu pri sociálnej nerovnováhe by sa mal prikladať rovnaký význam ako Paktu stability a rastu a postupu pri makroekonomickej nerovnováhe. Môže sa ním ešte viac zlepšiť to, čo sa už v oblasti sociálneho riadenia dosiahlo, a to vďaka účinnejšiemu využívaniu existujúcich postupov a spôsobov merania sociálnej konvergenzie a v prípade potreby vytvorením nových. Postup pri sociálnej nerovnováhe a postup pri makroekonomickej nerovnováhe by mali byť navzájom skordinované a nemali by sa prekrývať.

4.5. EHSV upozorňuje, že Európska únia a členské štáty majú rozdielne právomoci v súvislosti s navrhovaním sociálnych politík týkajúcich sa práce, vzdelávania, ochrany zdravia a sociálnej ochrany, na ktoré sa vzťahuje Európsky pilier sociálnych práv. Hlavné právomoci a povinnosti v tejto oblasti majú členské štáty, t. j. centrálné vlády a samosprávy, ako aj rôzne zainteresované strany, ako sú odborové zväzy, organizácie zamestnávateľov a organizácie občianskej spoločnosti. Vzhľadom na toto rozdelenie právomocí medzi EÚ a členské štáty vyvíja Európska únia v rámci politiky súdržnosti a jej sociálnych priorít v uvedených oblastiach veľa iniciatív, ktoré majú koordinačný, regulačný aj finančný charakter.

4.6. EHSV sa domnieva, že v súčasnej právnej situácii v EÚ je možné zaviesť postup pri sociálnej nerovnováhe. To znamená, že EÚ musí plniť dôležité sociálne úlohy, čo môže robiť najmä prostredníctvom vyhlásení (Európsky pilier sociálnych práv a akčný plán na jeho realizáciu), odporúčaní, finančných nástrojov (napr. sociálna podmienenosť a sociálne priority politiky súdržnosti) a koordinačných nástrojov (európsky semester a monitorovanie výsledkov v sociálnej oblasti na základe Európskeho piliera sociálnych práv). Tento prístup zohľadňuje konkrétne právomoci na rôznych úrovniach, ako aj úlohu rôznych zainteresovaných strán, t. j. organizácií zamestnávateľov, odborových zväzov a organizácií občianskej spoločnosti. Postup pri sociálnej nerovnováhe môže pomôcť tvorcom politík v úsilí, ktoré vyvíjajú na dosiahnutie vzostupnej sociálnej konvergenzie a zníženie nerovností. Mal by zohľadňovať príslušné sociálne aspekty, ktoré členské štáty a rôzne zainteresované strany vymedzia spoločne.

4.7. Ak bude postup pri sociálnej nerovnováhe dobre prepojený s existujúcimi mechanizmami, ako je európsky semester a najmä sociálny prehľad, môže pomôcť skonsolidovať doterajší pokrok, t. j. Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv a monitorovanie výsledkov v sociálnej oblasti na základe tohto piliera.

4.8. Vzhľadom na uvedené podmienky sa EHSV domnieva, že prvým krokom pri zavádzaní postupu pri sociálnej nerovnováhe by mala byť zmena zásad, ktorými sa riadi Európska komisia pri príprave spoločnej správy o zamestnanosti, správy o jednotlivých krajinách a odporúčaní pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra.

4.9. Spoločná správa o zamestnanosti a správy o jednotlivých krajinách by mali obsahovať samostatnú podkapitolu o sociálnej nerovnováhe, ktorá ohrozuje vzostupnú sociálnu konvergenciu. Mala by sa v nej venovať pozornosť oblastiam, ktoré boli pri monitorovaní v rámci sociálneho prehľadu označené za kritické. Bude sa to týkať len tých členských štátov, v ktorých boli takéto oblasti zistené.

4.10. EHSV odporúča, aby sa postup pri sociálnej nerovnováhe začlenil do európskeho semestra vo všetkých jeho fázach. Komisia a Rada by na zisťovanie a riešenie prípadov sociálnej nerovnováhy mali využívať spoločnú správu o zamestnanosti, správy o jednotlivých krajinách a hĺbkové preskúmania *ad hoc*.

4.11. Sociálnej nerovnováhe opísanej v správe o príslušnej krajine by sa mala venovať pozornosť v samostatnom odseku preambuly aj v znení odporúčaní pre danú krajinu. V odporúčaníach by bolo treba nabádať členské štáty, aby zaviedli konkrétne reformy, ktoré by podľa analýzy Komisie a posúdení členských štátov, vnútroštátnych sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti mohli najviac pomôcť zlepšiť situáciu v oblastiach označených za kritické. V reakcii na to by mal príslušný členský štát po konzultácii so sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti navrhnuť iniciatívy a reformy, ktoré sa majú vykonať s cieľom zlepšiť zistené kritické situácie. Takýto plán iniciatív a reforiem by mohol zahŕňať aj posúdenie súladu zahrnutých iniciatív s makroekonomickými a rozpočtovými politikami, ktoré príslušný členský štát uplatňuje, aby sa zabezpečila správna rovnováha medzi hospodárskym, sociálnym a rozpočtovým rozmerom.

4.12. V záujme zaistenia transparentnosti a zlepšenia situácie v členských štátoch by EÚ mala zaviesť nové a lepšie financované nástroje na priame informovanie obyvateľov členských štátov o postupe pri sociálnej nerovnováhe a odporúčaníach v rámci európskeho semestra.

4.13. V snahe zabrániť zostupnej konvergencii by sa členskými štátmi, na ktoré sa vzťahuje postup pri nadmernom deficite, mala uložiť povinnosť prijať plán reforiem a investícií v oblastiach označených za kritické. Príslušný členský štát by mal mať v tejto situácii právo po dohode s Komisiou opätovne prerokovať plány výdavkov z iných fondov vrátane Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

4.14. Uvedený prvý krok pri zavádzaní postupu pri sociálnej nerovnováhe predstavuje pre EÚ aj pre členské štáty najmenšiu možnú záťaž, pokiaľ ide o dodatočnú analytickú a administratívnu prácu. Nenavrhuje sa ďalšie podávanie správ pre všetky členské štáty ani sa k zavedeným postupom monitorovania a podávania správ nepridávajú nové.

4.15. Súčasný systém monitorovania v rámci sociálneho prehľadu vytvorený pre Európsky pilier sociálnych práv je už zavedený a opiera sa o komplexnú metodiku výkladu veľkého súboru ukazovateľov, ktoré zodpovedajú hlavným oblastiam Európskeho piliera sociálnych práv. Monitoruje sa aj pokrok pri dosahovaní cieľov Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv. Postup pri sociálnej nerovnováhe by mal byť zakotvený v existujúcom procese európskeho semestra a mali by sa pri ňom využívať existujúce ukazovatele (sociálny prehľad).

4.16. V ďalšom kroku pri zavádzaní postupu pri sociálnej nerovnováhe by sa rozsah merania a ukazovateľov mal rozvinúť v súlade s definíciou sociálnej nerovnováhy prijatou v kontexte vzostupnej sociálnej konvergencie.

4.17. Budúce analýzy a konzultácie v súvislosti s postupom pri sociálnej nerovnováhe by mali zahŕňať odpovede na otázky, do akej miery ukazovatele monitorovania v rámci sociálneho prehľadu zodpovedajú všetkým zásadám Európskeho piliera sociálnych práv a tiež do akej miery a akým spôsobom zistené kritické oblasti sťažujú vzostupnú sociálnu konvergenciu.

4.18. Celkový stav členských štátov, vrátane hospodárskej situácie, má zásadný vplyv na rozsah a dynamiku sociálnych problémov, ktorým čelia ich obyvatelia, a tým aj na vzostupnú sociálnu konvergenciu. Ak je podmienkou pre dobré výsledky v sociálnej oblasti dobrá hospodárska výkonnosť, mechanizmy koordinácie na jej zabezpečenie (Pakt stability a rastu a postup pri makroekonomickej nerovnováhe) budú mať pre tieto výsledky kľúčový význam. V prvom kroku, ktorý EHSV navrhol v rámci zavádzania postupu pri sociálnej nerovnováhe, sa zohľadňuje tento prístup, na ktorom spočíva logika fiškálneho a makroekonomického riadenia v EÚ.

5. Výzvy a priority pre rozvoj postupu pri sociálnej nerovnováhe

5.1. Ďalší rozvoj postupu pri sociálnej nerovnováhe ako súčasť integrovaného systému koordinácie politík EÚ a členských štátov v rámci európskeho semestra, ale aj iných nástrojov EÚ by mal byť predmetom podrobnejšej analýzy a diskusie zo strany Komisie, Rady, členských štátov, sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, aby sa mohol začať uplatňovať súbežne so zreformovaným fiškálnym a makroekonomickým riadením⁽⁹⁾.

5.2. Mala by sa podrobnejšie preskúmať politická, administratívna a ekonomická uskutočniteľnosť zavedenia a rozvoja postupu pri sociálnej nerovnováhe. Pri tom treba mať na zreteli, že by sa nemali zdvojiť postupy, aby byrokratické zaťaženie zostalo minimálne, a že do tohto procesu musia byť skutočne zapojení sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti.

5.3. EHSV zdôrazňuje, že úloha Rady EPSCO v postupe pri sociálnej nerovnováhe by sa mala posilniť, aby mali výsledky tohto nástroja väčšiu politickú podporu. Zapojenie Rady EPSCO by sa mohlo zabezpečiť tak, že by sa na konci tohto procesu prijali závery Rady o postupe pri sociálnej nerovnováhe.

5.4. EHSV zdôrazňuje, že pre zavedenie postupu pri sociálnej nerovnováhe je nevyhnutné, aby sa z monitorovania sociálnych výsledkov a miery realizácie sociálnych cieľov EÚ v členských štátoch vyvodili konkrétne praktické závery.

a) Prvý záver sa týka koordinácie medzi fiškálnym a makroekonomickým riadením a postupom pri sociálnej nerovnováhe. Členskými štátmi, na ktoré sa vzťahujú postupy pri nadmernom deficite, a/alebo ktorým hrozí makroekonomická nerovnováha, pričom majú podľa sociálneho prehľadu kritické oblasti a odklonili sa od plnenia sociálnych cieľov, by sa

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európsky pilier sociálnych práv* (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10).

mal vyslať jasný signál, že EÚ podporuje sociálne reformy a investície v zistených kritických sociálnych oblastiach. Každý členský štát môže navrhnúť najvhodnejšie riešenia a prístupy na nápravu situácie v kritických oblastiach.

- b) Druhý praktický záver sa týka zohľadnenia prvého záveru v kontexte európskeho semestra ⁽¹⁰⁾. Európska komisia by mala do správ o jednotlivých krajinách zahrnúť v osobitnej podkapitole analýzu sociálnej nerovnováhy na základe monitorovania sociálnych výsledkov a pokroku pri dosahovaní sociálnych cieľov. Mala by to zohľadniť aj v odporúčaníach pre jednotlivé krajiny, tak v preambule, ako aj v samotnom znení odporúčaní.

Malo by sa zabezpečiť, že Rada EPSCO, sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti budú v tomto procese zohrávať svoju úlohu.

V Bruseli 27. apríla 2023

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európsky semester a politika súdržnosti – príprava novej európskej stratégie po roku 2020* (Ú. v. EÚ C 353, 18.10.2019, s. 39).

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Rozvoj kompetencií a zručností
v kontexte dvojakej zelenej a digitálnej transformácie****(prieskumné stanovisko na žiadosť švédskoho predsedníctva Rady EÚ)**

(2023/C 228/08)

Spravodajkyňa: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**Spoluspravodajkyňa: **Justyna Kalina OCHĘDZAN**

Žiadosť švédskoho predsedníctva Rady EÚ list zo 14. novembra 2022

Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	149/0/0

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) zaznamenáva nárast nerovnosti na trhu práce v dôsledku digitálnej transformácie. Z dôvodu automatizácie pracovných miest došlo najmä k zníženiu počtu pracovných miest so strednými mzdami, na ktoré je potrebná stredná kvalifikácia, a to v prospech nárastu pracovných miest s nízkymi mzdami, na ktoré je potrebná nízka kvalifikácia. Očakáva sa tiež vznik pracovných miest s vysokými mzdami, na ktoré je potrebná vysoká kvalifikácia, čo povedie k zvýšeniu intenzity zručností⁽¹⁾. EHSV zároveň konštatuje, že nedostatok pracovnej sily a zručností je v mnohých sektoroch čoraz výraznejší. EHSV sa domnieva, že účinný prístup k odbornej príprave je kľúčom k pomoci podnikom a pracovníkom pri riešení týchto výziev a má zásadný význam aj pri predchádzaní nerovnosti na trhu práce v dôsledku digitálnej transformácie.

1.2. EHSV uznáva, že sa treba vyhnúť transformácii prostredníctvom prepúšťania alebo drastických opatrení na trhu práce, a nalieha na Európsku komisiu a členské štáty, aby zaviedli systémy uprednostňujúce skôr vnútornú než vonkajšiu transformáciu, v rámci ktorých podniky zaisťujú potrebné zručnosti pre svojich pracovníkov a zabráňujú tak prepúšťaniu pracovníkov, ktorým tieto zručnosti chýbajú.

1.3. Vzdelávanie je ľudským právom počas celého života každého jednotlivca. V súlade s Európskym pilierom sociálnych práv preto EHSV nalieha na členské štáty, aby zaviedli práva na celoživotné vzdelávanie (so zreteľom na vnútroštátne systémy pracovnoprávných vzťahov a postupy vzdelávania a odbornej prípravy), ktoré poskytnú všetkým občanom príležitosť na osobný rozvoj a odborné vzdelávanie, ktoré sa tak stane hlavnou zásadou politiky vzdelávania a odbornej prípravy.

1.4. EHSV požaduje, aby bol prístup k úplnej kvalifikácii vzhľadom na výzvy dvojakej digitálnej a zelenej transformácie skutočným právom pre všetkých ľudí, a to na základe odbornej prípravy potvrdenej skúškou alebo certifikátom v oblasti digitálnych a zelených zručností a environmentálnej udržateľnosti. Na to je potrebné prepojiť odbornú prípravu v oblasti zručností s plateným študijným voľnom, pričom sa zohľadnia vnútroštátne právne predpisy a dohody.

⁽¹⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/more-employment-higher-skills-demand>.

1.5. EHSV sa domnieva, že iniciatívy, ktoré Európska komisia doteraz podnikla v oblasti digitálnych a zelených zručností, nie sú dostatočné a zapája sa do nich len malý počet sociálnych partnerov. Z tohto dôvodu sa požaduje, aby akčný plán digitálneho vzdelávania EÚ na roky 2021 – 2027 obsahoval účinné stratégie na zlepšenie odbornej prípravy a prispôbenie zručností zamestnancov a nezamestnaných osôb vo všetkých odvetviach bez ohľadu na veľkosť podnikov, a to v konzultácii so sociálnymi partnermi. Na vnútroštátnej úrovni by mali sociálni partneri pokračovať vo vykonávaní európskej rámcovej dohody o digitalizácii⁽²⁾. EHSV chce zdôrazniť úlohu kolektívneho vyjednávania ako nástroja na formovanie a prispôbenie programov odbornej prípravy.

1.6. EHSV žiada, aby odbornú prípravu v oblasti digitálnych a zelených zručností a kompetencií príslušné orgány certifikovali, a nielen uznávali.

1.7. EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby do roku 2030 vytvorila ročný ukazovateľ počtu dospelých a zamestnaných osôb s osobitným dôrazom na mladých ľudí, ktorí sa podieľajú na odbornej príprave v oblasti zelených zručností, environmentálneho povedomia, ekologickej a environmentálnej zodpovednosti, pričom sa zohľadnia jednoduché nástroje prispôbéné pre MSP.

1.8. EHSV žiada, aby sa podporila a uľahčila úprava existujúcich učňovských programov tak, aby zahŕňali zručnosti potrebné v kontexte dvojakej digitálnej a zelenej transformácie.

1.9. EHSV považuje za nevyhnutné zaviesť strategický dohľad nad schopnosťou predvídať budúce potreby odbornej prípravy na trhu práce a v spoločnostiach členských štátov, aby sa zabránilo zelenej a digitálnej priepasti a posilnila sa konkurencieschopnosť EÚ.

1.10. EHSV konštatuje, že existujú veľké rozdiely v základných úrovniach digitálnych zručností, ktoré sa prejavujú najmä v znevýhodnených skupinách a u veľkého počtu dospelých, najmä starších osôb. Vzhľadom na existujúcu digitálnu priepasť by sa malo pri tvorbe programov v oblasti digitálnych zručností viac dbať na odbornú prípravu starších osôb a iných znevýhodnených skupín, v prípade potreby aj prispôbením odbornej prípravy ich potrebám, aby sa zabezpečilo, že sa pri dvojakej digitálnej a zelenej transformácii na nikoho nezabudne. Osobitná pozornosť by sa mala venovať začleneniu žien do takejto odbornej prípravy vzhľadom na rodové rozdiely, pokiaľ ide o prístup k odbornej príprave na prispôbenie sa digitálnej a zelenej transformácii.

1.11. EHSV uznáva, že na spravodlivú transformáciu je potrebné zabezpečiť, aby mal každý prístup k zlepšeniu svojich základných digitálnych zručností súvisiacich s každodennými úlohami, ako aj k pochopeniu kybernetickej bezpečnosti, digitálnej komunikácie, bezpečnosti údajov, ochrany osobných údajov, súkromia na internete a nebezpečenstiev spojených s dezinformáciami.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Žijeme v čase zmien a transformácií. Po sebe nasledujúce krízy sa prekrývajú s dôležitými výzvami pre podniky, pracovnú silu a občanov, ako sú rýchle zmeny na trhu práce spôsobené dvojakou digitálnou a zelenou transformáciou. Zároveň vzniká celý rad nových povolání spojených s dvojakou digitálnou a zelenou transformáciou, súčasné pracovné miesta sa vyvíjajú a vytvárajú sa nové. Pracovníci musia mať k dispozícii nástroje na riadenie a zvládanie týchto zmien, pričom podniky zostanú produktívne a konkurencieschopné.

2.2. Tieto výzvy sa prejavujú vo všetkých vrstvách a fázach pracovného života. Výzvam teda čelia tak mladí ľudia, ako aj dospelí, ľudia s nízkou kvalifikáciou, ako aj ľudia so strednou a s vysokou kvalifikáciou. Je zrejmé, že niektoré pracovné miesta, na ktoré bola v minulosti potrebná len nízka kvalifikácia, si v súčasnosti vyžadujú digitálnu odbornú prípravu, keďže spôsob prístupu k tomuto povolaniu sa mení. Zasiiahnuté sú najmä ženy, keďže rodové rozdiely v digitálnej oblasti sa stále prehľbujú. Pri hľadaní práce sa prechádza z tradičných foriem ústneho kontaktu na ponuky, ktoré je možné získať len cez internet alebo špecializované digitálne platformy. To znamená, že odborná príprava v oblasti základných digitálnych zručností sa musí dostať k celej populácii.

(2) https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/2020-06-22_agreement_on_digitalisation_-_with_signatures.pdf.

2.3. EHSV konštatuje, že jedným z dôsledkov krízy COVID-19 bolo prehĺbenie nerovnosti na trhu práce, najmä v dôsledku nárastu práce na diaľku⁽³⁾. Napríklad osoby s určitými povolaniami, ktoré sú typicky spájané s nízkou kvalifikáciou a nízkymi mzdami, zvyčajne nemôžu využívať prácu na diaľku. Naopak, v určitých povolaniach s vysokou kvalifikáciou, najmä kancelárska práca, ktoré sú v zvyčajne vysoko odmeňované, je okrem toho často možné pracovať na diaľku. Z tohto dôvodu musí práca na diaľku zahŕňať možnosť rozvoja digitálnych a environmentálnych zručností, aby sa neprehlbvali nerovnosti a aby sa osobám, ktoré nemôžu pracovať na diaľku, tiež umožnil prístup k odbornej príprave týkajúcej sa práce na diaľku.

2.4. EHSV si všima rastúcu nerovnováhu na trhu práce súvisiacu najmä s takzvanou „veľkou digitálnou priepasťou“. Tento jav bol opísaný ako zníženie počtu pracovných miest so strednými mzdami, na ktoré je potrebná stredná kvalifikácia, v dôsledku automatizácie pracovných miest v prospech nárastu pracovných miest s nízkymi mzdami, na ktoré je potrebná nízka kvalifikácia, a pracovných miest s vysokými mzdami, na ktoré je potrebná vysoká kvalifikácia. EHSV zdôrazňuje, že rastúce nerovnosti ohrozujú zachovanie nášho sociálneho štátu.

2.5. EHSV konštatuje, že Európa čelí veľkej demografickej výzve a úbytku obyvateľstva v produktívnom veku. To prispieva k výraznému nedostatku pracovnej sily a zručností vo všetkých odvetviach hospodárstva a na rôznych úrovniach zručností. V dôsledku toho sú na vyriešenie týchto nedostatkov potrební ľudia so všetkými úrovňami zručností. Na odstránenie týchto nedostatkov je potrebné zaručiť zvyšovanie zručností a rekvifikáciu pracovníkov a prostredníctvom politických opatrení podporovať účasť neaktívnych a nezamestnaných ľudí na trhu práce. V tejto súvislosti je tiež potrebné zvážiť prístup k migračným politikám.

2.6. EHSV uznáva, že sa treba vyhnúť transformácii prostredníctvom prepúšťania alebo opatrení škodlivých pre trh práce. Systém musí odmeňovať skôr vnútornú než vonkajšiu transformáciu, pri ktorej podniky poskytujú svojim pracovníkom odbornú prípravu v oblasti potrebných zručností, pričom sa vyhýbajú prepúšťaniu pracovníkov, ktorým tieto zručnosti chýbajú. To je však obzvlášť ťažké pre MSP, ktoré potrebujú na transformáciu finančnú podporu od členských štátov.

2.7. EHSV poznamenáva, že s rozširovaním práce na diaľku sa trh práce v celosvetovom meradle stáva flexibilnejším. To znamená, že európski pracovníci nedokážu konkurovať nízkymi nákladmi, pretože nízke životné náklady a slabá mena iných krajín v porovnaní s európskou menou spôsobujú, že naši pracovníci sú menej konkurencieschopní. Jedinou možnosťou bude preto konkurovať rozsiahlejšími a lepšími zručnosťami a kompetenciami európskych pracovníkov.

2.8. Je dôležité, aby pracovníci v rôznych formách zmluvného vzťahu mali prístup k odbornej príprave, ktorá im pomôže udržať si zručnosti a zamestnateľnosť vzhľadom na tieto nové skutočnosti na trhu práce.

2.9. EHSV konštatuje, že sa čoraz viac skraca čas od momentu, keď sa objaví nová zručnosť, po moment, keď sa stane vysoko žiadanou na trhu práce. Vyžaduje si to veľkú schopnosť prispôbiť sa, proaktivitu a nevyhnutné zníženie byrokracie v prístupe k vzdelávaniu a odbornej príprave vo verejných centrách. Zdôrazňuje tiež dôležitosť včasnej a účinnej aktualizácie osnov vzdelávania a odbornej prípravy v reakcii na nové a vznikajúce potreby zručností a ako súčasť potreby užšej spolupráce medzi vládami, sociálnymi partnermi, poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy a občianskou spoločnosťou.

2.10. EHSV konštatuje, že vzhľadom na veľký počet rutinných a menej náročných pracovných miest na európskych trhoch práce 55 % dospelých pracovníkov v EÚ v práci nevyužíva v plnej miere svoje zručnosti a 28 % pracovníkov má vyššiu kvalifikáciu, ako potrebuje na vykonávanie svojej práce. Treba poznamenať, že „plytvanie“ potenciálom ľudského kapitálu sa premieta do značných mzdových znevýhodnení a znižuje blahobyt zamestnaných ľudí. V správach strediska Cedefop sa zdôrazňuje, že ťažkosti s nábormi alebo nesúlad ponúkaných a požadovaných zručností môžu okrem iného odrážať nízku kvalitu práce⁽⁴⁾.

⁽³⁾ <https://www.businessinsider.com/service-industry-work-from-home-remote-madrid-london-paris-berlin-2021-2?r=US&IR=T>.

⁽⁴⁾ https://www.cedefop.europa.eu/files/3092_en.pdf.

2.11. Pri zvládání výzvy, akou je digitálna transformácia hospodárstva, sa treba sústrediť nielen na to, ako zvýšiť základné digitálne zručnosti pre všetkých pracovníkov, ale aj na digitalizáciu existujúcich zručností a schopnosť získať pokročilejšie digitálne zručnosti. Treba sa zamerať na transformáciu klasických zručností, aby sa mohli používať v digitálnom svete. Konceptia digitalizovaných zručností má prierezový charakter a vzťahuje sa na schopnosť integrovať digitálne aspekty s inými zručnosťami. Vyžaduje si to dostatočné schopnosti a znalosti o digitálnom svete, ako aj dostatočnú odbornú prípravu v špecifických odborných zručnostiach.

2.12. Zelená transformácia nie je menšou výzvou pre trh práce a požiadavky na kvalifikáciu. V dôsledku nevyhnutnej dekarbonizácie a prispôsobenia obchodných modelov potrebám udržateľnosti spojeným s Európskou zelenou dohodou sa zmení spôsob fungovania všetkých odvetví⁽⁵⁾. V tomto dokumente sa zdôrazňuje, že v priemyselnej stratégii sa musí venovať pozornosť dôsledkom pre pracovnú silu, ako aj odbornej príprave, získavaní nových zručností a zvyšovaniu úrovne zručností. Tieto dôsledky sa musia analyzovať spolu so sociálnymi partnermi a vždy s cieľom predvídať, ako sa vyhnúť nežiaducim účinkom na zamestnanosť a hospodárstvo.

2.13. Digitálna a zelená transformácia predstavujú „revolúciu“, ktorej účinky sú porovnateľné s účinkami priemyselnej revolúcie zo začiatku 20. storočia. Všetky profesie a organizácie sú alebo budú ovplyvnené digitalizáciou a nevyhnutnými opatreniami, ktoré bude potrebné prijať, aby priemyselná, remeselná, poľnohospodárska, obchodná výroba alebo služby boli čo najčistejšie. Osobitná pozornosť sa musí venovať malým a stredným podnikom a mikropodnikom, ktoré treba podporovať a pomáhať im z personálneho aj finančného hľadiska.

2.14. EHSV sa domnieva, že na dosiahnutie spravodlivej zelenej transformácie vo všetkých dotknutých priemyselných odvetviach bude potrebná odborná príprava a vzdelávanie v oblasti zelených zručností. Vynárajú sa tri hlavné výzvy:

- prispôbiť súčasné zručnosti potrebám priemyselných odvetví v ich procese dekarbonizácie a výzvam nových zdrojov energie,
- poskytovať odbornú prípravu v oblasti zručností pre všetky udržateľné a zelené pracovné miesta,
- zvyšovať informovanosť s cieľom znížiť uhlíkovú stopu na pracovisku.

2.15. Na dosiahnutie spravodlivej transformácie a v súlade s Európskym pilierom sociálnych práv musí byť všetkým ľuďom zaručený rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a k celoživotnému vzdelávaniu v rámci pracoviska aj mimo neho, vo vzťahu k digitálnym a zeleným technológiám pre súčasné a budúce profesie. V súlade s vnútroštátnymi a odvetvovými postupmi členských štátov sa pracovníkom musí poskytnúť účinná podpora na zlepšenie úrovne ich odbornej prípravy v týchto zručnostiach (zosúladenie, študijné voľno atď.), a na tento účel by sa mala poskytnúť finančná podpora podnikom.

3. Osobitné pripomienky

3.1. Dvojaká digitálna a zelená transformácia mení existujúce pracovné miesta a vytvára nové. Kvalita pracovných miest a spravodlivé pracovné a mzdové podmienky sú predpokladom spravodlivej transformácie, ktorá umožní dlhodobú digitalizáciu a dekarbonizáciu sprevádzanú udržateľným rastom hospodárstva, produktivity a inovácií. Hodnota zručností ako faktora konkurencieschopnosti podnikov je tiež kľúčová pre stanovenie rekvalifikačných iniciatív a účinný prístup pracovníkov k odbornej príprave. Jediný spôsob, ako dosiahnuť tieto ciele, je celoživotné osvojovanie si nových digitálnych a digitalizovaných zručností, ako aj zelených zručností.

3.2. Profesionálny rozvoj pre všetky vekové kategórie zohráva zásadnú úlohu pri zabezpečovaní spravodlivej dvojakej digitálnej a zelenej transformácie. V tejto súvislosti EHSV žiada, aby akčný plán EÚ pre digitálne vzdelávanie na roky 2021 – 2027 a návrhy odporúčaní Rady o digitálnych zručnostiach a digitálnej odbornej príprave obsahovali účinné stratégie na zlepšenie odbornej prípravy a prispôbenie zručností zamestnancov a nezamestnaných osôb vo všetkých odvetviach bez

⁽⁵⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 15. januára 2020 o európskom ekologickom dohovore.

ohľadu na veľkosť podnikov. Odborná príprava v oblasti digitálnych zručností sa musí prispôbiť potrebám každej profesie a odvetvia, pričom sa vždy musí rešpektovať zosúladenie s osobným a pracovným životom.

3.3. EHSV uznáva, že získavanie nových zručností a prispôbovanie zručností novým digitálnym a ekologickým výzvam je spoločnou zodpovednosťou spoločnosti ako celku. V tomto zmysle Európska komisia poukazuje na to, že 90 % odbornej prípravy na pracovisku financujú podniky ⁽⁶⁾. Národné štáty, organizácie občianskej spoločnosti a podniky musia prostredníctvom svojich odvetvových združení a tiež individuálne navrhnúť stratégie na digitalizáciu a riešenie ekologických výziev, ktorými sa podporí zlepšovanie zručností. Dobré príklady vnútroštátnych mechanizmov financovania a stratégií odbornej prípravy v kolektívnych zmluvách by sa mali dôkladne analyzovať a vymieňať ako osvedčené postupy ⁽⁷⁾.

3.4. EHSV víta európsku rámcovú dohodu o digitalizácii podpísanú medzi konfederáciou ETUC, konfederáciou Business Europe, centrom SGI Europe a asociáciou SMEUnited ⁽⁸⁾, v ktorej sa uvádza, že keď zamestnávateľ požiada zamestnanca, aby sa zúčastnil na odbornej príprave súvisiacej s prácou, ktorá priamo súvisí s digitálnou transformáciou podniku, táto odborná príprava je hradená zamestnávateľom alebo v súlade s kolektívnou zmluvou alebo vnútroštátnou praxou. Táto odborná príprava môže byť interná alebo externá a prebieha vo vhodnom a dohodnutom čase pre zamestnávateľa aj pracovníka a v rámci možností počas pracovného času. Ak sa odborná príprava uskutoční mimo pracovného času, mala by sa poskytnúť primeraná náhrada. EHSV žiada, aby sa tieto zásady zohľadnili pri príprave akčného plánu digitálneho vzdelávania na roky 2021 – 2027.

3.5. EHSV uznáva, že na spravodlivú transformáciu je potrebné zabezpečiť, aby mal každý prístup k zlepšeniu svojich základných digitálnych zručností súvisiacich s každodennými úlohami, ako aj k pochopeniu kybernetickej bezpečnosti, digitálnej komunikácie, bezpečnosti údajov, ochrany osobných údajov a súkromia na internete a nebezpečenstiev spojených s dezinformáciami. V tejto súvislosti EHSV žiada, aby príslušné orgány uznávali a certifikovali odbornú prípravu v oblasti digitálnych zručností a kompetencií.

3.6. EHSV súhlasí s odporúčaním Rady o vzdelávaní zameranom na environmentálnu udržateľnosť ⁽⁹⁾, ktoré sa týka mikrocertifikátov v digitálnej oblasti, ale poznamenáva, že je potrebné, aby tieto certifikáty dopĺňali úplné tituly a certifikácie. EHSV okrem toho poznamenáva, že je potrebné, aby ich kvalita bola nielen uznaná, ale aj zaručená a certifikovaná, aby mohli zohrávať významnú úlohu aj pri uznávaní formálneho a neformálneho vzdelávania.

3.7. EHSV uznáva, že na zabezpečenie spravodlivej transformácie musí byť odborná príprava na získanie zručností prepojená s plateným študijným voľnom v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a vnútroštátnymi dohodami. Tým by sa mala umožniť účasť pracovníkov na programoch a kurzoch profesijného rozvoja v súvislosti s novými zelenými a digitálnymi pracovnými miestami a zároveň im umožniť zosúladiť s osobným a pracovným životom.

3.8. EHSV v súvislosti s rámcom Európskej komisie ⁽¹⁰⁾ – „európsky rámec kompetencií v oblasti udržateľnosti s cieľom pomáhať pri rozvoji a hodnotení vedomostí, zručností a postojov v oblasti zmeny klímy a udržateľného rozvoja“ – vyzýva Komisiu, aby predložila konkrétne riešenia, aby uchádzači o zamestnanie a pracovníci mali účinný prístup ku kvalitnej a inkluzívnej odbornej príprave, ktorá im pomôže získať potrebné zručnosti pre zelenú a digitálnu transformáciu. V tomto zmysle sa požaduje posilnenie efektívnosti a kvality odbornej prípravy, aby sa zaručila kvalitná, inkluzívna a spravodlivá odborná príprava pre všetkých.

3.9. EHSV žiada Komisiu, aby do roku 2030 vytvorila ročný ukazovateľ počtu dospelých zamestnaných osôb s osobitným dôrazom na mladých ľudí, ktorí sa podieľajú na odbornej príprave v oblasti zelených zručností, environmentálneho povedomia, ekologickej a environmentálnej zodpovednosti a zručností, pričom sa zohľadnia jednoduché nástroje prispôbené pre MSP.

⁽⁶⁾ Štatistická správa o vzdelávaní dospelých <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sk&pubId=8337&furtherPubs=yes>.

⁽⁷⁾ Príkladmi sú financovanie *Scuola Edile* v stavebníctve v Taliansku prostredníctvom kolektívnej zmluvy pre tento sektor alebo *Fondi Inter professionali*, osobitné fondy na financovanie vzdelávacích činností pre MSP, na ktorých sa dohodli sociálni partneri v kolektívnych zmluvách.

⁽⁸⁾ http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2020/07/Final-22-06-20-with-signatures_Agreement-on-Digitalisation-2020.pdf.

⁽⁹⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/sk/pdf>.

⁽¹⁰⁾ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en.

3.10. Súčasný programy odbornej prípravy sa musia prispôbiť novým výzvam. Z tohto dôvodu EHSV žiada podporu a uľahčenie prispôbenia existujúcich programov vzdelávania tak, aby zahŕňali potrebné zručnosti v kontexte digitálnej a zelenej transformácie, a aby sa v týchto oblastiach vzdelávali učители. Odborná príprava v oblasti environmentálnej zodpovednosti a povedomia o klíme by mala byť súčasťou odborného vzdelávania. Hodnotenie a certifikácia kurzov odbornej prípravy sú kľúčové. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby nabádala členské štáty k zavádzaniu potrebných opatrení na zabezpečenie prístupu uchádzačov o zamestnanie a pracovníkov ku kvalitnej, ocenej a certifikovanej odbornej príprave.

3.11. Je potrebné, aby boli k dispozícii informácie o všetkých oblastiach činnosti a aby sa zviditeľnili. Osvedčené postupy by sa mohli stanoviť na základe toho, čo už v Európe a v niektorých krajinách EÚ existuje, pokiaľ ide o spravodajské informácie alebo strediská na monitorovanie pracovných miest a kvalifikácií s cieľom posúdiť budúce potreby, zvýšiť informovanosť a zapojiť pracovníkov a podniky s cieľom spoločne vytvoriť perspektívne scenáre konania a prilákať nové talenty.

3.12. EHSV považuje za nevyhnutné zaviesť strategický dohľad nad potrebou zručností s cieľom predvídať budúce potreby odbornej prípravy, ktoré trh práce a spoločnosti členských štátov vyžadujú, aby sa zabránilo zelenej a digitálnej priepasti a posilnila sa konkurencieschopnosť EÚ. Sociálni partneri, občianska spoločnosť a verejné služby zamestnanosti by mali zohrávať vedúcu úlohu pri analýze a diagnostike požiadaviek. Mali by sa podieľať na predvídaní potrieb zručností a poznať súlad ponúkanej odbornej prípravy so zručnosťami požadovanými podnikmi, trhom práce a trendmi, a to aj na územnej úrovni.

4. Digitálne a zelené zručnosti a kompetencie

4.1. EHSV navrhuje začleniť udržateľný rozvoj do politík a programov vzdelávania a odbornej prípravy, ako je európsky vzdelávací priestor a akčný plán digitálneho vzdelávania, okrem iného v súlade so cieľom 4.7 z cieľov udržateľného rozvoja. To znamená zahrnúť vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti udržateľného rozvoja do programov Erasmus+, ESF + a Horizont Európa a vytvárať synergie medzi týmito programami.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že investície do ľudí a rozširovanie prístupu k príležitostiam celoživotného vzdelávania sú rovnako dôležité ako investície do digitálnych, zelených a udržateľných technológií.

4.3. EHSV vyzýva subjekty s rozhodovacou právomocou, aby zlepšili podporu pre učiteľov a pedagógov pri zavádzaní udržateľných, zelených a digitálnych technológií do vzdelávacieho prostredia a aby investovali do ich počiatočného a ďalšieho profesijného rozvoja a do ich vlastných zručností a digitálnych a zelených zručností.

4.4. EHSV vyzýva na investície do dlhodobého, interdisciplinárneho a nestranného výskumu rôznych aspektov digitálnych technológií vo vzdelávaní, ktorý by spájal vedy v oblasti vzdelávania, pedagogiku, psychológiu, sociológiu, neurovedy, inžinierstvo a počítačové vedy s cieľom pokračovať v skúmaní toho, ako sa vyvíja myseľ detí v digitálnom svete.

4.5. EHSV požaduje komplexný prístup k digitálnym stratégiám, ktoré podporujú rozvoj základných zručností ako kľúčového prvku sociálnej súdržnosti.

4.6. EHSV víta Európsky rok zručností a upriamuje pozornosť na prístup k rozvoju digitálnych a zelených zručností zo širšej perspektívy. Je však nevyhnutné odstrániť medzery v základných digitálnych zručnostiach, keďže takéto zručnosti má iba 54 % Európanov, pričom v rámci cieľov európskeho digitálneho desaťročia sa predpokladá, že do roku 2030 bude mať 80 % Európanov aspoň základné digitálne zručnosti. EHSV uznáva potrebu podporovať rozvoj zručností, aby sa splnili potreby týkajúce sa zavádzania nových technológií, ako je analýza veľkých dát, umelá inteligencia a kybernetická bezpečnosť.

4.7. EHSV sa domnieva, že rozvoj digitálneho občianstva je nevyhnutným predpokladom na zabezpečenie aktívnej účasti všetkých študentov v spoločnosti. Osobitná pozornosť by sa v rámci dvojakej transformácie mala venovať rodovým rozdielom, pokiaľ ide o prístup žien k odbornej príprave. Nemožno vynechať väčšinu obyvateľstva len preto, že neexistuje prístup zohľadňujúci rodové hľadisko. Na tento účel by sa mal lepšie propagovať európsky rámec pre digitálne kompetencie (DigComp 2.0), aby sa zabezpečilo, že ho prijmú rôzni poskytovatelia vzdelávania a zainteresované strany v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom podporiť širší súbor zručností potrebných na to, aby sa niekto stal digitálnym občanom.

4.8. EHSV konštatuje, že nedostatky v prístupe k digitálnym zdrojom a rozvoju digitálnych zručností súvisia so sociálno-hospodárskym prostredím. Regionálne a sociálno-ekonomické rozdiely by sa mali odstrániť zabezpečením cieľenej podpory pre najviac znevýhodnené skupiny a zohľadnením vidieckym oblastí.

4.9. EHSV žiada, aby sa podporovalo stanovenie zásad súvisiacich s interoperabilitou a otvorenými protokolmi v používaných digitálnych nástrojoch s cieľom podporiť demokratickejší priestor na vzdelávanie online a alternatívne digitálne nástroje k zaužívaným a tradičným nástrojom, ktoré umožňujú spoluvytváranie vzdelávania a obsahu.

4.10. Rozvoj digitálnych zručností by sa mal monitorovať prostredníctvom európskeho semestra a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, aby sa zabezpečilo, že každé financovanie použité na preklopenie priepastí v digitálnej infraštruktúre bude podporované vhodnými vzdelávacími politikami na podporu digitálnych zručností.

4.11. EHSV uznáva ťažkosti, s ktorými sa stretávajú organizácie občianskej spoločnosti, ako aj MSP pri prispôbovaní sa digitálnej transformácii v dôsledku nedostatočných zdrojov na digitalizáciu alebo nedostatočnej odbornej prípravy v tejto oblasti. Malo by sa podporiť viac možností financovania, spoločných vzdelávacích činností a spoločného využívania digitálnych zdrojov v tomto odvetví so zreteľom na to, že organizácie občianskej spoločnosti slúžia ako sprostredkovatelia alebo poskytovatelia vzdelávania a odbornej prípravy pre všetkých. Okrem toho by sa mal podporovať prístup k slobodnému softvéru, aby sa zabezpečila jeho bezplatnosť, spoluvytváranie online priestorov demokratickým spôsobom a podpora alternatívnych digitálnych zdrojov, ktoré otvárajú online priestor pre všetkých.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím**(prieskumné stanovisko na žiadosť Európskej komisie)**

(2023/C 228/09)

Spravodajca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Žiadosť o konzultáciu	prieskumné stanovisko na žiadosť Európskej komisie, 20. 1. 2023
Právny základ	článok 11 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	135/02/03

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) víta hlavnú iniciatívu Európskej komisie, ktorou sa zavedie preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý osobám so zdravotným postihnutím umožní vykonávať právo na voľný pohyb a pobyt v celej EÚ, keďže **uľahčí vzájomné uznávanie zdravotného postihnutia držiteľov preukazu**. Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím dlhodobo požadovali hnutia osôb so zdravotným postihnutím a patril medzi ich priority, vzhľadom na obmedzenia práv na slobodu pohybu, ktoré pretrvávajú z dôvodu neuznávania zdravotného postihnutia.

1.2. **EHSV zdôrazňuje, že neuznávanie zdravotného postihnutia bráni dostupnosti podporných opatrení pre osoby so zdravotným postihnutím, čo znamená priame odmietnutie výkonu ich práva cestovať a/alebo presťahovať sa do iných krajín EÚ.**

1.3. EHSV si uvedomuje, že zlepšenie v oblasti slobody pohybu, ktoré sa dosiahlo vzájomným uznávaním zdravotného postihnutia, by posilnilo **budovanie spoločnej európskej identity a viedlo k väčšej konzistentnosti** pre osoby so zdravotným postihnutím, zvýšilo informovanosť poskytovateľov služieb o nedostatočnej prístupnosti a **z dlhodobého hľadiska zlepšilo prístup**. Zároveň by bolo pre poskytovateľov prínosné, keďže by viedlo k zvýšeniu počtu návštevníkov.

1.4. Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím takisto **posilní spoluprácu medzi rôznymi vnútroštátnymi orgánmi a vládnyimi agentúrami pri zvyšovaní informovanosti o problematike zdravotného postihnutia**, čo by určitým osobám s neviditeľným zdravotným postihnutím poskytlo nástroj na uľahčenie prístupu k výhodám a službám bez toho, aby museli svoje zdravotné postihnutie vysvetľovať. Uľahčí aj poskytovanie služieb osobám so zdravotným postihnutím z tých členských štátov, ktoré nemajú národný preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím, keďže im poskytne dokument, ktorý môžu používať ako doklad o zdravotnom postihnutí aj na národnej úrovni.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby zavedenie preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím doplnili opatrenia na európskej aj národnej úrovni zamerané na **zlepšenie všeobecnej prístupnosti zastavaného prostredia, dopravy, služieb a tovaru** v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 ⁽¹⁾, smernicou (EÚ) Európskeho parlamentu a Rady 2016/2102 ⁽²⁾, nariadeniami o prístupnosti dopravy ⁽³⁾ a súvisiacimi normami prístupnosti.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 70).

⁽²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2102 z 26. októbra 2016 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora (Ú. v. EÚ L 327, 2.12.2016, s. 1).

⁽³⁾ Ú. v. ES L 204, 26.7.2006, s. 1; Ú. v. ES L 46, 17.2.2004, s. 1; Ú. v. ES L 334, 17.12.2010, s. 1; Ú. v. ES L 123, 17.5.2003, s. 18; Ú. v. ES L 315, 3.12.2007, s. 14; Ú. v. EÚ L 356, 12.12.2014, s. 110; Ú. v. EÚ L 55, 28.2.2011, s. 1; Ú. v. ES L 42, 13.2.2002, s. 1.

1.6. EHSV víta, že Komisia navrhuje legislatívnu iniciatívu týkajúcu sa preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím, a žiada Európsku komisiu, aby **navrhla nariadenie, keďže ide o vhodnejší nástroj** na zabezpečenie činnosti pri uplatňovaní a na zabránenie rozdielom vo vykonávaní na národnej úrovni.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa do preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím zahrnul **rozsah prístupu ku všetkým formám služieb, výhod a zliav, ktoré sa v súčasnosti poskytujú na národnej úrovni**, pričom tento rozsah by bol akceptovaný vo všetkých službách ponúkajúcich zvýhodnené podmienky alebo úpravy pre osoby so zdravotným postihnutím bez ohľadu na to, či ich poskytujú verejné alebo súkromné subjekty.

1.8. EHSV odporúča, aby prekaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím umožňoval **dočasný prístup k výhodám spojeným s verejnými sociálnymi politikami a/alebo národnými systémami sociálneho zabezpečenia**, ak sa osoba so zdravotným postihnutím presťahovala do členského štátu na účely štúdia alebo práce, a to aspoň počas celého procesu opätovného posúdenia a potvrdenia zdravotného postihnutia.

1.9. Hoci uznanie zdravotného postihnutia prostredníctvom preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím neznamená homogenizáciu modelov posudzovania zdravotného postihnutia v členských štátoch, núti členské štáty, aby **zlepšili súčasné systémy založené predovšetkým na lekárskom prístupe v snahe priblížiť ich k modelom, ktoré sú v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD)**.

1.10. EHSV sa domnieva, že **prekaz musí mať fyzickú podobu a zároveň digitálne funkcie**, byť plne prístupný a mať štandardizovanú veľkosť vrátane informácií o osobnej asistencii a/alebo sprevádzajúcej osobe držiteľa preukazu.

1.11. EHSV navrhuje, aby súčasťou právnych predpisov o preukaze EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím bolo **plne prístupné webové sídlo na úrovni EÚ, ktoré by bolo v ľahko čitateľnej verzii a v znakovkej reči k dispozícii vo všetkých jazykoch EÚ a poskytovalo praktické informácie pre každú krajinu**. Musí takisto zahŕňať celouňijné a národné osvetové kampane vo všetkých jazykoch EÚ určené pre širokú verejnosť, potenciálnych používateľov preukazu a poskytovateľov služieb.

1.12. EHSV podporuje návrh na vypracovanie nových právnych predpisov pre parkovací prekaz EÚ spolu s návrhom na prekaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím. Vyzýva však Komisiu, aby zohľadnila, že **prekazy musia** v každom prípade **zostať fyzicky oddelené**.

1.13. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby inštitúcie EÚ **naďalej úzko spolupracovali s osobami so zdravotným postihnutím, ako aj s európskymi, národnými, regionálnymi a miestnymi zastupiteľskými organizáciami osôb so zdravotným postihnutím** pri vývoji, realizácii a neskoršom posudzovaní preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím.

1.14. EHSV si uvedomuje, že prekaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím je **plne v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov (GDPR) (4) a chráni osobné údaje používateľa**. Žiada Komisiu, aby pri koncipovaní a používaní preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím zaručila – prostredníctvom navrhovaných právnych predpisov – vysokú úroveň ochrany osobných údajov, ako aj bezpečnostných opatrení a opatrení proti falšovaniu.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV konštatuje, že štatút európskeho občianstva, ako sa uvádza v článku 20 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, zahŕňa **právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov (5)**. Pre osoby so zdravotným postihnutím je toto právo chránené Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD), ktorý ratifikovala Európska únia a 27 členských štátov, a to v článku 18, ktorým sa stanovuje sloboda pohybu, sloboda voľby pobytu a štátnej príslušnosti **na rovnakom základe s ostatnými (6)**. Pokiaľ zdravotné postihnutie chápeme ako súbor postihnutí, ktoré v interakcii s rôznymi prekážkami bránia osobám so zdravotným postihnutím plne a účinne sa zúčastňovať na živote spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými (6), celá spoločnosť je (najmä prostredníctvom národných a európskych verejných politik) zodpovedná za to, aby chránila a účinne umožnila naplnenie tohto práva.

(4) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1).

(5) Ú. v. ES C 115, 9.5.2008, s. 47, článok 20 ods. 2 písm. a).

(6) Organizácia Spojených národov. (2006). Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Séria zmlúv, 2515, 3.

2.2. V tomto rámci predstavujú poskytovanie podpory, pomoc, opatrenia na zabezpečenie prístupnosti, osobitné služby, primerané úpravy, pozitívne opatrenia a iné podoby výhod pre osoby so zdravotným postihnutím nástroj na dosiahnutie rovnakého využívania práv a prekonávanie prekážok. **Neuznanie zdravotného postihnutia, ktoré bráni dostupnosti týchto podporných opatrení, teda znamená priame odmietnutie vykonávania práv** 87 miliónov osôb so zdravotným postihnutím žijúcich v EÚ cestovať a/alebo presťahovať sa do iných krajín EÚ.

2.3. EHSV víta, že Komisia navrhuje legislatívnu iniciatívu týkajúcu sa európskeho preukazu pre osoby so zdravotným postihnutím a dôrazne odporúča, aby bol preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím zavedený prostredníctvom **nariadenia, ktoré by sa rýchlo, účinne a jednotne uplatňovalo vo všetkých členských štátoch. Nariadenie predstavuje vhodnejší nástroj** na zaručenie čínorodosti pri uplatňovaní a predchádzanie rozdielom vo vykonávaní na národnej úrovni. Právne predpisy nemôžu mať povahu odporúčania, keďže odporúčanie by neumožnilo všeobecné a jednotné uplatňovanie preukazu. V prípade smernice by hrozilo vysoké riziko neurčitého predĺženia transpozičnej lehoty, čo by mohlo viesť k situáciám, keď by v niektorých štátoch EÚ boli preukazy EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím aktívne, zatiaľ čo v iných by neexistovali príslušné právne predpisy zaručujúce uplatňovanie výhod preukazu. Naopak, nariadenie by nadobudlo účinnosť okamžite vo všetkých členských štátoch.

2.4. Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý by uľahčil odstránenie prekážok voľného pohybu osôb so zdravotným postihnutím v EÚ, by teda fungoval a **mal by vlastnosti ako európsky pas pre osoby so zdravotným postihnutím**, ktorý by umožnil identifikáciu a následný prístup ku všetkým službám a výhodám, na ktoré majú osoby so zdravotným postihnutím oprávnený nárok.

2.5. EHSV sa domnieva, že **pilotný projekt spustený** v rokoch 2016 až 2019 v ôsmich členských štátoch **potvrdil uskutočniteľnosť preukazu a ukázal, aké možnosti prináša používateľom**, ako uľahčuje mobilitu tým, že poskytuje prístup k výhodným podmienkam pri konkrétnych službách, ktoré sú v súčasnosti dostupné pre osoby so zdravotným postihnutím hostiteľského členského štátu.

2.6. Účinnosť preukazu je podrobne opísaná v hodnotení pilotného projektu⁽⁷⁾ vypracovanom v roku 2021. **Používanie preukazu** napríklad **posilnilo účasť osôb so zdravotným postihnutím** v sektore kultúry a voľného času, zvýšilo cezhraničnú mobilitu a viedlo k zlepšeniu cestovateľských skúseností mnohých používateľov v zahraničí.

2.7. Z hodnotenia však takisto vyplynulo, že **používatelia požadovali väčšiu ambicióznosť a zahrnutie väčšieho počtu odvetví vrátane odvetvia dopravy**, ktoré bolo obmedzené. Za veľmi potrebné boli považované aj kampane na zvyšovanie informovanosti, ktoré umožnia, aby potenciálni používatelia lepšie pochopili nové možnosti a poskytovatelia služieb mohli uznať preukaz a zľavy a služby s ním spojené.

2.8. V hodnotiacej správe sú jasne sformulované nielen príležitosti, ale aj požiadavky osôb so zdravotným postihnutím a potenciálne nedostatky, na ktoré môže preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím poukázať, pokiaľ sú odvetvia, ktoré pokrýva, obmedzené. EHSV preto zdôrazňuje, že je dôležité **umožniť používateľom preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím prístup ku všetkým formám služieb, výhod a zliav, ktoré sa v súčasnosti už poskytujú na národnej úrovni**, pričom tento rozsah by bol akceptovaný vo všetkých službách ponúkajúcich zvýhodnené podmienky alebo úpravy pre osoby so zdravotným postihnutím bez ohľadu na to, či ich poskytujú verejné alebo súkromné subjekty. Domnieva sa, že v právnych predpisoch by nemal byť stanovený obmedzený zoznam odvetví, ale mali by sa vzťahovať na všetky služby jednotného trhu EÚ, pretože vytvorenie zoznamu by znamenalo mnoho výnimiek, pretrvanie väčšiny súčasných prekážok a obmedzenie účinnosti.

2.9. EHSV chápe, že pokiaľ ide o pokrytie výhod spojených s verejnými sociálnymi politikami a/alebo národnými systémami sociálneho zabezpečenia, ako sú priama ekonomická podpora, poskytovanie osobnej asistencie, podpora pre študentov alebo výhody pre podniky pri zamestnávaní zamestnancov so zdravotným postihnutím, preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím by mal **poskytovať možnosť dočasného poskytovania takýchto služieb v prípade, že sa osoba so zdravotným postihnutím presťahovala do členského štátu na účely štúdia alebo práce**, a to aspoň počas procesu opätovného posúdenia a potvrdenia zdravotného postihnutia. To znamená, že osoby so zdravotným postihnutím, ktoré sa presťahujú do iného členského štátu za prácou alebo štúdiom (napr. v rámci programu Erasmus+), budú mať možnosť dostať rovnakú podporu potrebnú na účely práce alebo štúdia.

(7) Európska komisia. 2021. Štúdia hodnotiaca realizáciu pilotnej akcie týkajúcej sa preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím a súvisiace prínosy. Záverečná správa <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8407&furtherPubs=yes>.

2.10. EHSV zdôrazňuje, že preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím je **plne v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov (GDPR) a chráni osobné údaje používateľa**, keďže používanie tohto dokladu na prístup k službám a výhodám zbavuje osobu povinnosti poskytovať osobné údaje a informovať o nich, najmä pokiaľ ide o posúdenie zdravotného postihnutia a osobné zdravotné informácie.

2.11. Návrh európskeho preukazu pre osoby so zdravotným postihnutím by mal zahŕňať **zavedenie systému presadzovania a monitorovania** s cieľom zabezpečiť jeho bezproblémové a účinné vykonávanie spolu so štruktúrou na podávanie a riešenie sťažností a žiadostí používateľov.

2.12. EHSV si uvedomuje, že uznanie zdravotného postihnutia prostredníctvom preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím neznamená homogenizáciu modelov posudzovania zdravotného postihnutia v členských štátoch. Núti však členské štáty **zlepšovať súčasné systémy založené najmä na lekárskom prístupe v snahe napredovať k modelom, ktoré sú v súlade s dohovorom UNCRPD**. Podľa nedávneho výskumu Európskeho parlamentu na tému *Posudzovanie zdravotného postihnutia, vzájomné uznávanie a preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím* existuje silná zhoda v tom, že je potrebné zlepšiť prijatie spoločných zásad a posilniť harmonizáciu v oblasti posudzovania zdravotného postihnutia, pojmového vymedzenia zdravotného postihnutia a vzájomného uznávania. Takisto si uvedomuje, že existujúce systémy posudzovania sa zameriavajú viac na individuálne charakteristiky ako na charakteristiky prostredia, pričom sa vo veľkej miere spoliehajú na lekárske poznatky alebo testy fungovania jednotlivcov vytrhnuté z kontextu namiesto holistickejšieho prístupu, ktorý zohľadňuje skutočné životné situácie ⁽⁸⁾.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. EHSV sa domnieva, že pokiaľ ide o formát, **preukaz musí byť fyzický s digitálnymi funkciami** – pozitívnym doplnkom by bol napríklad QR kód a/alebo elektronický čip prepojený s údajmi o posúdení zdravotného postihnutia. Takýto fyzický preukaz musí byť úplne prístupný, s popisom v Braillovom písme a v štandardizovanej veľkosti preukazu totožnosti.

3.2. Súčasťou projektu preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím musí byť **webové sídlo na úrovni EÚ, ktoré bude poskytovať praktické informácie pre každú krajinu**, napríklad o tom, kde možno preukaz získať, či ako funguje. Webové sídlo EÚ by malo byť dostupné vo všetkých jazykoch a musí byť prístupné na najvyššej úrovni zhody (AAA) s usmerneniami pre prístupnosť obsahu webových stránok ⁽⁹⁾, v ľahko čitateľnej verzii a v znakovkej reči rovnako ako vnútroštátne webové sídla a celý proces získavania preukazu.

3.3. Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím by mal obsahovať aj **informácie o osobnej asistencii a/alebo sprevádzajúcich osobách držiteľa preukazu**, aby sa na ne vzťahovali výhody a podpora vždy, keď je to potrebné. Túto informáciu možno vyjadriť konkrétnym symbolom alebo uvedením vo fyzickom preukaze.

3.4. EHSV sa domnieva, že používanie **preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím musí byť dobrovoľné**, pričom v zákone by malo byť zakotvené, že každá osoba so zdravotným postihnutím sa môže sama rozhodnúť, či chce požiadať o preukaz, a nikdy by nemalo byť povinnosťou mať takýto preukaz na preukázanie zdravotného postihnutia.

3.5. EHSV vyzýva Komisiu, aby poskytla **finančný nástroj na vytvorenie preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím vo všetkých členských štátoch EÚ vrátane celoeurópskeho webového sídla**. Následne je potrebné zabezpečiť ďalšie financovanie tlače a vydávanie preukazov, zamestnancov, komunikácie a údržby webového sídla a súvisiacich nástrojov, ako sú prípadné mobilné aplikácie. To by sa mohlo realizovať tak, že bude pokračovať buď nástroj financovania z prostriedkov EÚ, a/alebo vnútroštátne finančné toky.

3.6. Veľmi dôležitá je komunikácia a zvyšovanie informovanosti o preukaze EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom dostať ho ku všetkým potenciálnym príjemcom a poskytovateľom služieb. **Zavedenie preukazu by malo byť spojené s celoeurópskymi a vnútroštátnymi informačnými kampaňami** pre širokú verejnosť, pre potenciálnych používateľov preukazu, aby si oň zažiadali, ako aj pre poskytovateľov služieb, aby sa pripojili k systému. Iba tak bude možné naplno využiť potenciál preukazu vo všetkých jazykoch EÚ, ľahko čitateľného a v znakovkej reči, aby sa zabezpečila prístupnosť pre všetkých. Osobitné úsilie sa musí vynaložiť na oslovenie tých osôb so zdravotným postihnutím, pre ktoré môže byť zložitejšie dostať sa k informáciám o existencii a výhodách preukazu a o postupoch súvisiacich s jeho získaním,

⁽⁸⁾ Európsky parlament, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card. Progress and opportunities* (Posudzovanie zdravotného postihnutia, vzájomné uznávanie a preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím). Tematická sekcia pre práva občanov a ústavné veci, Generálne riaditeľstvo pre vnútorné politiky Únie PE 739.397 – november 2022.

⁽⁹⁾ *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0* (Usmernenia pre prístupnosť obsahu webových stránok) <http://www.w3.org/TR/WCAG20/>.

ako sú osoby s psychosociálnym alebo mentálnym postihnutím a osoby, ktoré majú obmedzenú systémovú podporu, ako sú utečenci so zdravotným postihnutím. V záujme lepšieho oslovenia k ukrajinským utečencom so zdravotným postihnutím by mala prebiehať komunikácia aj v ukrajínčine. Na informačnú kampaň musí nadväzovať pravidelná komunikácia s cieľom informovať držiteľov preukazov a širokú verejnosť o novinkách v systéme preukazov a ich výhodách vo všeobecnosti, aby sa zabezpečilo výrazné zviditeľnenie tohto projektu EÚ.

3.7. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby inštitúcie EÚ **naďalej úzko spolupracovali s osobami so zdravotným postihnutím, ako aj s európskymi, národnými, regionálnymi a miestnymi zastupiteľskými organizáciami osôb so zdravotným postihnutím**. Projekt by sa mal realizovať s plným zapojením osôb so zdravotným postihnutím a organizácií, ktoré ich zastupujú. Malo by sa tak stať na politickej úrovni s cieľom vypracovať preukaz i na výkonnej úrovni s cieľom zaviesť ho a distribuovať, ako aj informovať o ňom. Komisia by mala každoročne organizovať výmeny informácií o výzvach, pokroku a osvedčených postupoch medzi členskými štátmi, do ktorých by sa zapojili aj osoby so zdravotným postihnutím a ich organizácie, aby sa časom zlepšil rozsah a využívanie preukazu.

3.8. Zavedenie preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím by malo zahŕňať **zber** anonymných informácií o príjemcoch, rozdelených podľa rodu a veku.

4. Parkovací preukaz EÚ

4.1. EHSV si uvedomuje dôležitosť **aktualizácie právnych predpisov harmonizujúcich vlastnosti a fungovanie parkovacieho preukazu EÚ**. Rozdiely vo formáte preukazov zavedených na národnej, regionálnej či dokonca miestnej úrovni stále znamenajú prekážky a nefunkčnosť pre používateľov. Používanie týchto preukazov má však pre mnohé osoby so zdravotným postihnutím mimoriadny význam, najmä preto, že je jediným riešením, ktoré umožňuje prístup do obmedzených mestských oblastí, keďže verejná doprava často nemôže poslúžiť ako alternatíva z dôvodu nedostatočnej prístupnosti.

4.2. EHSV sa domnieva, že by bolo potrebné harmonizovať formát, vlastnosti a postup vydávania parkovacieho preukazu EÚ, a to v podobe, ktorá bude záväzná pre členské štáty a jasne oznámená používateľom preukazu. Takisto **by sa mali posilniť kontroly podvodného používania preukazu a nezákonného využívania parkovacích miest vyhradených pre osoby so zdravotným postihnutím** a mali by sa zaviesť prísnejšie bezpečnostné opatrenia a opatrenia proti falšovaniu, ako aj vyššie a účinnejšie pokuty proti zneužívaniu a falšovaniu. V rámci boja proti nezákonnému využívaniu vyhradených parkovacích miest by sa mala osvetová kampaň zamerať aj na širokú verejnosť.

4.3. **V právnych predpisoch týkajúcich sa parkovacieho preukazu EÚ by sa ďalej mali harmonizovať pravidlá oprávnenosti a postupu vydávania preukazu**, a to v podobe záväznej pre členské štáty a jasne oznámenej používateľom preukazu. Mohla by sa takisto uľahčiť výmena osvedčených postupov medzi národnými orgánmi vytvorením pracovnej skupiny Komisie k tejto otázke, čo umožní rozvoj nápadov na úrovni EÚ.

4.4. Pri vypracúvaní nových právnych predpisov pre parkovací preukaz EÚ spolu s návrhom týkajúcim sa preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím je nutné zohľadniť, že **obidva preukazy musia zostať** v každom prípade **fyzicky oddelené**. Nie všetky osoby so zdravotným postihnutím, ktoré sú potenciálnymi držiteľmi preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím, jazdia na motorovom vozidle. Z praktických dôvodov teda musí parkovací preukaz zostať v zaparkovanom vozidle, zatiaľ čo preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím by mal mať používateľ pri sebe.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Iniciatíva týkajúca sa virtuálnych svetov, ako je metaverzum**(prieskumné stanovisko na žiadosť Európskej komisie)**

(2023/C 228/10)

Spravodajca: **Martin BÖHME**Spoluspravodajca: **Hervé JEANNIN**

Konzultácia	20. 1. 2023
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v sekcii	19. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	153/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) vyjadruje presvedčenie, že metaverzum a rozvoj virtuálnych svetov budú mať pravdepodobne zásadný vplyv na spôsob nášho spoločného života. Metaverzum je vysoko prepojený digitálny priestor (virtuálny priestor), ktorý využíva internet, avatary a softvérových agentov a spája ich s cieľom vytvoriť nový fyzický a virtuálny svet. To má dôsledky na podnikateľské prostredie, pracovné podmienky a rozvoj občianskej spoločnosti. Tieto zmeny so sebou priniesú príležitosti aj riziká, ktoré bude spoločnosť riešiť. Naďalej treba napredovať, pokiaľ ide o akceptovanie používania týchto nových technológií, čím sa zvýši bezpečnosť všetkých druhov pracovníkov.

1.2. Z pohľadu EHSV je dôležité zabezpečiť, aby ďalšia generácia internetu bola otvorená a prepojená. Metaverzum je založené na vzájomne prepojených virtuálnych svetoch, ktoré sú vytvorené pomocou rôznych technológií, ako je softvér na 3D modelovanie, Web 3.0, rozšírená/virtuálna/kombinovaná realita, umelá inteligencia/strojové učenie a distribuované výpočty. Organizácie si môžu premyslieť, ako tieto technológie môžu zlepšiť ich obchodné modely, musia sa však zaoberať zásadnými otázkami, napríklad ako vyhodnocovať trendy na trhu, získavať kapacity, merať angažovanosť a prispôbovať podniky, aby zostali konkurencieschopné. Príležitosti a výzvy sú ďalej opísané v bodoch 3.2 a 3.3 a niektoré konkrétne príklady z priemyslu sú uvedené v bode 3.10. Je potrebné neustále analyzovať, či v súčasnosti platné právne predpisy postačujú na reguláciu virtuálnych svetov. EHSV opätovne poukazuje na nedávnu pozíciu Európskeho parlamentu a zdôrazňuje, že je dôležité správne určiť postavenie osôb zapojených do virtuálneho sveta v zamestnaní a zabezpečiť, aby sa považovali za zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby v závislosti od ich skutočných pracovných podmienok.

1.3. Vývoj metaverza si vyžaduje dôslednú analýzu zo strany zákonodarcu s cieľom zaistiť bezpečné prostredie. Musí pokračovať spolupráca medzi zainteresovanými stranami, aby sa zabezpečilo, že metaverzum bude prínosom pre spoločnosť. Virtuálne svety ako metaverzum však predstavujú aj riziká, najmä pre deti a zraniteľné skupiny. Prevádzkovatelia platforiem musia zaviesť prísne kontrolné mechanizmy na filtrovanie a odstraňovanie škodlivého obsahu a poskytnúť záruky, aby sa zabránilo obťažovaniu a zneužívaniu.

1.4. Metaverzum môže mať vplyv aj na pracovné podmienky, zdravie a bezpečnosť. Je dôležité zabezpečiť, aby sa zaviedli primerané opatrenia s cieľom zaistiť dostatočné informácie o týchto otázkach vrátane na základe sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania, postarať sa o bezpečnosť pracovníkov a poskytnúť prístup k odbornej príprave zameranej na zlepšenie kompetencií a zručností. EÚ musí zaručiť, aby sa platné právne predpisy, ktoré sa uplatňujú v reálnom svete, dodržiavali aj vo virtuálnom svete a aby sa v prípade potreby prijali vhodné opatrenia na riešenie osobitných potrieb regulácie metaverza.

1.5. Využitie metaverza v priemysle sa dnes z pohľadu EHSV zameriava na optimalizáciu operácií, zhromažďovanie údajov a zlepšovanie výkonnosti. Digitálne dvojčatá sa ukázali ako cenný nástroj pre podniky na dosiahnutie týchto cieľov. Metaverzum musí poskytnúť riešenia pretrvávajúcich problémov alebo umožniť výrobu produktov s nižšími nákladmi a v kratšom čase, zlepšiť kvalitu, znížiť riziká a zvýšiť efektívnosť.

1.6. Metaverzum by potenciálne mohlo mať pozitívny vplyv na životné prostredie a zmenu klímy tým, že umožní prácu na diaľku na novej úrovni, čím sa zníži potreba fyzického cestovania a znížia sa emisie uhlíka. Okrem toho sa metaverzum môže použiť na simuláciu a testovanie udržateľných postupov, ako sú systémy v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a inteligentné mestá, pred ich realizáciou vo fyzickom svete. Treba však zvážiť aj spotrebu energie a uhlíkovú stopu technológií, ktoré metaverzum využíva. Rozšírenie virtuálnych svetov ďalej zvýši globálny dopyt po energii. Tým sa zvýši potreba výroby zelenej energie.

1.7. EHSV sa domnieva, že otázky zdaňovania činností v metaverze je potrebné riešiť už dnes. Fiškálne otázky týkajúce sa oblasti metaverza sú náročné, pretože tradičné daňové modely nemusia byť vhodné a na výber spravodlivých a účinných daní môžu byť potrebné nové prístupy.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Ďalšia generácia internetu bude otvorená a vzájomne prepojená, bude fungovať ako digitálny podporný prostriedok pre obchod a spoločnosť. Technológie súvisiace s metaverzom – rozšírená realita, virtuálna realita, kombinovaná realita a digitálne dvojčatá – sú schopné urýchliť zapojenie, socializáciu, spoluprácu a skúsenosti a ponúkajú používateľom nové zážitkové spôsoby prístupu k produktom a službám.

2.2. Organizácie majú príležitosť premyslieť si, ako budúca generácia internetu zlepšiť ich produkty a služby. Zároveň je potrebné zvážiť vplyv metaverza na obchod, spôsob, akým môže rozšírená realita zlepšiť odbornú prípravu, ako efektívne využívať 3D modelovanie a digitálne dvojčatá a ako možno v zábave využiť virtuálnu realitu. Vznik nových virtuálnych svetov, akým je metaverzum, však takisto vyvoláva niekoľko zásadných otázok pre organizácie, ktoré si vyžadujú okamžitú pozornosť. Po prvé, musia si premyslieť vhodné príležitosti a vyhodnotiť trh, potreby a trendy zákazníkov, aby zostali konkurencieschopné. Po druhé, potrebujú efektívne postupy na získavanie kapacít, vrátane partnerstiev a outsourcingu. Po tretie, meranie vplyvu angažovanosti a skúseností je kľúčové v záujme zlepšovania výkonu a spokojnosti zákazníkov. Napokon, organizácie musia prispôsobiť svoje obchodné modely novým technológiám, trhom a očakávaniam zákazníkov, aby zostali konkurencieschopné.

2.3. Je potrebné zvážiť, ako budú virtuálne a fyzické svety vyvážené, aby sa zabezpečilo zodpovedné budovanie metaverza. Je nevyhnutné zabezpečiť, aby metaverzum bolo pre spotrebiteľov bezpečným prostredím a aby bolo v úzkom súlade s „otvorenou“ víziou ďalšej iterácie internetu. Spotrebiteľia musia byť pripravení na jeho používanie a absolvovať odbornú prípravu. Pokiaľ ide o deti a dospelých, táto príprava by sa podľa možnosti mala absolvovať už v škole. Okrem toho je dôležité zvážiť, či môže technológia napredovať dostatočne rýchlo, aby sa vytvorilo metaverzum podľa našich predstáv. Tieto otázky si vyžadujú neustály dialóg a spoluprácu medzi zainteresovanými stranami, vrátane priemyslu, tvorcov politik, sociálnych partnerov a sietí občianskej spoločnosti, aby sa zabezpečilo, že rozvoj metaverza bude prínosom pre spoločnosť ako celok.

2.4. EHSV poukazuje na možné riziká, najmä pre deti a zraniteľné skupiny, ako sú osoby so zdravotným postihnutím a menšiny. Keďže metaverzum funguje vo virtuálnom svete, páchatelia si môžu ľahšie zachovať anonymitu a beztretno šíriť zlomyselné a škodlivé správy iným používateľom. To môže viesť ku kybernetickému šikanovaniu. Metaverzum môže obsahovať potenciálne škodlivý obsah alebo obsah, ktorý nie je vhodný pre deti. Je dôležité, aby prevádzkovatelia platforiem zaviedli prísne kontrolné mechanizmy na filtrovanie a odstraňovanie takéhoto obsahu. Problémom by mohlo byť aj to, že intenzívne využívanie metaverza by mohlo znamenať neaktívny životný štýl. Je politickou úlohou a zodpovednosťou EÚ vymedziť a monitorovať podmienky právnej bezpečnosti pre virtuálne svety.

2.5. EHSV zdôrazňuje, že virtuálne svety môžu mať vplyv na pracovné podmienky a zdravie a bezpečnosť. Je potrebné neustále analyzovať, či v súčasnosti platné právne predpisy postačujú na reguláciu virtuálnych svetov. EHSV opätovne poukazuje na nedávnu pozíciu Európskeho parlamentu a zdôrazňuje, že je dôležité správne určiť postavenie osôb zapojených do virtuálneho sveta v zamestnaní a zabezpečiť, aby sa považovali za zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby v závislosti od ich skutočných pracovných podmienok⁽¹⁾. Je dôležité zabezpečiť, aby sa zaviedli primerané opatrenia na zaručenie bezpečnosti pracovníkov a aby sa uplatňovali rovnaké normy ako v reálnom svete. Na zabezpečenie týchto opatrení je preto potrebný sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie. Je takisto dôležité, aby pracovníci boli riadne vyškolení a informovaní, aby mohli bezpečne a efektívne pracovať vo virtuálnych svetoch. Celoživotné vzdelávanie je viac než potrebné. Preverovanie kompetencií počas pracovného života človeka je nevyhnutný na splnenie potrieb odbornej prípravy (zlepšovanie zručností a rekvalifikácia). Aj v tomto prípade má sociálny dialóg za úlohu poskytnúť kolektívny prístup, ktorý umožní každému jednotlivému pracovníkovi využiť takéto preverovanie spôsobilosti a odbornú prípravu potrebnú na zlepšenie kompetencií a zručností a prispeje k budovaniu európskej autonómie v oblasti virtuálnych svetov.

2.6. EHSV sa domnieva, že virtuálne svety ako metaverzum budú mať negatívny vplyv na životné prostredie a spotrebu zdrojov. Môžu spotrebovať značné množstvo energie, najmä ak sú prevádzkované na vysokovýkonných serveroch. To môže viesť k zvýšenému dopytu po elektrickej energii a tým aj k zvýšenej uhlíkovej stope. Zároveň však virtuálne svety môžu ponúkať potenciál, ktorý sa dá využiť ako náhrada za skutočné zážitky a interakcie. To môže mať pozitívny vplyv na spotrebu zdrojov, najmä ak ľudia menej cestujú a používajú menej fyzických produktov. EHSV sa domnieva, že je potrebné prijať regulačné požiadavky s cieľom zabezpečiť, aby prevádzkovatelia virtuálneho sveta prijali opatrenia na zníženie spotreby energie a zdrojov. To zahŕňa využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, ako je solárna alebo veterná energia, optimalizáciu serverov a hardvéru s cieľom znížiť spotrebu energie a podporu recyklácie a opätovného používania hardvéru a vybavenia.

2.7. EHSV sa domnieva, že pravidlá a riadenie virtuálnych svetov musia vychádzať z európskych hodnôt a filozofie zameranej na človeka. Z tohto dôvodu by Európa mala pri rozvoji metaverza zaujať dominantné postavenie. Úlohou regulačného orgánu EÚ je usilovať sa v rámci možnosti o vhodnú rovnováhu na medzinárodnej úrovni, pokiaľ ide o interoperabilitu noriem, ktoré sa musia stanoviť v spolupráci so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane sociálnych partnerov. Osobitná pozornosť by sa mala venovať sociálnemu rozmeru a najmä mladým ľuďom s ohľadom na vedľajšie účinky metaverza. Musíme sa takisto vyhnúť geografickým nerovnováham a nerovnostiam v dôsledku rozdielov v digitálnej infraštruktúre v celej Európe.

2.8. Zdaňovanie podnikov v metaverze je zložitou výzvou, keďže tradičné koncepcie zemepisných hraníc a fyzického umiestnenia už nie sú postačujúce. Stanovenie zdaniteľného príjmu, posúdenie digitálnych aktív a vymedzenie obchodných línií si vyžaduje zmenu základu dane. Nevyhnutné je aj vytvoriť vhodné regulačné mechanizmy na zabezpečenie spravodlivých daňových postupov.

3. Osobitné pripomienky

3.1. Stavebné prvky metaverza

3.1.1. Z technického hľadiska je metaverzum postavené na základe vzájomne prepojených virtuálnych svetov, kde každý svet môže predstavovať odlišné prostredie alebo odlišný zážitok. Na umožnenie interakcie a komunikácie medzi používateľmi v rámci metaverza sa používajú rôzne protokoly a štandardy, ako napríklad *Open Metaverse Interoperability Protocol* (OMI), ktorý umožňuje bezproblémovú interakciu medzi jednotlivými virtuálnymi svetmi. Medzi ďalšie technické zložky patria sieťové protokoly, systémy na identifikáciu používateľov a algoritmy umelej inteligencie. Technologický balík metaverza má štyri základné stavebné prvky: 1) obsah a skúsenosti, 2) platformy (napríklad herné nástroje), 3) infraštruktúru a hardvér (vrátane zariadení a sietí) a 4) podporné prostriedky (napríklad platobné mechanizmy a bezpečnosť). Tieto zložky pokrýva desať vrstiev, ktoré predstavujú najdôležitejšie stavebné prvky, na ktorých sú založené všetky skúsenosti metaverza.

3.1.2. Metaverzum zahŕňa aj ekonomické a komerčné zložky, ako sú virtuálne meny, trhy a systémy na nákup a predaj virtuálnych tovarov a služieb. Tieto zložky sú navrhnuté tak, aby uľahčili obchod a výmenu hodnôt v rámci metaverza a na zabezpečenie transparentnosti a bezpečnosti môžu využiť blockchain a iné decentralizované technológie.

⁽¹⁾ <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/press-room/20221212IPR64513/digital-workers-better-working-conditions-and-protection-of-rights>.

3.2. Príležitosti

3.2.1. Z pohľadu EHSV treba poznamenať, že budúcnosť metaverza spočíva na viacerých rozmeroch, vrátane spotrebiteľského, podnikového a priemyselného metaverza. i) Spotrebiteľské metaverzum slúži ako rekreačný priestor, kde sa jednotlivci môžu zapojiť do hier a sociálnych interakcií vo virtuálnej realite. ii) Podnikové metaverzum poskytuje platformu na spoločné navrhovanie so zákazníkmi. iii) Priemyselné metaverzum pôsobí ako portál pre výrobu produktov.

3.2.2. Priemyselné metaverzum má významný potenciál pre európske podniky, ktoré chcú optimalizovať svoju prevádzku, zhromažďovať údaje a zlepšovať výkonnosť. Používanie digitálnych dvojčiat v priemyselnom sektore sa ukázalo ako cenný nástroj pre podniky na optimalizáciu ich prevádzky, zhromažďovanie údajov a zlepšovanie výkonnosti, napríklad navrhovaním bez fyzických prototypov.

3.2.3. Jednotlivcom otvára bezproblémová povaha prechodov medzi fyzickými zážitkami a interakciami a ich virtuálnym a multimodálnym vylepšením nekonečné možnosti. Metaverzum je obrovskou hybnou silou pre nábor, nadviazanie spolupráce, odbornú prípravu bez rizika a poskytovanie kolaboratívnych a zážitkových pracovných prostredí na diaľku, ktoré priliehajú budúcim talentom, ktoré toto odvetvie potrebuje rozvíjať.

3.3. Výzvy

3.3.1. EHSV hodnotí súčasnú situáciu tak, že v akceptovaní používania týchto nových technológií sa ešte musí urobiť pokrok. Nevyhnutným predpokladom pre rozsiahle zavádzanie tohto nového internetu pre spotrebiteľov a občanov je zároveň potrebné zvýšenie úrovne vyspelosti, ktoré si vyžaduje kombinácia mnohých technológií, vývoj infraštruktúr, výpočtovej kapacity a komunikačných sietí.

3.3.2. Metaverzum prináša naliehavé výzvy, ktoré sa týkajú firiem, ich zamestnancov, nezávislých vývojárov a tvorcov obsahu, vlád a spotrebiteľov. Väčšina pracovnej sily sa bude musieť rekvifikovať, aby ho mohla využívať, a nie mu konkurovať, a mestá a krajiny sa musia etablovať ako centrá pre jeho rozvoj a budú sa musieť zapojiť do globálnej hospodárskej súťaže, aby prilákali talenty a investície a tiež trvalo viazali pracovníkov. Sociálny dialóg a kolektívne vyjednanie má za úlohu poskytnúť všetky potrebné príležitosti pre pracovníkov zapojených do meniaceho sa pracovného prostredia.

3.3.3. EHSV zdôrazňuje, že na spoločenskej úrovni budú musieť rôzne zainteresované strany stanoviť plán na dosiahnutie etického, bezpečného a inkluzívneho zážitku z metaverza. Môžu byť potrebné aj usmernenia v súvislosti s otázkami, ako je bezpečnosť, etika a súlad s predpismi, fyzické zdravie a bezpečnosť, udržateľnosť a rovnosť a spravodlivosť. Osobitnú výzvu predstavujú aj požiadavky na ochranu údajov a vykonávanie európskeho všeobecného nariadenia o ochrane údajov v metaverze. Treba preskúmať, do akej miery sú súčasné požiadavky naďalej postačujúce.

3.3.4. Úvahy o pridelovaní virtuálneho priestoru v metaverze sú veľmi dôležité, pretože určujú, kto má, resp. nemá prístup k určitým oblastiam a obsahu. Prevádzkovatelia veľkých platforiem, ako sú Facebook, Google a Microsoft, budú zohrávať dôležitú úlohu pri formovaní metaverza, pretože už majú silné zastúpenie vo virtuálnom svete a disponujú potrebnými zdrojmi na zabezpečenie infraštruktúry. Je dôležité, aby tieto spoločnosti dodržiavali transparentné a spravodlivé pravidlá prístupu do virtuálneho priestoru s cieľom vytvoriť otvorený a rozmanitý virtuálny svet. Okrem toho je potrebné poskytnúť aj menším subjektom na trhu možnosť podieľať sa na tvorbe hodnôt prostredníctvom virtuálneho priestoru.

3.3.5. Používatelia hlásia zvýšenú mieru urážlivého a nežiaduceho správania vrátane obťažovania používateľov, sexualizácie interakcií s avatarmi, zneužívania údajov a neregulovaného hazardu, prípadov šikanovania, prezentácie grafického sexuálneho obsahu, rasizmu, vyhrážania sa násilím a groomingu maloletých (CCDH, 2022). Závislosť na simulovanej realite a problémy súvisiace so súkromím a duševným zdravím sa navyše takisto javia ako kľúčové obavy medzi používateľmi na celom svete (Statista 2020).

3.4. Talenty: budovanie metaverza pre podniky si vyžaduje špeciálny druh kompetencií. Potrebné budú možno nové povolania, ako sú vývojári komponentov, poskytovatelia infraštruktúry, vývojári služieb a poskytovatelia virtuálnych hostingových služieb. Európa sa musí snažiť, aby sa opäť stala spoločnosťou, v ktorej sú vítaní výskumní pracovníci a inžinieri, a vyškolíť ich nástupcov. Prioritou sa musí stať zlepšovanie zručností a rekvifikácia existujúcej pracovnej sily v spolupráci s univerzitami a inými vzdelávacími inštitúciami.

3.5. Nástroje: pri vývoji metaverza sú nevyhnutne potrebné nástroje, ktoré dokážu vytvárať obsah pre viacrozmerne svety a vkladať programovanie do objektov. Tieto nástroje budú nevyhnutné pri vytváraní a distribúcii obsahu a služieb v metaverze. Navyše, tieto nástroje budú musieť byť prístupné širokému spektru tvorcov a používateľov, od nadšencov až po profesionálnych dizajnérov.

3.6. Ekosystémy a modely: môžu byť potrebné nové trhy a platformy na získavanie živých objektov ako NFT alebo celých metaverz. Tieto položky sa môžu ponúkať ako produkty alebo služby, ale stanovovanie cien, vlastníctvo a obchodné modely ešte nie sú určené. Aby sa zabezpečila konzistentnosť, bude potrebné zaviesť normy, ktorými sa bude proces riadiť.

3.7. EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné zväziť nové mechanizmy zdieľania a udeľovania licencií, ktoré umožnia vytváranie a distribúciu obsahu a služieb a zároveň zabezpečia ochranu duševného a priemyselného vlastníctva a súkromia a bezpečnosti používateľov. Dizajn metaverza musí rešpektovať ochranné známky, autorské práva a iné licencie a formy duševného a priemyselného vlastníctva.

3.8. Z technologického a spoločenského hľadiska je jednou z hlavných výziev pri zavádzaní metaverza vo veľkom rozsahu normalizácia. V súvislosti s kybernetickou bezpečnosťou, uchovávaním a ochranou osobných údajov, ochranou jednotlivcov a bojom proti kybernetickému prenasledovaniu, počítačovej kriminalite a dezinformáciám je potrebné zaviesť mnoho protokolov, noriem a pravidiel. Európska únia musí mať silné postavenie, aby tieto normy nestanovili iné geografické oblasti. Európska únia preto musí byť súčasťou medzinárodných konzorcií zodpovedných za ich vývoj.

3.9. Herný priemysel zaujíma popredné miesto pri organizovaní online komunít. Je to aj priestor, v ktorom mnohí ľudia, najmä deti a mladí ľudia, prichádzajú prvýkrát do kontaktu s virtuálnymi svetmi. EHSV preto zastáva názor, že najmä toto odvetvie by malo niesť zodpovednosť za vypracovanie noriem na ochranu spotrebiteľa a malo by byť doň zapojené.

3.10. Aktuálne prípady využitia virtuálnych svetov v priemysle

3.10.1. EHSV poukazuje na výpočty výrobcu automobilov Renault, ktorý v novembri 2022 oznámil, že jeho *Industrial Metaverse* umožní v rôznych fázach výrobného cyklu ušetriť 780 miliónov EUR. Do roku 2025 by sa mali dosiahnuť ďalšie úspory vo výške 320 miliónov EUR, ako aj 260 miliónov EUR na skladových zásobách, 60 % skrátenie času dodania vozidiel a 50 % zníženie uhlíkovej stopy jeho výrobných závodov.

3.10.2. V zdravotníctve používa spoločnosť Pfizer riešenia odbornej prípravy s použitím virtuálnej reality na zlepšenie súladu s protokolmi o klinických skúškach. Účastníci odbornej prípravy sa školia prostredníctvom realistického, pohlcujúceho zážitku vo virtuálnom laboratóriu, kde môžu bezpečne interagovať a experimentovať v podmienkach blízkyh skutočným podmienkam. Spoločnosť Pfizer už používa podobné technológie na odbornú prípravu svojich operátorov vo výrobných prevádzkach. Zamestnanci, ktorí absolvovali tieto zážitkové školenia, výrazne zlepšujú súlad s prísnyhmi protokolmi a predpismi v tomto odvetví, a to vo výskume aj vo výrobe. Okrem tohto príkladu môže metaverzum priniesť rozsiahle zmeny v prístupe k zdravotnej starostlivosti a v jej kvalite tým, že pomôže prekonať nedostatky v starostlivosti, najmä vo vidieckych a vzdialených oblastiach.

3.10.3. Pokiaľ ide o letecký a vesmírny sektor, spoločnosti Airbus a Boeing už využívajú koncepciu digitálneho dvojčata, základ priemyselného metaverza, ako budúcej platformy na vytvorenie 3D repliky ich nových lietadiel a výrobných systémov na podporu inžinierskych a simulačných činností.

3.10.4. Vo finančnom sektore viaceré banky a poisťovne zlepšujú komunikáciu a interakciu so svojimi zákazníkmi prostredníctvom zážitkových riešení a metaverza. Spoločnosť AXA napríklad kúpila virtuálny pozemok na platforme Web 3.0 na interakciu s novými skupinami zákazníkov a na dlhodobé budovanie virtuálnej agentúry. Spoločnosť Allianz využíva rozšírenú realitu na zvyšovanie povedomia zákazníkov.

3.10.5. EHSV konštatuje, že najnovšie iniciatívy v oblasti metaverza a Webu 3.0 sa pravdepodobne zaznamenali v odvetví maloobchodného predaja a distribúcie spotrebných produktov. Prípady využitia siahajú od 3D virtuálnych obchodov a zážitkového sociálneho nakupovania až po avatarov, budovanie značky a marketing, nové programy na podporu komunitnej angažovanosti a nové vernostné programy založené na technológiách NFT a Web 3.0.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Prechod na dlhodobu udržateľný dopravný systém**(prieskumné stanovisko na žiadosť švédskeho predsedníctva Rady EÚ)**

(2023/C 228/11)

Spravodajca: **Stefan BACK**Spoluspravodajca: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Konzultácia	švédske predsedníctvo Rady EÚ, 14. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	14. 12. 2022
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	12. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Prechod na dlhodobý udržateľný dopravný systém sa musí vykonať spôsobom, ktorý občanov a podniky – vrátane priemyslu aj dopravného sektora – povedie k tomu, aby prijali cieľ 90 % zníženia emisií v dopravnom sektore do roku 2050 a zároveň aj spôsoby a prostriedky, ako tento cieľ dosiahnuť.

1.2. Aby sa to dosiahlo, musí sa prechod vykonať tak, aby ho občania a podniky videli ako finančne prijateľný zo sociálneho hľadiska aj v praxi, a boli tak pripravení a ochotní aktívne ho podporovať. Ak sa tak nestane, hrozí vážne riziko nielen zlyhania, ale v najhoršom prípade aj sociálnych nepokojov.

1.3. Na to, aby bol prechod úspešný, musia byť podľa nás splnené tieto podmienky:

- podniky musia mať pocit, že nie sú zaťažované nadmernými nákladmi a že si zachovávajú konkurencieschopnosť, a to nielen v rámci EÚ;
- zamestnanci musia prechod pociťovať ako prijateľný a musí sa im dať možnosť prispôsobiť sa novým pracovným podmienkam sociálne prijateľným spôsobom;
- občanom v aglomeráciách a vidieckych oblastiach sa musí umožniť dostupnosť a mobilita za rozumné náklady a za dobrých všeobecných podmienok.

1.4. Hoci sa zdá, že existuje všeobecná zhoda na ciele do roku 2050, o spôsoboch a prostriedkoch, ako ho dosiahnuť, už taká zhoda nepanuje. To je napríklad prípad nákladnej dopravy s ťažkými úžitkovými vozidlami, kde sú podľa všetkého možnosti elektrifikácie veľmi obmedzené a dostupnosť alternatívnych palív je nedostatočná.

1.5. Pri využívaní energie z obnoviteľných zdrojov v oblasti dopravy by sa mali zohľadniť rôzne druhy obnoviteľných zdrojov energie a ich rôzne zdroje, aby sa dosiahla nezávislosť od vybraných dodávateľov a krajín. Je tiež potrebné zohľadniť závislosti v oblasti surovín a komponentov využívaných vo výrobe elektrických vozidiel.

1.6. Rozvoj multimodality je nevyhnutný na čo najlepšie využitie každého druhu dopravy vrátane nových druhov dopravy s nulovými emisiami. Digitalizácia, optimalizácia kapacít a koordinácia pomôže, aby rôzne druhy dopravy fungovali ako ucelený systém.

1.7. Predpokladom pre zmeny v doprave je dopravná infraštruktúra, a predovšetkým infraštruktúra pre distribúciu alternatívnych palív, investície a efektívne využívanie infraštruktúry, a to aj pokiaľ ide o dostupnosť dopravy, využívanie čistých palív, integrovanie rôznych druhov dopravy, zavádzanie inovácií a nových druhov dopravy. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) upozorňuje na problém súladu medzi harmonogramom rozvoja infraštruktúry pre alternatívne palivá a vodík a termínmi realizácie siete TEN-T, ako aj na skutočnosť, že vidiecke oblasti, ktoré sieť TEN-T nepokrýva, nie sú v tejto súvislosti uvedené v právnych predpisoch EÚ.

1.8. Na to, aby mohli rôzne krajiny rozvíjať oblasť dopravy udržateľným spôsobom, je potrebné zohľadniť ich špecifický charakter a preferencie.

1.9. Udržateľný rozvoj dopravy, tak ako sa stanovuje v dokumentoch EÚ, môžu ohroziť vonkajšie faktory, ale zamýšľané zmeny je nutné podporovať, aby sa zaručilo, že výsledky bude možné dosiahnuť prijateľným spôsobom.

1.10. Sociálne udržateľná doprava musí byť dostupná, inkluzívna a cenovo dostupná, aby sa zabránilo problému chudoby v oblasti mobility. EHSV sa domnieva, že kľúčovú úlohu v procese transformácie zohráva verejná doprava. Vďaka jej inkluzívnemu charakteru je možné dosiahnuť environmentálne aj sociálne ciele.

1.11. Transformácia nebude úspešná bez účasti zamestnancov, ktorá je v súčasnosti v tomto sektore nedostatočná. Preto je dôležité, aby sa sektor dopravy vyznačoval kvalitnými pracovnými miestami, ktoré by zatriktívili prácu v doprave. Kľúčovými v tomto smere sú sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie.

1.12. EHSV podčiarkuje význam rozsiahlych konzultácií so všetkými zainteresovanými stranami a zvyšovania informovanosti vo všetkých fázach prechodu.

2. Základné informácie

2.1. Švédske predsedníctvo požiadalo o vypracovanie prieskumného stanoviska o prechode na dlhodobu udržateľný dopravný systém.

Stanovisko by sa malo vnímať v kontexte ambiciózných cieľov Zelenej dohody – 90 % zníženie emisií CO₂ v doprave do roku 2050 a 55 % do roku 2030 – ktoré sa začínajú realizovať prostredníctvom balíka Fit for 55. Vďaka tomu sa zlepší aj bezpečnosť.

2.2. Do roku 2030 sa má dosiahnuť 55 % zníženie emisií CO₂ v prípade osobných automobilov a 50 % zníženie v prípade dodávok a do roku 2035 100 % zníženie v prípade nových osobných automobilov a dodávok, pričom Komisia má navrhnúť, aby sa po roku 2035 povolili vozidlá s neutrálnymi palivami z hľadiska emisií CO₂, a v roku 2026 posúdi sociálny a hospodársky vplyv dohody.

Ďalej sa kľúčové návrhy s významom pre časť balíka Fit for 55 v spojitosti s dopravou, v rámci ktorých sa na základe dialógu dosiahli dohody, týkajú obchodovania s emisiami vrátane z cestnej, leteckej a námornej dopravy, preskúmania smernice o obnoviteľných palivách a nariadenia týkajúceho sa infraštruktúry pre distribúciu obnoviteľných palív (AFIR).

2.3. V decembri 2021 bol predložený návrh na preskúmanie nariadenia s usmerneniami pre transeurópsku dopravnú sieť (TEN-T), ktorý bol zameraný na rýchlejšie a účinnejšie zavádzanie siete a podporoval udržateľnosť, pričom oznámenie o mestskej mobilite a návrh oznámenia týkajúci sa komunikácií v IT oblasti boli predložené v decembri 2021. V decembri 2022 sa Rada ministrov dopravy dohodla na spoločnom prístupe k návrhu o TEN-T.

2.4. Pracovný program Komisie na rok 2023 zahŕňa balík na ekologizáciu nákladnej dopravy vrátane revízie smernice o hmotnostiach a rozmeroch v prípade ťažkých úžitkových vozidiel a revízie smernice o kombinovanej doprave.

2.5. Komisia v marci 2023 predložila oznámenie o Európskej vodíkovej banke so zameraním na financovanie.

2.6. Na rok 2023 je naplánované oznámenie o spoločnom európskom dátovom priestore.

2.7. Dohody, ktoré sa dosiahli v rámci prebiehajúcich trialógov o balíku Fit for 55, môžu mať rozhodujúci vplyv na možnosti dosiahnuť ciele Zelenej dohody stanovené pre rok 2050. To je aj prípad spomínaných návrhov plánovaných na rok 2023, ktorých osud je v rukách spoluzákonodarcov. Na dosiahnutie úspechu je obzvlášť dôležité, aby sa našiel účinný spôsob, ako zvládnuť prechodné obdobie, a to pokiaľ ide o technický a systémový rozvoj, ako aj o sociálne aspekty.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Doprava zahŕňa veľmi veľa otázok, z ktorých sú mnohé špecifické pre jednotlivé druhy dopravy. V podstate základnými prvkami zavedenia a podľa potreby zrýchlenia transformácie dopravy sú: zníženie emisií, rozvoj obnoviteľných zdrojov energie, digitalizácia, lepšia efektívnosť a alternatívne spôsoby dopravy v rámci mestskej mobility. Tieto prvky a dostupnosť primeranej infraštruktúry pre palivá sú zrejme spoločné pre všetky druhy nákladnej aj osobnej dopravy. Je dôležité, aby sa na výskum a vývoj vozidiel s nulovými alebo nízkymi emisiami, obnoviteľných palív a digitálnych riešení v oblasti dopravy poskytli primerané zdroje, a to súkromné alebo verejné.

3.2. Je dôležité, aby všetky príslušné právne predpisy boli čo najkonzistentnejšie s cieľmi zelenej transformácie a podporovali zníženie emisií, ale tak, aby nepoškodzovali sociálne záujmy pracovníkov.

3.3. Dôležité je venovať náležitú pozornosť významným sociálnym dôsledkom, ktoré má transformujúca sa doprava pre pracovnú silu aj používateľov, a zabezpečiť, že sa zabráni negatívnemu vplyvu na pracovníkov, pričom bude zaručená prístupnosť a cenová dostupnosť dopravy pre používateľov, ako aj efektívne logistické reťazce s primeranými cenami. Primerané riešenia týchto otázok sú dôležité pre prijatie prechodu pracovnou silou, širokou verejnosťou a podnikmi.

3.4. Vzhľadom na vysokú úroveň ambícií a keďže sa očakáva, že dopyt po doprave bude narastať a v roku 2050 bude dvakrát väčší než je dnes, zásadný význam získava dobré a dôveryhodné riadenie prechodu, pričom sa nesmie zabúdať, že je dôležité, aby opatrenia na jeho zavádzanie boli uskutočniteľné, aby sa považovali za uskutočniteľné a aby trh dostával správne signály.

3.5. Dôveryhodnosť bude zásadná aj, pokiaľ ide o pripravenosť ľudí zmeniť svoje návyky a životný štýl takým spôsobom, ktorý podporuje prechod, ako je napríklad ochota investovať do vozidiel s novými pohonnými systémami, uprednostňovanie spoločného využívania automobilov, zvýšené využívanie hromadnej dopravy, zvýšené využívanie aktívnych prostriedkov mobility, akými sú bicyklovanie alebo chôdza, a to najmä v mestách, ochota spoločností pôsobiacich v oblasti nákladnej dopravy vymieňať si informácie s cieľom zlepšiť možnosti efektívneho využívania zdrojov pomocou spoločného využívania kapacít.

3.6. Dôležité je zvyšovanie informovanosti, ako aj následné opatrenia v súvislosti s takýmito aktivitami s cieľom zaručiť ich vplyv. Organizácie občianskej spoločnosti a príslušné zainteresované strany tu zohrávajú dôležitú úlohu.

3.7. Urbanizácia a rozvoj elektronického obchodu bude znamenať zmenu v potrebách a vzorcoch dopravy, ako sa uvádza napríklad v spomínanom návrhu o TENT-T a oznámení o mestskej mobilite. Mestské oblasti predstavujú dobré prostredie na podporu aktívnych a zelených druhov mobility a zelených riešení v oblasti nákladnej dopravy.

3.8. V Európskej únii, ktorú tvorí 27 členských štátov, kde sú značné rozdiely, pokiaľ ide o aspekty ako príroda, demografia, hustota obyvateľstva a všeobecné životné podmienky a úroveň nákladov pre podniky, môže byť z praktických dôvodov a z dôvodu uskutočniteľnosti nutné prijať skutočnosť, že jedno riešenie nemusí byť vhodné pre všetkých a že môže byť nevyhnuté byť flexibilný a prijať rôzne riešenia do takej miery, aby v skutočnom živote nenarušili fungovanie vnútorného trhu. Príkladom môže byť celková veľkosť súprav vozidiel alebo miera, do ktorej sa môžu pri výrobe biopalív využívať lesné produkty, a podiel biopalív v celkovej ponuke energie z obnoviteľných zdrojov pre dopravu.

3.9. Technologická neutralita by mala byť hlavnou zásadou pri navrhovaní a vykonávaní riešení na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni s cieľom umožniť zohľadnenie národných špecifik.

3.10. Európa v posledných rokoch čelila krízovým situáciám ovplyvňujúcim fungovanie dopravného systému, ako bola napríklad pandémia ochorenia COVID-19, ktorá mala vplyv na osobnú dopravu a predstavovala výzvu, pokiaľ ide o fungovanie väzieb v rámci nákladnej dopravy. Vojna na Ukrajine a následné sankcie mali značný vplyv na dostupnosť a ceny energie, a to aj pokiaľ ide o dopravné pohonné hmoty. Nedá sa vylúčiť, že problémy s energiou a ceny môžu mať vplyv na možnosti rozvoja obnoviteľných palív, no zároveň vytvárajú priaznivé podmienky napríklad pre rozvoj hromadnej dopravy.

3.11. Preto treba zdôrazniť, že je dôležité zabrániť závislosti na jedinom dodávateľovi energetického zdroja.

Požiadavky na CO₂ – obnoviteľné palivá/pohonné prostriedky – dostupnosť a možnosti

3.12. Európska komisia sa zameriava na elektrinu vyrábanú z obnoviteľných zdrojov energie a čistý vodík ako na hlavné zdroje energie. V nedávnej dohode o smernici o energii z obnoviteľných zdrojov sa stanovuje do roku 2030 minimálny celosvetový podiel 42,5 % energie z obnoviteľných zdrojov, pričom 29 % pripadá na dopravu vrátane záväzného kombinovaného čiastkového cieľa 5,5 % moderných biopalív/palív z obnoviteľných zdrojov nebiologického pôvodu s požiadavkou vo výške minimálne 1 % palív z obnoviteľných zdrojov nebiologického pôvodu. V dôsledku toho sa nastoľuje otázka zmeny nariadenia o využívaní pôdy a lesného hospodárstva LULUCF, ktorým sa obmedzuje využívanie lesníckych produktov na výrobu biopalív a využívanie odpadu z biomasy v rámci poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu na výrobu palív. Je to dôležitá súčasť celkového riešenia dodávok energie, podobne ako možnosti využívania geotermálnej energie a nové letecké palivá.

3.13. Pripravovaný návrh na obmedzenie emisií CO₂ z ťažkých úžitkových vozidiel znamená možné obmedzenie elektrického pohonu, a to najmä v diaľkovej doprave, a nastoľuje tiež otázku primeranosti dodávok alternatívnych palív pre takéto vozidlá a ich celkových nákladov na vlastníctvo. V tejto súvislosti automobilový priemysel nastolil otázku alternatívnej možnosti vývoja nízkouhlíkových/nízkoemisných fosílnych palív ako prostriedku na zníženie emisií bez toho, aby bolo potrebné obnoviť vozový park a aby bola potrebná osobitná infraštruktúra. Najlepším spôsobom na splnenie daného cieľa bude pravdepodobne kombinovaná stratégia založená na oboch uvedených pilieroch. Táto stratégia by umožnila rýchly vývoj nízkoemisných a bezemisných palív vrátane rôznych druhov vodíka a prirodzené možnosti zníženia emisií v tých segmentoch dopravy, kde elektrifikácia v súčasnosti neprichádza do úvahy.

3.14. EHSV tiež odporúča súhrnnejšiu metódu posudzovania emisií CO₂ z vozidiel, a síce nahradiť súčasnú metódu „tank to wheel“ (od nádrže po kolesá) metódou „well to wheel“ (od zdroja po kolesá), ktorá poskytuje lepší základ pre posúdenie emisií CO₂.

3.15. Kľúčovou otázkou je dostupnosť infraštruktúry pre obnoviteľné zdroje energie a distribúciu vodíka, ktorá je kľúčom k využívaniu obnoviteľných zdrojov energie v doprave vrátane vysokej kapacity potrebnej pre ťažké úžitkové vozidlá. V dohode v rámci dialógu o AFIR sa okrem iného stanovujú ciele týkajúce sa zavádzania pre osobné automobily, dodávky a ťažké úžitkové vozidlá pre základnú a komplexnú sieť TEN-T počnúc rokom 2025, pokiaľ ide o vodík v roku 2030. Pokrytie ťažkých úžitkových vozidiel musí byť úplné v roku 2030. To môže spôsobiť problém, pokiaľ ide o súdržnosť, keďže základná sieť TEN-T sa má dokončiť do roku 2040 a súhrnná sieť do roku 2050. Problémom môže byť aj dostupnosť vo vidieckych oblastiach, ktoré TEN-T nepokrýva. V každom prípade časté oneskorenia pri realizácii projektov v oblasti infraštruktúry poukazujú na to, že je potrebné zabezpečiť, aby investície boli prioritou a aby sa zaistilo účinné monitorovanie vykonávania.

Efektívnosť ako prostriedok transformácie

3.16. Efektívnosť zlepšuje udržateľnosť dopravy a možno ju doceliť prostredníctvom lepšej nákladnej kapacity, lepšej infraštruktúry, vďaka ktorej je doprava rýchlejšia, alebo lepšej koncovej infraštruktúry, ktorá urýchli nakladanie/vykládanie alebo zmenu druhu dopravy. Nové technológie a nové spôsoby využívania dopravných prostriedkov, napríklad spoločné využívanie automobilov, môžu konkrétne znížiť objem dopravy v mestách. Možnosti využívania zariadení, ktoré zlepšujú efektívnosť, by nemali byť podmienené napríklad environmentálnymi vlastnosťami vozidla, keďže by to obmedzilo rozsah príslušnej zlepšenej udržateľnosti.

3.17. To napríklad znamená, že lepšia nákladná kapacita vyplývajúca z akceptovania väčších a ťažších vozidiel a/alebo súprav vozidiel by nemala byť podmienená environmentálnymi vlastnosťami vozidla, ako sú napríklad nulové emisie, ani by sa nemala spájať so špecifickým využitím.

3.18. Je však rovnako dôležité, aby sa vozidlám, lietadlám a plavidlám poskytli rovnaké podmienky tým, aby sa v čo najväčšej miere zabezpečilo, že technické predpisy zaručia, že budú mať rovnakú nákladnú kapacitu ako ostatné vozidlá, lietadlá a plavidlá. Zvýšenie využívania nefosílnych palív si vyžaduje ambiciózne ciele, aby sa investorom poskytla bezpečnosť.

3.19. Ďalším dôležitým prostriedkom na zlepšenie efektívnosti je digitalizácia. Výmena informácií medzi podnikmi by mohla prispieť k zlepšeniu efektívnosti, umožniť integráciu dopravných prostriedkov, koordináciu prevádzok, a tým prispieť k zlepšeniu udržateľnosti.

Multimodalita a transformácia

3.20. Vzhľadom na to, že kľúčovým prvkom Zelenej dohody je zlepšenie udržateľnosti všetkých druhov dopravy, každý z nich možno považovať za súčasť systému. Cieľom by preto mala byť podpora efektívnej a hladkej multimodalít, v rámci ktorej môže každý druh dopravy poskytnúť najlepšie možnosti, a výsledkom je zlepšenie celkovej udržateľnosti. Digitalizácia, optimalizácia kapacít a koordinácia pomôže, aby rôzne druhy dopravy fungovali ako ucelený systém. Všetky druhy dopravy by mali mať prístup k sieťam a mala by sa uľahčiť multimodalita. So všetkými druhmi dopravy by sa malo zaobchádzať rovnako. Mali by využívať modernizáciu na účely zlepšenia efektívnosti, pričom by mali prispievať k dekarbonizácii a udržateľnejšiemu a odolnejšiemu dopravnému sektoru.

Zastrešujúci prístup

3.21. Na zlepšenie udržateľnosti by základným prístupom malo byť čo najlepšie využívanie riešení, ktoré sú k dispozícii a fungujú. Samozrejme je potrebné vyčleniť zdroje na vývoj nových a inovatívnych riešení technologicky neutrálnym spôsobom. Rovnako dôležité je nebrániť využívaniu možností, ktoré už máme k dispozícii. Transformácia dopravy musí byť dôveryhodná a realistická – a musí priniesť merateľné výsledky.

3.22. Preto by riešenia, na ktorých sa bude pracovať, mali byť sociálne dôveryhodné a prijateľné. To znamená, že je potrebné vypracovať konkrétne a koordinované plány, ktoré budú predmetom sociálneho dialógu medzi príslušnými zainteresovanými stranami o tom, ako umožniť pracovnej sile prispôbiť sa novým požiadavkám z hľadiska zručností a zabrániť prechodnej nezamestnanosti.

3.23. Je dôležité, aby riešenia boli finančne dôveryhodné. To znamená, že napríklad náklady na využívanie palív s nízkymi alebo nulovými emisiami musia byť pre spotrebiteľov finančne únosné a umožňovať prevádzku s prijateľnou úrovňou zisku pre komerčných prevádzkovateľov. Priama finančná podpora je riešením, ktorému by sa malo vyhnúť. Lepším riešením je poskytovanie daňových úľav spotrebiteľom alebo podnikom, ktorí investujú do udržateľných riešení.

3.24. Zdôrazňuje sa úloha systému verejného obstarávania ako prostriedku na podporu udržateľných cieľov pri verejných investíciách. Mala by sa podporiť možnosť nastoliť dodržiavanie pracovného práva ako osobitnú požiadavku. Spolufinancovanie dopravy zo strany EÚ by malo byť zosúladené s vnútroštátnymi politikami a plánovaním v súlade s rámcom EÚ.

3.25. Bezpečnosť a ochrana sú nevyhnutné pre akýkoľvek udržateľný dopravný systém. Týkajú sa všetkých používateľov dopravy a poskytovateľov služieb. Normy sa preto musia neustále zlepšovať vo všetkých druhoch dopravy.

Účasť a konzultácie

3.26. Je dôležité, aby sa pri úspešnej zelenej transformácii dosiahol konsenzus prostredníctvom sociálneho dialógu a rozsiahlych konzultácií so všetkými zainteresovanými stranami a širokou verejnosťou. Tento prístup pomôže vymedziť problémy, nájsť prijateľné riešenia pre všetky zainteresované strany a vybudovať dôveru v plánované opatrenia a získať pre ne podporu. Za nevyhnutnú podmienku sa musia považovať úspešné vyjednávania o zložitom procese transformácie dopravného sektora a zlepšovania transparentnosti legislatívnych postupov a kvality právnych predpisov.

3.27. EHSV zdôrazňuje potrebu úzkeho zapojenia organizovanej občianskej spoločnosti do iniciatív na podporu udržateľnej dopravy a navrhuje naďalej viac rozvíjať včasnú spoluprácu so všetkými zainteresovanými stranami.

4. Konkrétne pripomienky

Sociálne aspekty – dostupnosť dopravy

4.1. Sociálne udržateľná doprava musí byť dostupná, inkluzívna, bezpečná a cenovo dostupná, aby sa zabránilo chudobe v oblasti mobility. Musí reagovať na konkrétne potreby rôznych skupín, napríklad žien. Dostupnosť okrem iného znamená vhodné územné plánovanie, a to aj pokiaľ ide o rozhranie medzi aglomeráciami a blízkym vidieckym okolím, s náležitým ohľadom na osobitné riešenia pre starších ľudí a osoby so zníženou mobilitou (pohyblivé chodníky, pozemné lanovky atď.). Mala by sa zlepšiť ponuka ekologickej dopravy pre cestovný ruch v mestách. EHSV zdôrazňuje potrebu podpory a vypracúvania plánov udržateľnej mestskej mobility.

4.2. EHSV žiada venovať medzi používateľmi osobitnú pozornosť ženám, aby doprava prispievala k rodovej rovnosti, a to aj zameraním sa na bezpečnosť vo verejnej doprave.

4.3. Mala by sa podporovať spoločne využívaná a aktívna doprava, a to najmä v mestách, vrátane podpory zelených druhov dopravy využívajúcich inteligentné dopravné systémy, koncepcie mobility ako služby a zlepšenia bezpečnosti cestnej premávky. Je potrebné brať do úvahy aj kvalitu života, napríklad potrebu zníženia hluku.

4.4. EHSV sa domnieva, že kľúčovú úlohu v procese transformácie má verejná doprava. Vďaka jej inkluzívnemu charakteru je možné dosiahnuť environmentálne aj sociálne ciele. Môžu ju dopĺňať riešenia v rámci mikromobility.

4.5. Ceny verejnej dopravy musia byť dostupné a spravodlivé a nesmú viesť k redukovaniu počtu spojení alebo zamestnancov, pričom treba náležite prihliadať na všetky zainteresované strany. Doprava sa ako verejná služba nesmie zakladať len na samotnej ziskovosti ani nesmie viesť k dopravnému vylúčeniu. Z toho vyplýva sociálne opodstatnená potreba zachovať aj neziskové spojenia s cieľom zachovať sociálnu súdržnosť, napríklad prostredníctvom záväzkov vyplývajúcich zo služby vo verejnom záujme. Môže si to vyžadovať pohon spaľovacím motorom, aby sa zachovala primeraná úroveň služieb.

Sociálne aspekty – pracovná sila

4.6. Veľkým problémom dopravného sektora je nedostatok ľudských zdrojov, čo môže predstavovať problém pri rozvoji tohto sektora vrátane plánovanej zelenej transformácie. V tomto kontexte treba upozorniť na význam zabezpečenia uspokojivých pracovných podmienok a zaručenia spravodlivého odmeňovania a pracovných podmienok v tomto sektore, a to aj pre pracovníkov platforiem. Hoci pracovnoprávne vzťahy patria do právomoci členských štátov, je opodstatnené upozorniť na možnosti kolektívneho vyjednávania s cieľom dohodnúť sa na atraktívnych pracovných podmienkach v dopravnom sektore vrátane platov a bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci na vnútroštátnej aj nadnárodnej úrovni.

4.7. Nové technológie môžu v tomto smere priniesť nové možnosti. Dôraz treba klásť na význam odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania predovšetkým ako prostriedku, ktorý umožní pracovnej sile držať krok s novými požiadavkami týkajúcimi sa spôsobilostí, ktoré vyplývajú zo zelenej transformácie vrátane digitalizácie sektora.

4.8. Opatrenia, ktoré sa uvádzajú v bodoch 4.3 a 4.5, umožnia, aby mal dopravný sektor prítiažlivý imidž, a prilákajú doň mladých ľudí a ženy.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

578. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV – OBNOVENIE FUNKCIÍ, 26. 4. 2023 – 27. 4. 2023

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh na odporúčanie Rady týkajúce sa posilnenia sociálneho dialógu v Európskej únii

[COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)]

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Posilnenie sociálneho dialógu v Európskej únii: využitie jeho plného potenciálu na riadenie spravodlivej transformácie

[COM(2023) 40 final]

(2023/C 228/12)

Spravodajca: **Pekka RISTELÄ**Spoluspravodajkyňa: **Marija MINČEVA**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 8. 3. 2023
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	179/52/17

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) víta oznámenie Komisie o posilnení sociálneho dialógu v Európskej únii (ďalej len „oznámenie“) aj jej návrh na odporúčanie týkajúce sa posilnenia sociálneho dialógu v Európskej únii (ďalej len „odporúčanie“).

1.2. Sociálny dialóg na národnej a európskej úrovni zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní hospodárskych, pracovných a sociálnych politík, ktoré podporujú vzostupnú konvergenciu životných a pracovných podmienok v členských štátoch. EHSV úplne súhlasí s názorom, že sociálny dialóg môže byť prospešným nástrojom z hľadiska stimulovania hospodárskej a sociálnej odolnosti, konkurencieschopnosti a udržateľného a inkluzívneho rastu.

1.3. Pozitívne výsledky sociálneho dialógu by sa však nemali brať ako samozrejmosť, pretože sociálny dialóg nemožno vnímať jednoducho len ako nástroj, ktorý možno vykonať. Komisia by mala preskúmať úspešné národné, regionálne a odvetvové modely a zistiť, prečo sú úspešné.

1.4. EHSV súhlasí s oznámením, že je potrebné urobiť viac na národnej úrovni a úrovni EÚ, aby sa podporilo pokrytie kolektívnym vyjednávaním. Hoci sa v odporúčaní v tomto ohľade uvádza zoznam faktorov dôležitých z hľadiska zlepšenia tohto pokrytia, chýba v ňom veľmi relevantný bod uvedený v oznámení, konkrétne význam odvetvových kolektívnych zmlúv.

1.5. EHSV víta skutočnosť, že cieľom odporúčania je zlepšiť tripartitný sociálny dialóg na európskej aj národnej úrovni, a zároveň konštatuje, že v niektorých členských štátoch je tripartitný rozmer sociálneho dialógu viac formalistický než zmysluplný. EHSV sa domnieva, že vytvorením účinného spoločného rámca pre zapojenie sociálnych partnerov, ktorý by sa vykonával na národnej úrovni, by sa mohlo prispieť k zabezpečeniu účinných a kvalitných konzultácií s národnými sociálnymi partnermi. Členské štáty by mali mať tiež povinnosť pripojiť výsledky konzultácií so sociálnymi partnermi k národným programom reforiem a investícií. Ak nedôjde k zmysluplnému zapojeniu, Komisia by mala prijať opatrenia.

1.6. EHSV má obavy, pokiaľ ide o nejasnú situáciu v súvislosti s vykonávaním dohôd medzi sociálnymi partnermi prostredníctvom smerníc Rady. Európska komisia disponuje v tejto veci širokými diskrečnými právomocami, čo pri absencii jasnosti, transparentnosti a predvídateľnosti môže viesť k neplánovaným následkom spočívajúcim v tom, že sociálni partneri nebudú motivovaní rokovať o týchto typoch dohôd. EHSV opakovane žiada Komisiu, aby túto otázku prediskutovala so sociálnymi partnermi.

1.7. V odporúčaní sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom. Podobne by sa malo rozlišovať aj medzi podporou budovania kapacít určenou sociálnym partnerom a širšej občianskej spoločnosti.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta oznámenie Komisie o posilnení sociálneho dialógu v Európskej únii (ďalej len „oznámenie“) aj jej návrh na odporúčanie týkajúce sa posilnenia sociálneho dialógu v Európskej únii (ďalej len „odporúčanie“).

2.2. Ako EHSV poznamenal vo svojom stanovisku SOC/644⁽¹⁾, sociálny dialóg na národnej a európskej úrovni zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní hospodárskych, pracovných a sociálnych politík, ktoré podporujú vzostupnú konvergenciu životných a pracovných podmienok v členských štátoch, ako aj pri reagovaní na výzvy, ktorým Európa čelí vo svete práce.

2.3. V oznámení sa uvádza, že sociálni partneri majú bezkonkurenčné znalosti a skúsenosti v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie, ktoré vychádzajú „z praxe“. Vďaka ich podnetom môže vzniknúť vhodná rovnováha medzi záujmami pracovníkov a zamestnávateľov a zároveň sa môže zlepšiť prijateľnosť a účinnosť politiky a právnych predpisov. Komisia takisto správne poukazuje na to, že sociálni partneri zohrávajú v porovnaní s inými zainteresovanými stranami jedinečnú úlohu.

2.4. V odporúčaní sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom.

2.5. EHSV už v minulosti zdôraznil⁽²⁾, že jednou z hlavných funkcií sociálneho dialógu, najmä kolektívneho vyjednávania, je prispieť k formovaniu podnikateľského prostredia a riadeniu zmien v pracovnom živote, a to prostredníctvom poskytovania informácií, predvídania, účasti a napomáhania v záujme vybudovania vzájomnej dôvery medzi sociálnymi partnermi na všetkých úrovniach.

2.6. EHSV úplne súhlasí s názorom, že sociálny dialóg môže byť prospešným nástrojom z hľadiska stimulovania hospodárskej a sociálnej odolnosti, konkurencieschopnosti a udržateľného a inkluzívneho rastu. Pozitívne výsledky sociálneho dialógu by sa však nemali brať ako samozrejmosť, pretože sociálny dialóg nemožno vnímať jednoducho len ako

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Sociálny dialóg v záujme hospodárskej udržateľnosti a odolnosti* (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Sociálny dialóg v záujme inovácie v digitálnom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 1).

nástroj, ktorý možno vykonať. Komisia by mala preskúmať úspešné národné, regionálne a odvetvové modely a zistiť, prečo sú úspešné. K zlepšeniu situácie v krajinách, kde je sociálny dialóg slabý, by mohla prispieť aj výmena znalostí a partnerské hodnotenie medzi členskými štátmi.

2.7. V záujme ďalšej podpory sociálnych partnerov pri ich účasti na sociálnom dialógu, zlepšenia pokrytia kolektívnym vyjednávaním a vykonávaní dohôd v rámci sociálneho dialógu, či už na úrovni EÚ alebo na národnej úrovni, je dôležité, aby mali sociálni partneri v krajinách, kde je sociálny dialóg v súčasnosti slabší, prístup k ďalšej podpore v oblasti budovania kapacít. Týka sa to najmä Európskeho sociálneho fondu (ESF) plus, v prípade ktorého by bolo dôležité rozlišovať medzi podporou v oblasti budovania kapacít pre sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť v širšom zmysle. Toto rozlišovanie by sa malo začleniť do nariadenia o ESF+ aj do nariadenia o spoločných ustanoveniach na ďalšie finančné obdobie. Zároveň by sa pre organizácie občianskej spoločnosti mali nájsť lepšie finančné riešenia.

2.8. Európska komisia uznala, že sociálny dialóg bol kľúčovým prvkom pri navrhovaní a vykonávaní politik, ktorých účelom bolo obmedziť vplyv pandémie vo svete práce. Sociálni partneri takisto zohrávajú dôležitú úlohu pri riešení ďalekosiahlych vplyvov útočnej vojny Ruska proti Ukrajine tým, že uľahčujú začleňovanie vysídlených osôb z Ukrajiny, ako aj iných utečencov a migrantov do trhu práce. Sociálni partneri takisto zohrávajú zásadnú úlohu pri hľadaní udržateľných riešení, pokiaľ ide o úpravu miezd a kolektívnych zmlúv v reakcii na krízu životných nákladov a vysokú úroveň inflácie.

2.9. EHSV uznal⁽³⁾, že účinný sociálny dialóg musí zahŕňať:

- reprezentatívnych a legitímnych sociálnych partnerov so znalosťami, s technickou kapacitou a včasným prístupom k relevantným informáciám, aby mohli participovať,
- politickú vôľu a odhodlanie zapojiť sa do sociálneho dialógu,
- rešpektovanie základných práv a autonómie sociálnych partnerov, slobodu združovania a právo na kolektívne vyjednávanie a priaznivý právny a inštitucionálny rámec, ktorý podporuje postupy sociálneho dialógu s dobre fungujúcimi inštitúciami.

EHSV oceňuje, že všetky uvedené prvky sú súčasťou aktuálnej iniciatívy Komisie.

2.10. Zároveň v celej EÚ stále existujú príklady, keď je sociálny dialóg slabý a funguje v nepriaznivom prostredí. V niektorých prípadoch právny rámec neposkytuje sociálnym partnerom priestor na rokovanie. Tým sa oslabuje postavenie sociálnych partnerov, ale takisto sa znižuje ich schopnosť zúčastňovať sa na kolektívnom vyjednávaní a pritiahnúť nových členov. Pre členské štáty, ktoré stále nemajú dlhú tradíciu, sú kľúčové otvorené, transparentné a vopred stanovené objektívne kritériá určovania reprezentatívnosti organizácií sociálnych partnerov, ktoré sa stanovujú po dohode s nimi a ktorými sa predchádza nadmernému administratívne zaťaženiu. Zároveň existujú veľmi rôznorodé národné postupy vrátane vzájomného uznávania organizácií sociálnych partnerov, ktoré sa musia rešpektovať.

2.11. EHSV súhlasí s oznámením, že na národnej úrovni aj na úrovni EÚ treba vyvinúť väčšie úsilie, aby sa rozšírilo pokrytie kolektívnym vyjednávaním⁽⁴⁾, a v tejto súvislosti víta, že v odporúčaní sa uvádzajú rôzne prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa: odstránenie inštitucionálnych alebo právnych prekážok sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania týkajúcich sa nových foriem práce alebo neštandardných foriem zamestnania; zabezpečenie, aby rokujúce strany mali slobodu rozhodovať o otázkach, o ktorých sa má rokovať; zabezpečenie, aby sa sociálni partneri dohodli na akejkoľvek možnosti odchyliť sa od kolektívnych zmlúv a aby boli takéto výnimky obmedzené z hľadiska podmienok, za ktorých ich možno uplatniť, a zabezpečenie a vykonávanie systému presadzovania kolektívnych zmlúv.

2.12. Hoci sa v odporúčaní uvádza zoznam týchto faktorov dôležitých z hľadiska zlepšenia pokrytia kolektívnym vyjednávaním, chýba v ňom veľmi relevantný bod uvedený v oznámení, konkrétne význam odvetvových kolektívnych zmlúv. V oznámení sa konštatuje, že pokrytie kolektívnym vyjednávaním je rozšírené (nad 50 %) len v tých krajinách,

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Sociálny dialóg v záujme hospodárskej udržateľnosti a odolnosti* (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Sociálny dialóg v záujme hospodárskej udržateľnosti a odolnosti* (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14).

v ktorých existuje aspoň určitá forma odvetvového vyjednávania. Tento dôkaz sa takisto uznáva v nedávnej smernici o primeraných minimálnych mzdách (smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2041⁽⁵⁾), podľa ktorej členské štáty podporujú budovanie a posilňovanie schopnosti sociálnych partnerov zapájať sa do kolektívneho vyjednávania o stanovovaní miezd, najmä na odvetvovej alebo medziodvetvovej úrovni.

2.13. Zároveň je dôležité zachovať dobrovoľnú povahu kolektívneho vyjednávania a vytvárať vhodné prostredie na dosiahnutie toho, aby bol postup atraktívny a vzájomne prínosný. Tento postup musí byť čo najinkluzívnejší. Mali by sa zaviesť aj účinné systémy riešenia sporov. V členských štátoch by sa so zapojením sociálnych partnerov mali vytvoriť mechanizmy monitorovania pokrytia kolektívnymi zmluvami.

2.14. EHSV víta skutočnosť, že cieľom odporúčania je zlepšiť tripartitný sociálny dialóg na európskej aj národnej úrovni, pričom sa v ňom okrem iného odkazuje na význam pridelenia dostatočného času na konzultácie počas celého procesu tvorby politík, zabezpečenia primeraných inštitucionálnych rámcov a zabezpečenia prístupu k relevantným informáciám potrebným na účasť na sociálnom dialógu.

2.15. V niektorých členských štátoch je tripartitný rozmer sociálneho dialógu skôr formalistický než zmysluplný. Pri primeranom vykonávaní a monitorovaní môže byť odporúčanie dôležitým krokom k zlepšeniu tejto situácie. Podpora tripartitného dialógu na európskej úrovni by bola obzvlášť dôležitá v prípade aspektov spojených so zamestnanosťou a sociálnou ochranou, napríklad prostredníctvom náležitého zváženia vytvorenia tripartitných poradných výborov zaoberajúcich sa týmito otázkami.

2.16. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách odporučil napríklad riadne zapojenie sociálnych partnerov do vypracúvania a vykonávania národných plánov obnovy a lepšiu spoluprácu medzi sociálnymi partnermi a Európskou komisiou pri zabezpečovaní konzistentného využívania európskych zdrojov⁽⁶⁾. Zaisťiť by sa malo aj lepšie zapojenie organizácií občianskej spoločnosti.

2.17. EHSV súhlasí s Komisiou, pokiaľ ide o význam dohôd v rámci európskeho sociálneho dialógu, ktoré predstavujú jeden z najdôležitejších výsledkov sociálneho dialógu na úrovni EÚ. EHSV takisto berie na vedomie výzvu Komisie európskym sociálnym partnerom, aby dojednávali a uzatvárali väčší počet dohôd medzi sociálnymi partnermi, pričom zdôrazňuje, že samotní sociálni partneri rozhodnú, či by mali začať rokovania a ak áno, ktoré otázky by boli vhodné. Ide o základný aspekt ich autonómie.

2.18. EHSV má zároveň obavy, pokiaľ ide o nejasnú situáciu týkajúcu sa vykonávania dohôd medzi sociálnymi partnermi prostredníctvom smerníc Rady. Podľa nedávnych rozsudkov Európskeho súdneho dvora⁽⁷⁾ disponuje Európska komisia v tejto veci širokými diskrečnými právomocami, čo pri absencii jasného postupu môže viesť k neplánovaným následkom spočívajúcim v tom, že sociálni partneri nebudú motivovaní rokovať o takýchto dohodách.

2.19. Z tohto dôvodu EHSV opakuje svoju výzvu Komisii, aby o tejto otázke diskutovala so sociálnymi partnermi, pričom bude rešpektovať ich autonómiu a postupovať v súlade s článkom 155 ZFEÚ. EHSV takisto opakuje svoju výzvu Komisii, aby stanovila jasné a transparentné kritériá týkajúce sa vykonávania odvetvových dohôd medzi sociálnymi partnermi⁽⁸⁾.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Konkrétne pripomienky k oznámeniu

3.1.1. Komisia v oznámení navrhuje podporu a právne poradenstvo zo strany útvarov Komisie pri rokovaní sociálnych partnerov, najmä pokiaľ ide o záležitosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť vykonávanie dohody prostredníctvom právnych predpisov EÚ. Kľúčové je, že sociálni partneri sa musia zhodnúť, či takéto poradenstvo a podpora sú v kontexte ich rokovaní potrebné.

⁽⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2041 z 19. októbra 2022 o primeraných minimálnych mzdách v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2022, s. 33).

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Sociálny dialóg v záujme hospodárskej udržateľnosti a odolnosti* (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14) a na tému *Usmernenia pre politiky zamestnanosti členských štátov* (Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 97).

⁽⁷⁾ Rozsudok Všeobecného súdu z 24. októbra 2019 vo veci T-310/18 a rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 2. septembra 2021 vo veci C-928/19 P.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Sociálny dialóg v záujme hospodárskej udržateľnosti a odolnosti* (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 14).

3.1.2. Komisia takisto uvádza postup potvrdený rozsudkom Súdneho dvora vo veci C-928/19 P, v rámci ktorého sa okrem iného posúdi vhodnosť vykonávania dojednanej dohody medzi sociálnymi partnermi prostredníctvom právnych predpisov EÚ. Komisia poznamenáva, že v tejto súvislosti sa môže vykonať posúdenie vplyvu. Komisia sa zaväzuje do troch mesiacov informovať príslušných sociálnych partnerov o svojich predbežných úvahách a prípadne aj o tom, či sa uskutoční posúdenie vplyvu.

3.1.3. Hoci EHSV uznáva hodnotu podpory a poradenstva, ktoré Komisia ponúka, ako aj záväzok dodržiavať pri vykonávaní posúdení určité lehoty, tieto opatrenia nie sú postačujúce na zabezpečenie jednoznačnosti, transparentnosti a predvídateľnosti postupu, ktoré rokujúci partneri potrebujú.

3.1.4. EHSV zdôrazňuje význam vhodného podporného rámca pre odvetvový sociálny dialóg a berie na vedomie otvorený list európskych odvetvových sociálnych partnerov⁽⁹⁾. Obavy odvetvových organizácií spojené s financovaním a organizáciou výborov v rámci odvetvového sociálneho dialógu si zaslúžia dôkladné zváženie.

3.1.5. Pokiaľ ide o podporu európskeho tripartitného sociálneho dialógu, EHSV víta oznámenie Komisie, že v rámci každého útvaru Komisie pridelí úlohu koordinátora sociálneho dialógu. Takíto koordinátori v generálnych riaditeľstvách Komisie a príslušných útvaroch by mohli pomôcť zvýšiť informovanosť o sociálnom dialógu a zlepšiť jeho kvalitu, čo Komisii pomôže pri realizácii prínosov, ktoré môže dobre fungujúci tripartitný dialóg priniesť do tvorby európskych politík.

3.1.6. V kontexte európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík a politík zamestnanosti EHSV víta, že Komisia uznáva dôležitú úlohu, ktorú sociálni partneri zohrávajú, ak sú zmysluplne a včas zapojení na úrovni EÚ aj na národnej úrovni, pri zabezpečovaní účinného navrhovania a vykonávania reforiem a investícií. Hoci sa však na úrovni EÚ v kľúčových momentoch cyklu semestra pravidelne konajú štruktúrované dialógy so sociálnymi partnermi, na národnej úrovni vlády ich účasti často nevenujú pozornosť a jej účinnosť do značnej miery závisí od dobrej vôle vlád, nie od ustálených postupov alebo pravidiel.

3.1.7. EHSV súhlasí, že podpora sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania je dôležitá aj v kontexte prebiehajúcich rokovaní o rozšírení, a víta, že Komisia podporuje projekty zamerané na zlepšenie sociálneho dialógu v kandidátskych alebo potenciálnych kandidátskych krajinách. To isté platí aj v prípade európskej susedskej politiky a partnerstiev EÚ v rámci stratégie *Global Gateway*, v prípade ktorých sa EÚ správne zaväzuje presadzovať prísne normy v oblasti ľudských, sociálnych a pracovných práv.

3.2. Konkrétne pripomienky k odporúčaniam

3.2.1. EHSV víta, že v odporúčaní sa rešpektuje úloha a autonómia odborových zväzov a zamestnávateľských organizácií pri kolektívnom vyjednávaní. EHSV považuje za dôležité objasniť, že pojem organizácie pracovníkov, ako sa uvádza v odôvodnení 12, sa vykladá v súlade s rozhodnutiami dozorných orgánov MOP (najmä s dohovormi č. 98 a č. 154), a odstrániť z odôvodnenia 12 slovné spojenie „vo všeobecnosti“. V odôvodnení 13 by bolo navyše relevantné uviesť okrem dohovoru č. 135 aj dohovor MOP č. 98.

3.2.2. EHSV víta, že členským štátom je adresovaná výzva, podľa ktorej majú zabezpečiť, aby sa sociálni partneri systematicky, zmysluplne a včas zapájali do navrhovania a vykonávania politík, najmä tých, ktoré sa týkajú európskeho semestra a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. EHSV sa domnieva, že vytvorením účinného spoločného rámca pre zapojenie sociálnych partnerov, ako aj organizácií občianskej spoločnosti, ktorý by sa vykonával na národnej úrovni, by sa mohlo prispieť k zabezpečeniu účinných a kvalitných konzultácií.

3.2.3. Pokiaľ ide o európsky semester, členské štáty by mali mať povinnosť pripojiť výsledky konzultácií so sociálnymi partnermi a ich pozíciu/vstupy k národným plánom reforiem a investícií. To platí aj v prípade ESF+ a prípadne iných kohéznych fondov pri úplnom dodržiavaní zásady partnerstva. Vo všetkých prípadoch je kľúčové, aby boli sociálni partneri účinne zapojení a aby sa ich účasť neobmedzovala len na formálnu záležitosť. Ak nedôjde k zmysluplnému zapájaniu alebo ak sa sociálny dialóg oslabí na národnej úrovni, Komisia by navyše mala konať, napr. návrhy plánov/partnerských dohôd by mohli podliehať schváleniu.

⁽⁹⁾ Otvorený list európskych odvetvových sociálnych partnerov – EuroCommerce.

3.2.4. V odôvodneniach odporúčania sa uznáva, že v smerniciach EÚ o verejnom obstarávaní⁽¹⁰⁾ sa vyžaduje, aby členské štáty dodržiavali právo organizovať sa a kolektívne vyjednávať. EHSV sa domnieva, že táto otázka, ktorá je úzko prepojená s cieľom zvýšiť pokrytie kolektívnym vyjednávaním, by sa mala začleniť do samotných odporúčaní pre členské štáty.

3.2.5. V odporúčaní sa poznamenáva, že kapacitu národných sociálnych partnerov v niektorých členských štátoch treba posilniť, aby sa na národnej úrovni vykonávali autonómne zmluvy medzi sociálnymi partnermi uzatvorené na úrovni EÚ. EHSV sa domnieva, že výraznejšia podpora v tejto súvislosti (a to aj prostredníctvom ESF+) by bola užitočná v záujme propagovania výsledkov sociálneho dialógu EÚ na národnej úrovni a zlepšenia postupu jeho vykonávania v praxi.

3.2.6. EHSV víta osobitnú pozornosť, ktorá sa venuje dostupným vnútroštátnym finančným prostriedkom a finančným prostriedkom EÚ na podporu sociálnych partnerov. ESF+ je cenným nástrojom na zvyšovanie schopnosti sociálnych partnerov (vrátane partnerov zastupujúcich malé a stredné podniky a mikropodniky) zapájať sa do tripartitných a bipartitných sociálnych dialógov, ale aj na podporu spoločných opatrení, ktoré prijímajú pri predvídaní, zmene a riešení dôsledkov v oblasti zamestnanosti a sociálnych dôsledkov problémov vyplývajúcich z rôznych aspektov sociálno-ekonomického vývoja, ako je napríklad digitálna a zelená transformácia. To by sa malo jasne uviesť ako súčasť špecializovaného prístupu k podpore budovania kapacít sociálnych partnerov v rámci ESF+.

3.2.7. Keďže občiansky dialóg zahŕňajúci širší súbor zainteresovaných strán Komisia správne uznáva za samostatný postup, pri podpore v rámci ESF+ by sa mal uplatniť rovnaký prístup. Rozpočtové riadky vyčlenené pre sociálnych partnerov a organizácie občianskej spoločnosti by sa mali oddeliť s cieľom lepšie vymedziť osobitné úlohy a sledovať výsledky. Okrem toho je potrebný jasný súbor kritérií testov štátnej pomoci (schválený Komisiou), keďže v niektorých členských štátoch sa tento aspekt javí ako problematický. Tieto kritériá by sa mali uplatňovať, keď národné orgány posudzujú zlučiteľnosť projektových činností sociálnych partnerov s pravidlami štátnej pomoci. V ich návrhu by sa mala zohľadňovať osobitná úloha sociálnych partnerov, aby sa uľahčilo ich lepšie zapájanie do sociálneho dialógu na rôznych úrovniach (medzinárodnej, európskej, národnej, regionálnej, odvetvovej) a účinný príspevok k nemu. Podobné pravidlá by sa mali vypracovať pre organizácie občianskej spoločnosti.

3.2.8. EHSV považuje za dôležité, aby súčasťou odporúčania boli jasné a účinné ustanovenia týkajúce sa monitorovania. Členským štátom sa odporúča, aby do 18 mesiacov od uverejnenia odporúčania predložili zoznam opatrení na vykonávanie tohto odporúčania vypracovaný po konzultácii so sociálnymi partnermi. Pokiaľ ide o Komisiu, zamýšľa vypracovať spoločne odsúhlasené ukazovatele s cieľom monitorovať vykonávanie spoločne s Výborom pre zamestnanosť a príslušnými sociálnymi partnermi. Sociálni partneri by mali pri vypracúvaní týchto ukazovateľov zohrávať významnú úlohu.

3.2.9. EHSV víta vyjadrenie v odporúčaní, že toto monitorovanie by malo sociálnym partnerom okrem iného umožniť identifikovať situácie, v ktorých boli vylúčení z konzultácií na národnej úrovni o politike EÚ a vnútroštátnej politike alebo nedostatočne zapojení do takýchto konzultácií. EHSV zastáva názor, že dôležité by bolo takisto vymedziť postup, ktorý nadväzuje na takéto identifikované prípady a zameriava sa na zlepšenie situácie.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁰⁾ Smernice 2014/24/EÚ, pozri Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 65, 2014/25/EÚ, pozri Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 243, a 2014/23/EÚ, pozri Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 1.

PRÍLOHA

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 43 ods. 3 rokovacieho poriadku):

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 1

SOC/764

Posilnenie sociálneho dialógu

Bod 2.3

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>V oznámení sa uvádza, že sociálni partneri majú bez-konkurenčné znalosti a skúsenosti v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie, ktoré vychádzajú „z praxe“. Vďaka ich podnetom môže vzniknúť vhodná rovnováha medzi záujmami pracovníkov a zamestnávateľov a zároveň sa môže zlepšiť prijateľnosť a účinnosť politiky a právnych predpisov. Komisia takisto správne poukazuje na to, že sociálni partneri zohrávajú v porovnaní s inými zainteresovanými stranami jedinečnú úlohu.</p>	<p>V oznámení sa uvádza, že vďaka podnetom sociálnych partnerov môže vzniknúť vhodná rovnováha medzi záujmami pracovníkov a zamestnávateľov a zároveň sa môže zlepšiť prijateľnosť a účinnosť politiky a právnych predpisov. Komisia takisto správne poukazuje na to, že sociálni partneri zohrávajú v porovnaní s inými zainteresovanými stranami jedinečnú úlohu. EHSV však zdôrazňuje hodnotu spolupráce a výmeny názorov medzi účastníkmi sociálneho aj občianskeho dialógu. Mnohé organizácie občianskej spoločnosti majú aj jedinečné skúsenosti a špecifické znalosti z praxe. Tieto znalosti možno využiť aj mimo občianskeho dialógu. Malo by sa poukázať na postupy uplatňované v niektorých členských štátoch, kde sociálni partneri požívajú zástupcov konkrétnych organizácií občianskej spoločnosti na stretnutia organizované v rámci sociálneho dialógu, aby si ich vypočuli a využili ich znalosti, špecifické vedomosti a skúsenosti.</p>

Zdôvodnenie

V mnohých oblastiach sociálnej situácie „z praxe“ sú znalosti organizácií občianskej spoločnosti oveľa rozsiahlejšie – napríklad v boji proti chudobe, podpore osôb so zdravotným postihnutím alebo iných zraniteľných skupín občanov, integrácii migrantov, právach etnických menšín a pomoci deťom ohrozeným sociálnym vylúčením. Táto skutočnosť by sa mala odzrkadliť v prieskumnom stanovisku, aby sa predišlo dojmu, že len sociálni partneri majú znalosti o sociálnej situácii vychádzajúcej „z praxe“. V niektorých členských štátoch sociálni partneri vedia o uvedených špecifických znalostiach, uznávajú ich a rozumejú im. Preto požívajú zástupcov konkrétnych organizácií občianskej spoločnosti, aby sa stretli s účastníkmi v rámci tripartitných rozhovorov v snahe prehĺbiť si znalosti a obohatiť skúsenosti.

Výsledok hlasovania:

Za: 83

Proti: 153

Zdržalo sa: 9

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 2**SOC/764****Posilnenie sociálneho dialógu****Bod 2.4****Zmeniť**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>V odporúčaní sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom.</p>	<p>V odporúčaní sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom. EHSV zdôrazňuje, že medzi účastníkmi sociálneho a občianskeho dialógu musí prebiehať spolupráca a výmena názorov, keďže vedúcimi zástupcami záujmov mnohých sociálnych skupín nie sú sociálni partneri, ale iné organizácie občianskej spoločnosti. Preto je potrebné vyhnúť sa situáciám, keď sa medzi sociálnymi partnermi uzatvárajú dohody bez zohľadnenia názorov a argumentov iných organizácií občianskej spoločnosti, ktoré zastupujú európskych občanov a na ich životy majú významný vplyv.</p>

Zdôvodnenie

Cieľom tohto pozmeňovacieho návrhu je zdôrazniť, že pri vedení sociálneho dialógu sa musia zohľadniť aj záujmy iných skupín, ktoré nie sú výrazne „pokryté“ sociálnymi partnermi a ktoré sú väčšinou zastúpené inými organizáciami občianskej spoločnosti.

Výsledok hlasovania:

Za: 79

Proti: 157

Zdržalo sa: 7

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 3**SOC/764****Posilnenie sociálneho dialógu****Bod 3.1.5****Zmeniť**

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>Pokiaľ ide o podporu európskeho tripartitného sociálneho dialógu, EHSV víta oznámenie Komisie, že v rámci každého útvaru Komisie prideliť úlohu koordinátora sociálneho dialógu. Takíto koordinátori v generálnych riaditeľstvách Komisie a príslušných útvaroch by mohli pomôcť zvýšiť informovanosť o sociálnom dialógu a zlepšiť jeho kvalitu, čo Komisii pomôže pri realizácii prínosov, ktoré môže dobre fungujúci tripartitný dialóg priniesť do tvorby európskych politík.</p>	<p>Pokiaľ ide o podporu európskeho tripartitného sociálneho dialógu, EHSV víta oznámenie Komisie, že v rámci každého útvaru Komisie prideliť úlohu koordinátora sociálneho dialógu. Takíto koordinátori v generálnych riaditeľstvách Komisie a príslušných útvaroch by mohli pomôcť zvýšiť informovanosť o sociálnom dialógu a zlepšiť jeho kvalitu, čo Komisii pomôže pri realizácii prínosov, ktoré môže dobre fungujúci tripartitný dialóg priniesť do tvorby európskych politík. EHSV zároveň zdôrazňuje, že v záujme podporovania občianskeho dialógu by sa podobní koordinátori mali zaviesť v rámci každého generálneho riaditeľstva Európskej komisie. Komisia by mala súbežne posilniť oba tieto dialógy a neuprednostňovať iba jeden.</p>

Zdôvodnenie

Európska komisia teraz navrhuje vytvoriť osobitného koordinátora sociálneho dialógu v rámci každého generálneho riaditeľstva a iných útvarov Komisie. Ide o veľmi významné ľudské zdroje určené na posilnenie sociálneho dialógu, keďže len generálnych riaditeľstiev je 30 a okrem nich existuje mnoho ďalších útvarov. Vytvorenie osobitného koordinátora sociálneho dialógu aspoň v niektorých generálnych riaditeľstvách vyvoláva pochybnosti, pretože ide o oblasti činnosti, v ktorých prevažne pôsobia organizácie občianskej spoločnosti iné ako sociálni partneri. Medzi príklady patria životné prostredie, klíma, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, vzdelávanie, mládež, šport a kultúra, spravodlivosť a spotrebiteľia. Na podporu občianskeho dialógu sú potrebné súbežné kroky – nie je dôvod, aby sa Európska komisia osobitne zaoberala iba jedným typom dialógu, pričom na tento účel vyčlenila značné ľudské zdroje, ktorých celkový počet môže presiahnuť 50 osôb.

Výsledok hlasovania:

Za: 78

Proti: 156

Zdržalo sa: 7

POZMEŇOVACÍ NÁVRH 4

SOC/764

Posilnenie sociálneho dialógu

Bod 1.7

Zmeniť

Stanovisko sekcie	Navrhovaná zmena
<p>V odporúčaní sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom. Podobne by sa malo rozlišovať aj medzi podporou budovania kapacít určenou sociálnym partnerom a širšej občianskej spoločnosti.</p>	<p>V odporúčaní sa uvádza, že osobitná úloha organizácií sociálnych partnerov by sa mala plne uznávať a rešpektovať v štruktúrach a procesoch sociálneho dialógu pri súčasnom uznávaní, že občiansky dialóg, ktorý zahŕňa širší súbor zainteresovaných strán ku rozsiahlejšiemu spektru tém, je samostatným procesom. Podobne by sa malo rozlišovať aj medzi podporou budovania kapacít určenou sociálnym partnerom a širšej občianskej spoločnosti. EHSV zároveň zdôrazňuje hodnotu spolupráce a výmeny názorov medzi účastníkmi sociálneho aj občianskeho dialógu. Mnohé organizácie občianskej spoločnosti majú tiež jedinečné skúsenosti a špecifické znalosti z praxe. Tieto znalosti možno využiť aj mimo občianskeho dialógu.</p>

Zdôvodnenie

Cieľom pozmeňovacieho návrhu je zohľadniť hlavnú časť textu.

Výsledok hlasovania:

Za: 83

Proti: 153

Zdržalo sa: 9

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zhromažďovaní a prenose vopred poskytovaných informácií o cestujúcich (API) na účely posilnenia a uľahčenia kontrol na vonkajších hraniciach, o zmene nariadenia (EÚ) 2019/817 a nariadenia (EÚ) 2018/1726 a o zrušení smernice Rady 2004/82/ES

[COM(2022) 729 final]

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zhromažďovaní a prenose vopred poskytovaných informácií o cestujúcich na účely prevencie, odhaľovania, vyšetrovania a stíhania trestných činov terorizmu a závažnej trestnej činnosti a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/818

[COM(2022) 731 final]

(2023/C 228/13)

Spravodajca: **Tymoteusz Adam ZYCH**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 8. 2. 2023
Právny základ	článok 77 ods. 2 písm. b) a d) a článok 79 ods. 2 písm. c) Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ)
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	137/0/0

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrhy Európskej komisie týkajúce sa vopred poskytovaných informácií o cestujúcich (API) ⁽¹⁾ vzhľadom na potrebu účinného zhromažďovania a prenosu týchto informácií a záznamov o cestujúcich (PNR) na účely riadenia hraníc a boja proti nelegálnemu prísťahovalectvu, ako aj z bezpečnostných dôvodov vrátane potreby predchádzať terorizmu a závažnej trestnej činnosti a bojovať proti nim.

1.2. EHSV je presvedčený o tom, že pokiaľ údaje API a PNR budú naďalej upravované platnými smernicami (smernica o API ⁽²⁾ a smernica PNR ⁽³⁾), pretrvávajú nežiaduce rozdiely v ich vykonávaní na národnej úrovni.

1.3. V záujme harmonizácie vykonávania uvedených smerníc, ako aj zefektívnenia zhromažďovania a prenosu údajov API a PNR sú potrebné nariadenia, pretože odstránia rozdiely vyplývajúce z rozdielnych postupov členských štátov, zvýšia právnu istotu, zrýchlia tok cestujúcich a znížia administratívne ťažkosti leteckých dopravcov.

⁽¹⁾ Komisia predložila dva návrhy: a) návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zhromažďovaní a prenose vopred poskytovaných informácií o cestujúcich (API) na účely posilnenia a uľahčenia kontrol na vonkajších hraniciach, o zmene nariadenia (EÚ) 2019/817 a nariadenia (EÚ) 2018/1726 a o zrušení smernice Rady 2004/82/ES; b) návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zhromažďovaní a prenose vopred poskytovaných informácií o cestujúcich na účely prevencie, odhaľovania, vyšetrovania a stíhania trestných činov terorizmu a závažnej trestnej činnosti a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/818.

⁽²⁾ Smernica Rady 2004/82/ES z 29. apríla 2004 o povinnosti dopravcov oznamovať údaje o cestujúcich (Ú. v. EÚ L 261, 6.8.2004, s. 24).

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/681 z 27. apríla 2016 o využívaní údajov zo záznamov o cestujúcich (PNR) na účely prevencie, odhaľovania, vyšetrovania a stíhania teroristických trestných činov a závažnej trestnej činnosti (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 132).

1.4. EHSV zdôrazňuje význam Charty základných práv (ďalej len „charta“) pri uplatňovaní navrhovaných nariadení. Mali by sa starostlivo zohľadniť práva zraniteľných skupín, najmä osôb so zdravotným postihnutím.

1.5. Dôležitým argumentom v prospech prijatia návrhov je kritika platnej smernice o API a smernice o PNR pre ich nesúlad s platnými normami v oblasti ochrany údajov.

1.6. EHSV uznáva, že je potrebné, aby zo všeobecného rozpočtu EÚ boli hradené náklady, ktoré vzniknú agentúre eu-LISA v súvislosti s návrhom, vývojom, hostingom a technickou správou smerovača, ako aj náklady, ktoré vzniknú členským štátom v súvislosti s ich pripojením k smerovaču a integráciou do neho.

1.7. Konštatuje však, že navrhované nariadenia zavádzajú okrem rozsiahlych zmien súčasného fungujúceho systému z technického hľadiska aj významné právne zmeny. Nové rámce API a PNR si preto vyžadujú nepretržité a dôkladné monitorovanie vykonávané nielen na úrovni členských štátov, ale aj zo strany Európskej komisie, leteckých dopravcov a príslušných orgánov, ako aj zo strany agentúry eu-LISA, najmä v súvislosti s osobnými údajmi. Z tohto dôvodu EHSV zdôrazňuje, že je veľmi potrebné zorganizovať pre leteckých dopravcov informačné kampane o novej legislatíve, ako aj školenia. Navrhujú sa tiež častejšie audity, ako aj zväzovanie ďalších postupov na účely monitorovania funkčnosti nových rámcov na zhromažďovanie a prenos údajov API a PNR.

1.8. EHSV si uvedomuje, že rozsah pôsobnosti návrhov sa nevzťahuje na všetkých cestujúcich prekračujúcich vonkajšie hranice EÚ. Vzhľadom na zásadu proporcionality a špecifickosť leteckej dopravy sa však zdá, že obmedzenie návrhov na leteckú dopravu je v tomto štádiu opodstatnené. Keď sa bude posudzovať vplyv nariadení *ex post*, navrhuje sa, aby Komisia posúdila, či je potrebné rozšíriť rozsah pôsobnosti na iné druhy dopravy, najmä na námornú dopravu.

1.9. EHSV okrem toho chápe obavy týkajúce sa praktického uplatňovania ustanovení uvedených v návrhoch. Navrhuje bližšie objasniť normy týkajúce sa sankcií ukladaných súkromným prevádzkovateľom v leteckom priemysle. Vzhľadom na skutočnosť, že v praxi nie je možné zabezpečiť úplnú presnosť údajov API, sa takisto navrhuje, aby sa v prípade omylov pri zhromažďovaní a prenose údajov zväzila „miera tolerancie“ na úrovni EÚ a aby sa objasnilo, že sankcie sa ukladajú nespolupracujúcim dopravcom alebo sa ukladajú len vtedy, ak sa nedosiahne minimálna prijateľná úroveň kvality údajov API (ako je vymedzená na úrovni EÚ).

2. Úvod

2.1. Toto stanovisko sa zameriava najmä na navrhované nariadenie týkajúce sa zhromažďovania a prenosu údajov API na účely riadenia hraníc⁽⁴⁾ a stručne skúma druhý návrh nariadenia o zhromažďovaní a prenose API v súvislosti so závažnou trestnou činnosťou a teroristickými trestnými činmi⁽⁵⁾, a to v odseku 7, ktorý sa vzťahuje na údaje PNR v dôsledku plánovaných zmien údajov API.

2.2. Navrhované nariadenia sa vzťahujú len na leteckú dopravu a vylučujú iné druhy dopravy vrátane námornej a pozemnej. Návrhy sa týkajú charterových aj služobných letov.

2.3. Navrhovanými nariadeniami bude zrušená platná smernica o API. Po prijatí sa stanú súčasťou schengenského *acquis*.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV uznáva, že vzhľadom na rast obľúbenosti leteckej dopravy nie sú súčasné systémy služieb pre cestujúcich dostatočne účinné a vyžadujú si zlepšenie, najmä zabezpečenie plynulého toku cestujúcich. Medzinárodná organizácia civilného letectva (ICAO) v roku 2019 ohlásila celosvetovo 4,5 miliardy cestujúcich prepravených leteckou dopravou v rámci pravidelnej dopravy, pričom každý rok vstupuje do EÚ alebo ju opúšťa viac ako pol miliardy cestujúcich. Túto

⁽⁴⁾ COM(2022) 729 final.

⁽⁵⁾ COM(2022) 731 final.

situáciu nezmenila ani pandémia COVID-19, ani invázia Ruska na Ukrajinu, a preto je nutné hľadať inovatívne riešenia na urýchlenie a zlepšenie hraničných kontrol. Napriek prepadu leteckej dopravy, ku ktorému došlo v rokoch 2020 – 2021 v dôsledku pandémie, sa letecká doprava zotavuje.

3.2. Na druhej strane si EHSV uvedomuje, že bez ohľadu na účinnosť kontrol a rýchlosť odbavovania cestujúcich v leteckej doprave sú potrebné účinné nástroje na boj proti fenoménu nelegálneho prisťahovalectva, ako aj na ochranu hraníc EÚ.

3.3. Podľa názoru EHSV môže mať používanie systémov automatického zhromažďovania údajov významné výhody vrátane zefektívnenia, technologického rozvoja, zlepšenia kvality a zrýchlenia získavania údajov.

3.4. Ako každá inovatívna technológia aj automatizácia zberu a prenosu údajov so sebou prináša riziká a zložité politické výzvy v oblastiach, ako sú bezpečnosť, ochrana a monitorovanie, sociálno-ekonomické aspekty, etické otázky a ochrana súkromia, spoľahlivosť atď.

3.5. Údaje API sú súborom informácií o totožnosti cestujúcich, ktoré sú obsiahnuté v ich cestovných dokladoch, v spojení s informáciami o lete zhromaždenými pri registrácii (check-in) a následne prenášanými pohraničným orgánom v cieľovej krajine. API zahŕňajú osobné údaje cestujúceho, v ideálnom prípade získané zo strojovo čitateľnej zóny jeho cestovných dokladov, ako aj niektoré informácie týkajúce sa jeho letu.

3.6. Systém zhromažďovania a prenosu API spočíva v poskytovaní údajov API príslušným orgánom pred príchodom letu, aby tieto orgány mohli v súlade s platnými právnymi predpismi vykonať predbežnú kontrolu cestujúcich na základe rizikových profilov, zoznamov a databáz.

3.7. EHSV si je vedomý toho, že platná smernica ukladá leteckým dopravcom povinnosť prenášať na požiadanie údaje API pohraničným orgánom cieľovej krajiny pred vzletom lietadla, neukladá však povinnosť členským štátom požadovať údaje API od leteckých dopravcov. V dôsledku toho orgány členských štátov postupujú nejednotne: niektoré požadujú API, iné nie. Ako sa uvádza v dôvodovej správe, odhaduje sa, že v priemere sa údaje API zhromažďujú pri 65 % prichádzajúcich letov, čo v praxi vedie k tomu, že sa kontroly dajú jednoducho obísť. Okrem toho, ako sa uvádza v hodnotení smernice o API zo strany Komisie⁽⁶⁾, aj keď členské štáty požadujú údaje o API, ich vnútroštátne orgány ich nepoužívajú vždy konzistentným spôsobom.

3.8. EHSV si je vedomý slabých miest súčasného systému vytvoreného na základe smernice. Ako vyplynulo z hodnotenia, nedostatočná štandardizácia a harmonizácia vedie k zníženiu prínosov spracovania údajov API, zaťažuje zainteresované strany a vytvára určitú úroveň právnej neistoty.

3.9. EHSV tiež vidí potenciálnu hrozbu pre zamestnancov v leteckom priemysle, ktorá vyplýva z používania systémov automatického zhromažďovania údajov. EHSV preto považuje za potrebné organizovať pre týchto zamestnancov školenia, ktoré by mohli pomôcť pri riešení možných problémov vyplývajúcich z vykonávania navrhovaných nariadení.

3.10. EHSV však konštatuje, že navrhované nariadenie o riadení hraníc by nemalo mať negatívny vplyv na úroveň zamestnanosti a situáciu zamestnancov, ale malo by viesť len k zvýšeniu efektívnosti a spoľahlivosti metód zhromažďovania a prenosu údajov, ktoré sa už realizujú pomocou automatizovaných postupov.

4. Potreba nového nariadenia o API na posilnenie a uľahčenie kontrol na hraniciach

4.1. Skúsenosti súvisiace s uplatňovaním a hodnotením platnej smernice odhalili mnohé nedostatky súčasného systému vrátane neefektívnosti, nákladovej náročnosti a formálnych a administratívnych ťažkostí pre dopravcov. Okrem toho sú niektoré ustanovenia smernice nejasné, vyvolávajú pochybnosti pri výklade a rozpory pri uplatňovaní v členských štátoch a nie sú v súlade s inými ustanoveniami európskeho práva.

⁽⁶⁾ Pracovný dokument útvarov Európskej komisie, *Evaluation of the Council Directive 2004/82/EC on the obligation of carriers to communicate passenger data (API Directive)* [Hodnotenie smernice Rady 2004/82/ES o povinnosti dopravcov oznamovať údaje o cestujúcich (smernica o API)], Brusel, 8. septembra 2020, SWD(2020)174 final.

4.2. Je potrebné uviesť základné nedostatky platnej smernice:

- v súčasnosti sú leteckí dopravcovia povinní rozumieť národným systémom prenosu informácií API jednotlivých členských štátov a prispôbiť sa im,
- v súčasnosti sú leteckí dopravcovia v niektorých prípadoch povinní posielat tie isté údaje rôznym orgánom,
- v súčasnosti sa v jednotlivých členských štátoch tiež líši počet a druh dátových prvkov požadovaných zodpovednými orgánmi,
- článok 3 ods. 2 smernice obsahuje neúplný zoznam prvkov údajov a tento zoznam nie je v súlade s medzinárodnými normami,
- v článku 6 ods. 1 smernice sa povoľuje „elektronický prenos [údajov] alebo, v prípade zlyhania prenosu, ich oznámenie akýmkoľvek iným vhodným spôsobom“, teda nie je predpísaný žiadny konkrétny protokol a formát posielania správ. Pre dopravcov to znamená dodatočné zaťaženie (napr. dodržiavanie rôznych formátov požadovaných zodpovednými orgánmi pri prenose údajov), ale má to tiež vplyv na aktuálnosť a kvalitu údajov API, a teda aj na ich užitočnosť,
- prevádzkové postupy na získavanie, prenos, spracúvanie a analýzu údajov API sa v jednotlivých členských štátoch líšia z hľadiska metód, načasovania, formátu i frekvencie prenosu,
- samotná smernica nestanovuje podrobné záruky ochrany osobných údajov (s výnimkou článku 6 ods. 1, v ktorom sa uvádza, že na účely kontroly hraníc a migrácie musia orgány vymazať údaje API do 24 hodín po ich prenose), zatiaľ čo analogické ustanovenia iných právnych aktov, ako napríklad o systéme EES (kapitola VII, články 51 – 59), ETIAS (kapitola XII Ochrana údajov, články 59 – 70) a PNR (články 12 a 13), obsahujú podrobnejšie ustanovenia o ochrane údajov.

4.3. Dôležitým argumentom v prospech navrhovaného nariadenia je tiež skutočnosť, že smernica je predmetom kritiky pre nesúlad s platnými normami v oblasti ochrany údajov. Smernica vzbudzuje predovšetkým tieto pochybnosti:

- zoznam údajov API požadovaných od leteckých dopravcov nie je úplný, čo je v rozpore so zásadou minimalizácie údajov,
- nie je jasný účel zhromažďovania údajov API (buď na účely hraničnej kontroly a/alebo presadzovania práva),
- z hľadiska požiadaviek na hraničné kontroly je 24-hodinový limit uchovávanía údajov príliš krátky a nepraktický,
- pravidlá uchovávanía a následného používania údajov nie sú dostatočne vymedzené a jasné.

4.4. V záujme odstránenia zistených nedostatkov sa v navrhovanom nariadení predpokladá vytvorenie centrálného smerovača pre API s cieľom posilniť predbežné kontroly na príslušných vonkajších hraniciach prostredníctvom vysokokvalitných a úplných údajov API a uľahčiť tok cestujúcich.

5. Rozsah pôsobnosti a úroveň regulácie

5.1. Vzhľadom na uvedené zistenia sa EHSV domnieva, že zavedenie jednotného systému na úrovni EÚ pre všetky členské štáty umožní okrem iného rozvoj „jednotného kontaktného miesta“, t. j. centralizáciu zhromažďovania všetkých údajov od dopravcov a ich ďalšieho prenosu príslušným orgánom. Jednotný systém by umožnil zlepšiť kvalitu získaných údajov a tiež plne automatizovať celý proces, čím by sa znížili náklady verejných subjektov, dopravcov a samotných cestujúcich.

5.2. Navrhované nariadenie slúži na zjednotenie a zjednodušenie postupu pri zhromažďovaní a prenose údajov API, čo je prospešné nielen z hľadiska orgánov členských štátov, ale predovšetkým z hľadiska leteckého priemyslu, hoci sa ním ukladá povinnosť zhromažďovať a prenášať údaje API pre všetky lety do Únie. Navrhované nariadenie však prinesie právnu istotu a predvídateľnosť, a teda aj lepšie dodržiavanie predpisov zo strany leteckých dopravcov.

5.3. EHSV sa domnieva, že na zabezpečenie dosiahnutia cieľov smernice o API je vhodnejšie navrhované nariadenie. Nie je pravdepodobné, že by sa výhody vyplývajúce zo zavedenia systémov API vo vykonávajúcich krajinách dosiahli bez intervencie EÚ. Stručne povedané, návrh nariadenia vychádza z presvedčenia, že nedostatočná harmonizácia pri vykonávaní smernice bráni jej účinnosti a súdržnosti.

5.4. EHSV tiež konštatuje, že smernicu je potrebné zmeniť vzhľadom na obdobie, ktoré uplynulo od nadobudnutia jej účinnosti, predovšetkým v súvislosti s rozvojom informačných technológií od roku 2004. Podľa navrhovaného nariadenia bude nový systém plne kompatibilný s riešeniami, ktoré sa už používajú, t. j. so Schengenským informačným systémom (SIS), s vízovým informačným systémom (VIS), so systémom Eurodac, systémom vstup/výstup (EES), s Európskym systémom pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS) a centralizovaným systémom na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (systém ECRIS-TCN).

6. Účinnosť navrhnutých riešení

6.1. EHSV podporuje prijatie riešení, ktoré zabezpečia účinné kontroly na vonkajších hraniciach a jednotný prístup v celom schengenskom priestore, a to aj pokiaľ ide o možnosť predbežných kontrol cestujúcich s využitím údajov API.

6.2. Bez ohľadu na všeobecnú podporu návrhu nariadenia sa však EHSV obáva rizika zneužitia v súvislosti s centralizáciou procesu zhromažďovania a prenosu údajov API, a to najmä osobných údajov. Tieto obavy sú opodstatnené aj preto, že smerovač, cez ktorý sa budú prenášať údaje, je stále vo fáze plánovania – jeho návrhom, štruktúrou, vývojom, správou a technickou údržbou bola poverená agentúra eu-LISA.

6.3. EHSV uznáva, že prijatie navrhovaného nariadenia bude mať vplyv na rozpočet a personálne potreby agentúry eu-LISA a príslušných pohraničných orgánov členských štátov. Odhaduje sa, že dodatočné náklady budú zahŕňať 45 miliónov EUR (33 miliónov EUR v rámci súčasného VFR) na zavedenie smerovača a 9 miliónov EUR ročne od roku 2029 na jeho technickú správu a približne 27 miliónov EUR pre členské štáty, pričom tieto náklady budú hradené z rozpočtu EÚ.

6.4. EHSV oceňuje presnú a komplexnú špecifikáciu údajov zahrnutých do údajov API (vymedzených v článku 4 ods. 2 a 3 návrhu) na zlepšenie a uľahčenie kontrol na vonkajších hraniciach.

6.5. EHSV zdôrazňuje, že návrh nariadenia umožňuje Komisii objasniť viaceré podrobné otázky, najmä technické, prostredníctvom neskôr vydaných delegovaných aktov. Konečné hodnotenie navrhovaných nariadení preto závisí od podrobných ustanovení vydaných v budúcnosti, ako aj od kvality prijatých technických riešení.

6.6. V dôsledku toho je EHSV povinný upozorniť na bezpečnostné problémy týkajúce sa ochrany údajov. Z pohľadu EHSV je potrebné obzvlášť preskúmať účinnú ochranu údajov v kontexte ochrany základných práv, najmä práva na súkromie a práva na ochranu osobných údajov, čo zahŕňa právo na informácie o získavaní, uchovávaní a spracúvaní osobných údajov. EHSV preto plne podporuje novú povinnosť vykonávať pravidelné audity ochrany osobných údajov. Zároveň navrhuje zvážiť, či by príslušné vnútroštátne orgány na ochranu údajov nemali zabezpečiť, aby sa spracovanie údajov API, ktoré predstavujú osobné údaje, kontrolovalo častejšie ako raz za štyri roky.

6.7. V záujme zaručenia čo najlepšej výkonnosti smerovača je potrebné zabezpečiť spoluprácu medzi agentúrou eu-LISA, členskými štátmi a leteckými dopravcami. Povinnosť agentúry eu-LISA poskytovať školenia záujemcom o technické používanie smerovača je preto pozitívnym krokom.

6.8. EHSV vedený zásadou proporcionality a záujmom o maximálnu ochranu osobných údajov, podporuje vylúčenie údajov, ako sú štátna príslušnosť, pohlavie a dátum narodenia, zo štatistickej povinnosti.

7. Význam nariadenia PNR (druhé navrhované nariadenie)

7.1. EHSV považuje druhé z navrhovaných nariadení za nevyhnutnú a dôslednú úpravu systému zhromažďovania a prenosu údajov PNR v súvislosti s reformou údajov API.

7.2. Zjednotenie systému prostredníctvom prijatia oboch nariadení na úrovni EÚ a vytvorenia smerovača spravovaného agentúrou eu-LISA povedie tiež k zvýšeniu bezpečnosti prostredníctvom účinnejšej identifikácie vysoko rizikových cestujúcich a potvrdí model cestovania podozrivých osôb.

8. Náklady nariadení

8.1. EHSV dospel k záveru, že prijatie navrhovaných nariadení bude znamenať náklady pre rozpočet EÚ, výdavky pre členské štáty, ako aj potrebu investícií na strane leteckého priemyslu (podľa posúdenia vplyvu sa odhadujú na približne 75 miliónov EUR), prínosy však celkovo prevýšia náklady, keďže náklady bude kompenzovať racionalizovaný a centralizovaný prístup k prenosu informácií príslušným národným orgánom.

8.2. Navrhované nariadenia znižujú prevádzkové náklady, ako aj sankcie, ktoré sa obvykle ukladajú z dôvodu nedostatočných alebo chýbajúcich cestovných údajov. Okrem toho nadobudnutie účinnosti nariadení zlepši dohľad nad hraničnými priestorami, prácu letiskových služieb a národných pohraničných orgánov a prispeje aj k zlepšeniu bezpečnosti a boju proti nelegálnemu prisťahovalectvu. So zreteľom na všetky uvedené skutočnosti sa EHSV domnieva, že navrhované nariadenia sú opodstatnené vzhľadom na pozitívnu analýzu nákladov a prínosov, ako sa uvádza v posúdení vplyvu Komisie.

9. Konkrétne pripomienky

9.1. Výbor poukazuje na význam charty pri uplatňovaní navrhovaného nariadenia s osobitným ohľadom na zraniteľné skupiny vrátane osôb so zdravotným postihnutím. V tejto súvislosti by sa mala zohľadniť judikatúra Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) a kontext aktuálne prebiehajúcich konaní.

9.2. Pre nové pravidlá zhromažďovania a prenosu údajov PNR v navrhovanom inštitucionálnom rámci má osobitný význam judikatúra SDEÚ, a najmä rozsudok vo veci C-817/19. EHSV tiež navrhuje, aby terminológia oboch návrhov zohľadňovala ustálenú judikatúru SDEÚ.

9.3. Ako sa uvádza v bode 1.6, EHSV sa domnieva, že rozsah pôsobnosti je v tomto štádiu opodstatnený. Avšak, keď sa bude posudzovať vplyv nariadení *ex post*, navrhuje sa, aby Komisia posúdila, či je potrebné rozšíriť rozsah pôsobnosti na iné druhy dopravy, najmä na námornú dopravu. Pri takomto posúdení by sa mali zohľadniť faktory, ako je špecifickosť jednotlivých druhov dopravy, administratívne zaťaženie dopravcov a účinnosť a efektívnosť zabezpečenia hraníc EÚ.

9.4. Ako sa uvádza v bode 1.7, EHSV navrhuje ďalšie objasnenie, pokiaľ ide o sankcie ukladané súkromným prevádzkovateľom v leteckom priemysle, aby sa zvažila „miera tolerancie“ na úrovni EÚ v prípade omylov pri zhromažďovaní a prenose údajov a aby sa sankcie ukladali len za určitých podmienok.

9.5. EHSV poukazuje na to, že nadobudnutie účinnosti navrhovaných nariadení by mala sprevádzať rozsiahla osvetová kampaň, ktorá by mohla pomôcť informovať verejnosť o ich cieľoch a znížiť pravdepodobnosť nepredvídaných okolností pri vykonávaní nových ustanovení.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o typovom schvaľovaní motorových vozidiel a motorov, ako aj systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre takéto vozidlá, pokiaľ ide o ich emisie a životnosť batérií (Euro 7), ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 715/2007 a nariadenie (ES) č. 595/2009

[COM(2022) 586 final – 2022/0365(COD)]

(2023/C 228/14)

Spravodajca: **Bruno CHOIX**

Spoluspravodajca: **Guido NELISSEN**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 15. 12. 2022 Rada Európskej únie, 21. 12. 2022
Právny základ	články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny
Prijaté v sekcii	27. 3. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	140/1/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Automobilový priemysel v súčasnosti prechádza najväčšou transformáciou vo svojej histórii, ktorou je dekarbonizácia a digitalizácia cestnej dopravy. Táto nová paradigma bude mať zásadný vplyv na štruktúru priemyslu, ako aj na kvantitu a kvalitu pracovných miest. Vzhľadom na rozsah transformácie automobilového priemyslu Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) požaduje komplexnú priemyselnú politiku, ktorá by zahŕňala tri rozmery udržateľného rozvoja: hospodársky, environmentálny a sociálny. Rozmer zamestnanosti sa musí riešiť zvýšeným úsilím v oblasti odbornej prípravy, zvyšovania úrovne zručností/rekvalifikácie pracovnej sily, regionálnych/miestnych programov hospodárskej rekonverzie a profesijnej reklasifikácie. Toto úsilie musí byť podporené etablovaným sociálnym dialógom a ambíciou zabezpečiť zachovanie/vytváranie dôstojných pracovných miest v tomto odvetví.

1.2. EHSV podporuje zavedenie emisných noriem Euro 7 ako dôležitého prvku pri dosahovaní cieľov EÚ v oblasti kvality okolitého ovzdušia, čo jej zároveň umožní udržať si vedúce priemyselné postavenie v oblasti čistých automobilových technológií.

1.3. EHSV víta mnohé zlepšenia, ktoré sa v návrhu nariadenia zaviedli: prevencia neoprávnených zásahov, používanie digitálnych technológií, znižovanie zložitosti, začlenenie elektrických vozidiel a nevýfukových emisií.

1.4. EHSV z viacerých dôvodov odporúča, aby sa pri stanovovaní nových emisných noriem uplatnil „realistický“ a „nákladovo efektívny“ prístup:

1.4.1. dodržiavanie zásady proporcionality: keďže spaľovacie motory sa od roku 2035 pravdepodobne stanú zastaranou technológiou, rozpočtové prostriedky potrebné na dosiahnutie súladu s novými normami už nebudú k dispozícii na priame investovanie do čistých hnacích sústav;

1.4.2. individuálna mobilita automobilom musí zostať cenovo dostupná, aby sa zabránilo chudobe v oblasti mobility (mimo mestských aglomerácií alternatívne možnosti dopravy nie sú k dispozícii v dostatočnej miere);

1.4.3. príliš vysoké náklady na emisné normy Euro 7 budú pravdepodobne kontraproduktívne, pretože spotrebiteľia odložia výmenu svojho automobilu a budú naďalej používať vozidlá, ktoré viac znečisťujú životné prostredie, čím sa obmedzia prípadné zdravotné prínosy emisných noriem Euro 7.

1.5. Je preto dôležité, aby všetky prvky nového nariadenia vychádzali z vedeckej analýzy nákladov a prínosov. V tejto súvislosti sa musí zabezpečiť, aby všetky zainteresované strany rovnako chápali spôsob, akým sa vypočítajú náklady na nové normy.

1.6. EHSV sa domnieva, že poskytnutie stimulov spotrebiteľom by urýchlilo obnovu vozového parku a prinieslo by významné zdravotné výhody, pretože nahradenie vozidiel normy Euro 1/I až 5/V vozidlami normy Euro 6/VI by viedlo k 80 % zníženiu emisií NO_x.

1.7. Výbor žiada, aby sa nariadenie urýchlilo prijalo a aby sa stanovilo minimálne obdobie dvoch rokov pre osobné/úžitkové vozidlá a minimálne obdobie troch rokov pre autobusy a ťažké vozidlá v záujme zaistenia technickej a ekonomickej uskutočniteľnosti navrhovaného nariadenia.

2. Kontext návrhu

2.1. Automobilový priemysel predstavuje približne 10 % pridanej hodnoty, ktorú vytvára priemysel v EÚ, a zamestnáva 13 miliónov Európanov, čo predstavuje takmer 7 % aktívneho obyvateľstva EÚ.

2.2. Po viac ako sto rokoch stabilného rastu prechádza automobilový priemysel od roku 2018 recesiou a krízou svojho obchodného modelu. Pretrvávajúce krízové situácie viedli k revízii prognóz oživenia celosvetovej výroby automobilov smerom nadol, a to najmä v Európe.

2.3. Aktéri automobilového priemyslu musia však zároveň začať s najväčšou transformáciou od vynálezu automobilu: s elektrifikáciou jeho hnacej sústavy a jeho celkovou digitalizáciou.

2.4. Vzhľadom na tento štrukturálny prechod sa tak automobilový priemysel nachádza v náročnej investičnej fáze, ktorá vyvíja tlak na jeho hospodársky model a je financovaná znížením investícií do konvenčných technológií (napr. spaľovacie motory) a znížením výrobných nákladov.

2.5. Okrem toho zavádzanie výkonovej elektroniky a digitálnych technológií otvára dvere novým konkurentom a spôsobuje radikálnu zmenu v odvetví, čo oslabuje postavenie etablovaných dodávateľov. Tento prechod je dôležitým faktorom vo vývoji zamestnanosti.

2.6. Z kvantitatívneho hľadiska zamestnanosť v tomto priemyselnom odvetví klesá s poklesom výrobných kapacít a so zjednodušením nových hnacích mechanizmov. Z kvalitatívneho hľadiska dochádza k výraznej zmene v oblasti zamestnanosti: vzhľadom na potreby elektrifikácie a digitalizácie je nevyhnutné, aby sa v automobilovom priemysle rozvíjali odborné znalosti v nových oblastiach spôsobilostí.

2.7. Túto dynamiku zamestnanosti možno pozorovať aj v odvetví servisných služieb: nové hnacie mechanizmy znižujú potrebu údržby a vyžadujú si zmenu zručností.

2.8. V tejto súvislosti bol 10. novembra 2022 po opakovaných oneskoreniach uverejnený návrh Európskej komisie týkajúci sa nových emisných noriem Euro 7 pre osobné, dodávkové a nákladné automobily a autobusy.

2.9. Návrh nových emisných noriem Euro 7 je súčasťou oveľa širšieho súboru politík EÚ na riešenie problému znečistenia ovzdušia súvisiaceho s dopravou. Pravidlá EÚ týkajúce sa kvality okolitého ovzdušia, pravidelnej technickej kontroly, emisií CO₂, kvality palív, infraštruktúry pre alternatívne palivá, ekologických vozidiel alebo Eurovignette odrážajú potrebu znížiť veľký podiel dopravy na znečistení ovzdušia. Navzájom sa dopĺňajú v záujme dosiahnutia klimatických cieľov a cieľa nulového znečistenia Európskej zelenej dohody a prispievajú k prechodu na udržateľnú mobilitu.

2.10. Nové normy Euro 7 budú pravdepodobne poslednými normami pre vozidlá so spaľovacím motorom, pretože v rámci balíka „Fit for 55“ z roku 2021 sa rozhodlo o urýchlení dekarbonizácie automobilového priemyslu. V dôsledku toho Európsky parlament a Rada 27. októbra 2022 uzavreli dohodu, ktorou sa stanovuje zníženie emisií CO₂ z osobných automobilov o 55 % do roku 2030 a zákaz predaja nových osobných automobilov so spaľovacím motorom (vrátane hybridných vozidiel) do roku 2035.

3. Obsah návrhu

V nariadení sa navrhujú tieto hlavné zmeny:

- na osobné automobily a nákladné vozidlá na naftový aj benzínový pohon sa budú uplatňovať prísnejšie emisné limity (hoci limity NO_x pre automobily zostávajú na rovnakej úrovni),
- rozšíria sa skúšobné podmienky na zisťovanie emisií za skutočných jazdných podmienok, pričom sa odstránia faktory zhody,
- väčší dôraz sa bude klásť na kratšie cesty: vzdialenosť, na ktorú sa vypočíta rozpočet emisií so studeným štartom, sa zmenší zo 16 km na 10 km,
- budú sa merať a regulovať nevýfukové emisie tuhých častíc z brzd a emisie mikroplastov z pneumatík,
- sprísnia sa požiadavky na životnosť: 200 000 km alebo 10 rokov v prípade osobných/úžitkových vozidiel a 875 000 km bez časového obmedzenia v prípade nákladných vozidiel/autobusov,
- zavedie sa kontinuálne monitorovanie emisií vďaka palubnej kontrole: snímače, ktoré budú merať emisie v skutočných jazdných podmienkach počas celej životnosti vozidla,
- životnosť batérií sa bude posudzovať kontrolou zmeny ich kapacity s počtom najjazdených kilometrov,
- prísnejšie pravidlá zaručia, aby nedochádzalo k neoprávnenému zásahu do vozidla,
- stanovia sa emisné limity pre predtým neregulované znečisťujúce látky: amoniak v prípade osobných vozidiel a formaldehyd v prípade nákladných vozidiel. Prvýkrát sa stanovujú limity pre emisie spôsobené odparovaním pri plnení paliva.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Hoci sa počet predčasných úmrtí súvisiacich s vystavením látkam znečisťujúcim ovzdušie v roku 2019 v EÚ27 znížil o 33 % v porovnaní s rokom 2005, stále sú potrebné ambicióznejšie limity. V tejto súvislosti cestná doprava predstavuje 37 % celkových emisií NO_x a odhaduje sa, že jemné tuhé častice a oxidy dusíka z cestnej premávky sú každý rok zodpovedné za viac ako 70 000 predčasných úmrtí v EÚ27.

4.2. Komisia sa rozhodla pre „realistický“ prístup k stanoveniu nových pravidiel. Vozidlá so spaľovacími motormi zostanú cenovo dostupné, aj keď sprísnenie noriem týkajúcich sa naftových motorov pravdepodobne urýchli pokles ponuky tohto typu vozidiel. Treba tiež pamätať na to, že nové normy pre emisie CO₂ budú mať vplyv aj na nákupnú cenu vozidiel.

4.3. Hoci norma Euro 7 stanovuje menej ambiciózne emisné limity, ako sa očakávalo, ide o významnú revíziu, ktorá rieši určité nedostatky normy Euro 6, napríklad v súvislosti s rizikami neoprávneného zásahu, so zložitou predpisov, so starnutím vozidiel a s emisiami pri skutočnej jazde. V rámci nej sa uplatňuje aj oveľa širší prístup tým, že sa zohľadňujú aj elektrické vozidlá a nevýfukové emisie.

4.4. Regulačný tlak vyplývajúci z následných emisných noriem Euro podporil inovácie pri koncipovaní systémov regulácie emisií a hnacích mechanizmov a prispel k vedúcemu postaveniu priemyslu EÚ. Je preto dôležité, aby normy EÚ zostali o krok vpred v porovnaní s normami, ktoré sa v súčasnosti vyvíjajú na kľúčových trhoch. Vedúce postavenie pri začleňovaní digitálnych a čistých technológií ponúka významnú výhodu pri prístupe na medzinárodné trhy. V tejto súvislosti by sa mali zvážiť aj ambicióznejšie normy, napríklad požiadavky na udržateľnosť v USA (240 000 km alebo 15 rokov).

4.5. EHSV sa domnieva, že poskytovanie stimulov spotrebiteľom by urýchlilo modernizáciu vozového parku, čo by malo jasny vplyv na kvalitu ovzdušia a zníženie emisií. Nahradenie starého vozového parku najnovšími vozidlami spĺňajúcimi normu Euro 6 v kombinácii s prebiehajúcou elektrifikáciou by viedlo k výraznému zníženiu (o 80 %) emisií NO_x z cestnej dopravy do roku 2035.

4.6. EHSV požaduje dôkladnú vedeckú analýzu nákladov a prínosov pre každý z nových regulovaných prvkov s cieľom objasniť, do akej miery by tieto samostatne stanovené požiadavky mohli prispieť k nákladovo účinnému znižovaniu emisií. V tejto súvislosti je dôležité, aby všetky zainteresované strany rovnako chápali analýzu dodatočných nákladov spojených s vykonávaním normy Euro 7.

4.7. EHSV je presvedčený, že individuálna mobilita automobilom musí zostať prístupná a cenovo dostupná pre všetkých, najmä pre tých, ktorí nemajú prístup ku kvalitnej verejnej doprave (alebo k iným dopravným riešeniam). Výbor preto vyzýva automobilový priemysel, aby naďalej ponúkal vozidlá nižšej triedy, ktoré sú prístupné pre všetkých. Keďže ceny automobilov rastú oveľa rýchlejšie ako kúpna sila a spoločné služby mobility ešte nie sú platnou alternatívou, výbor je tiež presvedčený, že je najvyšší čas vážne zohľadniť problém chudoby v oblasti mobility.

4.8. EHSV sa vo všeobecnosti domnieva, že by sa mala dosiahnuť rovnováha medzi tromi rozmermi udržateľného rozvoja. Súbežné investície do prechodu na elektrické vozidlá a do konštrukčných zmien spaľovacích motorov môžu spôsobiť konkurenčné nevýhody pre európsky automobilový priemysel v porovnaní s výrobcami, ktorí vyrábajú elektrické vozidlá, alebo so zahraničnými výrobcami automobilov, ktorí nepodliehajú rovnakým povinnostiam. Okrem toho treba predísť tomu, aby v dôsledku príliš vysokých cien vozidiel spĺňajúcich normu Euro 7 spotrebiteľia odďaľovali výmenu svojho viac znečisťujúceho automobilu. Toto odďaľovanie by výrazne zmenšilo potenciálne prínosy normy Euro 7 a zároveň by sa tým vyvolala priemyselná reštrukturalizácia v dôsledku kolapsu predaja.

4.9. Vzhľadom na rozsah transformácie automobilového priemyslu EHSV požaduje koherentnú priemyselnú politiku schopnú prekonať trojitú výzvu, ktorej tento priemysel čelí:

- životné prostredie: prispievať k dosiahnutiu cieľov Zelenej dohody a k novým emisným normám smernice o kvalite okolitého ovzdušia,
- hospodárstvo: zachovať vedúce postavenie priemyslu, zachovať automobilový dodávateľský reťazec v EÚ, rozvíjať solídny ekosystém pre elektrické vozidlá,
- sociálny aspekt: rámec spravodlivej transformácie, predbežné informovanie a konzultácie/sociálny dialóg na predvídanie a riadenie transformácie, regionálne plány rekvalifikácie, rekvalifikácia a zachovanie kvalitných pracovných miest.

5. Osobitné pripomienky

5.1. V návrhu Komisia stanovuje dva dátumy uplatňovania: júl 2025 pre ľahké vozidlá a júl 2027 pre ťažké vozidlá. V oboch prípadoch dátum zodpovedá dňu, ku ktorému budú musieť členské štáty odmietnuť zaevidovať vozidlá, ktoré nie sú v súlade s pravidlami Euro 7.

Výber týchto dátumov vyvoláva otázky, najmä pokiaľ ide o ľahké vozidlá.

5.1.1. Navrhovaný dátum júl 2025 sa nezdá byť realistický. Výrobcovia budú musieť zmeniť výrobu niekoľko mesiacov pred týmto termínom, aby sa vyhlí výroba zásob vozidiel podľa normy Euro 6, ktoré už nebude možné zaevidovať, a typové schvaľovanie celého sortimentu vyrábaných vozidiel zvyčajne trvá viac ako jeden rok. Typové schvaľovania by sa preto mali začať začiatkom roka 2024, t. j. bezprostredne po prijatí nariadenia Euro 7 a prípadne pred uverejnením jeho vykonávacích právnych predpisov.

Júl 2027 navrhovaný pre ťažké vozidlá sa môže zdať vhodnejší, ale je potrebné zohľadniť čas potrebný na vývoj inovačných technických riešení, ako sú katalyzátory s elektrickým ohrevom, ktoré budú potrebné na dosiahnutie emisných limitov. EHSV sa preto domnieva, že na zabezpečenie technickej uskutočniteľnosti a hospodárskej účinnosti navrhovaného nariadenia je potrebné rýchle prijatie nariadenia a lehota minimálne dvoch rokov (po jeho prijatí) v prípade osobných/úžitkových vozidiel a tri roky v prípade autobusov/ťažkých nákladných vozidiel.

5.2. Pokiaľ ide o ľahké vozidlá, v návrhu nariadenia sa stanovuje, že rôzne emisné limity pre úžitkové vozidlá podľa ich hmotnosti sa nahradia jediným súborom hodnôt vzťahujúcim sa na všetky úžitkové vozidlá za predpokladu, že pomer výkonu k hmotnosti zostane nižší ako 35 kW/t. Toto úsilie o zjednodušenie je chvályhodné, ale pravdepodobne bude mať významný vplyv na činnosť odvetvia ľahkých úžitkových vozidiel, predovšetkým v prípade zmenených vozidiel, a to najmä preto, že dátumy uplatňovania pre ľahké a ťažké vozidlá sa nezhodujú. V tejto súvislosti EHSV požaduje výnimky a flexibilitu pri uplatňovaní, napríklad v prípade zmeny ľahkého úžitkového vozidla kategórie N1 (hmotnosť neprevyšujúca 3 500 kg) na minibus kategórie M2 (hmotnosť neprevyšujúca 5 000 kg).

5.3. V rámci ambiciózných digitálnych cieľov Zelenej dohody Komisia navrhuje zaviesť inovatívny nástroj s názvom „palubný monitorovací systém“ (OBM), ktorého účelom je kontinuálne vo vozidle zaznamenávať úrovne emisií s cieľom:

- identifikovať situáciu nadmerných emisií, ktoré nezistí palubný diagnostický systém (OBD),

- pravidelne prenášať hodnoty emisií na servery s cieľom uľahčiť činnosti dohľadu nad trhom, kontroly zhody v prevádzke a kontroly technického stavu.

Hoci takýto systém môže skutočne prispieť k zjednodušeniu monitorovania, jeho vývoj si vyžaduje rýchlu tvorbu technických predpisov, ktoré umožnia špecifikovať potrebné vybavenie (snímače, softvér atď.). Tento vývoj, ktorý bude mať potenciálne silný vplyv na používateľov, si bude sám osebe vyžadovať obdobie troch rokov od uverejnenia technického predpisu na začatie používania.

5.4. Limitné hodnoty, ktoré Komisia navrhuje pre ľahké vozidlá, sa môžu zdať málo ambiciózne, keďže v zásade zodpovedajú harmonizácii najnižšej hodnoty stanovenej v nariadení Euro 6 pre benzínové a naftové motory. Je však dôležité poznamenať, že:

- v prílohách k návrhu nariadenia sa stanovuje nové vymedzenie podmienok, ktoré v súčasnosti zaručujú reprezentatívnosť cestnej skúšky pri bežnom používaní vozidla, čo prinúti výrobcov prispôsobiť systémy dodatočnej úpravy výfukových plynov,
- harmonizácia limitov počtu najazdených kilometrov vedie k zvýšeniu obmedzení pre benzínové motory (limit znížený o 50 % pre CO v prípade vozidiel na benzínový pohon), ako aj pre naftové motory (limit NO_x znížený o 40 % pre ťažké vozidlá na naftový pohon),
- na rozdiel od nariadenia Euro 6 sa v nariadení Euro 7, ktorého základom bude cestná skúška, už nepovoľuje žiadna tolerancia.

5.5. Keďže mikroplasty pochádzajúce z pneumatík sú jedným z najdôležitejších zdrojov znečistenia oceánov a keďže doteraz nebola stanovená žiadna limitná hodnota z dôvodu chýbajúceho postupu na úrovni OSN, je naliehavo potrebné navrhnuť takýto postup čo najskôr.

5.6. Komisia CCMI si kladie otázku, či by sa mali zaviesť emisné normy pre amoniak z motorových vozidiel. Keďže odvetvie dopravy predstavuje menej ako 1 % európskych emisií amoniaku, zdá sa, že náklady na toto opatrenie nie sú úmerné prínosom. Komisia CCMI si tiež kladie otázku, či je vhodné, aby sa pri vozidlách zaviedol systém na zníženie emisií z odparovania pri plnení paliva. Európa už totiž zaviedla zariadenia na odsávanie pár na čerpacích staniciach pohonných látok.

5.7. Pokiaľ ide o ťažké vozidlá, limitné hodnoty navrhované Komisiou sa výrazne líšia od hodnôt stanovených v nariadení Euro 6, pričom cieľom je znížiť limitné hodnoty pre emisie NO_x a množstvá tuhých častíc o 80 % a pre emisie oxidu uhoľnatého až o 95 %. Okrem toho Komisia navrhuje regulovať jednotlivé prahové hodnoty CH₄ (metán) a na mimoriadne nízkej úrovni N₂O (oxid dusný), a to vzhľadom na ich vplyv na skleníkový efekt. Tieto zmeny si samozrejme budú vyžadovať značné investície, ktoré sa budú musieť zohľadniť v nadchádzajúcich diskusiách o tom, ako postupovať pri emisiách CO₂ z ťažkých vozidiel⁽¹⁾.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁾ COM(2023) 88 final.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania

[COM(2022) 732 final – 2022/0426(COD)]

Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o pokroku dosiahnutom v boji proti obchodovaniu s ľuďmi (štvrtá správa)

[COM(2022) 736 final]

(2023/C 228/15)

Spravodajca: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Spoluspravodajca: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 8. 2. 2023
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	125/1/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Obchodovanie s ľuďmi je opovrhnutiahodným trestným činom a závažným porušením základných ľudských práv. V Stratégii EÚ pre bezpečnostnú úniu z roku 2020 sa poukazuje na úlohu organizovanej trestnej činnosti v obchodovaní s ľuďmi a súvisiaci dosah na ľudské životy.

1.2. V roku 2011 bola prijatá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ⁽¹⁾ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania. V roku 2021 prijala Európska komisia stratégiu EÚ v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2021 – 2025 a už vtedy uviedla, že by sa malo vyhodnotiť vykonávanie smernice s cieľom dosiahnuť zlepšenia v tomto ohľade.

1.3. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) víta štvrtú správu o pokroku, v ktorej sa upriamuje pozornosť na vývoj tohto javu, ako aj návrh na zmenu smernice o boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Cieľom smernice je predchádzať obchodovaniu s ľuďmi a bojovať proti nemu a chrániť obeť. Smernica je na tento účel štruktúrovaná do troch rámcov opatrení: i) kriminalizácia, vyšetrovanie a trestné stíhanie obchodovania s ľuďmi vrátane vymedzenia trestných činov, trestov a sankcií; ii) pomoc a podpora obetiam obchodovania s ľuďmi, ako aj ich ochrana a iii) prevencia obchodovania s ľuďmi.

1.4. EHSV víta rozšírenie vymedzenia rôznych foriem vykorisťovania. EHSV súhlasí s tým, že zoznam týchto trestných činov by sa mal chápať ako neúplný, keďže sa každodenne objavujú nové aspekty jednotlivých foriem vykorisťovania. Domnieva sa, že členské štáty by preto mali otázku obchodovania s ľuďmi vnímať v tomto kontexte a mali by sa snažiť o získanie komplexného prehľadu o otázkach súvisiacich s vykorisťovaním.

1.5. EHSV sa nazdáva, že v obsahu a vykonávaní smernice by sa malo posilniť rodové hľadisko, keďže prevažnú väčšinu obetí tvoria ženy a dievčatá. Podobne by sa mala venovať pozornosť zraniteľným situáciám, ktoré môžu uľahčovať zlákanie a vykorisťovanie – okrem iných –zločineckými sieťami. Okrem toho je potrebné venovať väčšiu pozornosť ďalším zraniteľným skupinám vrátane utečencov, žiadateľov o azyl a osôb bez dokladov alebo osôb s neistým pobytovým statusom.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1).

1.6. EHSV víta výslovný odkaz na online rozmer trestných činov obchodovania s ľuďmi. Používanie nových technológií uľahčuje páchanie trestných činov súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi, a tiež umožňuje a zjednodušuje prístup k obetiam a ich vykorisťovaniu a komplikuje sledovanie príjmov z týchto trestných činov.

1.7. EHSV podporuje vytvorenie lepšieho sankčného režimu zo strany Komisie. Keďže z hodnotenia vyplynulo, že väčšina členských štátov dobrovoľné sankčné opatrenia netransponovala v plnej miere, nový povinný režim, v ktorom sa rozlišuje medzi štandardnými trestnými činmi a trestnými činmi s priťažujúcimi okolnosťami, posilňuje boj proti trestným činom obchodovania s ľuďmi.

1.8. EHSV tiež víta skutočnosť, že právnické osoby môžu byť penalizované sankciami, ktoré ich môžu vylúčiť z verejnej pomoci alebo podpory, ako aj dočasným alebo trvalým zatvorením prevádzok alebo dočasným či trvalým zákazom výkonu obchodnej činnosti. EHSV sa domnieva, že vedomé využívanie služieb založených na vykorisťovaní by sa mohlo spojiť so smernicou o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti, aby mohli byť brané na zodpovednosť aj podniky, ktoré profitujú z rôznych foriem vykorisťovania.

1.9. EHSV sa domnieva, že v smernici by sa mala venovať väčšia pozornosť obetiam obchodovania s ľuďmi, a chcel by pripomenúť povinnosť členských štátov starať sa o ne, chrániť ich a v čo najväčšej miere zabezpečiť ich sociálne začlenenie. Okrem toho, že smernica poukazuje na potrebu nekriminalizovať obeť obchodovania s ľuďmi, mala by posilniť mechanizmy a nástroje na pomoc obetiam a ich podporu, najmä pokiaľ ide o zraniteľné skupiny.

1.10. EHSV žiada, aby Komisia začlenila do svojho návrhu smernice potrebu dodržiavať smernicu Rady 2004/81/ES^(?) o povoleniach na trvalý pobyt, vydávaných štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťami nezákonného obchodovania s ľuďmi alebo ktorí boli predmetom konania umožňujúceho nelegálne prisťahovalectvo a ktorí spolupracovali s príslušnými orgánmi.

1.11. EHSV opakuje, že je dôležité snažiť sa o predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi, pričom zdôrazňuje potrebu znížiť dopyt po všetkých formách vykorisťovania. Ako sa uvádza v správe, dopyt po lacnej pracovnej sile alebo prostitúcii naďalej rastie, hoci sú často spojené s trestnými činmi obchodovania s ľuďmi.

1.12. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné zlepšiť zber údajov, ale tiež zdokonaľiť nástroje na lepšiu identifikáciu týchto trestných činov. Ako sa konštatuje v správe, je zrejme, že existuje značný počet nenahlásených prípadov, čo si tiež vyžaduje nápravu a reakciu formou koordinácie a spolupráce medzi členskými štátmi, ako aj s európskymi inštitúciami.

1.13. EHSV sa domnieva, že predloženie tohto návrhu smernice by sa malo využiť na zvýšenie povedomia a zlepšenie informovanosti o potrebe posilniť boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Porušovanie práv vyplývajúce z rôznych druhov vykorisťovania si vyžaduje komplexnú a viacrozmernú reakciu, v rámci ktorej zohrávajú občania kľúčovú úlohu v boji proti beztrestnosti a normalizácii tohto zneužívania.

1.14. EHSV pripomína, že medzi faktory ovplyvňujúce obchodovanie s ľuďmi patria: feminizácia chudoby; rozdielny prístup k štúdiu a zdrojom pre mužov a ženy; nerovnosti v medicínskej starostlivosti a v oblasti zdravia; šírenie rodovo motivovaného násillia na celom svete a všeobecnejšie sociálne rozdiely medzi mužmi a ženami.

1.15. Nevyhnutným krokom je, aby členské štáty vytvorili ďalšie vnútroštátne referenčné mechanizmy, ktoré by zapájali organizácie občianskej spoločnosti do identifikácie obetí a poskytovania podporných služieb. Pre každý členský štát by sa mohol vytvoriť ďalší nástroj: nezávislý a vierohodný monitorovací orgán s národným spravodajcom, ktorý by monitoroval účinnosť opatrení vykonávaných členskými štátmi v boji proti obchodovaniu s ľuďmi, realizoval výskum a spolupracoval s verejnými a súkromnými zainteresovanými stranami, ktoré sa zaoberajú týmto javom na rôznych úrovniach.

(?) Smernica Rady 2004/81/ES z 29. apríla 2004 o povoleniach na trvalý pobyt, vydávaných štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťami nezákonného obchodovania s ľuďmi alebo ktorí boli predmetom konania umožňujúceho nelegálne prisťahovalectvo a ktorí spolupracovali s príslušnými orgánmi (Ú. v. EÚ L 261, 6.8.2004, s. 19).

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Obchodovanie s ľuďmi bolo vymedzené na medzinárodnej úrovni v roku 2000 na pôde OSN takto:

- „obchodovanie s ľuďmi“ je verbovanie, preprava, odovzdanie, prechovávanie alebo prevzatie ľudí pod hrozbou alebo použitím násilia alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, ľsti, zneužitia právomoci alebo zraniteľného postavenia, alebo prijatia, alebo poskytnutia platieb alebo prospechu na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou s cieľom vykorisťovania (Článok 3 – Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi doplňujúci dohovor OSN),
- vykorisťovanie zahŕňa zneužívanie prostitúcie iných alebo iné formy sexuálneho vykorisťovania, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, nevoľníctvo alebo odoberanie orgánov.

2.2. Obchodovanie s ľuďmi je opovrhnutiahodným trestným činom a závažným porušením základných ľudských práv. V Stratégii EÚ pre bezpečnostnú úniu z roku 2020 sa poukazuje na úlohu organizovanej trestnej činnosti v obchodovaní s ľuďmi a súvisiaci dosah na ľudské životy.

2.3. V roku 2011 bola prijatá smernica 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania (smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi). Prijatie tejto smernice bolo dôležitým krokom pri harmonizácii pravidiel medzi členskými štátmi. V roku 2021 prijala Komisia stratégiu EÚ v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2021 – 2025 a už vtedy uviedla, že by sa malo vyhodnotiť vykonávanie smernice s cieľom dosiahnuť zlepšenie v tomto ohľade.

2.4. Hodnotenie, ktoré vykonala Komisia, sa vzťahuje na obdobie od transpozície smernice (apríl 2013) do marca 2022 a použili sa v ňom údaje zozbierané na európskej úrovni a kvalitatívne informácie vyplývajúce z diskusií s odborníkmi a špecializovanými subjektmi.

2.5. V internom hodnotení Komisie sa poukázalo na ťažkosti so správnou identifikáciou skutočného počtu obetí, keďže 55 314 identifikovaných prípadov v rokoch 2013 – 2022 sa považuje za podhodnotený údaj. Obchodovanie s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania je aj naďalej najčastejšou formou vykorisťovania v EÚ – 55,7 % prípadov oznámených v roku 2021 –, pričom v čoraz väčšej miere dochádza k pracovnému vykorisťovaniu, a to najmä v odvetviach, ako sú poľnohospodárstvo, stavebníctvo a služby starostlivosti. Detské obeť predstavujú 21 % z celkového počtu obetí, zatiaľ čo ženy a dievčatá tvoria 75 % obetí obchodovania s ľuďmi.

2.6. V hodnotení a správe sa takisto zdôrazňuje, že podiel prípadov, ktoré viedli k trestnému stíhaniu a odsúdeniu, je veľmi nízky, čo môže prispieť ku kultúre beztrestnosti obchodníkov s ľuďmi. Sociálne médiá priniesli nové príležitosti pre zločinecké siete pôsobiace v EÚ, z ktorých väčšina sa podieľa na obchodovaní s ľuďmi. Vojna na Ukrajine môže tiež viesť k nárastu prevládajúceho obchodovania s ľuďmi. Obchodovanie s ľuďmi je naďalej nízkorizikovou trestnou činnosťou s vysokým ziskom.

2.7. Smernicou sa síce vytvoril spoločný rámec právnych predpisov v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, no poukázalo sa ňou aj na ťažkosti pri dosahovaní pokroku v boji proti určitým formám vykorisťovania, na ktoré sa nevzťahuje vymedzenie obchodovania s ľuďmi a cezhraničnej trestnej činnosti. V smernici sa takisto identifikujú oblasti, v ktorých je nutné zlepšiť vyšetrovanie a stíhanie obchodníkov s ľuďmi, ako aj potreba zlepšiť presadzovanie práva a justičné kapacity na rozvoj finančných vyšetrovaní súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi.

2.8. Hoci sa smernica zameriava aj na ochranu obchodovania s ľuďmi, z hodnotenia vyplynulo, že možno dosiahnuť zlepšenia okrem iného v otázkach, ako je uplatňovanie zásad nestíhania a nekriminalizácie obetí, ochrana obetí počas vyšetrovania alebo súdneho konania a poskytovanie pomoci, ktorá je primeraná povahe a potrebám obetí, najmä detí a zraniteľných skupín. Za problém sa považuje aj nedostatočný zber a spracovanie údajov.

2.9. V hodnotení sa uznáva význam smernice ako bodu zlomu v boji proti obchodovaniu s ľuďmi v EÚ. Zároveň sa v ňom poukazuje na potrebu pokroku vo vývoji nástrojov na zlepšenie monitorovania, prevencie, stíhania a súdneho riešenia prípadov obchodovania s ľuďmi a obchodníkov s ľuďmi, ako aj na zlepšenie pomoci obetiam.

2.10. V tejto súvislosti je návrh, ktorý predložila Komisia, návrhom na zmenu smernice. Cieľom návrhu je poskytnúť niekoľko opatrení na zlepšenie prevencie a boja proti obchodovaniu s ľuďmi v EÚ, a tiež zlepšiť ochranu obetí.

3. Smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi

3.1. Cieľom smernice o boji proti obchodovaniu s ľuďmi je predchádzať obchodovaniu s ľuďmi a bojovať proti nemu a chrániť obeť. Smernica je na tento účel štruktúrovaná do troch rámcov opatrení: i) kriminalizácia, vyšetrovanie a trestné stíhanie obchodovania s ľuďmi vrátane vymedzenia trestných činov, trestov a sankcií; ii) pomoc a podpora obetiam obchodovania s ľuďmi, ako aj ich ochrana a iii) prevencia obchodovania s ľuďmi.

3.2. EHSV víta návrh na zmenu smernice, pretože súhlasí s potrebou ďalšieho pokroku a zlepšenia v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi a ochrany obetí. EHSV súhlasí s tým, že trestný čin obchodovania s ľuďmi sa stal rastúcou hrozbou, pričom kontext je zložitejší, než bol v roku 2011.

3.3. EHSV víta rozšírenie vymedzenia rôznych foriem vykorisťovania a oceňuje správu za zmienku o týchto rôznych formách. Hoci je zjavné, že najčastejšou formou obchodovania s ľuďmi je obchodovanie na účely sexuálneho vykorisťovania, za ktorým nasleduje pracovné vykorisťovanie, existuje aj mnoho ďalších foriem, na ktoré sa vzťahuje rozsah pôsobnosti smernice (zneužívanie na žobranie, na trestnú činnosť a odoberanie orgánov) a v prípade ktorých došlo v uplynulých rokoch k nárastu. Podobne sa objavili aj iné formy, ktoré neboli uvedené v smernici, ako sú nútené manželstvá, náhradné materstvo alebo nezákonné adopcie, ale mohli by sa takisto považovať za formu obchodovania s ľuďmi. EHSV by uvítal zahrnutie odkazu na „osobitné vykorisťujúce pracovné podmienky“, ako sa uvádza v smernici EÚ o sankciách voči zamestnávateľom. EHSV sa domnieva, že je potrebných viac usmernení Komisie, pokiaľ ide o vymedzenie týchto rôznych foriem, s cieľom zabezpečiť jednotnejšie uplatňovanie zo strany členských štátov.

3.4. EHSV súhlasí s tým, že zoznam týchto trestných činov by sa mal chápať ako neúplný, keďže sa každodenne objavujú nové aspekty jednotlivých foriem vykorisťovania. Domnieva sa, že členské štáty by preto mali otázku obchodovania s ľuďmi vnímať v tomto kontexte a mali by sa snažiť o získanie komplexného prehľadu o otázkach súvisiacich s vykorisťovaním.

3.5. EHSV sa nazdáva, že v obsahu a vykonávaní smernice by sa malo posilniť rodové hľadisko, keďže prevažnú väčšinu obetí tvoria ženy a dievčatá. Podobne by sa mala venovať pozornosť osobitným zraniteľným skupinám vrátane utečencov, žiadateľov o azyl a osôb bez dokladov alebo osôb s neistým pobytovým statusom, ako aj zraniteľným situáciám, ktoré môžu uľahčiť nábor a vykorisťovanie zločineckými sieťami. EHSV pripomína, že medzi faktory ovplyvňujúce obchodovanie s ľuďmi patria: feminizácia chudoby; rozdielny prístup k štúdiu a zdrojom pre mužov a ženy; nerovnosti v medicínskej starostlivosti a v oblasti zdravia; šírenie rodovo motivovaného násillia na celom svete a všeobecnejšie sociálne rozdiely medzi mužmi a ženami.

3.6. EHSV víta výslovný odkaz na online rozmer trestných činov obchodovania s ľuďmi. Používanie nových technológií uľahčuje páchanie trestných činov súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi, a tiež umožňuje a zjednodušuje prístup k obetiam a ich vykorisťovaniu a komplikuje sledovanie príjmov z týchto trestných činov. Sociálne médiá uľahčili spôsob, ako zlákať a vykorisťovať obeť, a do situácií vykorisťovania priniesli nové formy, ako je šírenie fotografií, videí atď.

3.7. EHSV podporuje vytvorenie lepšieho sankčného režimu zo strany Komisie. Keďže z hodnotenia vyplynulo, že väčšina členských štátov dobrovoľne sankčné opatrenia netransponovala v plnej miere, nový povinný režim, v ktorom sa rozlišuje medzi štandardnými trestnými činmi a trestnými činmi s priťažujúcimi okolnosťami, posilňuje boj proti trestným činom obchodovania s ľuďmi.

3.8. EHSV tiež víta skutočnosť, že právnické osoby môžu byť penalizované sankciami, ktoré ich môžu vylúčiť z verejnej pomoci alebo podpory, ako aj dočasným alebo trvalým zatvorením prevádzok alebo dočasným či trvalým zákazom výkonu obchodnej činnosti. EHSV sa domnieva, že vedomé využívanie služieb založených na vykorisťovaní by sa mohlo spojiť so smernicou o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti, aby mohli byť brané na zodpovednosť aj podniky, ktoré profitujú z rôznych foriem vykorisťovania. Ako príklad môžu slúžiť skúsenosti s prípadmi pracovného vykorisťovania.

3.9. EHSV, považuje za pokrok navrhovanú zmenu, ktorá kriminalizuje využívanie služieb alebo činností pochádzajúcich z vykorisťovania s vedomím, že osoba poskytujúca službu alebo činnosť je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, t. j. vedomého využívania (*knowing use*) služieb založených na vykorisťovaní, ktoré môžu sprevádzať aj prísnejšie opatrenia členských štátov. EHSV sa domnieva, že je dôležité poskytnúť členským štátom väčšiu podporu, aby

mohli uplatňovať tento bod, posúdiť jeho vplyv na prevenciu a stíhanie obchodovania s ľuďmi v správe o transpozícii, ktorú má Komisia predložiť Parlamentu a Rade, aby sa zabezpečilo, že nebude mať škodlivé účinky na obeť alebo zraniteľné skupiny a že sa dosiahol pokrok v boji proti „kultúre beztriestnosti“ za tieto trestné činy.

3.10. EHSV považuje za vhodné, aby Komisia prispôbila regulačný rámec a rámec sankcií online prostrediu. V tejto súvislosti je obzvlášť pozitívne, že smernica zahŕňa zmrazenie a konfiškáciu majetku v súlade s regulačnými rámcami, ktoré v tejto súvislosti stanovila Európska únia. Majetok, ktorý sa podarí vymôcť od páchatel'ov, by mal byť poskytnutý na účely odškodnenia obetí a obeť by mali mať prioritu v poradí veriteľov.

3.11. EHSV víta skutočnosť, že Komisia zdôrazňuje potrebu zlepšiť spoluprácu medzi jednotlivými členskými štátmi v oblasti trestných činov obchodovania s ľuďmi. Kľúčový význam má cezhraničná spolupráca, ktorú možno zlepšiť výmenou informácií alebo spoločnými aktivitami, ako aj odbornou prípravou odborných pracovníkov, ktorí sa zaoberajú cezhraničnými obeťami, najmä orgánov presadzovania práva.

3.12. Nevyhnutným krokom je, aby členské štáty vytvorili ďalšie vnútroštátne referenčné mechanizmy, ktoré by zapájali organizácie občianskej spoločnosti do identifikácie obetí a poskytovania podporných služieb. EHSV sa nazdáva, že Komisia by mala podporovať členské štáty pri vytváraní alebo posilňovaní týchto nástrojov, ktoré možno koordinovať na európskej úrovni s cieľom zlepšiť starostlivosť o obeť obchodovania s ľuďmi a ich ochranu. Na zlepšenie harmonizácie v oblasti starostlivosti o obeť a pomoci obeťami a vo vývoji systémov podpory pre obeť by bol potrebný pokrok vo vytváraní európskeho nástroja pre nahlasovanie. Pre každý členský štát by sa mohol vytvoriť ďalší nástroj: nezávislý a vierohodný monitorovací orgán s národným spravodajcom, ktorý by monitoroval účinnosť opatrení vykonávaných členskými štátmi v boji proti obchodovaniu s ľuďmi, realizoval výskum a spolupracoval s verejnými a súkromnými zainteresovanými stranami, ktoré sa zaoberajú týmto javom na rôznych úrovniach.

3.13. EHSV sa domnieva, že v smernici by sa mala venovať väčšia pozornosť obeťami obchodovania s ľuďmi, a chcel by pripomenúť povinnosť členských štátov starať sa o ne, chrániť ich a v čo najväčšej miere zabezpečiť ich sociálne začlenenie. Okrem toho, že smernica poukazuje na potrebu nekriminalizovať obeť obchodovania s ľuďmi, mala by posilniť mechanizmy a nástroje na pomoc obeťami a ich podporu, najmä pokiaľ ide o zraniteľné skupiny, ako sú maloleté osoby, príslušníci menšín, utečenci alebo migranti bez dokladov. Mali by sa v nej tiež preskúmať a ďalej posilniť prostriedky nápravy pre obeť a nástroje prevencie vrátane bezpečných mechanizmov podávania žalôb a sťažností a finančných prostriedkov na odškodnenie.

3.14. Začlenenie v cieľovej krajine sa dosiahne tým, že sa obeťami obchodovania s ľuďmi ponúknu personalizované projekty v podobe poskytovania pomoci a informácií, ako aj prehlbovania ich zručností a posilnenia postavenia, a to prostredníctvom: prijímania v osobitných chránených štruktúrach; povinného vydávania povolení na pobyt ako podmienky *sine qua non* pre ukončenie obchodovania s ľuďmi; zdravotnej starostlivosti, informovanosti a prevencie; psychologickej podpory a kultúrnej mediácie; poskytovania informácií a poradenstva v sociálnej a právnej oblasti; jazykových kurzov a kurzov gramotnosti; hodnotenia zručností a kompetencií; orientácie a odbornej prípravy, integrácie na trhu práce.

3.15. Smernica sa nezaobera legislatívnymi zmenami v oblasti ochrany práv obetí, ani v oblasti pomoci a podpory osobám, ktoré sa stali obeťami obchodovania s ľuďmi, kde stále existuje značný priestor na zlepšenie. EHSV pripomína, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ⁽³⁾, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov, sa okrem iného zaoberá osobitnými potrebami konkrétnych kategórií obetí obchodovania s ľuďmi, sexuálneho zneužívania, sexuálneho vykorisťovania a detskej pornografie.

3.16. EHSV žiada, aby Komisia začlenila do svojho návrhu na zmenu smernice potrebu dodržiavať smernicu 2004/81/ES.

3.17. Spolupráca obeťami by sa mala chápať ako želanie zapojiť sa do individuálneho projektu sociálnej integrácie a vymanenia sa z vykorisťovania. Povolenie na pobyt nemožno udeľovať len tým, ktorí sa rozhodnú spolupracovať so súdnymi orgánmi, keďže alternatívy k obchodovaniu s ľuďmi, t. j. prístup k územným službám na prehlbenie zručností a posilnenie postavenia, sú nevyhnutne podmienené udelením povolenia na pobyt.

(³) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57).

3.18. Obete sa zdráhajú svedčiť proti obchodníkom s ľuďmi. Často žijú v stave trvalého vydierania a tým, že svedčia, ohrozujú svoje životy a životy členov svojich rodín. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že súhlas obete obchodovania s cieľom jej vykorisťovaním je irelevantný [Článok 3 písm. b) – Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi – 2000].

3.19. EHSV tiež vyzýva Komisiu, aby pokračila vo vykonávaní odporúčaní obsiahnutých v jej publikácii s názvom *Práva EÚ priznávané obetiam obchodovania s ľuďmi* ⁽⁴⁾ s cieľom zaistiť, že členské štáty budú vždy udeľovať obetiam obchodovania s ľuďmi povolenia na pobyt v týchto prípadoch:

- ak je prítomnosť obete nevyhnutná na účely vyšetrovania alebo súdneho konania,
- ak obeť preukázala jasnú ochotu spolupracovať,
- ak obeť prerušila akýkoľvek vzťah s páchatel'om/páchatel'mi trestného činu obchodovania s ľuďmi,
- ak obeť nepredstavuje riziko pre verejný poriadok alebo bezpečnosť.

EHSV tiež vyzýva členské štáty, aby viac využívali možnosť ponúkať povolenia na pobyt obetiam z humanitárnych alebo osobných dôvodov, aj keď uvedené podmienky nie sú splnené.

3.20. EHSV opakuje, že je dôležité snažiť sa o predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi, pričom zdôrazňuje potrebu znížiť dopyt po všetkých formách vykorisťovania. Dopyt po lacnej pracovnej sile alebo prostitúcii naďalej rastie, hoci sú často spojené s trestnými činmi obchodovania s ľuďmi.

3.21. EHSV sa domnieva, že by sa mali posilniť početné činnosti zamerané na zlepšenie informovanosti a povedomia o týchto otázkach, a to aj preskúmaním nových komunikačných nástrojov, odbornej prípravy, vzdelávacích programov a kampaní na zvyšovanie povedomia s cieľom posilniť boj proti obchodovaniu s ľuďmi vo všetkých členských štátoch.

3.22. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné zlepšiť zber údajov, ale aj zdokonaľiť nástroje na lepšiu identifikáciu týchto trestných činov. Je zrejme, že existuje značný počet nenahlásených prípadov, čo si tiež vyžaduje nápravu a reakciu formou koordinácie a spolupráce medzi členskými štátmi, ako aj s európskymi inštitúciami. Návrh na vypracovanie výročnej štatistickej správy o obchodovaní s ľuďmi môže pomôcť získať presnejšie údaje, zlepšiť opatrenia a tiež zvýšiť informovanosť verejnosti o týchto trestných činoch.

3.23. EHSV rovnako víta, že Komisia považuje za potrebné predložiť Parlamentu a Európskej rade výročnú správu o činnosti členských štátov v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, v ktorej sa zdôrazní vykonávanie opatrení a ich vplyv.

3.24. EHSV sa domnieva, že predloženie tohto návrhu na zmenu smernice by sa malo využiť na zvýšenie povedomia a zlepšenie informovanosti o potrebe posilniť boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Porušovanie práv vyplývajúce z rôznych druhov vykorisťovania si vyžaduje komplexnú a viacrozmernú reakciu, v rámci ktorej zohrávajú občania kľúčovú úlohu v boji proti beztrestnosti a normalizácii tohto zneužívania.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁴⁾ Práva EÚ priznávané obetiam obchodovania s ľuďmi.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o obaloch a odpade z obalov, o zmene nariadenia (EÚ) 2019/1020 a smernice (EÚ) 2019/904 a o zrušení smernice 94/62/ES

[COM(2022) 677 final – 2022/0396 (COD)]

(2023/C 228/16)

Spravodajca: **István KOMORÓCZKI**

Spoluspravodajca: **Panagiotis GKOFAS**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 13. 3. 2023 Rada, 8. 3. 2023
Právny základ	články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	13. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	153/0/1

1. Závěry a odporúčania

1.1. Množstvo odpadu, ktorý vzniká z obalov, sa na celom svete naďalej zvyšuje, pričom tento odpad závažne poškodzuje naše zdravie, životy, hospodárstva a planétu. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) preto víta túto iniciatívu a vyzýva Európsku komisiu, aby sa zaoberala otázkami týkajúcimi sa obalov, odpadu z obalov a politik v oblasti obalov koordinovaným spôsobom a aby zosúladiť pravidlá v celej EÚ.

1.2. Na to, aby sa zaistili najlepšie environmentálne výsledky, sú potrebné politické opatrenia založené na dôkazoch. Výzvy súvisiace so zmenou klímy sú pre Európu príležitosťou vybudovať udržateľnú priemyselnú základňu zameranú na budúcnosť. EHSV odporúča, aby všetky budúce politické iniciatívy týkajúce sa obalov vychádzali z vedeckých dôkazov a z dôkladného pochopenia skutočného vplyvu obalov na životné prostredie. Zo strategického hľadiska je užitočné podporovať používanie metodiky posudzovania životného cyklu (*Life Cycle Assessment – LCA*) ako nástroja na preskúmanie environmentálneho vplyvu výrobkov počas celého ich životného cyklu.

1.3. EHSV podporuje pokračujúce úsilie o zníženie množstva odpadu z obalov, pretože tento odpad má veľmi negatívny vplyv na životné prostredie. Zároveň vyjadruje poľutovanie nad tým, že návrh neobsahuje dôkladnú analýzu očakávaných vplyvov na životné prostredie, ľudské zdravie a hospodárske subjekty. Obaly zohrávajú kľúčovú úlohu pri zaisťovaní bezpečnosti, zdravia a kvality potravín. Z tohto hľadiska by sa nové nariadenie malo zaoberať tak ochranou životného prostredia, ako aj bezpečnosťou spotrebiteľov.

1.4. EHSV zdôrazňuje, že opätovné použitie a opätovné plnenie nie sú z hľadiska zmeny klímy a životného prostredia ani zďaleka najlepšou voľbou. V dôsledku dlhých prepravných vzdialeností bude mať rozsiahlejšia logistika v porovnaní s miestnym zberom a recykláciou negatívny vplyv. Čistenie opätovne naplniteľných fliaš alebo opätovne použiteľného riadu zvyšuje spotrebu energie, emisie a spotrebu vody. EHSV opakovane vyjadruje poľutovanie nad tým, že v tejto súvislosti chýba riadne posúdenie vplyvu.

1.5. Hospodársky vplyv bude jednoznačne závisieť od presného znenia plánovaných delegovaných aktov, ktoré sa majú prijať až do piatich rokov od prijatia nariadenia. Samotná skutočnosť, že konkrétne parametre pravidiel budú známe až po prijatí navrhovaného nariadenia, vytvára obrovskú neistotu pre podniky a predstavuje vážne riziko pre investičný a inovačný cyklus.

1.6. Výbor vyzýva všetky príslušné zainteresované strany, ako sú partneri sociálneho dialógu, hospodárske subjekty, pracovníci, spotrebiteľia, organizácie na ochranu spotrebiteľov, environmentálne organizácie a Európska platforma pre obehové hospodárstvo, aby sa zapojili do vykonávania nového nariadenia. Transpozícia aktualizovaného nariadenia do vnútroštátnych právnych predpisov nesmie zapríčiniť zbytočnú administratívnu alebo prevádzkovú záťaž pre malé a stredné podniky. V tejto súvislosti je dôležité zabezpečiť, aby boli lehoty na vykonanie a nadobudnutie účinnosti primerané. EHSV poukazuje na to, že úloha recyklácie stanovená v balíku predpisov o obehovom hospodárstve sa v nariadení nahrádza článkom 26, ktorý sa uplatňuje priamo na všetky hospodárske subjekty bez ohľadu na to, či to je alebo nie je environmentálne efektívne, v kombinácii s núteným obmedzením používania obalov bez ohľadu na to, či to povedie k ohrozeniu zdravia alebo k zhoršeniu životného prostredia.

1.7. Pokiaľ ide o kritériá recyklácie vo veľkom rozsahu, EHSV navrhuje zvýšiť percentuálny podiel odpadu z obalov recyklovaného vo veľkom rozsahu (obaly zbierané, triedené a recyklované v členských štátoch EÚ) z miery, ktorá pokrýva 75 % obyvateľstva EÚ, na 90 %, a zároveň pokryť do roku 2030 aspoň dve tretiny členských štátov EÚ. Výbor tiež podporuje zavedenie výkonnostných tried recyklovateľnosti a postupné ukončenie výroby obalov triedy E s najhoršou výkonnosťou do roku 2030.

1.8. EHSV odporúča zväziť a uplatňovať povinné cieľové hodnoty obsahu recyklovaného materiálu len v prípade konkrétnych obalových materiálov, v prípade ktorých by to mohlo viesť k väčšiemu využívaniu recyklovaných materiálov (napr. plastov). V prípade oceľových obalov by povinné cieľové hodnoty recyklovaného obsahu boli škodlivé a mohli by viesť k narušeniu trhu s oceľovým šrotom. Okrem toho by kritériá recyklovateľnosti obalov mali zahŕňať požiadavky na koncepcie na účely recyklácie, triedený zber, účinné triedenie a schopnosť materiálu byť opakovane recyklovaný. Všetky ciele v oblasti znižovania odpadu navrhnuté v nariadení by sa mali navyše stanoviť zvlášť pre každý materiál (materiálovo špecifické ciele), pričom by sa mali zohľadniť osobitosti a miera recyklácie každého materiálu.

1.9. EHSV tiež spochybňuje účinnosť paušálneho cieľa 15 %, pretože má diskriminačný vplyv na spotrebiteľov z krajín s relatívne nízkou produkciou odpadu z obalov na obyvateľa. Zo štatistických údajov vyplýva, že produkcia odpadu z obalov v krajinách s vyššou spotrebou je až trikrát vyššia ako v krajinách s nízkou spotrebou, očakáva sa však, že všetky krajiny bez rozdielu znížia množstvo odpadu z obalov na spotrebiteľa o 15 %. Namiesto toho by sa cieľ mal vypočítať na základe počtu obyvateľov, hospodárskej činnosti, priemyselnej výroby a príjmov obyvateľov.

1.10. EHSV žiada, aby sa uplatňovali a presadzovali systémy ochrany a podpory (odborná príprava, kolektívne vyjednávanie, systémy náhrad, presun do iných odvetví) pracovníkov zamestnaných v transformujúcich sa odvetviach, ktorých sa čoskoro dotkne vykonávanie revidovaného regulačného rámca.

1.11. EHSV nabáda členské štáty, aby zaviedli stratégie na rozvoj svojho opravárenského priemyslu a opravovní, a to poskytovaním stimulov na investovanie do opravárenských strojov, znižovaním cien náhradných dielov a vytváraním synergií medzi odvetviami.

1.12. Baliarenský priemysel je rýchlo sa rozvíjajúcim odvetvím, ktoré zamestnáva veľa ľudí. Preto je nevyhnutné pravidelne vykonávať posúdenia vplyvu a dôsledne monitorovať nové právne predpisy v členských štátoch, a to na centrálnej úrovni, ako aj na úrovni miestnej samosprávy, keďže sú kľúčové pre posúdenie vplyvu na hospodársku životaschopnosť, pracoviská a environmentálnu udržateľnosť.

1.13. Výbor vyzýva Európsku komisiu, aby prijala diferencovaný prispôbený rámec pre hodnotenie, monitorovanie a porovnávanie stratégií v oblasti obalov pre rôzne výrobky. S cieľom znížiť množstvo odpadu z obalov by sa mala pravidelne posudzovať skutočná potreba obalov a mali by sa prehodnocovať optimalizované riešenia. Vzhľadom na dobre fungujúce národné systémy zálohovania bude dôležité nájsť spôsoby, ako zaistiť, aby sa ďalej mohli používať už existujúce národné čiarové kódy a aby mohli fungovať súběžne s novými čiarovými kódmi zavádzanými na úrovni EÚ.

1.14. Spotrebiteľov treba prostredníctvom mechanizmov pozitívnej a negatívnej kompenzácie motivovať k opätovnému použitiu, vracaniu alebo recyklácii obalového materiálu optimálnym spôsobom v závislosti od typu recyklovateľného výrobku a zapájať ich do tohto procesu. Spotrebiteľia budú zohrávať dôležitú úlohu v systéme zálohovania, pri opätovnom použití a opätovnom plnení. EHSV požaduje osvetové a vzdelávacie kampane, ktoré spotrebiteľom umožnia lepšie vnímať a pochopiť svoju úlohu.

1.15. EHSV vyzýva Radu a Európsky parlament, aby úzko spolupracovali s miestnymi a regionálnymi samosprávami a hospodárskymi subjektmi s cieľom nájsť najlepšie spôsoby, ako zaviesť systém označovania do praxe.

1.16. Potenciál recyklácie odpadu určuje jeho kvalita a množstvo. EHSV vyzýva členské štáty, aby počas fázy plánovania vyhodnocovali environmentálne a hospodárske dôsledky potrebných činností odpadového hospodárstva.

1.17. Pokiaľ ide o legislatívne zásady, nariadenie kombinuje normu, ktorá sa priamo dotýka jednotlivých hospodárskych subjektov, so smernicou, ktorá upravuje rámcové ciele pre členské štáty. Preto by sa malo rozdeliť na dva legislatívne akty. Prvý by mal podobu smernice, ktorou sa stanovujú ciele pre členské štáty v oblasti nakladania s obalmi a s odpadom z obalov. V druhom prípade by išlo o nariadenie týkajúce sa základných požiadaviek na obaly a požiadaviek na ich recyklovateľnosť a označovanie.

1.18. Pokiaľ ide o znižovanie množstva odpadov, EHSV odporúča, aby revízia právnych predpisov týkajúcich sa obalov a odpadu z obalov bola sprevádzaná revíziou smernice o skládkach odpadov (smernica Rady 1999/31/ES⁽¹⁾) s cieľom znížiť množstvo skládkovaného odpadu.

2. Súvislosti a východiská

Potreba neustáleho zohľadňovania vplyvu obalov na životné prostredie

2.1. Z celosvetového hľadiska je väčšina obalov na jedno použitie a buď sa vyhodí, alebo sa namiesto opätovného použitia recykluje. Orgány životného prostredia veľkých industrializovaných krajín odhadujú, že približne polovicu všetkého tuhého komunálneho odpadu tvoria potraviny a materiály používané na balenie potravín⁽²⁾.

2.2. Vzhľadom na plytvanie cennými zdrojmi a znečistenie spôsobené týmto systémom spotreby a zneškodňovania je vážne ohrozené naše zdravie, životné prostredie, udržateľnosť a globálna klíma.

2.3. Preto má zásadný význam, aby Európska komisia spolu so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami pravidelne monitorovala odpad z obalov, ako aj jeho zber, nakladanie s ním a jeho opätovné použitie.

2.4. Očakáva sa, že odvetvia v procese transformácie, ako aj zamestnanci a malí vlastníci v niektorých sledovaných odvetviach budú čeliť vážnym ťažkostiam a stratám príjmov alebo pracovných miest v dôsledku poklesu celkového obratu spôsobeného substitučným účinkom. Tento vplyv by mohli znížiť systémy sociálnej ochrany a iniciatívy v oblasti rekvalifikácie.

2.5. Podobne môže v niektorých regiónoch, ktoré závisia od určitých baliacich technológií a priemyselnej výroby, v krátkodobom horizonte dôjsť k strate pracovných miest a migrácii vysoko aj menej špecializovaných pracovníkov. Na zabránenie úniku mozgov a vyľudňovaniu vidieckych a priemyselných oblastí je nevyhnutné prispôsobiť na miestnej úrovni politiky danej situácii.

2.6. Je nevyhnutné monitorovať vplyv vykonávania právnych predpisov prostredníctvom stáleho hodnotiaceho mechanizmu s cieľom preskúmať výsledky každej krajiny, vymieňať si najlepšie postupy a navrhovať revízie parametrov. Musí sa zohľadniť prípadná modernizácia technologickej kapacity priemyselných odvetví na opätovné použitie a recykláciu špecifických materiálov (napr. biologicky rozložiteľných plastov) s osobitným zameraním na verejné zdravie a dlhodobé vplyvy na životné prostredie.

Nástroje podporované Európskou komisiou na riešenie otázok týkajúcich sa obalov a obalových materiálov

2.7. V návrhu nariadenia Komisie sa podrobne opisujú kľúčové úlohy, ktoré pri znižovaní množstva obalov a odpadu z obalov zohráva digitalizácia a udržateľnosť. Je nevyhnutné zosúladiť ich, keďže sú mimoriadne dôležité na dosiahnutie cieľov Zelenej dohody a posilnenie odolnosti, ako aj pre budúcu prosperitu a udržateľnosť Európy.

⁽¹⁾ Smernica Rady 1999/31/ES z 26. apríla 1999 o skládkach odpadov (Ú. v. ES L 182, 16.7.1999, s. 1).

⁽²⁾ <https://foodprint.org/issues/the-environmental-impact-of-food-packaging/>.

Prírodné a energetické zdroje potrebné na výrobu obalov – obavy a riešenia

2.8. Moderné potravinárske obaly – predstavujúce jeden z hlavných spôsobov použitia obalových materiálov – ponúkajú možnosť zaistiť spoľahlivosť, hygienickosť, trvanlivosť a bezpečnosť potravín. Väčšina potravinárskych obalov je však stále na jedno použitie a nemožno ich úplne recyklovať, ak nie sú riadne oddelené od častí z iného materiálu a nevykonáva sa ich zber, pretože sú buď znečistené potravinami, príliš malé alebo viacvrstvové.

2.9. Na výrobu rozličných druhov obalov je potrebné množstvo zdrojov vrátane energie, vody, chemických látok, ropy, nerastov, dreva a textilu. Okrem toho ich výroba často vedie k vzniku odpadových vôd a kalov so škodlivými chemikáliami a k vypúšťaniu emisií skleníkových plynov, ťažkých kovov a častíc do ovzdušia.

2.10. Na výrobu moderných potravinárskych obalov sa používajú rôzne umelé a syntetické materiály vrátane keramiky, skla, kovu, papiera, lepenky, kartónu, vosku, dreva a – v čoraz väčšej miere – plastov. Väčšina týchto obalov je vyrobená zo skla, pevného plastu, papiera a lepenky. Hoci sa pri výrobe niektorých novších plastov používa kukurica a iné rastlinné materiály, väčšina plastov sa stále vyrába z ropy a obsahuje prísady, ako sú polyméry.

2.11. Je kľúčové, aby Európska komisia stanovila v návrhu pre kompostovateľné obaly minimálny povinný obsah biomateriálov na úrovni najmenej 60 %. Lepenka je často potiahnutá plastovou vrstvou, ktorá nie je viditeľná, a mnohé rôzne formy balenia sú potlačené textom s použitím tlačiarenských farieb.

2.12. Rozsiahlejšie používanie rôznych druhov obalov spolu s nízkou mierou opätovného použitia a recyklácie môže brániť vytvoreniu nízkouhlíkového obehového hospodárstva v EÚ.

2.13. EHSV sa domnieva, že najvhodnejším riešením sú kompostovateľné obaly, ktoré sú bezpečné z hľadiska styku s potravinami a zohrávajú kľúčovú úlohu pri zaistení toho, že väčšie množstvo odpadu bude biologicky rozložiteľné. Znížilo by sa tým aj množstvo biologicky nerozložiteľných plastov, ktoré inak kontaminujú kompost.

3. Plastové obaly

3.1. OSN považuje znečisťovanie oceánov plastmi za planetárnu katastrofu, najmä z dôvodu množstva potravinárskych obalov vyrobených z plastov, ktoré sa dostávajú do riek⁽³⁾. To vyvoláva obavy z hľadiska všetkých vodných druhov.

3.2. Členské štáty budú musieť zvážiť nový prístup k plastom založený na obehovom hospodárstve. Môžu podporovať rozvoj obehových možností balenia tým, že sa rozhodnú pre iné materiály alebo špecifické polymérové materiály s cieľom zabezpečiť oveľa lepšiu úroveň recyklovateľnosti. Ak plasty nie je možné recyklovať, mali by sa využiť pri výrobe biopaliív.

4. Trvalé materiály, údaje o recyklácii a otázky týkajúce sa cieľov v oblasti opätovného plnenia fliaš na alkoholické nápoje

4.1. Jednotlivé obalové materiály majú rôzne charakteristiky a vlastnosti, čo ovplyvňuje ich potenciál recyklovateľnosti. Materiály ako hliník, sklo a oceľ sa považujú za stále materiály, keďže počas životnosti vykazujú minimálnu degradáciu a možno ich nekonečne mnoho ráz recyklovať bez straty kvality alebo vnútorných vlastností materiálu.

4.2. Záujem o stále materiály výrazne vzrástol súbežne s úvahami o obehovom hospodárstve. Takéto materiály musia byť riadne uznané v budúcich právnych predpisoch, pričom budúce politiky musia účinne podporovať ich recykláciu.

4.3. Obaly z vláknových a iných prírodných materiálov môžu podporiť rast, ktorý nebude spojený s využívaním zdrojov. Vyrábajú sa z obnoviteľných materiálov a zároveň sú trvanlivé, atraktívne, recyklovateľné a biologicky rozložiteľné. Nedávne štúdie ukázali, že obaly z vlákien možno recyklovať viac ako 25-krát, čo dokazuje, že ide o dôležitú súčasť obehového hospodárstva.

---

(3) <https://www.newscientist.com/article/mg25333710-100-pollution-is-the-forgotten-global-crisis-and-we-need-to-tackle-it-now/>.

4.4. Miera recyklácie sklenených obalov v EÚ v roku 2020 dosiahla v priemere 76 %⁽⁴⁾, pričom v niektorých členských štátoch existuje priestor na zlepšenie systémov zberu a triedenia. V roku 2017 to bolo 95 % vo Švédsku, 88,4 % v Nemecku, 78 % v Taliansku a 61 % vo Francúzsku⁽⁵⁾.

4.5. V návrhu sa stanovujú povinné ciele pre opätovné použitie a opätovné plnenie fliaš na alkoholické nápoje. Hlavné hospodárske subjekty sú však pevne presvedčené, že tieto ciele môžu predstavovať značné výzvy, a to tak z hľadiska ponuky, ako aj rizík pre verejné zdravie, pretože spotrebiteľia bežne používajú tieto fľaše na iné praktické účely. Toto povinné opätovné použitie by mohlo byť problematické okrem iného aj vzhľadom na možnú infekciu v dôsledku vzniku patogénov a baktérií.

5. Znečistenie vody a pôdy potravinárskymi obalmi

5.1. Ak obaly, predovšetkým plastové obaly, končia na skládkach, dochádza nielen k neprijateľnej závažnej kontaminácii pôdy a životného prostredia, ale aj k možnej kontaminácii podzemnej vody a pôdy v dôsledku uvoľňovania chemikálií z materiálov, ako sú atrament a tlačiarenské farby.

5.2. Najmä plastový odpad sa často prepravuje do najodľahlejších regiónov planéty, čo ohrozuje ľudí, vtáctvo a život v moriach. Znečisťovanie oceánov plastmi je také rozsiahle, že riaditeľka pre oblasť oceánov v OSN ho označila za planetárnu krízu.

5.3. Kontaminácia oceánov je len jedným z negatívnych účinkov plastov na ekosystém. Podľa jednej štúdie sa tretina všetkého plastu vyhadzuje a končí vo vodných tokoch alebo v pôde. Iné štúdie naznačujú, že úroveň znečistenia pôdy mikroplastmi je na celom svete 4 až 23-krát vyššia než úroveň znečistenia mikroplastmi v prípade našich oceánov.

5.4. Mikroplasty v pôde negatívne ovplyvňujú správanie živočíchov žijúcich v pôde (ako sú dážďovky), a teda šíria choroby a majú ďalšie škodlivé následky. Mikroplasty sa našli aj u novorodencov. Okrem toho rozkladajúce sa plasty, keď sa dostanú do pôdy alebo vodných tokov, absorbujú škodlivé látky, ako sú pesticídy, napr. DDT.

6. Znečistenie ovzdušia a oceánov potravinárskymi obalmi

6.1. Odpad z potravinárskych obalov, ktorý nemožno kompostovať alebo recyklovať, často končí na skládkach, pričom sa do ovzdušia uvoľňujú emisie vrátane emisií skleníkových plynov. Na skládkach sa uvoľňuje metán, amoniak a sírovodík. Zo spaľovni sa zase uvoľňuje ortuť, olovo, chlorovodík, oxid siričitý, oxidy dusíka, tuhé častice a dioxíny, a teda tie najnebezpečnejšie zlúčeniny.

6.2. Väčšina pohárov na kávu a viečok na tieto poháre, kávových kapsúl, nádob z polystyrénu, plastových fliaš a uzáverov, plastových obalov, tzv. *sixpack* obalov a plastových vrecúšok na potraviny je určená na jedno použitie. Ak sa však nerecyklujú, zahlcujú naše vodné toky, kde ich zvieratá omylom považujú za potravu, alebo sa do nich zamotávajú.

6.3. Všetky plasty plávajúce na hladine oceánov sú veľmi škodlivé pre živočíchy. Ako konštatovala organizácia Ocean Conservancy⁽⁶⁾, plast sa zistil u 59 % morských vtákov, ako sú albatrosy a pelikány, u 100 % druhov morských korytnačiek a viac ako 25 % vzoriek rýb odobraných na trhoch s morskými plodmi.

6.4. V oceánoch sa nachádzajú miliardy ton plastov tvorené biliónmi častí víriacich v oceánoch a odnášaných prúdmi, avšak len 5 % z nich je viditeľných na hladine, zvyšok pláva pod hladinou alebo sa usadil na dne oceánov.

6.5. EHSV sa domnieva, že je kľúčové podporovať organickú recykláciu potravinového odpadu a kompostovateľného odpadu z potravinárskych obalov, a to aj vzhľadom na skutočnosť, že triedený zber pre organickú recykláciu potravinového odpadu bude povinný od 31. decembra 2023. Z živočíšneho odpadu, ako je hnoj a močovka, je možné vyrábať organické hnojivá, bioplyn alebo biometán.

⁽⁴⁾ <https://www.statista.com/statistics/1258851/glass-recycling-rate-in-europe/>.

⁽⁵⁾ https://feve.org/glass_recycling_stats_2018/.

⁽⁶⁾ <https://oceanconservancy.org/about/>.

7. Všeobecné pripomienky

7.1. EHSV podporuje ambíciu Európskej komisie zrevidovať požiadavky na obaly a odpad z obalov s cieľom obmedziť množstvo, veľkosť a hmotnosť obalov na jednotnom trhu EÚ, zabrániť výrobe nepoužiteľného odpadu z obalov, podporiť vysokokvalitnú recykláciu a zvýšiť recyklovateľnosť a opätovné použitie obalov.

7.2. Každá revízia právnych predpisov o obaloch a odpadoch z obalov by mala byť plne v súlade so všeobecnými cieľmi Zelenej dohody EÚ (klimatická neutralita, udržateľné využívanie prírodných zdrojov a ochrana životného prostredia) a tiež so súvisiacimi právnymi predpismi, ako je akčný plán pre obehové hospodárstvo, rámcová smernica o odpade, smernica o jednorazových plastoch, smernica o ekodizajne a právne predpisy EÚ o materiáloch prichádzajúcich do styku s potravinami.

7.3. EHSV zdôrazňuje potrebu prísnych kritérií v oblasti recyklovateľnosti obalov. Obaly by sa mali považovať za recyklovateľné, ak ich možno viackrát recyklovať v rámci trvalého materiálového cyklu, a nie jednoducho vtedy, keď sú splnené konštrukčné kritériá a materiály sa zbierajú oddelene a triedia bez kontaminácie.

7.4. EHSV sa domnieva, že kritériá percentuálneho podielu obalov, ktoré sa majú recyklovať vo veľkom rozsahu, by mali byť doplnené o kvantitatívnu požiadavku vzťahujúcu sa na dostatočný počet členských štátov EÚ.

7.5. Výbor podporuje zavedenie výkonnostných tried recyklovateľnosti na základe kritérií koncepcie na účely recyklácie pre jednotlivé kategórie obalov. EHSV víta harmonizáciu všetkých materiálov a dúfa, že do roku 2030 dôjde k postupnému ukončeniu používania plastov výkonnostnej triedy E.

7.6. V roku 2020 dosiahla priemerná miera recyklácie v celej EÚ 85,5 % v prípade oceľových obalov, 74 % v prípade sklenených obalov a 82 % v prípade papierových obalov. Obehové materiálové cykly sú v prípade týchto materiálov pomerne účinné. Prijatie cieľa recyklovaného obsahu pre oceľové obaly by však mohlo destabilizovať a rozdrobovať trh s druhotnými surovinami a šrotom a mať negatívny vplyv na životné prostredie. Povinné ciele týkajúce sa obsahu recyklovaného materiálu by sa mali uplatňovať len na osobitné skupiny obalov a materiály, v prípade ktorých by ich prijatie mohlo viesť k zlepšeniu trhu a väčšiemu využívaniu recyklovaných materiálov (napr. plastov).

7.7. EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že trhové podiely rôznych obalových materiálov na celkovom objeme odpadu z obalov v členských štátoch by sa mali zohľadniť pri posudzovaní potenciálu na zníženie množstva odpadu. Ciele zníženia by sa mali stanoviť pre každý obalový materiál (plast, papier, železné kovy, hliník atď.), pričom by sa mal zohľadniť vývoj miery recyklácie v priebehu času, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky a aby sa zabránilo zbytočnému nahrádzaniu určitých obalových materiálov alternatívami s nízkou recyklovateľnosťou.

7.8. Členské štáty EÚ by mali byť účinne motivované, aby podporovali nové investície do infraštruktúry a recyklačných technológií, ako aj do výskumu a vývoja.

7.9. EHSV sa domnieva, že revíziu smernice o obaloch a odpade z obalov by mala sprevádzať aj revízia smernice o skládkach odpadov, aby sa obmedzilo zneškodňovanie odpadov z obalov na skládkach. Zníženie množstva odpadu, ktorý končí na skládkach, by bolo v súlade so záväzkom EÚ týkajúcim sa recyklácie a znižovania množstva odpadu.

7.10. Revidované nariadenie musí rešpektovať a uplatňovať zásadu materiálovej neutrality, t. j. umožniť výber obalového materiálu na základe jeho vhodnosti na konkrétne použitie, jeho technických a štruktúrnych vlastností a celkového environmentálneho profilu.

8. Konkrétne pripomienky

8.1. EHSV sa domnieva, že okrem navrhovaných právnych predpisov týkajúcich sa okrem iného označovania, komunikácie, zberu, triedenia a opätovného použitia by členské štáty mali zvážiť zavedenie obmedzení výroby obalového materiálu a prípadne doplnenie o fiškálne nástroje, aby sa dodržali lehoty stanovené v Zelenej dohode.

8.2. EHSV navrhuje, aby EÚ a členské štáty všetkými dostupnými spôsobmi podporovali recyklovateľnosť a opätovné použitie obalov, a to tak poskytovaním stimulov na používanie recyklovateľných alebo obnoviteľných alternatívnych materiálov, ako aj na odrádzanie od obalových materiálov s nízkou recyklovateľnosťou.

- 8.3. Členské štáty by v procese transformácie mali podporovať hospodárske subjekty zapojené do tohto dôležitého odvetvia, ktoré majú hlavnú zodpovednosť za zamestnancov a ich pracoviská.
- 8.4. Mali by sa stanoviť jasné vnútroštátne a medzinárodné politiky na identifikáciu pôvodcov odpadu, ktorých odpad sa prepravuje do iných členských štátov.
- 8.5. Členské štáty by mali nabádať zainteresované strany, aby rozvíjali nové nápady v oblasti balenia a riadneho označovania s cieľom splniť ciele Zelenej dohody a zabrániť všetkým podvodom súvisiacim s pôvodnými európskymi výrobkami.
- 8.6. Mala by sa jasne vymedziť úloha obcí pri zbere odpadu a nakladaní s ním, aby sa zabránilo existencii viacerých rôznych postupov a infraštruktúr v oblasti nakladania s odpadom.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí

[COM(2022) 748 final – 2022/0432 (COD)]

(2023/C 228/17)

Spravodajca: **John COMER**

žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 13. 2. 2023 Rada, 10. 2. 2023
Právny základ	články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	13. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	145/0/0

1. Závery a odporúčania

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV)

1.1. zdôrazňuje, že hoci EÚ môže navrhnuť aktualizáciu Globálneho harmonizovaného systému klasifikácie a označovania chemikálií vydaného OSN (GHS) v súlade s revidovaným nariadením o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí (CLP), neexistuje žiadna záruka, že návrh EÚ prijmú všetky strany. Dočasná odchýlka by sa mohla stať dlhodobým problémom. Zdá sa, že by bolo prakticky nemožné vykonávať nové návrhy týkajúce sa online predaja s pôvodom mimo EÚ, pokiaľ sa to neprijme do GHS OSN;

1.2. je presvedčený o tom, že je nevyhnutné, aby Európska chemická agentúra (ECHA) mala dostatočné zdroje, odborné znalosti a personál na vykonávanie revidovaného nariadenia. Predovšetkým pridanie nových tried nebezpečnosti si bude vyžadovať, aby ECHA a členské štáty zvýšili svoje zdroje s cieľom konkrétne zvládnuť zvýšené pracovné zaťaženie;

1.3. vyjadruje poľutovanie nad tým, že neexistuje žiadne osobitné ustanovenie, ktoré by spotrebiteľa upozornilo na situáciu, v ktorej sa chemické zložky v značkovom produkte zmenia, ale názov značky zostane rovnaký. Spotrebiteľia používajúci známu značku ju neskontrolujú, pokiaľ na etikete nebude uvedené špeciálne upozornenie. Výrobcovia chemických čistiacich prostriedkov pre domácnosť často menia zložky výrobkov, napríklad používané enzýmy a rozpúšťadlá. Spotrebiteľ by mal byť upozornený na takéto zmeny v prípade, že značka zostane rovnaká;

1.4. navrhuje, aby sa v rámci, ktorý Komisia vytvorila na monitorovanie vykonávania revidovaného nariadenia CLP, starostlivo vyhodnotil vplyv na základné hodnotové reťazce zahŕňajúce chemikálie, aby neboli negatívne ovplyvnené. Združenie *The European Chemical Industry Council – Cefic aisbl* konštatuje, že navrhované zmeny nariadenia CLP a všeobecného prístupu k riadeniu rizík (GRA) by sa mohli týkať až 12 000 látok. V dôsledku toho už nemusia byť na trhu dostupné mnohé výrobky, na ktoré sa spoliehajú spotrebiteľia a profesionálni používatelia;

1.5. žiada, aby sa osobitná pozornosť venovala kvalite života osôb pracujúcich v chemickom priemysle. Zdravie a bezpečnosť musia byť vždy prioritou. Pracovníci v chemickom priemysle musia absolvovať intenzívnu odbornú prípravu, aby dokonale porozumeli tomu, s akými chemickými látkami sa dostávajú do styku pri svojej práci. Všetko vybavenie sa musí riadne udržiavať. Z údajov zo systému hlásení o veľkých haváriách (eMars) vyplýva, že v EÚ v 12 000 registrovaných mimoriadne nebezpečných priemyselných závodoch každoročne dochádza v priemere k vyše 30 priemyselným haváriám;

1.6. zdôrazňuje, že pri ochrane zdravia a životného prostredia je dôležitý preventívny prístup s využívaním existujúcich údajov o štruktúralne príbuzných chemických látkach, ktoré umožňujú prijať preventívne rozhodnutie, skôr ako budú k dispozícii úplné vedecké dôkazy o riziku;

1.7. konštatuje, že v správe Európskeho úradu pre životné prostredie (EEB) z júla 2022 o právnych predpisoch o chemických látkach sa uvádzajú tri hlavné prekážky regulácie v tejto oblasti:

- priemyselné skupiny predkladajú dokumentáciu bez úplných alebo spoľahlivých údajov,
- vedci v EÚ nie sú schopní konať rozhodne, pokiaľ ide o prevenciu,
- Komisia sa oneskoruje so spracovaním spisov napriek tomu, že má právny záväzok vypracovať rozhodnutia do troch mesiacov.

2. Návrh Komisie

2.1. Komisia navrhuje revíziu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008⁽¹⁾ o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí (nariadenia CLP).

Cieľom tohto nariadenia je zabezpečiť vysokú úroveň ochrany zdravia a životného prostredia. Umožňuje takisto voľný obeh chemických látok, zmesí a výrobkov. Vyžaduje sa v ňom, aby výrobcovia, dovozcovia a následní užívatelia chemických látok a zmesí označili a zabalili nebezpečné chemikálie pred ich uvedením na trh. Stanovujú sa v ňom právne záväzné pravidlá identifikácie a klasifikácie nebezpečnosti. Taktiež sa stanovujú spoločné pravidlá označovania s cieľom riadne informovať spotrebiteľov a pracovníkov o používaní nebezpečných produktov.

2.2. Komisia tvrdí, že EÚ bola úspešná pri vytváraní efektívneho jednotného trhu s chemikáliami.

Podľa nej je potrebná revízia nariadenia CLP z dôvodu niektorých jeho právnych nedostatkov a medzier. Návrhy zahŕňajú zavedenie nových tried nebezpečnosti pre endokrinné disruptory a iné nebezpečné chemikálie (na základe delegovaného aktu), osobitné pravidlá opakovaného plnenia nádob chemikáliami, lepšiu komunikáciu, a to aj online, prostredníctvom jasnejšieho a čitateľnejšieho označovania, možnosť Komisie pripravovať návrhy klasifikácie a vylepšené a rýchlejšie procesy.

2.3. EÚ sa zaviazala plniť Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj, ako aj jej ciele udržateľného rozvoja. Komisia sa domnieva, že revízia nariadenia CLP prispieje k niekoľkým cieľom OSN v oblasti udržateľného rozvoja vrátane tých, ktoré sú zamerané na zabezpečenie dobrého zdravia a dobrých životných podmienok, udržateľné modely spotreby a výroby, čistú vodu a sanitáciu. Pre Komisiu je toto preskúmanie takisto „dôležitým výsledkom“ stratégie *Chemikálie – stratégia udržateľnosti* (súčasť Zelenej dohody).

2.4. Komisia uvádza, že je potrebné lepšie identifikovať a klasifikovať nebezpečné chemikálie z dôvodu rizika, ktoré predstavujú pre ľudské zdravie a životné prostredie. Je potrebné riešiť procedurálne chyby a nedostatky v komunikácii v súvislosti s nebezpečnými chemikáliami. V zozname ECHA je veľký počet chybných alebo zastaraných klasifikácií látok. Existuje na to mnoho dôvodov vrátane nepreskúmania a neaktualizácie klasifikácií a zmien v harmonizovanej klasifikácii zložkových látok. Problémom môže byť aj príprava nepresných kariet bezpečnostných údajov (KBÚ). Informácie uvedené v týchto kartách môžu mať veľmi závažné následné účinky, najmä ak sú nepresné. Okrem toho sa látky, ktoré sa voľakedy považovali za bezpečné, môžu na základe ďalšieho výskumu považovať za nebezpečné. Napríklad kyselina boritá bola pôvodne zaradená v kategórii bezpečných látok. Neskôr sa zaradila do kategórie veľmi nebezpečných látok (ako toxická pre reprodukciu). V dôsledku toho boli potrebné nové KBÚ.

2.5. V rámci balíka revízie nariadenia CLP Komisia navrhuje delegovaný akt, ktorý umožní používanie látok a zmesí, ktoré sú endokrinnými disruptormi, sú perzistentné, bioakumulatívne a toxické (PBT), veľmi perzistentné a veľmi bioakumulatívne (vPvB), perzistentné, mobilné a toxické (PMT) alebo veľmi perzistentné a veľmi mobilné (vPvM), a ktoré sa majú klasifikovať do nových zavedených tried nebezpečnosti.

(1) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 z 16. decembra 2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí, o zmene, doplnení a zrušení smerníc 67/548/EHS a 1999/45/ES a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 1907/2006 (Ú. v. EÚ L 353, 31.12.2008, s. 1).

2.6. V revízii sa navrhuje, aby sa Komisii umožnilo iniciovať a financovať harmonizovanejšiu dokumentáciu ku klasifikácii.

2.7. Navrhuje sa zlepšiť metódu, ktorou spoločnosti klasifikujú látky, vrátane povinnosti uvádzať dôvody rozdielnych oznámených klasifikácií v zozname ECHA a včasnej lehoty na aktualizáciu oznámení.

2.8. Zlepší sa transparentnosť a predvídateľnosť návrhov, ktoré majú rôzni aktéri v úmysle predložiť ECHA, keďže jej budú musieť takéto zámery oznámiť.

2.9. V revízii sa navrhuje zlepšiť komunikáciu o nebezpečných chemikáliách.

— Cieľom návrhu je dosiahnuť, aby bolo označovanie jasnejšie a zrozumiteľnejšie pre spotrebiteľov a menej zaťažujúce pre dodávateľov, a aby sa dalo jednoduchšie presadzovať. Budú existovať povinné pravidlá formátovania na zlepšenie čitateľnosti etikiet vrátane minimálnej veľkosti písma. Bude povolené rozsiahlejšie používanie rozkladacích etikiet.

— Pre predaj chemikálií v opakovane naplniteľných nádobách budú platiť osobitné pravidlá. Tento systém bude obmedzený na chemikálie, ktoré predstavujú menej závažné nebezpečenstvo.

— Dobrovoľné digitálne označovanie chemikálií bude povolené, ale informácie o ochrane zdravia a životného prostredia musia zostať na etikete na obale.

— Zavedú sa výnimky pre chemikálie predávané spotrebiteľom vo veľkom objeme, ako sú palivá, a položky predávané vo veľmi malých obaloch, ako sú písacie potreby.

2.10. Návrh revízie sa zaoberá aj medzerami v práve a nejasnosťami, ktoré sa vzťahujú na online predaj a oznamovanie toxikologickým centrámi.

2.11. Pri online predaji sa od dodávateľa bude vyžadovať, aby zabezpečil, že látka alebo zmes uvedená na trh EÚ spĺňa požiadavky nariadenia CLP, a bude to zahŕňať online predaj z krajín mimo EÚ.

2.12. Ustanovenie o oznamovaní toxikologickým centrámi sa spresní. Všetci príslušní aktéri budú musieť zabezpečiť, aby vykonávali oznamovanie toxikologickým centrámi v celej EÚ.

2.13. Dôležitá zmena sa navrhuje aj v oblasti reklamy. Vznikne povinnosť zabezpečiť, aby reklama na nebezpečné látky a zmesi obsahovala všetky informácie, ktoré sú najdôležitejšie z hľadiska bezpečnosti a ochrany životného prostredia. V reklame by sa mala uviesť trieda nebezpečnosti, výstražné upozornenia a piktogramy.

2.14. Medzi hlavné činnosti uvedené v stratégii *Chemikálie – stratégia udržateľnosti*, ktorým sa chce Komisia v tomto návrhu venovať, patrí právne záväzná identifikácia nebezpečnosti endokrinných disruptorov (na základe vymedzenia WHO), ktorá je založená na kritériách, ktoré už boli vyvinuté pre pesticídy a biocídy, a ktorá ich uplatňuje vo všetkých právnych predpisoch. Nové triedy nebezpečnosti a kritériá sú zamerané na úplné riešenie problémov toxicity pre životné prostredie, perzistencia, mobility a bioakumulácie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta navrhovanú cieleňú revíziu nariadenia CLP, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby toto nariadenie fungovalo účinne a efektívne.

3.2. EHSV víta navrhovaný delegovaný akt, ktorým sa zriaďujú nové triedy nebezpečnosti súvisiace s endokrinnými disruptormi, ako aj látkami a produktmi, ktoré sa nerozkladajú v životnom prostredí a môžu sa hromadiť v živých organizmoch alebo predstavujú riziko vniknutia do vodného systému vrátane pitnej vody.

3.3. Hlavným nedostatkom súčasného nariadenia CLP je skutočnosť, že mnohé chemikálie predávané online v EÚ nespĺňajú právne požiadavky tohto nariadenia. To predstavuje riziko pre ľudské zdravie a životné prostredie. EHSV víta návrh, ktorého cieľom je tento problém riešiť.

3.4. Nie je jasné, ako sa bude presadzovať navrhovaná zmena pravidiel týkajúcich sa reklamy. Bude subjekt, ktorý uverejní reklamu v rozpore s pravidlami, sankcionovaný rovnako ako predajca produktu, ktorý reklamu umiestni?

3.5. V neoficiálnom dokumente zverejnenom v máji 2022 EEB tvrdí, že „spoločnosti bežne predkladajú neúplné alebo chybné údaje o nebezpečných účinkoch svojich chemikálií, napriek tomu stále získavajú prístup na trh (čo je porušovanie pravidiel, žiadne údaje, žiadny trh). V dôsledku toho nízka kvalita registračnej dokumentácie zo strany odvetvia [...] vážne bráni regulácii.“

3.6. EEB a rôzne mimovládne organizácie v spoločnom liste Komisii z 27. februára 2023 uviedli, že „reformy regulačných systémov REACH a CLP sú kľúčovou príležitosťou na odstránenie súčasného nepopierateľného nedostatku údajov a uspokojenie potreby urýchliť regulačné opatrenia týkajúce sa škodlivých chemikálií. Týmto listom by sme chceli vyjadriť naše vážne obavy z tohto nedostatku údajov, ktorý bráni efektívnej identifikácii a riadeniu rizík chemikálií vzbudzujúcich najväčšie obavy.“

3.7. Revízie nariadení REACH a CLP sa vzájomne dopĺňajú. Napríklad nové požiadavky na informácie podľa revidovaného nariadenia REACH poskytnú informácie o typických vlastnostiach látok, ktoré umožnia ich klasifikáciu v rámci nových tried nebezpečnosti v revidovanom nariadení CLP.

3.8. Aby sa neporušovalo právo hospodárskej súťaže, ECHA odporučila spoločnostiam opatrnosť pri výmene informácií, čo znamená obmedzenie tejto výmeny iba na nevyhnutné informácie v snahe zabrániť nákladnej duplicitě testov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EEB 11. júla 2022 zverejnil správu o právnych predpisoch v oblasti chemikálií, v ktorej sa konštatujú tri hlavné prekážky v regulácii chemikálií:

- priemyselné skupiny predkladajúce dokumentáciu bez úplných alebo spoľahlivých údajov,
- neschopnosť vedcov v EÚ konať rozhodne z preventívnych dôvodov,
- meškание Komisie so spracovaním dokumentácie napriek tomu, že má právny záväzok vypracovať rozhodnutia do troch mesiacov.

4.2. EEB navrhol, aby existovali záväzné termíny pre rozhodnutia, nové sankcie pre organizácie, ktoré neposkytnú všetky potrebné údaje, a aby sa pri regulácii chemikálií používal preventívny prístup.

4.3. V revízii sa stanovujú termíny na aktualizáciu etikiet po zmene klasifikácie a navrhuje sa, aby sa šesťmesačný termín uplatňoval aj v prípade, že k existujúcemu nebezpečenstvu pribudne nové nebezpečenstvo. Ak existujú rozdiely medzi novšími a zastaranými klasifikáciami, od oznamovateľov by sa malo vyžadovať, aby aktualizovali svoje oznámenia do šiestich mesiacov po zmene klasifikácie.

4.4. ECHA vo svojej správe z júna 2022 uvádza, že „pred začatím opatrení na riadenie rizík je potrebné potvrdiť nebezpečenstvá a často je najprv potrebných viac údajov“, a preto „spoločnosti musia proaktívne aktualizovať svoje registrácie s aktuálnymi informáciami“.

4.5. Aktuálne informácie sú rozhodujúce pre úspešnosť tohto procesu, a preto sa doň musia zapojiť všetci aktéri v záujme ochrany ľudského zdravia a životného prostredia. Sankcie by sa mali uplatňovať, ak existuje jasný dôkaz o neprimeranom omeškaní alebo v prípadoch predloženia neprimeraných údajov.

4.6. Ak má ECHA účinne vykonávať toto navrhované nové nariadenie, bude musieť rozšíriť počet svojich zamestnancov. Mnohé členské štáty majú navyše slabé zdroje, čo obmedzuje ich schopnosť predkladať dokumentáciu.

4.7. Presadzovanie nariadenia CLP je vecou orgánov členských štátov EÚ a zahŕňa kontrolu skutočnosti, či bola látka zaregistrovaná alebo predregistrovaná, a takisto overenie presnosti KBÚ. ECHA nemá žiadnu zodpovednosť za presadzovanie tohto právneho predpisu. Prevádzkuje však fórum na výmenu informácií medzi členskými štátmi o jeho presadzovaní.

4.8. Komisia v súčasnosti vyvíja rámec na monitorovanie fungovania revidovaného nariadenia. Je nesmierne dôležité, aby vplyv na hodnotové reťazce založené na chemikáliách a celkový vplyv na jednotný trh s chemikáliami tvorili súčasť monitorovania.

4.9. V nových ustanoveniach o online predaji sa vyžaduje, aby existoval dodávateľ so sídlom v EÚ, ktorý zabezpečí, že chemická látka bude spĺňať požiadavky nariadenia. To platí aj pre online predaj z krajín mimo EÚ smerujúci do EÚ. Cieľom tohto návrhu je zabrániť tomu, aby sa spotrebiteľ stal *de jure* a *de facto* dovozcom z krajín mimo EÚ. Neexistuje jasný návrh, ako by sa to dalo úspešne realizovať. Skutočne sa zdá byť prakticky nemožné zaviesť takúto úpravu, kým nebude revidované nariadenie CLP zosúladené s Globálnym harmonizovaným systémom klasifikácie a označovania chemikálií vydaným OSN.

4.10. Výrobcovia, ktorí menia zložky v značkovom produkte, ale bez zmeny názvu značky, by mali byť povinní umiestniť na etiketu osobitné upozornenie, aby bol spotrebiteľ informovaný o chemických zmenách v produkte.

4.11. Združenie *The European Chemical Industry Council – Cefic aisbl* sa domnieva, že zmeny v nariadení CLP budú mať vplyv na všetky hodnotové reťazce a že je nevyhnutné, aby Komisia vykonala dôkladnú analýzu s cieľom zistiť, či a ako môže reforma nariadenia CLP negatívne ovplyvniť strategické a základné hodnotové reťazce ⁽²⁾.

4.12. Keďže zásada predbežnej opatrnosti naznačuje, že by sa mali prijať opatrenia na zníženie rizika spôsobeného chemikáliami vzhľadom na neisté, ale predpokladané riziká spôsobenia škody, potom by sa mali prijať opatrenia skôr, ako bude k dispozícii úplný vedecký dôkaz o riziku.

4.13. Bezpečnosť pracovníkov v chemickom priemysle je prvoradá. Malo by sa uskutočňovať časté hodnotenie bezpečnosti na pracovisku, pričom by sa malo zabezpečiť, aby sa úplne a riadne dodržiavali všetky protokoly bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

4.14. Nesprávne zaobchádzanie s chemikáliami a opomínanie primeraných hodnotení rizík je závažným problémom, na ktorý treba na pracoviskách upozorňovať. Pracovníci v chemickom priemysle musia absolvovať intenzívnu odbornú prípravu, aby dokonale porozumeli tomu, s akými chemickými látkami sa dostávajú do styku pri svojej práci. Všetko vybavenie v chemických prevádzkach je nevyhnutné riadne udržiavať, aby pracovníci boli chránení pred úrazmi zapríčinenými chybným vybavením, ktoré môžu byť aj smrteľné. Podľa údajov zo systému hlásení o veľkých haváriách (eMars) dochádza v EÚ v 12 000 registrovaných mimoriadne nebezpečných priemyselných závodoch každoročne v priemere k vyše 30 priemyselným haváriám. Údaje nezahŕňajú havárie v tých nebezpečných prevádzkach, na ktoré sa nevzťahuje smernica Seveso. Nezohľadňujú sa ani havárie potrubí a havárie, ktoré vzniknú pri preprave.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽²⁾ www.cefic.org.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Budovanie silného a udržateľného sektoru rias v EÚ

[COM(2022) 592 final]

(2023/C 228/18)

Spravodajca: **Zsolt KÜKEDI**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 8. 2. 2023
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	27. 4. 2023
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	13. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	147/0/1

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta oznámenie Komisie zamerané na vytvorenie „silného a udržateľného odvetvia rias v EÚ“. Riasy môžu mnohými spôsobmi prispieť k zmierneniu účinkov zmeny klímy a udržateľnému zásobovaniu a dodávaniu energie rýchlo rastúcej svetovej populácii.

1.2. Názory obyvateľov Európy na riasy sa rozchádzajú. Najmä v oblastiach susediacich so znečistenými vodami sa premnoženie rias pokladá za znepokojujúce. Zároveň sa riasy považujú, čiastočne vďaka európskym inováciám, za možné riešenie problémov mnohých krajín. EHSV konštatuje, že v súvislosti s vytvorením odvetvia rias je potrebné vybudovať dôveru k týmto výrobkom a venovať zvýšenú pozornosť ich bezpečnosti.

1.3. EHSV konštatuje, že v oznámení sa dostatočne nezdôrazňuje možnosť vytvorenia zdroja potravy v sladkovodných podmienkach. Okrem toho riasy nemusia byť nevyhnutne len zdrojom potravy v sladkovodných podmienkach, ale môžu sa rozšíriť aj na eutrofizované sladké vody, odpadové vody z tepelných kúpeľov a iné odpadové vody, kde môžu slúžiť na environmentálne alebo energetické účely. Tento obrovský, ale nedostatočne využívaný zdroj by mal slúžiť na rozvoj Európy, najmä vidieckych oblastí EÚ.

1.4. Makroriasy v morských pobrežných vodách môžu rybárskym podnikom priniesť ďalšie príjmy. Ich výlov znižuje eutrofizáciu a môže vytvárať cenné ekosystémové produkty a služby vrátane poskytovania nových biotopov pre určité druhy. Sektor sladkovodných makrorias sa len začína rozbiehať a mal by sa zohľadniť v pripravovaných politických dokumentoch.

1.5. V EÚ je nepretržité pestovanie mikrorias možné najmä v uzavretých reaktoroch, z čoho vyplýva potreba obrovského kapitálu, ale je veľmi produktívne a spoľahlivé, má predvídateľnú kvalitu. Pestovanie mikrorias je možné aj v sladkých vodách a jazerách v južnej Európe.

1.6. A je prakticky jedinou možnosťou, ktorá je dostupná pre niektoré členské štáty bez pobrežia (napr. Maďarsko, Česká republika a Slovensko). Niektoré z týchto krajín zároveň disponujú vysokou úrovňou vedeckých a technologických poznatkov, ktoré by sa mali využiť pri vytváraní európskeho odvetvia rias.

1.7. S makroriasami a mikroriasami, ktoré ponúkajú širokú škálu možností a majú rôzne charakteristiky, vplyvy a regulačné potreby, by sa nemalo zaobchádzať rovnako. EHSV chápe, že v oznámení existuje primeraná rovnováha medzi makroriasami a mikroriasami, no odporúča preskúmať, ako by časť týkajúca sa sladkovodného sektora rias mohla byť prínosom pre niektoré členské štáty (krajiny bez morského pobrežia). EHSV odporúča, aby sa zaujal vyváženejší a integrovanejší prístup k súvisiacim odvetviám, stanovilo sa jasné oddelenie právomocí EÚ a členských štátov a prípadná ochrana vnútorného trhu pred lacnými výrobkami z dovozu.

1.8. Dodávky potravín v EÚ zatiaľ nepredstavujú problém, čo však neplatí pre dostupnosť a cenu energie (pokiaľ ide o výrobu aj dovoz), hnojív a zložiek krmív pre zvieratá, rastúci organický odpad a ubúdanie ornej pôdy. Technológie, ktoré môžu vyriešiť tieto naliehavé problémy na celom svete, sa veľmi oplatí podporovať, pričom produkcia a využívanie rias je jednou z nich.

1.9. EHSV konštatuje, že v oznámení sa predpokladá obrovský hospodársky potenciál rias, ale že ich pestovanie má ešte vyšší teoretický potenciál, a preto je schopné uspokojiť rastúci dopyt. Európske fondy sa však môžu použiť len na životaschopné a udržateľné hospodárske riešenia, a preto EHSV žiada Komisiu, aby venovala osobitnú pozornosť hospodárskej efektívnosti produkcie rias, ako aj environmentálnemu a sociálnemu hľadisku.

1.10. V súlade s návrhom EHSV sa v záujme spoločenskej a trhovej akceptácie pri vytváraní odvetvia rias musia podporovať znalosti a informovanosť o tomto novom odvetví, a preto žiada Európsku komisiu, aby sa tomuto navrhovanému opatreniu venovala osobitná pozornosť prostredníctvom reprezentatívnych prieskumov, akčných plánov pre jednotlivé krajiny a zapojenia a dokonca vytvárania odvetvových organizácií.

1.11. EHSV odporúča Európskej komisii, zainteresovaným členským štátom a odvetviu v oblasti produkcie rias, aby v súvislosti s vytvorením odvetvia rias zvážili nasledujúce návrhy:

- začleniť produkciu rias do existujúcich hodnotových reťazcov poľnohospodárskych potravín, krmív, priemyselných a energetických surovín,
- v oznámení klásť väčší dôraz na produkciu sladkovodných rias,
- iniciovať proces normalizácie zahŕňajúci všetky riasy, ktorý by mohol zahŕňať aj vypracovanie integrovanej stratégie pre morské plody,
- na základe najlepších administratívnych postupov ukončiť roztrieštenosť právnych predpisov a rozšíriť modely udeľovania povolení na riasy,
- zaradiť rôzne druhy rias do potravinového katalógu EÚ,
- vyplniť medzery v technických poznatkoch, technológiách a inováciách prostredníctvom ambiciózneho programu financovania výskumu v krátkodobom a strednodobom horizonte,
- zriadiť banky materiálu na rozmnožovanie rias, financovať ich prevádzku a zabezpečiť dostupnosť surovín za primerané ceny pre výrobcov rias a na projekty výskumu a vývoja,
- je potrebné opätovne preskúmať ekonomické aspekty výroby a potenciálne spôsoby využitia, aby sa vytvorilo hospodársky životaschopné odvetvie rias, pričom vnútorný trh musí byť chránený pred lacnými výrobkami z dovozu.

1.12. EHSV vyzýva európske inštitúcie, aby sa začali prioritne zaoberať otázkami súvisiacimi s vodou a vypracovali „modrý pakt pre Európu“ s cieľom chrániť vodné zdroje, lepšie ich využívať a primerane riešiť súvisiace výzvy. V tejto súvislosti je vytvorenie odvetvia rias v EÚ dôležitým krokom.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Európska komisia 15. novembra 2022 zverejnila svoj návrh na tému *Budovanie silného a udržateľného odvetvia rias v EÚ* ⁽¹⁾. V oznámení sa navrhuje rozvoj nových a udržateľných spôsobov ako užiť rýchlo rastúcu svetovú populáciu a zásobovať ju energiou z udržateľných zdrojov. Zdôrazňuje sa v ňom, že na zaistenie bezpečnosti dodávok surovín a energie musíme využiť potenciál rias ako obnoviteľného zdroja v Európe.

2.2. Oznámenie Európskej komisie je logické a v súlade so smerovaním radu doteraz uverejnených dokumentov na túto tému, v ktorých sa uznáva významný hospodársky potenciál, ako aj sociálne a environmentálne prínosy veľkoplošného pestovania mikrorias a makrorias v EÚ. Identifikuje sa v ňom 23 opatrení zameraných na zlepšenie rámca správy a riadenia a právnych predpisov, vytvorenie priaznivejšieho podnikateľského prostredia pre využívanie rias, zvyšovanie sociálneho povedomia a akceptácie rias a výrobkov z nich spotrebiteľmi a preklopenie medzier v oblasti vedomostí, výskumu a technológií.

2.3. V európskych politikách, napríklad v Európskej zelenej dohode ⁽²⁾ a stratégii Z farmy na stôl ⁽³⁾, sa zdôraznil potenciál, ktorý majú (morské) riasy z farmového chovu a iné výrobky z rias ako zdroj bielkovín pre potraviny a krmivá pre zvieratá s nízkou uhlíkovou stopou. V oznámení s názvom *Strategické usmernenia pre udržateľnejšiu a konkurencieschopnejšiu akvakultúru EÚ na obdobie 2021 až 2030* ⁽⁴⁾ sa uvádza, že je potrebné podporovať pestovanie rias – tak makrorias (morských rias), ako aj mikrorias – s cieľom prispieť k dosiahnutiu viacerých cieľov Európskej zelenej dohody. Komisia vo svojom oznámení s názvom *Udržateľný kolobeh uhlíka* ⁽⁵⁾ uznáva potenciál rias pre hospodárenie s modrým uhlíkom. V oznámení o udržateľnom modrom hospodárstve ⁽⁶⁾ sa uvádza aj potenciál rias na zabezpečenie udržateľného potravinového systému a celosvetovej potravinovej bezpečnosti.

2.4. Riasy sú nielen surovinou šetrnou k životnému prostrediu (a teda „zelenou“), ale ich systémové využívanie je v súlade so základnou zásadou čo najväčšieho zníženia množstva odpadu, ktorá je základom modrého hospodárstva, a preto sú potenciálne „modrým“ aj „zeleným“ výrobkom.

2.5. Pestovanie rias prináša pridanú hodnotu pre takmer všetky prvky Európskej zelenej dohody:

- ochrana klímy prostredníctvom dekarbonizácie,
- zásobovanie energiou prostredníctvom výroby bioplynu a biopalív,
- nástup obehovosti prostredníctvom jeho príspevku k nakladaniu s odpadom a k cieľu nulového znečistenia,
- podpora zdravého potravinového systému šetrného k životnému prostrediu,
- zachovanie a obnova ekosystémov a biodiverzity, ako aj rozvoj environmentálnych služieb,
- cieľ „nulového znečistenia“.

Zintenzívňovanie produkcie rias otvára tieto konkrétne možnosti ⁽⁷⁾:

- udržateľná výroba potravín (vrátane dojčenskej výživy) alebo výživové doplnky (napr. vitamínov alebo karagénanov) bez využívania ornej pôdy,
- výroba bioplynu a biopalív najnovšej generácie,
- výroba kozmetiky, výrobkov v oblasti zdravia (liečivé výťažky, pigmenty, talasoterapia) a priemyselných surovín (buničina/biovlákna) s vysokou pridanou hodnotou,

⁽¹⁾ Budovanie silného a udržateľného odvetvia rias v EÚ, COM(2022) 592 final, 15. novembra 2022.

⁽²⁾ Európska zelená dohoda, COM(2019) 640 final, 11. december 2019.

⁽³⁾ Stratégia „z farmy na stôl“ v záujme spravodlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnému prostrediu, COM(2020) 381 final, 20. máj 2020.

⁽⁴⁾ Strategické usmernenia pre udržateľnejšiu a konkurencieschopnejšiu akvakultúru EÚ na obdobie 2021 až 2030, COM(2021) 236 final, 12. máj 2021.

⁽⁵⁾ Udržateľný kolobeh uhlíka, COM(2021) 800 final, 15. december 2021.

⁽⁶⁾ Transformácia modrého hospodárstva EÚ v záujme udržateľnej budúcnosti, COM(2021) 240 final, 17. máj 2021.

⁽⁷⁾ Odkaz a ďalšie možnosti: Babich a kol., *Algae: Study of Edible and Biologically Active Fractions, Their Properties and Applications* (Riasy: štúdia jedlých a biologicky aktívnych frakcií, ich vlastností a spôsoby využitia), *Plants* 2022, 11(6), 780, <https://doi.org/10.3390/plants11060780>, a Poonam Sharma, Nivedita Sharma (2017), *Industrial and Biotechnological Applications of Algae: A Review* (Priemyselné a biotechnologické spôsoby využitia rias: prehľad), *Journal of Advances in Plant Biology* –1(1):01-25. Doi 10.14302/issn.2638 – 4469.japb-17 – 1534, <https://openaccesspub.org/article/530/japb-17-1534.pdf>.

- výroba kŕmnych doplnkov (zlepšenie výnosov a/alebo kvality, zníženie potreby sójovej alebo rybej múčky),
- výroba rastlinných biostimulátorov (pôdne kondicionéry, postreky listov),
- prínosy pre ochranu životného prostredia (čistenie odpadových vôd, meranie čistoty vody, emisné kvóty uhlíka).

2.6. Komisia vo svojom oznámení o novom prístupe k udržateľnému modrému hospodárstvu oznámila, že „[sa preskúma] potenciál využitia rias v EÚ a [stanoví] sa koherentný prístup zahŕňajúci cieľné opatrenia na podporu rozširovania regeneratívneho pestovania a produkcie rias v celej EÚ a na rozvoj a zjednotenie trhov s potravinárskymi a nepotravinárskymi využitiami rias“.

2.7. „Regeneratívne pestovanie a produkcia rias“ nielen umožňuje premieňať slnečnú energiu a živiny na rastlinnú biomasu a podporovať obnovu ekosystémov, ale „pestovaním morských rias je možné získať cenné ekosystémové tovary a služby vrátane poskytovania nových biotopov pre ryby a pohybujuce sa druhy bezchordátov“.

2.8. Moria a oceány zatiaľ predstavujú určite obrovský, ale prakticky nevyužitý zdroj: „sú v súčasnosti zdrojom len 2 % ľudskej potravy napriek tomu, že pokrývajú 70 % povrchu Zeme“. Využívanie vodného prostredia sa pritom môže týkať nielen morí a oceánov, ale aj eutrofizovaných sladkých vôd (či už riek, jazier alebo človekom vybudovaných nádrží, zavlažovacích kanálov atď.), použitých termálnych vôd a odpadových vôd

2.9. Riasy by umožnili účinne a udržateľným spôsobom zmierniť problém dostupnosti hnojív, zložiek krmív pre zvieratá a energie spôsobený rusko-ukrajinskou vojnou ⁽⁸⁾.

2.10. Potenciál rastu dopytu po morských riasach je obrovský ⁽⁹⁾: zatiaľ čo v roku 2019 dosahoval európsky dopyt po morských riasach približne 270 000 ton, do roku 2030 by sa mohol zvýšiť na 8 miliónov ton a dosiahnuť hodnotu 9 miliárd EUR. Takéto zvýšenie by mohlo vytvoriť približne 85 000 pracovných miest, odstrániť tisíce ton fosforu a dusíka z európskych morí ročne, zmierniť emisie CO₂ až o 5,4 milióna ton ročne a znížiť tlak na pôdu. EHSV konštatuje, že pestovanie rias má ešte vyšší teoretický potenciál ako súčasný dopyt, a teda dokáže uspokojiť rastúci dopyt.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Priemerný Európan, ako aj podniky vnímajú riasy vo všeobecnosti negatívne: v mysli sa im vybaví obraz pláže pokrytej morskými riasami alebo sladkovodného jazera, ktoré zmenilo farbu v dôsledku premnoženia rias. Napriek tomu sú riasy jedinečné a užitočné organizmy vďaka svojej fyzickej štruktúre a spôsobu života.

3.2. Pojomom „riasy“ sa totiž označuje skupina približne 72 500 druhov ⁽¹⁰⁾ fotosyntetizujúcich vodných organizmov. Makroriasy, t. j. veľké mnohobunkové riasy, ktoré sa zvyčajne nachádzajú v mori, tvoria 20 % druhov, zatiaľ čo zvyšok predstavujú mikroriasy, ktoré možno účinne pestovať aj umelo a majú univerzálnejšie využitie, ale ich výroba je nákladnejšia. V iniciatíve sa k makroriasám a mikroriasám pristupuje vyvážené, keďže v súčasnosti sa v celosvetovom meradle vyrába 36 miliónov ton makrorias a 0,05 milióna ton mikrorias.

3.3. Oznámenie otvára ambiciózne, ale realistické perspektívy pre európske odvetvie produkcie rias. Odvetvie rias s jeho možnosťami a obmedzeniami sa do veľkej miery presne analyzuje, program je koherentný a opatrenia sa vo všeobecnosti javia ako konkrétne a relevantné na rozvoj európskeho odvetvia rias v blízkej budúcnosti. Avšak niektoré prvky si vyžadujú ďalšie objasnenie a vysvetlenie. Z hľadiska vykonávania treba dbať na súdržnosť s ostatnými odvetviami, ako je tradičné agropotravinárske odvetvie a odvetvie morských plodov (rybolov a živočíšna akvakultúra).

⁽⁸⁾ Závery Európskej rady 23. a 24. júna 2022.

⁽⁹⁾ Odhady zo štúdie koalície Seaweed for Europe s názvom Seaweed for Europe s názvom *Hidden Champion of the Ocean: Seaweed as a Growth Engine for a Sustainable European Future* (Skrýty šampión oceánu: morské riasy ako motor rastu v záujme udržateľnej európskej budúcnosti).

⁽¹⁰⁾ Vo svojej štúdii s názvom *How many species of algae are there? (Koľko druhov rias existuje?)* Michael D. Guiry odhaduje počet druhov rias na 1 milión, ale tento údaj 72 500 pochádza z online taxonomickej databázy AlgaeBase. Pozri Guiry (2012), <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27011267/>, DOI: 10.1111/j.1529-8817.2012.01222.x.

3.4. V súčasnosti je produkcia morských rias úplne oddelená od ostatných odvetví poľnohospodárskej výroby. Je však dôležité, aby sa produkcia morských rias nevnímala ako úplne samostatné odvetvie, ale aby sa integrovala do existujúcich hodnotových reťazcov poľnohospodárskych potravín, krmív, priemyselných a energetických surovín. EHSV zdôrazňuje potrebu regulovať produkciu rias a súvisiace činnosti v rámci spoločného systému, najmä pokiaľ ide o tieto aspekty:

- odvetvie elektrární a čistenia odpadových vôd (komplexné čistenie odpadových vôd, zhodnocovanie odpadového tepla a CO₂),
- integrácia zariadení na výrobu bioplynu z poľnohospodárskych zdrojov s produkciou a/alebo využívaním rias (napr. zhodnocovanie hnojovice, zníženie dopytu po poľnohospodárskej pôde, využívanie rias ako kosubstrátu na výrobu bioplynu),
- čiastočné nahradenie potreby bielkovinových krmív pre chovy (súvisiaci výskum v oblasti výživy a dietetiky),
- udržateľná obnova ekosystémov tečúcich vôd postihnutých eutrofizáciou.

3.5. Keďže ide o nové a nedostatočne rozvinuté odvetvie, osobitná pozornosť by sa mala venovať stimulácii jeho rozvoja a začatiu procesu normalizácie. To by mohlo zahŕňať vypracovanie integrovanej stratégie pre morské plody a iné morské potraviny, ktorá by zahŕňala činnosti, ako je rybolov, využívanie voľne žijúcich organizmov a živočíšna akvakultúra, a okrem odvetvia potravín by sa zaoberala aj otázkou biopalív na báze rias. Pestovanie morských rias môže takisto predstavovať alternatívnu činnosť pre rybárov, ktorí čelia klesajúcej produkcii iných surovín a rastúcim nákladom a možno budú musieť zmeniť orientáciu svojich tradičných činností. Tento integrovaný prístup sa v posudzovanom oznámení takmer nezohľadňuje.

3.6. Mnohé z opatrení, ktoré sú v ňom stanovené, sa zameriavajú hlavne na pestovanie rias v mori. Tento prístup je pochopiteľný vzhľadom na súčasnú mieru produkcie makrorias a mikrorias a skutočnosť, že produkcia mikrorias v súčasnosti nie je v Európe dostatočne rozvinutá, no cieľ rozvoja by sa mal týkať všetkých druhov rias. Morské riasy sa môžu pestovať v krajinách s morským pobrežím a na ostrovoch, zvyčajne v prírodných podmienkach, v závislosti od ich druhu a spôsobu využitia. Okrem toho má veľký význam aj pestovanie mikrorias, ktoré sa zvyčajne vykonáva na súši, najmä pre produkciu bielkovín a tukov, a nemalo by sa naň zabúdať. Patria sem najmä sladkovodné mikroriasy a makroriasy a kultúry využívané v odpadových vodách ako sľubný zdroj biomasy, ktorá sa môže využiť ako biologická surovina, čím sa diverzifikuje hospodárska štruktúra izolovaných a vyludnených území a prispieva k dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti EÚ⁽¹¹⁾.

3.7. Jednou z hlavných známych prekážok produkcie, najmä v prípade makrorias v mori aj na súši, je roztrieštenosť právnych predpisov a ich veľké rozdiely nielen medzi členskými štátmi, ale aj medzi regiónmi v tej istej krajine, či dokonca neexistencia akýchkoľvek právnych predpisov týkajúcich sa rias, keďže modely udeľovania povolení boli vo všeobecnosti navrhnuté pre vodné živočíchy (ryby, mäkkýše atď.). Vo formulároch používaných v rámci postupu udeľovania povolení sa riasy veľmi často neuvádzajú, takže nie je dokonca možné o povolenie na pestovanie rias ani požiadať. EHSV odporúča, aby sa vypracoval komplexný celoeurópsky zoznam všetkých právnych predpisov a administratívnych postupov, ktoré sa vzťahujú na každú fázu pestovania rias a na každú oblasť ich využitia (potraviny, krmivá, biopalivá, kozmetika, lieky atď.), a aby sa používal ako príklad pre členské štáty pri rozvoji osvedčených administratívnych postupov a s cieľom vytvoriť rovnaké podmienky pre obchod v rámci EÚ a mimo nej.

3.8. Podpora zaradenia druhov alebo skupín rias do potravinového katalógu EÚ má zásadný význam na rozvoj skutočne európskeho odvetvia rias využívaných na potravinárske účely. Mnohé v súčasnosti uznané druhy pochádzajú z tretích krajín (najmä z Ázie), čo môže byť prekážkou najmä pre menšie spoločnosti a investorov, ktorí chcú pestovať príbuzné alebo podobné európske druhy. Okrem toho treba preskúmať časti potravinového katalógu týkajúce sa rias a malo by sa podporiť zaradenie nových druhov alebo čeladi.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 345 Dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti EÚ – smerom k zabezpečeniu silnejších, prepojených, odolných a prosperujúcich vidieckych oblastí do roku 2040 a Ú. v. EÚ C 290, 29.7.2022, s. 137.

3.9. Vzhľadom na silný odpor spoločnosti proti riasam, ktorý je neopodstatnený a spôsobený nedostatkom vedomostí, by sa mali na všetkých úrovniach správy podporovať vedomosti a zvyšovanie informovanosti o tomto novom odvetví, ako aj jeho integrácia a systematizácia, čo by sa malo premietnuť do navrhovaných opatrení. Mohli by sa zväziť tieto kroky:

- vykonávať jednotné reprezentatívne prieskumy na vnútroštátnej úrovni medzi širokou verejnosťou a podnikmi, s jednotlivými otázkami a metodikou,
- na tomto základe vypracovať akčné plány na zmenu správania v jednotlivých krajinách,
- vytvoriť odvetvové organizácie.

3.10. Keďže odvetvie rias je pre Európu novým odvetvím, vyskytujú sa v ňom značné medzery v oblasti technických zručností, ako aj technológií a inovácií. Medzery vo vedomostiach boli široko identifikované, ale je potrebné ich riešiť prostredníctvom ambiciózneho programu financovania výskumu v krátkodobom až strednodobom horizonte. V tejto súvislosti je nevyhnutný základný (strategický) aj aplikovaný výskum na všetkých úrovniach pestovania rias:

- prioritná podpora základného výskumu: najmä výskumu týkajúceho sa technológie pestovania (v prípade mikrorias), účinnosti zberu a testov týkajúcich sa škály druhov v morských vodách rôznych krajín (v prípade makrorias) a možností zhodnocovania všetkých druhov rias,
- pokiaľ ide o aplikovaný výskum s vysokou pridanou hodnotou (lieky, kozmetika, listové hnojivá, potraviny), zlepšovanie trhového prostredia.

3.11. Keďže určitú kvalitu (škála druhov) a vysoké výnosy rias v Európe možno dosiahnuť len v uzavretých alebo polouzavretých systémoch, ktoré si vyžadujú čistý množiteľský materiál, ktorého výroba v priemyselných systémoch nie je rentabilná, je potrebné zriadiť dostatočný počet bánk množiteľského materiálu rias, financovať ich prevádzku a zabezpečiť, aby boli suroviny dostupné za rozumné ceny pre výrobcov rias a na projekty výskumu a vývoja.

3.12. Odvetvie rias má veľký potenciál na vytváranie pracovných miest, ktoré by mali byť dobre platené a s dôstojnými pracovnými podmienkami. Toto odvetvie by malo profitovať najmä z hľadiska budovania kompetencií potrebných na vypracovanie Modrej dohody EÚ. Dôležité sú pritom investície do odbornej prípravy. Pre MSP by sa mali odstrániť prekážky brániace v tom, aby začali podnikáť v odvetví rias. EHSV víta vytvorenie výrobných reťazcov v odvetví morských rias, ktoré zabránia nekalým praktikám.

3.13. Zlepšenie podnikateľského prostredia je nevyhnutné na efektívny rast odvetvia rias. Je potrebné dôkladne zväziť ekonomické aspekty výroby a potenciálnych spôsobov využitia, ako aj možnosti ich zlepšenia. Napríklad opatrenie 7 sa zameriava na podporu nahradenia krmív na báze rýb krmivom vyrobeným z rias (v akvakultúre). V krmivách pre ryby možno takmer všetky zložky pochádzajúce z rýb ľahko nahradiť zložkami na báze rias (bielkoviny, mastné kyseliny atď.), ale ich výroba je oveľa drahšia ako výroba rybích alebo sójových výrobkov s podobnými vlastnosťami. Keďže krmivo je jedným z hlavných výrobných nákladov chovateľov rýb, ktorých ziskové marže sú vo všeobecnosti nízke, krmivá na báze rias sú jednoducho ekonomicky neúnosné. Preto by sa mali prijať opatrenia na zníženie výrobných nákladov zložiek na báze rias, pričom by sa malo zabrániť prísnejším požiadavkám na dohľad nad riasami a ich normalizáciu než v prípade iných poľnohospodárskych výrobkov. So všetkými výrobcami (zložiek) potravín by sa malo zaobchádzať rovnako, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky na trhu. Ak sa preukáže, že zložky na báze morských rias sú udržateľnejšie, ich používanie by mohlo podliehať environmentálnej certifikácii (environmentálna značka), čo by mohlo podnietiť spotrebiteľov, aby akceptovali vyššiu cenu za výrobok, ktorý je šetrnejší k životnému prostrediu.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Politický rámec pre plasty na biologickej báze, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty

[COM(2022) 682 final]

(2023/C 228/19)

Spravodajca: **András EDELÉNYI**

Spoluspravodajca: **Alessandro MOSTACCIO**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 8. 2. 2023
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	13. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	134/0/4

1. Závbery a odporúčania

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV)

1.1. víta včasné oznámenie o politickom rámci EÚ pre plasty na biologickej báze, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty: ide o sektor, ktorý otvára **možnosti priblíženia sa k cieľom udržateľnosti a obehovosti**. Ak sú bioplasty riadne regulované, môžu byť nástrojom ekologického rozvoja (zníženie spotreby fosílnych palív a znečistenia plastmi, zvýšenie separovaného zberu odpadu);

1.2. zdôrazňuje skutočnosť, že, našťastie, Európa je **priekopníčkou v oblasti bioplastov a rozvoja biologicky rozložiteľných plastov** a v rokoch 2007 až 2020 financovala viac ako 130 výskumných projektov vo výške 1 miliardy EUR⁽¹⁾. EÚ je druhým najväčším svetovým výrobcom bioplastov a mala by svoje globálne postavenie posilniť zameraním na produkty s najvyšším prínosom, t. j. produkty, ktoré sú na **biologickej báze, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné** (ázijská výroba sa obmedzuje najmä na kompostovateľné, ale neobnoviteľné produkty);

1.3. sa domnieva, že budeme môcť zvýšiť konkurencieschopnosť v celosvetovom meradle dosiahnutím maximálneho environmentálneho prínosu, ak bude nový regulačný rámec schopný vybrať priemyselné aplikácie s najvyššou pridanou hodnotou z hľadiska životného prostredia a ak bude všetky nové výrobky, ktoré sa uvádzajú na trh, sprevádzať jasná a pravdivá komunikácia, čo umožní spotrebiteľom proaktívny prístup k prechodu na obehové hospodárstvo;

1.4. nabáda Komisiu, aby na základe **komparatívnej analýzy prínosov plastov na biologickej báze, biologicky rozložiteľných a kompostovateľných plastov v porovnaní s plastmi na báze fosílnych zdrojov** vyvodila závery. Niektoré príliš obozretné nekomparatívne odporúčania nemusia byť schopné v dostatočnej miere usmerniť výskum, inovácie a začínajúce investičné činnosti. To môže brániť pokroku a viesť k zníženiu konkurencieschopnosti EÚ;

1.5. odporúča, aby sa vykonával systematický prieskum všetkých opatrení, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú **okolité legislatívne a normatívne prostredie**, v súlade s najnovšími vedeckými poznatkami. To by mohlo zmierniť zmätok a chrániť používateľov;

(¹) Spoločný podnik pre európske obehové hospodárstvo využívajúce biologické materiály.

1.6. žiada, aby sa pri hodnotení materiálov, výrobkov a procesov uplatňoval **kaskádový hierarchický systém priorit** vrátane aspektov obehovosti a udržateľnosti. Týka sa to surovín, biomasy a potravinových reťazcov, ako aj recyklačných kaskád. Vykonávaním **smernice o energii z obnoviteľných zdrojov (RED III)** sa ďalej stanoví postupnosť, v ktorej opätovné použitie/recyklácia materiálu (obnoviteľný materiál) má prednosť pred opätovným použitím na energetické účely (obnoviteľný zdroj energie);

1.7. je presvedčený, že **posudzovanie životného cyklu (LCA)** je vynikajúcim nástrojom na posudzovanie určitých aspektov udržateľnosti výrobkov a pomáha pri usmerňovaní plánovaných alebo prebiehajúcich výskumných, inovačných a investičných činností. Je však potrebné vynaložiť ďalšie značné úsilie na obmedzenie nedostatkov v metódach, ktoré sa v súčasnosti používajú, s cieľom znížiť neistotu spojenú so zanedbávaním bonusu biogénneho uhlíka⁽²⁾ a vplyv na prírodný kapitál;

1.8. zastáva názor, že väčšina súčasných **účtovných metód a metód oceňovania** nie je schopná internalizovať a rozpoznať vplyv dodatočných prvkov, ktoré sa recyklujú späť do výrobného cyklu, pokiaľ ide o výsledné výdavky a zisky. Prostredníctvom realistického systému **rozšírenej zodpovednosti výrobcu** založeného na analýze životného cyklu a prispôbeného osobitým potrebám možno presmerovať a napraviť nepriaznivú cenovú konkurencieschopnosť výrobkov z biopolymérov;

1.9. naznačuje, že vybraný súbor oblastí intervencie, ktorý by mal spadať do **pridanej hodnoty EÚ**⁽³⁾, môže pomôcť pri identifikácii a odstraňovaní prekážok, ktoré brzdia potrebný rýchly pokrok. Má to zásadný význam najmä pre údaje, monitorovanie a diskusiu, ako aj podporu výskumu a inovácií;

1.10. odporúča, aby Komisia pokračovala v **pravidelných hodnoteniach** dôležitého vývoja v ekosystéme biopolymérov. Zabudované metódy a nástroje verejných konzultácií sú dobrým spôsobom, ako zapojiť všetky zainteresované strany, predovšetkým zabezpečením účasti organizovanej občianskej spoločnosti prostredníctvom rôznych reprezentatívnych združení;

1.11. nabáda členské štáty, aby zaviedli povinný **percentuálny podiel obsahu plastov na biologickej báze** pre plasty na biologickej báze, ako aj pre kompostovateľné plasty. Navrhuje sa, aby sa celý reklamný proces (propagácia, budovanie značky atď.) zakladal na konečných štandardoch a normách. V prípade obsahu certifikovaného biogénneho uhlíka sa používa tzv. uhlíková metóda C-14. Metóda hmotnostnej bilancie môže byť prijateľná na vyjadrenie biologickej obsahu zložitejšej, viacnásobnej alebo strednej úrovne recyklácie, ale spotrebiteľia musia byť o tom informovaní;

1.12. berie na vedomie nariadenie o zákaze jednorazových plastových výrobkov, ale navrhuje spresniť vymedzenie jeho rozsahu pôsobnosti a znenie, keďže sa domnieva, že týmto nariadením by sa nemal vylúčiť istý počet plastových výrobkov a aplikácií, ktoré sú **samy osebe jednorazové, nevratné**, t. j. ktoré nemožno opätovne použiť alebo mechanicky recyklovať. V týchto prípadoch treba uprednostňovať použitie plastov na biologickej báze a/alebo biologicky rozložiteľných a kompostovateľných plastov;

1.13. zdôrazňuje skutočnosť, že **mechanická recyklácia (krátky cyklus)** je často výhodná vzhľadom na jej relatívnu jednoduchosť, má však isté nedostatky: patrí medzi ne downcyklácia spôsobená zmesami, limity hrúbky, návratnosť a spotreba energie. Komplexným porovnaním udržateľnosti možno zistiť, či je vhodnejšie použiť polyméry na biologickej báze alebo rôzne spôsoby recyklácie (napr. organická a/alebo chemická). Najvhodnejšou možnosťou v tomto prípade môže byť použitie plastov, ktoré sú na biologickej báze a zároveň sú aj kompostovateľné. Techniky triedenia tenkých fólií je ešte potrebné vyvinúť;

(2) Absorpcia biogénneho uhlíka (sekvestrácia) zo životného prostredia by sa mala pri výpočtoch environmentálnej stopy odpočítat od emisií uhlíka, t. j. „pripísať v prospech“ vplyvu na klímu.

(3) Oblasť, v ktorej môže EÚ spoločne vytvárať pridanú hodnotu v porovnaní so situáciou, keď jednotlivé členské štáty konajú samostatne bez koordinácie a spoločných zdrojov.

1.14. zastáva názor, že **biologicky rozložiteľné** plasty certifikované v súlade s normami EÚ ponúkajú príležitosti na zmiernenie znečistenia plastmi **znížením hromadenia mikroplastového a nanoplastového** odpadu, a tým aj škôd, ktoré biologicky nerozložiteľné plasty spôsobujú. V súčasnosti je k dispozícii len niekoľko – hoci veľmi dôležitých – aplikácií na riadený biologický rozklad v osobitných otvorených prírodných prostrediach. Je potrebné vyvinúť väčšie úsilie na **vývoj systémových metód, ktoré by kombinovali vlastnosti materiálu a podmienky** s cieľom využiť možnosti pre biologický rozklad v pôde a iných špecifických otvorených prostrediach;

1.15. je presvedčený, že **priemyselné kompostovanie** a používanie kompostovateľných plastov je vynikajúcim spôsobom, ako zlepšiť zber a využívanie potravinového odpadu. Okrem ukladania uhlíka do pôdy tieto techniky umožňujú **spoločne likvidovať a recyklovať potravinový odpad a obaly** (alebo iné kompostovateľné aplikácie). Členské štáty by sa mali povzbudzovať a mala by sa im poskytnúť pomoc pri zavádzaní **povinného triedeného zberu organického odpadu** od roku 2024. Na tento účel by sa mali pripraviť kompostovateľné plasty, ako sú tašky a iné aplikácie súvisiace s potravinami, ako aj infraštruktúra, organizácia a kampane na zvyšovanie informovanosti;

1.16. požaduje, aby sa **rozsah aplikácií kompostovateľných plastov** neobmedzoval len na tie, ktoré sú uvedené v návrhu Komisie o obaloch a odpade z obalov. Na základe skúseností a osvedčených postupov môžu kompostovateľné plasty zohrávať prospešnú úlohu v mnohých oblastiach, najmä pokiaľ ide o styk s potravinami, uzavreté cykly a tenké fólie.

2. Kontext stanoviska, glosár a súčasný stav v sektore

2.1. Vymedzenia obnoviteľných plastov:

- „Bioplasty“ je všeobecný kolektívny pojem, ktorý by sa nemal používať ani pri uvádzaní plastov na trh, ani pre aplikácie, pretože sa môže zneužívať a/alebo môže zavádzať či vytvárať negatívne asociácie. V tomto kontexte znamená „plasty na biologickej báze, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty“.
- **Plasty na biologickej báze (plasty na báze rastlín)**: plasty vyrábané z obnoviteľných, nefosílnych surovín⁽⁴⁾. Plasty na biologickej báze môžu byť biologicky rozložiteľné alebo nie. **Priamo využiteľné plasty na biologickej báze** sú chemicky identické s plastmi na fosílny báze. Plasty „s atribútom bio“ možno vymedziť ako plasty s pridaným biologickým obsahom.
- **Biologicky rozložiteľné plasty**: plasty, ktoré na **konci funkčnej životnosti** rozkladajú mikroorganizmy, čím sa vytvára voda, biomasa, minerálne soli a oxid uhličitý (CO₂) (alebo metán v prípade anaeróbného rozkladu). Môžu byť vyrobené z biologických aj fosílnych surovín.
- **Kompostovateľné plasty**: podskupina biologicky rozložiteľných plastov (pre ktoré sa v angličtine používa spoločná skratka **BDCP**), v ktorej sa proces biodegradácie uskutočňuje za kontrolovaných podmienok s využitím mikroorganizmov na vytvorenie stabilizovaných organických zvyškov, vody a CO₂ za prítomnosti kyslíka alebo metánu, ak chýba kyslík, tak, že oba plyny sa dajú odobrať. Štandardizované, prísne kontrolované kompostovanie sa uskutočňuje **v kompostovacích zariadeniach** (ekologické recyklačné zariadenia) v súlade s požiadavkami normy **EN 13432**⁽⁵⁾, ktoré zabezpečujú aj používanie biopriprav. Domáce kompostovanie nepodlieha takýmto prísny podmienkam, a preto nemôže vyprodukovať vopred určený konečný výrobok.
- Najvýhodnejšia kombinácia je prirodzená, ak je plast na biologickej báze a aj biologicky rozložiteľný a kompostovateľný, čo je prípad široko používanej kyseliny polymliečnej (PLA).

⁽⁴⁾ Skupina plastov na biologickej báze môže zahŕňať aj plasty „s atribútom bio“, ktoré možno vymedziť ako plasty s pridaným biologickým obsahom (biologický obsah možno určiť pridelovaním surovín).

⁽⁵⁾ Ú. v. ES L 190, 12.7.2001, s. 21 (mimoriadne vydanie v slovenskom jazyku: Kapitola 13 Zväzok 026 S. 368 – 370).

2.2. Sektor plastov

Výroba plastov/bioplastov – svet

Údaje za roky 2021 – 2022 – Svetová výroba plastov a bioplastov ⁽⁶⁾

Rok	Plasty na báze fosílnych zdrojov [Mt]	Bioplasty [Mt]	Bioplasty [%]	Plasty na biologickej báze [Mt; (%)]	Biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty [Mt; (%)]
2021	367	1,80	0,49	0,74; (41,2)	1,05; (58,7)
2022 (*)	390	2,22	0,57	1,07; (48,2)	1,14; (51,3)

(*) Predbežná bilancia.

Podľa: European Bioplastics, Facts and Figures.

Bioplasty v súčasnosti predstavujú **približne 1 % celkovej svetovej výroby plastov**.

Očakáva sa však, že do roku 2027 sa výroba bioplastov zvýši z 1,8 na 6,2 milióna ton.

2.2.1. Bioplasty vo svete

Ázia (najmä Čína) je hlavným centrom výroby bioplastov (41,4 % v roku 2022), za ňou nasledujú EÚ (26,5 %) a USA (18,9 %).

Do roku 2027 sa má jej podiel zvýšiť na 63 %, zatiaľ čo bez podporných opatrení sa predpokladá, že podiel EÚ sa výrazne zníži.

2.2.2. Európsky dopyt po bioplastoch

V EÚ sa **dopyt po bioplastoch** zvýšil z 210 000 ton v roku 2019 na približne **320 000 ton v roku 2021** ⁽⁷⁾. Ročná miera rastu bola vyššia ako 23 %. V porovnaní so svetovou výrobou bioplastov predstavuje európsky dopyt približne 18 %. Európa zohráva vedúcu úlohu, pokiaľ ide o bilanciu zahraničného obchodu a technické inovácie.

Kľúčový význam má zvýšenie informovanosti spotrebiteľov o rozlišovaní od plastov na báze fosílnych palív a o optimálnom používaní bioplastov.

2.3. Výzvy v oblasti životného prostredia

2.3.1. Vplyv na klímu

Hodnotový reťazec plastov prispieva k vzniku **skleníkových plynov** v obmedzenej miere v porovnaní s inými hodnotovými reťazcami, ako sú energetika, chemické látky a niektoré iné materiály. Celkové **emisie skleníkových plynov** spôsobené hodnotovým reťazcom plastov v EÚ v roku 2018 sa odhadujú na 208 miliónov ton ekvivalentu oxidu uhličitého (CO₂e). Väčšina (63 %) vzniká pri výrobe plastových polymérov. Premena týchto polymérov na produkty spôsobuje 22 % emisií a spracovanie plastového odpadu na konci životnosti pridáva ďalších 15 %, najmä v dôsledku spaľovania ⁽⁸⁾.

2.3.2. Vplyv na prírodný kapitál

Bez ohľadu na vplyv na klímu je miera recyklácie plastov stále príliš nízka. To má vplyv aj na **životné prostredie a svetový prírodný kapitál** (tzv. stopa), keďže sa využívajú obmedzené zásoby prírodných zdrojov a poškodzujú sa svetové ekosystémy, ako je pôda, zem, vzduch, voda, živé organizmy a v konečnom dôsledku ľudské zdravie a dobré životné podmienky. Osobitným problémom je hromadenie **mikroplastových častíc** v sladkej a morskej vode.

⁽⁶⁾ Zdroj: World plastics production 2020, Plastics Europe, 2021. European Bioplastics, Facts and Figures (<https://www.european-bioplastics.org/market/>)

⁽⁷⁾ Plastic Consult, Bioplastics in Europe, Market update, 23. 9. 2022.

⁽⁸⁾ Správa siete Eionet – ETC/WMGE 2021/3.

2.3.3. Úsilie o zmiernenie problému

Hodnotový reťazec bioplastov má potenciál znížiť emisie CO₂, vďaka biogénemu alebo sekvestrovanému CO₂, ak sa jeho využívanie výrazne zvýši a ak sa odpad z plastov na biologickej báze bude namiesto spaľovania recyklovať. Výroba plastov z biomasy a/alebo zabezpečenie toho, aby sa plastové výrobky mohli biologicky rozložiť v určitých prostrediach, má v porovnaní s konvenčnými plastmi niekoľko výhod, ktoré sa však musia uznať a zohľadniť. V správe siete Eionet – ETC/WMGE 2021/3 sa vypočítalo, že scenár, keď sa všetky plasty na báze fosílnych zdrojov nahradia bioplastmi v EÚ, viedol k celkovým ročným emisiám skleníkových plynov 146 miliónov ton CO₂e v prípade plastov na biologickej báze, čo je o 30 % menej ako 208 miliónov ton CO₂e z hodnotového reťazca plastov z fosílnych zdrojov⁽⁹⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. **Spoločným znakom bioplastov** je, že majú veľký potenciál zlepšiť a zachovať udržateľný, vyvážený uhlíkový cyklus. V súlade s tým prispievajú k emisne neutrálnemu vplyvu na klímu a prírodný kapitál. **Dve hlavné skupiny** plastov by sa však mali posudzovať **oddelene**. **Plasty na biologickej báze** pochádzajúce z rastlín umožňujú prechod z hospodárstva využívajúceho fosílny zdroj na hospodárstvo využívajúce plasty vyrábané z biomasy. **Biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty** majú jedinečné výhody pre nakladanie s výrobkami po skončení ich životnosti a pre dosahovanie cieľov Zelenej dohody (napr. zníženie potravinového odpadu, udržateľná výroba a spotreba).

Je vhodné používať plasty na biologickej báze aj kompostovateľné plasty, aby sa znížila čistá bilancia skleníkových plynov o množstvo CO₂ sekvestrovaného zo životného prostredia.

3.2. Oznámenie Európskej komisie poskytuje hĺbkovú a rozsiahlu **analýzu sektora plastov na biologickej báze, biologicky rozložiteľných a kompostovateľných plastov**, pričom sa v nej posudzujú dostupné údaje. Závery a odporúčania sú v určitých bodoch **príliš obozretné** a predstavujú riziko, že odradia inovácie a investície v určitých kľúčových oblastiach. Analýza by mala byť **porovnávací**, pričom by sa porovnávali plasty na biologickej báze, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty so súčasnými plastmi na fosílny báze, hoci v žiadnom prípade nahradenie plastov bioplastmi v pomere 1:1 nie je uskutočniteľným scenárom.

3.3. Miera všeobecného spoločenského vnímania a **uznávania udržateľných materiálov** a výrobkov a ich používania je pomerne vysoká, v prieskumoch verejnej mienky sa zvyčajne pohybuje na úrovni medzi 80 – 90 %. 25 % opýtaných spotrebiteľov by bolo ochotných zaplatiť **cenovú prirážku** o 20 % vyššiu, ako je hodnota ekvivalentných plastových výrobkov na fosílny báze, a 4 % by zaplatilo o 50 % viac za udržateľné biopolymérne výrobky.

3.4. Návrh a **vykonávanie realistického strategického rámca** si vyžaduje:

- jasné, jednoznačné **vymedzenie pojmov a klasifikácie** typov biopolymérov, ich vlastností a optimálnych oblastí použitia,
- **zvýšenie informovanosti ľudí o tom**, že pojem „na biologickej báze“ sa vzťahuje len na pôvod surovinovej základne, zatiaľ čo pojmy „**biologicky rozložiteľný**“ a „**recyklovateľný**“ sú **systémové vlastnosti**, ktoré závisia od materiálu a prostredia/podmienok konca funkčnej životnosti,
- systematické preskúmanie a **zosúladenie legislatívneho prostredia** upravujúceho návrh, výrobu, používanie a recirkuláciu, t. j. **celú životnosť plastového tovaru**,
- opätovné zosúladenie všeobecného súboru **noríem a súvisiaceho označovania** vzhľadom na nedávne výsledky výskumu, technického rozvoja a inovácií,
- poskytovanie vedecky **overených poznatkov** spotrebiteľom a vybudovanie účinnej **infraštruktúry**, ktorá im umožní stať sa súčasťou procesu dosahovania spoločne dohodnutých cieľov v oblasti udržateľnosti a pokračovať v skúmaní vplyvu bioplastov na zdravie a životné prostredie.

⁽⁹⁾ Správa siete Eionet – ETC/WMGE 2021/3.

3.5. V celom rámci musí prevládať **kaskádový hierarchický systém priorít** vrátane obmedzovania množstva plastov pri zdroji a pred ním. Ten musí pokrývať hodnotový reťazec a dodržiavať zásady **uchovávania, opätovného použitia, recyklácie a zhodnotenia**, aby sa jednotlivé prvky udržiavali v obehu. Celá zásoba uhlíka, tok a cyklus sa musí v čo najväčšej miere kontrolovať: to zahŕňa koncentrovaný uhlík v surovinách (uhlie, ropa, plyn), uhlík, ktorý sa vyrobil, spracoval, zachytil (ako CO₂), zozbieral (ako odpad) a recykloval, a rozptýlený uhlík, ktorý sa nachádza v použitých výrobkoch, pôde a vo vzduchu. Možnosti recyklácie zahŕňajú krátky z hľadiska udržateľnosti optimalizovaný cyklus (mechanická recyklácia), stredný cyklus (fyzická/chemická a/alebo chemická recyklácia) a dlhý cyklus (biochemická recyklácia) v závislosti od toho, ako možno rôzne látky vrátiť do obehu.

3.6. Uvedené požiadavky predstavujú nové a široké spektrum výziev pre **inžinierstvo ekologického dizajnu**. Okrem tradičných úloh funkčnosti, uskutočniteľnosti a estetiky musia inžinieri ekologického dizajnu v súčasnosti zohľadniť aj zdroje surovín, odolnosť, odhad skončenia životnosti, obehovosť a optimalizovanú udržateľnosť.

3.7. Osobitnú pozornosť si vyžaduje **udržateľné získavanie surovín**: 1 % podiel plastov na biologickej báze na trhu s plastmi zaberá 0,02 % ornej pôdy. Teoretické, ale nie realistické, 100 % nahradenie plastov na fosíľnej báze plastmi na biologickej báze by si vyžadovalo 4 – 5 % ornej pôdy. **Plodiny** (cukor, škrob, olej) v súčasnosti tvoria dve tretiny zdrojov surovín a **nepožítateľné potraviny** (drevo, ricínový olej) tvoria zvyšnú tretinu. Napriek nízkemu využívaniu pôdy bude cieľom posunúť sa v kaskádovom využívaní potravín a biomasy smerom nadol, t. j. presunúť získavanie surovín z plodín/potravín na vedľajšie produkty (napríklad slama, odpadové drevo) a recyklovateľný odpad (organický lignocelulózový, uhlíkovodíkový a sacharidový odpad) ešte pred energetickým zhodnotením. To isté platí pre nové iniciatívy v oblasti surovín, ako je odpad z rias.

3.8. **Výrobné technológie** sú z väčšej časti zavedené a technológie pre plasty na fosíľnej báze možno využiť pri transformácii. V súvislosti s obehovým reťazcom je však potrebné prijať **ďalšie kroky** pre oba konce tohto lineárneho procesu: výrobu surovín a biorafinériu, ako aj zber a spracovanie odpadu, po ktorom nasleduje recyklácia alebo zhodnocovanie. Tieto kroky sa týkajú rozptýlenejších tokov materiálu. Ak je to potrebné a uskutočniteľné, mali by sa využiť centralizované procesy **zachytávania CO₂**.

3.9. **Výskum a inžinierstvo v oblasti materiálov** by sa mali zamerať na rozšírenie spektra **aplikácií nových biopolymérov** alebo zmesí s novými kombináciami fyzikálnych, chemických, funkčných a s rozložiteľnosťou súvisiacich **vlastností**, pokiaľ ide o vlastnosti materiálu aj o podmienky.

3.10. **Pracovné aspekty** zatiaľ neboli podrobne analyzované. Podľa odhadov vznikne do roku 2030 ďalších 175 000 až 215 000 **pracovných miest** (poznámka pod čiarou č. 16). Nové technológie si vyžadujú nové **zručnosti**, najmä pokiaľ ide o spracúvanie surovín, recykláciu a inžinierstvo ekologického dizajnu. Tieto požiadavky budú musieť zohľadniť rozvojové a investičné plány spolu s programami **odbornej prípravy**, vzdelávania, rekvalifikácie a zvyšovania zručností. Pracovné uspokojenie a prestíž síce rastie, rovnakú pozornosť však treba venovať aj navrhovaniu dôstojných **pracovných podmienok**.

3.11. Väčšina súčasných bežných účtovných modelov a modelov oceňovania používa tradičný alebo **lineárny prístup „od kolísky po bránu“**. Biopolyméry sú v tomto prípade v nevýhode pre vysoké náklady na materiál, fragmentovanejší prístup k surovinám, menšiu sériovú výrobu a zložitú získavanie poznatkov. Vďaka modelu „od kolísky po kolísku“, pri ktorom sa internalizujú náklady na udržateľnú cirkuláciu, by sa to mohlo úplne zmeniť. Správnym uplatňovaním modulárnych metód rozšírenej zodpovednosti výrobcu by sa mohli tieto nedostatky odstrániť.

3.1.2. Pri hodnotení environmentálnej stopy použitého tovaru a materiálov sa používajú metódy a výpočty **posudzovania životného cyklu (LCA)**. Bolo vynaložené značné úsilie na vymedzenie a kvantifikáciu tohto vplyvu, vyjadreného ako čisté emisie skleníkových plynov v ekvivalente CO₂. Na vývoj súčasných metód **environmentálnej stopy výrobkov** budú potrebné ďalšie skúsenosti, výskum a modelovanie, pretože zaostávajú, pokiaľ ide o stanovovanie výhod biogénneho uhlíka a kvantifikáciu vplyvu v súvislosti so zmenami vo využívaní pôdy a ťažko odhadnuteľného vplyvu na prírodný kapitál. Realistické a prijateľné LCA je predpokladom dôveryhodného a modulárneho systému rozšírenej zodpovednosti výrobcu. Skrining a prognózy založené na posudzovaní životného cyklu by znížili riziká prostredníctvom usmerňovania včasných rozhodnutí o výskume, inováciách a investíciách.

3.1.3. Postupy a právne predpisy členských štátov sa do značnej miery líšia. „**Pridaná hodnota EÚ**“⁽¹⁰⁾ by sa preto mala zamerať na podporu oblastí, ako je zber údajov a transparentnosť, identifikácia a šírenie osvedčených postupov, monitorovanie vedeckého, hospodárskeho, finančného a sociálneho pokroku, ako aj identifikácia prekážok a pomoc pri ich odstraňovaní alebo riešení s cieľom zachovať primeranú konkurencieschopnosť EÚ v tomto odvetví.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Úvod

4.1.1. V mnohých prípadoch nie je **mechanická recyklácia uskutočniteľná**, pretože obaly sú kontaminované potravinami alebo preto, že nie je možné a/alebo vhodné mechanicky recyklovať malé a/alebo tenké obaly. V týchto prípadoch sú **kompostovateľné** plasty dobrým riešením, pretože umožňujú **spoločnú likvidáciu a spoločnú recykláciu** potravinového odpadu a obalov.

4.2. Plasty na biologickej báze

4.2.1. Politický rámec by mal stanoviť **povinný minimálny obsah biologického materiálu a recyklovaný obsah pre plasty na biologickej báze**, počnúc návrhom Európskej komisie o obaloch a odpade z obalov (z 30. novembra 2022). Tento obsah plastov na biologickej báze by mohol nahradiť alebo doplniť minimálny recyklovaný obsah. Bezpečnosť potravín skutočne vyžaduje použitie pôvodného alebo chemicky recyklovaného materiálu pri styku s potravinami (príbory, šálky, podnosy, baliace fólie); iba PET fľaše a podnosy sa môžu mechanicky recyklovať a opätovne spracovať na plasty určené pre priamy styk s potravinami.

4.2.2. Pre **obsah biologického materiálu** už existujú systémy certifikácie, ako napríklad systém TUV Austria OK biobased⁽¹¹⁾ a systém certifikácie DIN CERTCO⁽¹²⁾. Existujú aj osobitné európske a medzinárodné normy⁽¹³⁾ vrátane prístupov založených na hmotnostnej bilancii certifikovaných treťou stranou. Okrem toho niektoré členské štáty stanovili povinné úrovne pre recyklovaný obsah aj obsah biologického materiálu. Pre certifikáciu by mal byť **obsah biogénneho uhlíka vymedzený pomocou** rádiochemickej metodiky **C-14**. Pre viackrát recyklované, nehomogénne výrobky a plasty na biologickej báze obsahujúce plasty by však mohla byť prijateľná aj metóda **hmotnostného obsahu**.

4.2.3. Určité metódy spracovateľského reťazca umožňujú, aby sa biologické suroviny používali v medziproduktoch alebo produktoch, pri ktorých zložitost' hodnotových reťazcov alebo úroveň rozsahu ešte neumožňuje triedenie⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Ide o opak koncepcie nákladov spôsobených nečinnosťou na európskej úrovni a odkazuje na výhody konania v synergii, a nie individuálne.

⁽¹¹⁾ <https://www.tuv-at.be/green-marks>

⁽¹²⁾ <https://www.dincertco.de>

⁽¹³⁾ CEN/TS 16640; ASTM D6866.

⁽¹⁴⁾ V zložitých a dlhých priemyselných procesoch, pri ktorých sa využívajú viaceré suroviny, by si fyzické triedenie (medzi fosílnymi a biovýrobkami alebo medzi „čerstvými“ a recyklovanými) vyžadovalo neudržateľné investície. Metódy spracovateľského reťazca umožňujú spoľahlivé a transparentné účtovníctvo a jasné a jednoznačné označovanie a tvrdenia týkajúce sa obsahu výrobku v celom hodnotovom reťazci.

4.2.4. Politický rámec sa odvoláva na „metódu posudzovania životného cyklu plastov“⁽¹⁵⁾ Spoločného výskumného centra, ktorá vychádza z metódy environmentálnej stopy výrobku ako **najviac harmonizovanej dostupnej metódy**. Metóda environmentálnej stopy výrobku však zaostáva, pokiaľ ide o správne započítanie biogénneho uhlíka (dokonca je aj v rozpore s niektorými všeobecne uznávanými normami⁽¹⁶⁾, ktoré zohľadňujú predbežné vstrebávanie biogénneho uhlíka do výrobkoch a plastoch z biologického materiálu) a zmeny vo využívaní pôdy.

4.3. Biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty

Vlastnosti biodegradability a kompostovateľnosti nie sú negatívne aspekty, ktoré vedú k nárastu **odpadu**. Neexistujú žiadne dôkazy, štúdie ani demonštrácie, ktoré by potvrdzovali predpoklad, že biodegradabilita môže negatívne ovplyvniť odpad. Tento problém možno vyriešiť systémom označovania, ktorý už bol zavedený v Taliansku. Žiadny materiál by sa nemal vyhadzovať: všetky materiály sa musia zbierať, triediť a recyklovať.

4.3.1. Biologicky rozložiteľné plasty

Biodegradabilita plastov v **otvorenom prostredí** nie je nástrojom v oblasti nakladania s odpadom. Naopak, v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 94/62/ES⁽¹⁷⁾ a normou EN 13432 sa kompostovateľné plasty musia organicky recyklovať spolu s potravinovým odpadom alebo maštalným hnojivom a močovkou v kompostovacích zariadeniach, aby sa vyrobil organický kompost, ktorý možno ako organické hnojivo použiť na úpravu a zlepšenie pôdy. Cieľom je použiť tieto materiály tam, kde sú preukázané výhody udržateľnosti, ako je to v prípade aplikácií súvisiacich s potravinami. Takéto využitie kompostovateľných plastov môže prispieť k zvýšeniu úrovne zberu organického odpadu, ako aj k zníženiu kontaminácie organického odpadu spôsobenej tradičnými plastovými materiálmi.

4.3.1.1. Mal by sa uskutočniť ďalší intenzívny **výskum** systémovo optimalizovaných materiálov a podmienok pre riadený biologický rozklad v osobitných **otvorených, prírodných** prostrediach. Dobrými príkladmi sú omietky **rozložiteľné vo vode** alebo polymérové povlaky hnojív s pomalým alebo riadeným uvoľňovaním rozložiteľné v pôde. Je však potrebné vynaložiť viac úsilia na využitie degradácie, keďže môže vo veľkej miere prispieť k predchádzaniu a **zmiernovaniu znečistenia mikroplastmi a nanoplastmi prostredníctvom akumulácie**.

4.3.1.2. Ako sa uvádza v oznámení Európskej komisie, **biologicky rozložiteľné** plasty zohrávajú dôležitú úlohu v odvetví **poľnohospodárstva**. V tomto sektore sú biologicky rozložiteľné plasty priaznivou alternatívou, keďže sa **biologicky rozkladajú v pôde bez vytvárania mikroplastov**. Zabraňujú takisto erózii pôdy, ktorá by inak nastala pri použití tradičných, veľmi tenkých (< 25 µm) plastových mulčovacích fólií.

4.3.2. Priemyselne kompostovateľné plasty

4.3.2.1. EHSV zdôrazňuje významnú úlohu **kompostovateľných plastov vo väčšine špecifických formátov obalov, ktoré prichádzajú do styku s potravinami, a bezobalových formátov**, v súlade, ale nie výlučne s niekoľkými formátmi, ktoré uvádza Komisia (nálepky na ovocí a zelenine, čajové vrecká a kávové vankúšiky z filtrového papiera, ako aj veľmi ľahké plastové tašky). Preto by sa mali podporovať **iné dôležité kompostovateľné obaly a bezobalové formáty**, ako sú príbory, poháre, podnosy a baliace fólie (aj pri prípadoch, použitíach a oblastiach **s uzavretým cyklom**), a nemali by sa zakazovať článkom 22 a prílohou V k návrhu smernice o obaloch a odpadoch z obalov. Nie je to v súlade so skutočnosťou, že od 31. decembra 2023 sa musí biologický odpad zbierať alebo recyklovať pri zdroji vo všetkých krajinách EÚ⁽¹⁸⁾; kompostovateľné plasty zohrávajú dôležitú úlohu pri dosahovaní vyššej miery zachytávania biologického odpadu a menšej kontaminácie kompostu biologicky nerozložiteľnými plastmi.

Keďže niektoré kompostovateľné plasty a plasty na biologickej báze sú už na trhu, ako najvhodnejšia možnosť sa javí požiadavka na minimálny obsah biologického materiálu pre kompostovateľné plasty v súlade s niektorými vnútroštátnymi právnymi predpismi (napr. v Taliansku a vo Francúzsku).

⁽¹⁵⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC125046>

⁽¹⁶⁾ ISO 22526-1, 2 a 3, EN 16760, ISO, EN 15804, ISO 14067.

⁽¹⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/62/ES z 20. decembra 1994 o obaloch a odpadoch z obalov (Ú. v. ES L 365, 31.12.1994, s. 10).

⁽¹⁸⁾ Článok 22 smernice 2008/98ES.

4.3.2.2. Revíziou smernice o hnojivách sa preukázala jasná nerovnováha v spôsoboch hnojenia v Európe: priemerné nadmerné používanie syntetických živín na báze dusíka, fosforu a draslíka môže viesť k eutrofizácii vôd, zatiaľ čo **nedostatočné používanie organického hnojiva**, ako je hnoj, **kompost z odpadu**, kal atď. môže spôsobiť pokles obsahu uhlíka v pôde.

4.3.2.3. V oznámení Európskej komisie sa otázka **krížovej kontaminácie** považuje za argument na obmedzenie používania kompostovateľných plastov. Krížová kontaminácia sa však netýka len kompostovateľných plastov, ale aj iných materiálov (ako je prítomnosť kovov v tokoch plastového odpadu a nekompostovateľných plastov v biologickom odpade). V tokoch plastového odpadu takisto dochádza ku krížovej kontaminácii, keďže rôzne polyméry by sa mali oddeliť pred vstupom do väčšiny recyklačných procesov, aby sa predišlo neplnohodnotnej recyklácii (tzv. downcyklácia). V praxi sa krížová kontaminácia tokov plastového odpadu bioplastmi nepreukázala: podľa údajov z Talianska predstavuje podiel kompostovateľných plastov v tokoch plastového odpadu menej ako 1 %. Dôvodom je skutočnosť, že niektoré výrobky môžu byť vyrobené iba z kompostovateľných plastov (jednorazové plastové vrecká, príbory, taniere) a že existuje jasný systém označovania kompostovateľných aj tradičných plastov, ktorý spotrebiteľom umožňuje rozlišovať medzi nimi a vhadzovať ich do príslušného recyklačného systému (bioodpad do kompostovateľných plastov a plasty do nekompostovateľných plastov). Preto v krajinách, ktoré zaviedli vhodné systémy nakladania s odpadom pre kompostovateľné plasty⁽¹⁹⁾, nedochádza ku krížovej kontaminácii a k uvádzaniu spotrebiteľov do omylu. Tieto krajiny a ich legislatívne rámce, systémy nakladania s odpadom a systémy označovania by mohli byť príkladmi osvedčených postupov pre bioplasty.

Normu EN 13432 možno aktualizovať, v oznámení Európskej komisie sa však neuznáva, že kompostovacie zariadenia, ktoré dodržiavajú najlepšie dostupné postupy a technológie v rámci procesov, najmä správny čas kompostovania, sú schopné úplne spracovať a biologicky rozložiť kompostovateľné plasty a potravinový odpad, ako ukázali rozhovory spoločnosti Biorepack v kompostovacích zariadeniach⁽²⁰⁾. Bioplasty ani norma EN 13432 nie sú zodpovedné za to, ak niektoré kompostovacie zariadenia, najmä v členských štátoch EÚ s menej účinnými systémami nakladania s potravinovým odpadom, nedodržiavajú správne procesy kompostovania a správny časový rámec. Uvedené kompostovacie zariadenia treba jednoducho modernizovať.

V Bruseli 27. apríla 2023

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽¹⁹⁾ Pozri systém rozšírenej zodpovednosti výrobcu spoločnosti Biorepack pre kompostovateľné plasty v Taliansku, <https://eng.biorepack.org/>.

⁽²⁰⁾ <https://eng.biorepack.org/communication/news/composting-plants-talk.kl>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o osobitných pravidlách týkajúcich sa liekov na humánne použitie, ktoré sa majú uviesť na trh Severného Írska

[COM(2023) 122 final – 2023/0064 (COD)]

(2023/C 228/20)

Hlavný spravodajca: **Jack O'CONNOR**

Žiadosť o konzultáciu	Rada, 9. 3. 2023 Európsky parlament, 13. 3. 2023
Právny základ	články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	154/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) súhlasí s tým, že nariadenie je vhodným nástrojom na realizáciu spoločne dohodnutých riešení a víta včasnosť, s akou Komisia tento návrh predložila.

1.2 EHSV súhlasí s tým, že:

- ustanovenia navrhovaného nariadenia sú primerane obmedzené len na príslušnú oblasť politiky a nie je potrebné žiadne posúdenie súladu s ostatnými politikami Únie,
- v návrhu sa ako právny základ používajú ustanovenia článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,
- navrhované opatrenia sú primerané cieľom, ktoré sa majú dosiahnuť,
- návrh zároveň obsahuje vhodné ochranné mechanizmy na zabezpečenie ochrany jednotného trhu EÚ,
- navrhované nariadenie je vyňaté z posúdenia vplyvu vzhľadom na naliehavosť a citlivosť situácie.

1.3 EHSV podporuje prijatie a včasné vykonávanie navrhovaného nariadenia, čo by zabezpečilo kontinuitu dodávok liekov na humánne použitie v Severnom Írsku a zlepšilo vyhliadky na vykonávanie protokolu o Írsku/Severnom Írsku, ako aj prispelo k ochrane Belfastskej/Veľkopiatskej dohody.

1.4 Články 9 a 10 navrhovaného nariadenia umožňujú Komisii pozastaviť uplatňovanie osobitných pravidiel v prípade neplnenia povinností zo strany Spojeného kráľovstva. EHSV súhlasí s tým, že takéto ustanovenie je nevyhnutné. EHSV však zdôrazňuje, že pred takýmto pozastavením je dôležité viesť konzultácie so Spojeným kráľovstvom stanovené v článku 9 ods. 3, ako aj s expertmi určenými každým členským štátom na základe článku 10 ods. 4.

1.5 EHSV podporuje prebiehajúce konzultácie s kľúčovými zainteresovanými stranami s cieľom pomôcť zabezpečiť včasné vykonávanie nariadenia, ako aj monitorovanie akýchkoľvek budúcich rizík ohrozujúcich dosiahnutie jeho cieľov. V tejto súvislosti by mali byť európske inštitúcie do januára 2025 pravidelne informované aj o pokroku vo vykonávaní.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Navrhované nariadenie vzniká na základe riešení dohodnutých medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom v kontexte Windsorského rámca,

2.2 ako aj na základe komplexného súboru spoločných riešení dohodnutých medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom s cieľom zaoberať sa obavami uvedenými v dôvodovej správe k navrhovanému nariadeniu. Týka sa prijatia osobitných pravidiel pre lieky na humánne použitie, ktoré sa majú uviesť na trh v Severnom Írsku v súlade s článkom 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/83/ES⁽¹⁾. Ich cieľom je zabezpečiť osobitné pravidlá k ustanoveniam uvedeným v prílohe 2 k protokolu o Írsku/Severnom Írsku (ďalej len „protokol“), ktorými sa upravuje činnosť v sektore liekov.

2.3 Ťažkosti, ktoré má navrhované nariadenie vyriešiť, sa prejavili v praxi pri vstupe do platnosti protokolu 1. januára 2021. Pokračovali aj po uplynutí prechodného obdobia stanoveného v dohode o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ, najmä pokiaľ ide o dostupnosť liekov, ktoré sa vyrábajú v Spojenom kráľovstve, v Severnom Írsku, a to z dôvodu nového zložitého regulačného prostredia. V záujme zabezpečenia neprerušovaných dodávok liekov z Veľkej Británie do Severného Írska prijala EÚ 12. apríla 2022 smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/642⁽²⁾, ktorou sa zaviedli výnimky z niektorých povinností týkajúcich sa určitých liekov na humánne použitie sprístupnených v Spojenom kráľovstve vo vzťahu k Severnému Írsku.

2.4 Tieto výnimky v podstate umožnili výrobcom zo Spojeného kráľovstva pokračovať v skúšaní šarží a zachovať si regulačné funkcie v iných častiach Spojeného kráľovstva než na území Severného Írska. Uľahčili aj dodávky nových liekov tým, že sa príslušným orgánom Spojeného kráľovstva na obmedzené obdobie povolilo podanie nového lieku pacientom v Severnom Írsku, aj keď ešte nebol schválený v EÚ.

2.5 Následné skúsenosti odhalili určité praktické problémy s týmito riešeniami. Požiadavka zabezpečiť samostatné balenia a písomné informácie pre používateľov vo Veľkej Británii a v Severnom Írsku by znamenala značnú hospodársku záťaž pre výrobcov vzhľadom na malú veľkosť trhu Severného Írska. V súvislosti s koexistenciou dvoch potenciálne odlišných povolení na uvedenie na trh pre ten istý liek pre Veľkú Britániu a Severné Írsko boli vznesené obavy, že by to mohlo viesť k právnej neistote, pokiaľ ide o pravidlá uplatňované v prípade liekov. Ďalšie problémy sa týkali zložitosti predpisov vzťahujúcich sa na vývoz a spätný dovoz liekov, ktorými sa Komisia zaoberala v delegovanom nariadení Komisie (EÚ) 2022/315⁽³⁾, pričom veľkoobchodníkom poskytla trojročnú výnimku.

2.6 Následné spoločné riešenia dohodnuté medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom sú navrhnuté tak, aby poskytli udržateľné riešenie týchto otázok. Stanovuje sa v nich, že:

- nové a inovačné lieky zákonne uvedené na trh v Severnom Írsku budú podliehať iba platnému povoleniu na uvedenie na trh udelenému Spojeným kráľovstvom,
- bezpečnostné prvky EÚ sa nebudú uvádzať na obaloch liekov v Severnom Írsku,
- lieky uvedené na trh v Severnom Írsku nebudú sprístupnené v žiadnom z členských štátov EÚ,
- obaly v Spojenom kráľovstve budú označené nápisom „UK Only“,
- orgány Spojeného kráľovstva budú nepretržite monitorovať činnosť na trhu s cieľom zabezpečiť súlad,
- Komisia môže jednostranne pozastaviť uplatňovanie nových pravidiel v prípade nedodržania povinností zo strany Spojeného kráľovstva.

2.7 Cieľom návrhu je dať tomuto súboru spoločných riešení legislatívnu podobu.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/83/ES zo 6. novembra 2001, ktorou sa ustanovuje zákonník Spoločenstva o humánných liekoch (Ú. v. ES L 311, 28.11.2001, s. 67).

⁽²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/642 z 12. apríla 2022, ktorou sa menia smernice 2001/20/ES a 2001/83/ES, pokiaľ ide o výnimky z určitých povinností týkajúcich sa určitých liekov na humánne použitie sprístupnených v Spojenom kráľovstve vo vzťahu k Severnému Írsku, a na Cypre, v Írsku a na Malte (Ú. v. EÚ L 118, 20.4.2022, s. 4).

⁽³⁾ Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2022/315 zo 17. decembra 2021, ktorým sa mení delegované nariadenie (EÚ) 2016/161, pokiaľ ide o výnimku z povinnosti veľkoobchodných distribútorov deaktivovať špecifický identifikátor liekov vyvázaných do Spojeného kráľovstva (Ú. v. EÚ L 55, 28.2.2022, s. 33).

2.8 EHSV súhlasí s tým, že nariadenie je vhodným nástrojom na realizáciu spoločne dohodnutých riešení a víta včasnosť, s akou Komisia tento návrh predložila.

2.9 EHSV súhlasí s tým, že:

- ustanovenia navrhovaného nariadenia sú primerane obmedzené na príslušnú oblasť politiky a nie je potrebné žiadne posúdenie súladu s ostatnými politikami Únie,
- v návrhu sa ako právny základ používajú ustanovenia článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,
- navrhované opatrenia sú primerané cieľom, ktoré sa majú dosiahnuť,
- návrh zároveň obsahuje vhodné ochranné mechanizmy na zabezpečenie ochrany jednotného trhu EÚ,
- navrhované nariadenie je vyňaté z posúdenia vplyvu vzhľadom na naliehavosť a citlivosť situácie.

2.10 Vzhľadom na to, že diskusiami so Spojeným kráľovstvom, ktoré sa uskutočnili pred prijatím prvého súboru riešení v apríli 2022, predchádzali rozsiahle konzultácie s priemyselnými združeniami a inými zainteresovanými stranami, a že tento dodatočný súbor spoločných riešení reaguje len na niekoľko ďalších problémov, ktoré sa medzičasom vyskytli, EHSV súhlasí s tým, že pred prijatím nie je potrebná otvorená verejná konzultácia. EHSV podporuje prebiehajúce konzultácie s kľúčovými zainteresovanými stranami s cieľom pomôcť zabezpečiť včasné vykonávanie nariadenia, ako aj monitorovanie akýchkoľvek budúcich rizík ohrozujúcich dosiahnutie jeho cieľov. V tejto súvislosti by mali byť inštitúcie EÚ do januára 2025 pravidelne informované aj o pokroku vo vykonávaní.

2.11 EHSV podporuje prijatie a včasné vykonávanie navrhovaného nariadenia, čo by zabezpečilo kontinuitu dodávok liekov na humánne použitie v Severnom Írsku a zlepšilo vyhliadky na vykonávanie protokolu o Írsku/Severnom Írsku, ako aj prispelo k ochrane Belfastskej (Veľkopiatskovej) dohody.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o osobitných pravidlách vstupu určitých zásielok maloobchodného tovaru, rastlín na výsadbu, sadiva zemiakov, strojov a určitých vozidiel, ktoré boli v prevádzke na poľnohospodárske alebo lesnícke účely, do Severného Írska z iných častí Spojeného kráľovstva, ako aj nekomerčného premiestňovania určitých spoločenských zvierat do Severného Írska

[COM(2023) 124 final – 2023/0062 (COD)]

(2023/C 228/21)

Hlavný spravodajca: **Klaas Johan OSINGA**

Žiadosť o konzultáciu	Rada, 10. 3. 2023 Európsky parlament, 13/03/2023
Právny základ	článok 43 ods. 2, článok 114, článok 168 ods. 4 písm. b) a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	147/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta Windsorský rámec⁽¹⁾ ako dôkaz toho, že keď sa Spojené kráľovstvo a Európska únia (EÚ) v dobrej viere spoja svoje sily a spoločne budú hľadať riešenia, dvojstranný vzťah môže priniesť hmatateľné výsledky pre občiansku spoločnosť oboch strán.

1.2. EHSV podporuje navrhované nariadenie⁽²⁾ Komisie, ktorým sa upravuje vstup určitého poľnohospodárskeho tovaru vrátane rastlín na výsadbu, strojov a vozidiel na poľnohospodárske alebo lesnícke účely, a sadiva zemiakov určených na uvedenie na trh a na používanie v Severnom Írsku, ako aj nekomerčného premiestňovania spoločenských psov, mačiek a fretiek do Severného Írska z iných častí Spojeného kráľovstva (z Veľkej Británie).

1.3. EHSV berie na vedomie naliehavosť, ako aj technickú povahu navrhovaného nariadenia a záležitostí, ktoré sa ním majú regulovať. Rovnako uznáva, že sa vyvinulo značné úsilie na zosúladenie uľahčenia postupov, záruk integrity vnútorného trhu EÚ a ochrany verejného zdravia, zdravia zvierat a rastlín.

1.4. EHSV konštatuje, že lehota stanovená na označovanie spotrebiteľsky baleného maloobchodného tovaru vstupujúceho do Severného Írska z Veľkej Británie môže predstavovať výzvy pre niektoré podniky v Spojenom kráľovstve, najmä pre podniky s prísnejšími finančnými a technickými obmedzeniami, ako sú malé a stredné podniky (MSP).

1.5. EHSV vyjadruje podobné obavy, aj pokiaľ ide o vytvorenie jednotného súboru údajov pre podniky vo Veľkej Británii s cieľom splniť sanitárne a rastlinolekárske, ako aj colné požiadavky pri zásobovaní zákazníkov v Severnom Írsku. Konštatuje, že akékoľvek oneskorenie voči navrhovanému termínu by mohlo spôsobiť dlhšie identifikačné kontroly, resp. kontroly totožnosti, než sú lehoty stanovené v samotnom nariadení.

1.6. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby ďalej objasnila a poskytla riešenia pre oblasti, v ktorých sú rozdiely medzi sanitárnymi a rastlinolekáorskými normami v Spojenom kráľovstve a EÚ zjavnejšie, najmä pokiaľ ide o používanie prípravkov na ochranu rastlín v Severnom Írsku. Konštatuje, že pretrvávajúca neistota by diskriminovala poľnohospodárov v Severnom Írsku.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/fs_23_1272.

⁽²⁾ COM(2023) 124 final.

1.7. Stále existuje niekoľko otázok týkajúcich sa premiestňovania živých zvierat a rastlinného materiálu v oboch smeroch medzi Veľkou Britániou a EÚ na jednej strane a Severným Írskom na strane druhej. EHSV vyzýva Komisiu, aby ich čo najskôr vyriešila, keďže prevádzkovatelia potrebujú jasné pravidlá.

1.8. Dôsledky návrhu cieľového operačného modelu pre hraničné kontroly (*Border Target Operating Model*), ktorý uverejnilo Spojené kráľovstvo s úmyslom zaviesť ho od októbra 2023 a v ktorom sa stanovuje nový model dovozu do Veľkej Británie vrátane sanitárnych a rastlinolekárskeho kontrol, môžu zvýšiť neistotu, ktorej sa treba za každú cenu vyhnúť. Neistota už panuje v súvislosti s vykonávaním zákona o ponechanom práve EÚ.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. V navrhovanom nariadení sa stanovujú osobitné pravidlá vstupu určitých zásielok maloobchodného tovaru určeného na uvedenie na trh v Severnom Írsku, a určitých zásielok rastlín na výsadbu, strojov a vozidiel, ktoré boli v prevádzke na poľnohospodárske alebo lesnícke účely, ako aj sadiva zemiakov, do Severného Írska z Veľkej Británie, na uvedenie na trh a na používanie v Severnom Írsku.

2.2. Stanovujú sa ním aj osobitné pravidlá týkajúce sa nekomerčného premiestňovania spoločenských psov, mačiek a fretiek z iných častí Spojeného kráľovstva do Severného Írska, ako aj pravidlá týkajúce sa pozastavenia uplatňovania osobitných pravidiel obsiahnutých v tomto nariadení.

2.3. V súlade s dohodou o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ sa po skončení prechodného obdobia stanoveného v tejto dohode na Spojené kráľovstvo v súvislosti so Severným Írskom vzťahuje a uplatňuje na jeho území niekoľko legislatívnych aktov EÚ týkajúcich sa sanitárnych a rastlinolekárskeho opatrení.

2.4. Vstup určitých zásielok produktov živočíšneho alebo rastlinného pôvodu, krmiva pre spoločenské zvieratá, rastlín na výsadbu, strojov a vozidiel na poľnohospodárske alebo lesnícke účely, a sadiva zemiakov preto spadá do rozsahu pôsobnosti uvedených aktov a podlieha úradným kontrolám a požiadavkám na certifikáciu alebo je ich vstup do Severného Írska z Veľkej Británie zakázaný. To sa vzťahuje aj na nekomerčné premiestňovanie určitých spoločenských zvierat.

2.5. Spojené kráľovstvo a určité zainteresované strany so sídlom v Spojenom kráľovstve vyjadrili závažné obavy z toho, že dohoda o vystúpení predstavuje neprimerane vysoké administratívne zaťaženie v súvislosti so vstupom určitého tovaru podliehajúceho sanitárnym a rastlinolekárskeho opatreniam do Severného Írska z Veľkej Británie, pokiaľ je tento tovar určený pre konečných spotrebiteľov v Severnom Írsku. Oslabuje to postavenie Severného Írska v rámci vnútorného trhu Spojeného kráľovstva.

2.6. Na tomto základe sa Komisia a Spojené kráľovstvo dohodli na komplexnom súbore spoločných opatrení, ktorými sa budú riešiť každodenné problémy všetkých obcí v Severnom Írsku a ktoré budú chrániť integritu vnútorného trhu Únie, ako aj Spojeného kráľovstva. Patria sem:

- zjednodušenie požiadaviek a postupov na vstup do Severného Írska z Veľkej Británie, pokiaľ ide o určitý maloobchodný tovar určený pre konečných spotrebiteľov v Severnom Írsku a podliehajúci aktom EÚ týkajúcim sa sanitárnych a rastlinolekárskeho opatrení,
- nové riešenie vstupu do Severného Írska z Veľkej Británie, pokiaľ ide o ocenené produkty vrátane sadiva zemiakov, rastlín na výsadbu a strojov a vozidiel na poľnohospodárske alebo lesnícke účely,
- uplatňovanie noriem Spojeného kráľovstva v oblasti verejného zdravia a ochrany spotrebiteľov na maloobchodný tovar, ktorý sa prepravuje do Severného Írska z Veľkej Británie a spotrebúva v Severnom Írsku,
- zjednodušené cestovné doklady pre nekomerčne premiestňovanie spoločenských zvierat, ktoré sprevádzajú osoby cestujúce do Severného Írska z Veľkej Británie.

2.7. Tieto riešenia by vo všetkých prípadoch predpokladali primeranú ochranu verejného zdravia, zdravia zvierat a rastlín a záruky integrity vnútorného trhu EÚ.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Pokiaľ ide o označovanie maloobchodného tovaru, v článku 4 ods. 1 písm. a) navrhovaného nariadenia sa stanovuje, že spotrebiteľsky balený maloobchodný tovar vstupujúci do Severného Írska z Veľkej Británie na spotrebu v Severnom Írsku musí mať označenie „Not for EU“, ako sa podrobne uvádza v článku 6.

3.2. Podľa článku 6 ods. 1 písm. a) sa toto označenie uplatňuje od 1. októbra 2023. Tento časový horizont však môže byť pre niektoré podniky z Veľkej Británie, ktoré dodávajú tovar zákazníkom v Severnom Írsku, ťažko dosiahnuteľný. Najmä MSP nemusia mať potrebné technické alebo finančné zdroje, aby dodržali termín alebo odôvodnili potrebné investície na základe objemu ich obchodnej činnosti.

3.3. Táto krátka lehota môže predstavovať problémy aj v súvislosti so správou údajov. Súborné údaje, ktoré budú podniky vo zvyšku Spojeného kráľovstva vyžadovať, aby splnili sanitárne a rastlinolekárske, ako aj colné požiadavky pri zásobovaní zákazníkov v Severnom Írsku, sú podobné. Jednotný súbor údajov by bol výhodný nielen pre podniky, ale aj pre monitorovanie dodržiavania sanitárnych a rastlinolekárskejších a colných požiadaviek. Takýto súbor údajov môže byť ťažké vytvoriť do 1. októbra 2023.

3.4. Ak nie je možné vykonať článok 6 ods. 1 písm. a) k 1. októbru 2023, miera uplatňovania identifikačných kontrol, resp. kontrol totožnosti na zásielky vstupujúce do Severného Írska z Veľkej Británie by mohla byť dočasne vyššia ako miera uvedená v článku 4 ods. 3. Takisto nie je jasné, ako by sa v maloobchodných distribučných centrách supermarketov, ktoré zásobujú Severné Írsko aj Írsko, mohlo na maloobchodné balené výrobky s pôvodom v EÚ prakticky uvádzať označenie „Not for EU“.

3.5. Ďalší potenciálny problém sa týka prípravkov na ochranu rastlín v Severnom Írsku, čo poukazuje na dôsledky rozdielov medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom. V Severnom Írsku sa väčšina prípravkov na ochranu rastlín používa na trávne porasty a v súčasnosti pochádza z EÚ a Veľkej Británie. Maximálne hladiny rezíduí sú špecifické pre každý prípravok na ochranu rastlín a v niektorých prípadoch sú odlišné v Spojenom kráľovstve a EÚ. To stavia poľnohospodárov v Severnom Írsku do ťažkej situácie: bolo by prospešné preskúmať tento systém.

3.6. Ďalším faktorom, ktorý treba zohľadniť, je vplyv návrhu cieľového operačného modelu pre hraničné kontroly (*Border Target Operating Model*), ktorý Spojené kráľovstvo uverejnilo 5. apríla 2023 a v ktorom sa stanovuje nový model pre dovoz do Veľkej Británie vrátane sanitárnych a rastlinolekárskejších kontrol. Zavedie sa od konca októbra 2023. To zvyšuje neistotu prevádzkovateľov spôsobenú zákonom o ponechanom práve EÚ, čo môže viesť k automatickému zrušeniu tisícok právnych predpisov EÚ do konca roka 2023.

3.7. Hoci EÚ zmenila a doplnila svoje „delegované nariadenie“, ktoré umožňuje, aby sa hovädzí dobytok a ovce presúvali mimo regulačnej zóny EÚ – a teda do Severného Írska – a vrátili sa do 15 dní, v praxi je pre chovateľov dobytka v Severnom Írsku stále výzvou.

3.8. Od trhovísk s hospodárskymi zvieratami vo Veľkej Británii sa vyžaduje, aby boli schválené vývoznými strediskami Agentúry pre zdravie zvierat a rastlín (APHA), pričom všetky zvieratá využívajúce tieto strediská majú rovnaký zdravotný štatút. Škótske úradné uznanie za zviera bez výskytu tuberkulózy oslobodzuje od povinnosti byť testovaný na TBC pred predajom alebo výstavou vo Veľkej Británii, ale anglickí či waleskí chovatelia by museli vykonať test na TBC pred takýmto predajom alebo výstavou. Keďže v kontexte Veľkej Británie existuje len malý alebo neexistuje žiadny dopyt po vývozných strediskách schválených APHA, v súčasnosti je agentúrou APHA schválené len stredisko Carlisle, a preto je jedinou stanicou, v ktorej sa dobytok zo Severného Írska môže predávať a ktorá môže využívať delegované nariadenie EÚ. To znamená, že ak sa zvieratá zo Severného Írska ponúkajú na predaj na trhovisku, ktoré nie je schválené agentúrou APHA, a nepredajú sa, potom musia zostať vo Veľkej Británii šesť mesiacov pred návratom do Severného Írska, čo sa stane finančne neutržateľným.

3.9. V súčasnosti nie je jasné, ako by malo fungovať opätovné označovanie hospodárskych zvierat premiestňovaných do Severného Írska zo zvyšku Spojeného kráľovstva. Hovädzí dobytok vstupujúci do Severného Írska z Veľkej Británie musí mať v súčasnosti okrem svojich dvoch štítkov Spojeného kráľovstva aj ďalší vývozný štítko Veľkej Británie. Do 20 dní od vstupu do Severného Írska musí mať okrem toho dva severoírské štítky. Kým sa používanie štítkov nezruší, tento postup je veľmi nepraktický a mohol by mať vplyv aj na dobré životné podmienky zvierat.

3.10. Pokiaľ ide o rastlinný množiteľský materiál, ako je sadivo zemiakov, rámec umožňuje ich presun do Severného Írska zo zvyšku Spojeného kráľovstva, ako aj z EÚ. To umožňuje pokračovanie obchodu najmä medzi Škótskom a Severným Írskom, ktorý sa rozvíjal počas mnohých rokov pred brexitom.

3.11. Navrhovaná dokumentácia a kontroly, ktoré budú spojené s týmto pohybom sadiva zemiakov, pravdepodobne nebudú pre podniky problematické. Plodiny z tohto sadiva zemiakov zo Severného Írska sa môžu predávať pestovateľom v rámci jednotného trhu a Veľkej Británie. Konzumné zemiaky sa môžu presúvať do Severného Írska z jednotného trhu na spracovanie a následný predaj do zvyšku Spojeného kráľovstva.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej štatistike obyvateľov, domov a bytov, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 862/2007 a ktorým sa zrušujú nariadenia (ES) č. 763/2008 a (EÚ) č. 1260/2013

[COM(2023) 31 final – 2023/0008 (COD)]

(2023/C 228/22)

Žiadosť o konzultáciu	Rada Európskej únie, 15. 2. 2023
Právny základ	článok 338 ods. 1 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	142/0/1

Keďže výbor usúdil, že návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej štatistike obyvateľov, domov a bytov, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 862/2007 a zrušujú nariadenia (ES) č. 763/2008 a (EÚ) č. 1260/2013, je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 578. plenárnom zasadnutí 26. a 27. apríla 2023 (schôdza z 26. a 27. apríla 2023) rozhodol 142 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o pravidlá DPH pre digitálny vek

[COM(2022) 701 final – 2022/0407 (CNS)]

Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 904/2010, pokiaľ ide o opatrenia administratívnej spolupráce v oblasti DPH potrebné pre digitálny vek

[COM(2022) 703 final – 2022/0409 (CNS)]

(2023/C 228/23)

Spravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Spoluspravodajca: **Krister ANDERSSON**

Žiadosť o konzultáciu	Rada Európskej únie, 10. 2. 2023 a 13. 2. 2023
Právny základ	článok 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	18. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	145/0/0

1. Zhrnutie a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) víta iniciatívu Komisie zameranú na aktualizáciu tridsaťročných pravidiel dane z pridanej hodnoty (DPH) s cieľom zlepšiť fungovanie jednotného trhu, znížiť jeho fragmentáciu a prispôsobiť ho digitálnemu veku.

1.2. EHSV sa domnieva, že hlavným cieľom návrhu by mal byť systém DPH, ktorý by bol lepšie prispôbený súčasnému vývoju digitálneho hospodárstva a zlepšil by fungovanie jednotného trhu. Okrem toho by sa v návrhu malo zabezpečiť, aby bol výber daní efektívny a včasný, čím by sa znížili podvody v oblasti DPH a v dôsledku toho aj výpadok príjmov z DPH.

1.3. Na to, aby podniky mohli v plnej miere využívať výhody jednotného trhu, vyžadujú jednotné uplatňovanie pravidiel DPH v celej EÚ. To možno zabezpečiť len prostredníctvom opatrení na úrovni EÚ, ktoré zabránia byrokracii, nezrovnalostiam a medzerám v platných pravidlách týkajúcich sa DPH. EHSV nabáda Komisiu, aby pokračovala v úsilí v oblasti vykonávania, a zdôrazňuje význam vysvetliviek alebo podobných usmernení pre zabezpečenie jednotnosti.

1.4. EHSV víta, že navrhované pravidlá pre digitálne platformy a ich úloha pri pomoci s výberom DPH sú v súlade s predchádzajúcimi iniciatívami Komisie v oblasti digitálneho hospodárstva.

1.5. EHSV oceňuje, že domáci mechanizmus prenesenia daňovej povinnosti sa bude uplatňovať na dodávky tovaru, ako aj poskytovanie služieb. Poukazuje na to, že v súčasnom systéme sa tovar a služby pri obchodovaní v rámci Spoločenstva posudzujú odlišne. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že v komplexnom návrhu Komisie sa nevyužíva príležitosť na zosúladenie režimu DPH pre tovary a služby. Znížilo by sa tým administratívne zaťaženie podnikov, najmä MSP.

1.6. EHSV sa domnieva, že navrhovaná lehota na oznamovanie dodania tovaru a poskytnutia služieb v rámci EÚ do dvoch dní sa javí ako neprímerane krátka. Obáva sa, že lehota dvoch dní pre elektronické faktúry a oznamovanie by predstavovala prekážku pre obchodovanie v rámci Spoločenstva, najmä preto, že mnohé MSP už čelia problémom s oveľa dlhšou lehotou v rámci súčasného regulačného rámca.

1.7. Komisia navrhuje, aby sa v rámci návrhu zrušila možnosť vystavovania súhrnných faktúr. EHSV sa domnieva, že súhrnné faktúry by sa nemali rušiť, pretože by to spôsobilo problémy v mnohých odvetviach. Používanie súhrnných faktúr by malo byť vždy povolené pre vnútroštátne transakcie. Pokiaľ ide o transakcie v rámci Spoločenstva, EHSV poznamenáva, že ďalšou možnosťou by mohlo byť obmedzenie používania súhrnných faktúr, napr. prostredníctvom obmedzenia na sedem dní.

1.8. EHSV nabáda Komisiu, aby sa naďalej usilovala o čo najrýchlejšie zahrnutie odpočtov DPH do jednotného kontaktného miesta (OSS) a o včasné vracanie DPH.

1.9. EHSV sa obáva, že značné náklady na vykonávanie opatrení v komplexnom balíku v oblasti DPH by mohli viesť k vyšším spotrebiteľským cenám.

1.10. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že rozsah podvodov v oblasti DPH v rámci EÚ si vyžaduje zásah EÚ v súlade s riadnym uplatňovaním zásady subsidiarity.

1.11. EHSV poukazuje na to, že údaje zhromažďované a vymieňané medzi daňovými úradmi môžu zahŕňať osobné údaje, ako aj citlivé obchodné údaje. Takéto údaje sa musia chrániť a musí sa s nimi zaobchádzať s čo najväčšou opatrnosťou, aby sa zachovala integrita spotrebiteľov a podnikov.

2. Úvod a súvislosti

2.1. Komisia 8. decembra 2022 zverejnila balík opatrení⁽¹⁾ zameraných na modernizáciu dane z pridanej hodnoty (DPH) v EÚ s dvojakým cieľom aktualizovať systém DPH pre digitálny vek a urobiť ho odolnejším voči podvodom, čím sa zníži súčasný výpadok príjmov z DPH (odhadovaný na približne 93 miliárd EUR)⁽²⁾.

2.2. Konkrétnejšie balík pozostáva z troch legislatívnych opatrení: i) návrhu smernice, ktorou sa mení smernica Rady 2006/112/ES, pokiaľ ide o pravidlá DPH pre digitálny vek⁽³⁾; ii) návrhu nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (EÚ) č. 904/2010⁽⁴⁾, pokiaľ ide o opatrenia administratívnej spolupráce v oblasti DPH; iii) návrhu vykonávacieho nariadenia Rady, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie Rady (EÚ) č. 282/2011, pokiaľ ide o požiadavky na informácie pri určitých úpravách DPH⁽⁵⁾.

2.3. V balíku právnych predpisov sa presadzujú tri hlavné ciele: i) modernizácia oznamovacích povinností týkajúcich sa DPH prostredníctvom zavedenia požiadaviek na digitálne oznamovanie; ii) riešenie výziev v oblasti DPH v takzvanom „platformovom hospodárstve“ prostredníctvom objasnenia platných pravidiel na zabezpečenie rovnakého zaobchádzania so subjektmi a posilnenia úlohy platforiem pri výbere DPH; iii) vyhnutie sa potrebe viacerých registrácií pre DPH v celej EÚ zavedením jednotnej registrácie pre DPH.

2.4. Pre transakcie v rámci Spoločenstva sa zavedie povinný systém oznamovania jednotlivých transakcií, aby sa členskými štátmi poskytl rýchle informácie. Členskými štátmi sa poskytne flexibilita pri rozhodovaní, či zavedú takýto systém oznamovania pre vnútroštátne transakcie. V novom systéme oznamovania bude kľúčovú úlohu zohrávať elektronická fakturácia, ktorá sa stane štandardným systémom na vyhotovovanie faktúr a základom pre digitálne oznamovanie.

2.5. Všetky zdaniteľné osoby budú môcť oznamovať údaje z elektronických faktúr, ktoré spĺňajú európsku normu. Členské štáty budú môcť zabezpečiť prenos údajov z elektronických faktúr vystavených v inom formáte, pokiaľ zároveň umožnia používanie európskej normy. Formáty údajov povolené členskými štátmi budú musieť zaručiť interoperabilitu s európskou normou pre transakcie v rámci Spoločenstva.

2.6. V odvetviach krátkodobého prenájmu ubytovania a prepravy cestujúcich v rámci platformového hospodárstva sa zavedie režim „domnelého poskytovateľa“ (pričom platformy budú účtovať DPH z pôvodnej poskytnutej služby, ak poskytovateľ neúčtuje DPH).

2.7. Zavedenie jednotného kontaktného miesta a jednotného kontaktného miesta pre dovoz (IOSS) sa ukázalo ako úspešné, keďže sa znížila zložitnosť. Na niektoré dodania tovaru a poskytnutie služieb sa však zjednodušená úprava OSS nevzťahuje. Bude sa presadzovať rozšírenie rozsahu úprav súčasného OSS, aby sa zabezpečilo ďalšie zníženie potreby viacerých registrácií pre DPH v celej EÚ. Okrem toho sa IOSS stane povinným pre platformy, aby sa ešte viac zjednodušil proces dovozu tovaru v rámci elektronického obchodu a zabezpečila jeho väčšia odolnosť voči podvodom.

⁽¹⁾ Balík právnych predpisov v oblasti DPH v digitálnom veku, 8. decembra 2022.

⁽²⁾ Treba však poznamenať, že výpadok príjmov z DPH sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši.

⁽³⁾ COM(2022) 701 final

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 268, 12.10.2010, s. 1.

⁽⁵⁾ COM(2022) 704 final

2.8. Z posúdenia vplyvu⁽⁶⁾ vyplýva, že tri predložené návrhy vytvárajú najlepšiu rovnováhu medzi všetkými dostupnými možnosťami regulácie z hľadiska účinnosti, proporcionality a subsidiarity. V posúdení vplyvu sa odhaduje, že v rokoch 2023 až 2032 by mali zavedené opatrenia priniesť čistý prínos vo výške 172 až 214 miliárd EUR vrátane úspor vo výške 51 miliárd EUR (41,4 miliardy EUR vďaka oznamovaniu na účely DPH; 0,5 miliardy EUR v dôsledku zjednodušenia a objasnení v oblasti platformového hospodárstva a 8,7 miliardy EUR v dôsledku odstránenia povinnosti registrácie pre DPH).

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta iniciatívu Komisie zameranú na aktualizáciu tridsaťročných pravidiel DPH s cieľom zlepšiť fungovanie jednotného trhu, znížiť jeho fragmentáciu a prispôsobiť ho digitálnemu veku. Ide o dlho očakávaný krok v rámci akčného plánu v oblasti DPH, ktorý Komisia vykonávala v posledných rokoch. EHSV takisto považuje tento návrh za dôležitý krok smerom k podpore jednotného trhu prostredníctvom posilnenej spolupráce a jednotnosti medzi daňovými úradmi.

3.2. EHSV sa domnieva, že hlavným cieľom návrhu by mal byť systém DPH, ktorý by bol lepšie prispôbený súčasnému vývoju digitálneho hospodárstva a zlepšil by fungovanie jednotného trhu. Okrem toho by sa v návrhu malo zabezpečiť, aby bol výber daní efektívny a včasný, čím by sa znížili podvody v oblasti DPH a zabezpečili rovnaké podmienky.

3.3. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že rozmer podvodov v oblasti DPH v rámci EÚ si vyžaduje zásah EÚ v súlade s riadnym uplatňovaním zásady subsidiarity. Súčasný výpadok príjmov z DPH naznačuje, že vnútroštátne nástroje nie sú dostatočné na boj proti cezhraničným podvodom.

3.4. Harmonizované pravidlá oznamovania na účely DPH prispievajú k lepšiemu fungovaniu a väčšej konsolidácii jednotného trhu. Fragmentácia a rôzne režimy oznamovania v jednotlivých členských štátoch vytvárajú administratívne zaťaženie pre podniky a môžu predstavovať prekážku cezhraničného predaja na jednotnom trhu. EHSV si uvedomuje, že členské štáty sa aktívne podieľajú na vytváraní svojich vlastných režimov oznamovania a že existencia rôznych typov režimov znižuje efektívnosť fungovania jednotného trhu. Na zníženie tejto fragmentácie je vítaný spoločný prístup. EHSV považuje za dôležité, aby nová oznamovacia povinnosť viedla k zrušeniu súhrnných výkazov.

3.5. Na to, aby podniky mohli v plnej miere využívať výhody jednotného trhu, vyžadujú a potrebujú jednotné uplatňovanie pravidiel DPH v celej EÚ namiesto toho, aby museli dodržiavať rozdielne vykonávanie spoločných pravidiel na vnútroštátnej úrovni. To možno zabezpečiť len prostredníctvom opatrení na úrovni EÚ, ktoré zabránia byrokracii, nezrovnalostiam a medziam v platných pravidlách DPH. EHSV nabáda Komisiu, aby pokračovala v úsilí v oblasti jednotného vykonávania, a zdôrazňuje význam vysvetliviek alebo podobných usmernení pre zabezpečenie jednotnosti.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV pripomína, že podniky, a najmä MSP, ponesú značné náklady v dôsledku dodatočného administratívneho zaťaženia vyplývajúceho zo zavedenia požiadaviek na digitálne oznamovanie. Aj keď sú takéto náklady potrebné na efektívnu modernizáciu súčasného systému, náklady na dodržiavanie predpisov pre podniky by mali byť čo najnižšie a počas procesu vykonávania by sa mali neustále monitorovať, aby sa posúdilo regulačné zaťaženie.

4.2. EHSV takisto konštatuje, že odhadované náklady na vykonávanie budú pre podniky v celej EÚ veľmi významné⁽⁷⁾. Varuje, že dodatočné náklady, najmä pre podniky, by mohli viesť k tomu, že spotrebitelia budú platiť vyššie ceny, čo vyplýva zo štúdie, ktorá dokazuje, že (nadmerná) regulácia a ceny sú v mnohých podnikoch vzájomne prepojené⁽⁸⁾.

4.3. EHSV poukazuje na to, že aj keď sa oznamovacia povinnosť pre transakcie v rámci Spoločenstva vzťahuje len na transakcie medzi podnikmi (B2B), údaje zozbierané a vymieňané medzi daňovými orgánmi môžu zahŕňať osobné údaje a tieto údaje sa budú uchovávať najmenej päť rokov. Zozbierané údaje budú pravdepodobne zahŕňať aj citlivé obchodné údaje, ktoré je takisto potrebné chrániť. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje zásadu minimalizácie údajov a potrebu úplnej ochrany takýchto údajov. Tá by sa mala zabezpečiť a monitorovať v priebehu času.

⁽⁶⁾ SWD(2022) 393 final.

⁽⁷⁾ Náklady na vykonávanie pre podniky sa odhadujú na 11,3 miliardy EUR, zatiaľ čo náklady na vykonávanie pre daňové orgány sa odhadujú na 2,2 miliardy EUR.

⁽⁸⁾ *Regulations could be increasing consumer prices.*

4.4. EHSV pozitívne hodnotí, že navrhované pravidlá pre digitálne platformy a ich úloha pri pomoci s výberom DPH sú v súlade s predchádzajúcimi iniciatívami Komisie v oblasti digitálneho hospodárstva vrátane návrhu smernice na zlepšenie podmienok ľudí pracujúcich prostredníctvom digitálnych pracovných platforiem. EHSV ďalej poznamenáva, že zavedenie povinného IOSS bude prínosom pre spotrebiteľov, pretože nákup tovaru na platformách bude pre nich jednoduchší a zároveň sa zlepší výber DPH z týchto nákupov.

4.5. EHSV poukazuje na to, že v súčasnom systéme sa tovar a služby pri obchodovaní v rámci Spoločenstva posudzujú odlišne, pričom iba služby podliehajú mechanizmu prenesenia daňovej povinnosti. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že v komplexnom návrhu Komisie sa nevyužíva príležitosť na zosúladenie režimu DPH pre tovary a služby. Prostredníctvom aktualizácie pravidiel takýmto spôsobom by sa zosúlادili pravidlá so súčasnou hospodárskou realitou, v ktorej zákazníci zvyčajne nakupujú skôr balíčky riešení, a nie iba tovar alebo služby. Takáto zmena by znížila administratívne zaťaženie podnikov, najmä MSP, ktoré v súčasnosti musia rozlišovať medzi samostatnými zložkami zložených plnení len z dôvodu pravidiel týkajúcich sa DPH.

4.6. EHSV podporuje všeobecný cieľ Komisie, aby platformy zohrávali väčšiu úlohu v rámci regulačného rámca pre DPH. Návrhy možno považovať za účinný prístup k riešeniu narušenia hospodárskej súťaže. Obavy, ktoré stoja za návrhmi týkajúcimi sa dane z digitálnych služieb, sa preto primerane a dostatočne vyriešili.

4.7. EHSV víta rozšírenie používania OSS. To povedie k menšiemu počtu zahraničných registrácií spoločností pre DPH, vďaka čomu bude dodržiavanie predpisov menej zaťažujúce a menej nákladné, najmä pre MSP.

4.8. Navrhované oznamovanie v reálnom čase je založené na elektronickej fakturácii. Hoci EHSV víta využívanie digitalizácie v oblasti zdaňovania, chcel by zdôrazniť, že úroveň elektronickej fakturácie sa medzi členskými štátmi značne líši. Preto môže byť dôležité, aby Komisia vzala na vedomie potrebu technickej podpory v rôznych členských štátoch a aby preskúmala, či by takúto podporu ona sama a členské štáty mohli podnikom poskytnúť. Okrem toho sa EHSV domnieva, že Komisia by sa mala jasnejšie vyjadriť, pokiaľ ide o európsku normu pre elektronickej fakturáciu a skutočnosť, že sa bude časom vyvíjať. EHSV odporúča, aby Komisia čo najskôr zverejnila európsku normu, aby sa podniky mohli začať pripravovať na zmeny.

4.9. EHSV poukazuje na to, že návrhom sa rozširujú požiadavky na informácie o faktúrach, keďže je potrebné uvádzať medzinárodné číslo bankového účtu (IBAN) alebo jeho ekvivalent a dátum platby. Rozšírenie požiadaviek na fakturáciu môže viesť k neistotám a vyšším administratívnym nákladom pre podniky. EHSV ďalej poznamenáva, že podniky bežne majú na faktúre niekoľko čísel IBAN, a preto je potrebné lepšie objasniť, čo treba oznamovať. EHSV odporúča, aby Komisia preskúmala, či tieto informácie môžu daňové orgány využiť na zabezpečenie výberu DPH. Ak sa informácie nedajú využiť pri výbere a kontrole DPH, predstavujú len ďalšie zaťaženie pre podniky.

4.10. EHSV sa domnieva, že navrhovaná lehota na oznamovanie dodania tovaru a poskytnutia služieb v rámci EÚ do dvoch dní sa javí ako neprimerane krátka. EHSV takisto vyjadruje určité obavy, že lehota dvoch dní by mohla predstavovať prekážku vstupu na jednotný trh, najmä preto, že mnohé MSP už čelia problémom s oveľa dlhšou lehotou v rámci súčasného regulačného rámca.

4.11. EHSV poukazuje na to, že lehota dvoch dní môže byť pre nákupcu nadmerne zaťažujúca. Lehota by sa preto mala výrazne predĺžiť, pričom treba zohľadniť aj veľkosť zapojených podnikov a prípadne zvážiť osobitné výnimky pre najmenšie podniky. EHSV ďalej poznamenáva, že kratšie lehoty často vedú k väčšiemu počtu chýb a spätným opravám, ktoré v členských štátoch opäť podliehajú rozdielnym sankciám. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby odporučila členským štátom obmedziť sankcie a úrokové sadzby, najmä v prvých rokoch od prijatia.

4.12. Komisia navrhuje, aby sa v návrhu zrušila možnosť vystavovania súhrnných faktúr. EHSV sa domnieva, že to môže byť veľmi ťažké pre fungovanie niektorých odvetví, a vyzýva Komisiu a Radu, aby sa podrobnejšie zaoberali výhodami získanými zrušením tejto možnosti a porovnali to s nákladmi a problémami, ktoré vznikajú v rôznych odvetviach v dôsledku tohto zrušenia. Používanie súhrnných faktúr by malo byť vždy povolené pre vnútroštátne transakcie. Pokiaľ ide o transakcie v rámci Spoločenstva, EHSV poznamenáva, že ďalšou možnosťou by mohlo byť obmedzenie používania súhrnných faktúr, napr. prostredníctvom obmedzenia na sedem dní.

4.13. Odpočty DPH na vstupe sú kľúčovým prvkom dobre fungujúceho systému DPH a odlišujú DPH od dane za tovary a služby alebo iných nepriamych daní. Hoci EHSV chápe, že realita v členských štátoch neumožnila Komisii navrhnúť, aby OSS zahŕňalo odpočty DPH na vstupe, vyzýva Komisiu, aby pokračovala vo svojej práci v tejto veci. Aj keď by sa odpočty DPH nedali začleniť do OSS okamžite, EHSV nabáda Komisiu, aby preskúmala možnosť rýchlejšieho vracania DPH spoločnostiam, ktoré dodržiavajú predpisy, prostredníctvom systému OSS. Rýchlejšie vracanie DPH by zlepšilo fungovanie jednotného trhu. Okrem toho EHSV nabáda Komisiu, aby v rámci dlhodobého cieľa pokračovala v práci na tom, aby v budúcnosti boli odpočty DPH súčasťou systému OSS.

4.14. EHSV sa obáva, že vysoké náklady na vykonávanie opatrení stanovených v komplexnom balíku v oblasti DPH by mohli viesť k vyšším spotrebiteľským cenám. Je preto veľmi dôležité čo najviac znížiť zložitosť a administratívne náklady pre podniky zabezpečením jednotného systému oznamovania a jednotného vykonávania pravidiel vo všetkých členských štátoch.

4.15. EHSV je znepokojený aj lehotami navrhovanými Komisiou. Zatiaľ čo sa navrhuje, aby hlavné zmeny nadobudli účinnosť v roku 2028, niektoré oblasti návrhu by mali vstúpiť do účinnosti v roku 2024. EHSV pripomína Komisii, že na zabezpečenie riadneho vykonávania je potrebný dostatok času. EHSV preto nabáda Komisiu, aby predĺžila daný harmonogram a upravila ho tak, aby sa na vykonávanie poskytol aspoň rok po tom, ako Rada dospeje k dohode o návrhu.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/413, ktorou sa uľahčuje cezhraničná výmena informácií o dopravných deliktoch súvisiacich s bezpečnosťou cestnej premávky

[COM(2023) 126 final]

(2023/C 228/24)

Konzultácia	Európsky parlament, 16. 3. 2023 Rada Európskej únie, 23. 3. 2023
Právny základ	článok 91 ods. 1 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	133/0/0

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, rozhodol sa zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Pracovný dokument útvarov Komisie –
Hodnotenie pravidiel štátnej pomoci na zdravotnícke a sociálne služby všeobecného hospodárskeho
záujmu a nariadenia o pomoci *de minimis* v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného
hospodárskeho záujmu**

[SWD(2022) 388 final]

(2023/C 228/25)

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**

Spoluspravodajca: **Paulo BARROS VALE**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 8. 3. 2023
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. 4. 2023
Prijaté v pléne	27. 4. 2023
Plenárne zasadnutie č.	578
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	138/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) konštatuje, že v celej EÚ je potrebné posilniť zdravotnícke a sociálne služby vzhľadom na postupné starnutie obyvateľstva a zvyšujúci sa počet osôb so zdravotným postihnutím a znevýhodnených osôb, ktoré potrebujú primeranú pomoc. Takáto situácia si vyžaduje zvýšenie dlhodobej starostlivosti a podpory prostredníctvom príslušných verejných investícií, podnikov a občianskej spoločnosti s cieľom dosiahnuť sociálnu inováciu a podporiť primeranú reakciu na súčasné výzvy.

1.2. EHSV sa domnieva, že úsilie o zabezpečenie primeraných sociálnych a zdravotníckych služieb sa bude musieť podporiť vhodnými zdrojmi, ktoré budú použité na príslušné verejné investície, ako aj osobitnou štátnou pomocou zameranou na tieto odvetvia. Aktuálne pravidlá štátnej pomoci schválené v roku 2012 by preto bolo potrebné prispôsobiť tak, aby sa zabezpečila spravodlivá hospodárska súťaž a zaistilo dosiahnutie cieľov všeobecného záujmu. EHSV však konštatuje, že balík štátnej pomoci pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu schválený v roku 2012 bol účinný, pokiaľ ide o zlepšenie predchádzajúceho právneho rámca z roku 2005 so zreteľom na jeho zjednodušenie a predvídateľnosť.

1.3. Ako už bolo uvedené v jednom z jeho predchádzajúcich stanovísk⁽¹⁾, EHSV opakovane poukazuje na to, že súčasný strop pomoci *de minimis* pre odvetvie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu stanovený v nariadení Komisie (EÚ) č. 360/2012⁽²⁾ vo výške 500 000 EUR za obdobie troch fiškálnych rokov by sa mal určite zvýšiť. Platí to najmä v súvislosti so sociálnymi a s zdravotníckymi službami vzhľadom na predchádzajúce a budúce dôsledky inflácie, ako aj osobitnú úlohu, ktorú tieto služby zohrávajú v prospech najslabších skupín obyvateľstva a sociálnej súdržnosti.

1.4. EHSV preto odporúča výrazne zvýšiť strop *de minimis* pre zdravotnícke a sociálne služby tak, aby bol vyšší než strop, ktorý bol nedávno predložený pri navrhovanej zmene horizontálneho stropu *de minimis* stanoveného v nariadení Komisie (EÚ) č. 1407/2013⁽³⁾, pričom sa náležite zohľadní zvyšujúca sa strategická úloha sociálnych a zdravotníckych služieb v celej EÚ.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 131.

⁽²⁾ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 360/2012 z 25. apríla 2012 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na pomoc *de minimis* v prospech podnikov poskytujúcich služby všeobecného hospodárskeho záujmu (Ú. v. EÚ L 114, 26.4.2012, s. 8).

⁽³⁾ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1407/2013 z 18. decembra 2013 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na pomoc *de minimis* (Ú. v. EÚ L 352, 24.12.2013, s. 1).

1.5. EHSV tiež odporúča, aby sa okrem zmeny stropov *de minimis* objasnili aj tieto aspekty: i) širšie vymedzenie pojmu „sociálne bývanie“; ii) lepšie vymedzenie pojmu „primerané ziskové rozpätie“, pričom sa zväží rozlišovanie podnikov sociálneho hospodárstva, ktorých hospodárske zisky sú spojené so sociálnym účelom, a iii) pojem „zlyhanie trhu“.

1.6. Pokiaľ ide o pojem „primerané ziskové rozpätie“, EHSV poznamenáva, že by bolo užitočné, ak by Komisia mohla určiť kritériá a ukazovatele, ktoré by umožnili korelovať ziskové rozpätie v prospech hospodárskych subjektov v súlade s ich schopnosťou sledovať ciele všeobecného záujmu, čím by sa vytvorili pozitívne sociálne účinky.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Komisia v pracovnom dokumente útvarov s názvom *Evaluation of the State subsidy rules for health and social services of general economic interest („SGELs“) and of the SGEI de minimis Regulation* [Hodnotenie pravidiel štátnej pomoci na zdravotnícke a sociálne služby všeobecného hospodárskeho záujmu a nariadenia o pomoci *de minimis* v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu – neoficiálny preklad] zhrnula výsledky svojho hodnotenia Almuniovhovho balíka, ktorý je v platnosti od roku 2012.

2.2. Pokiaľ ide o zdravotnícke a sociálne služby, balík z roku 2012 sledoval tieto hlavné ciele: i) zjednodušenie kritérií zlučiteľnosti a ii) zníženie administratívneho zaťaženia v členských štátoch, ktoré chcú odmeňovať podniky poverené poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu zraniteľným skupinám za spravodlivých a finančne prijateľných podmienok.

2.3. Účelom hodnotenia Komisie je preto zistiť, do akej miery pravidlá uplatniteľné na zdravotnícke a sociálne služby dosiahli svoje ciele a či sú takéto pravidlá v súčasnom sociálnom a hospodárskom scenári stále primerané.

2.4. V hodnotení Komisie sa konkrétne posudzuje účinnosť, efektívnosť, koherentnosť a pridaná hodnota EÚ pravidiel v oblasti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu uplatňovaných na zdravotnícke a sociálne služby za posledných 10 rokov, pričom pozornosť sa venuje pochopeniu konkrétnych problémov, s ktorými sa členské štáty doteraz stretávali pri vykonávaní uvedených pravidiel. Účelom hodnotenia je tiež posúdiť, ako sa uplatňovalo nariadenie o pomoci *de minimis* v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

2.5. Z analýzy Komisie vyplýva, že balík týkajúci sa služieb všeobecného hospodárskeho záujmu z roku 2012 je z hľadiska objasnenia a zjednodušenia pomerne účinný, pretože sa ním zjednodušil balík týkajúci sa služieb všeobecného hospodárskeho záujmu z roku 2005 zavedením napríklad nariadenia *de minimis* špecifického pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu. Zároveň sa ním objasnili a spresnili určité základné pojmy relevantné pre uplatňovanie pravidiel v oblasti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

2.6. Z hodnotenia však vyplýva, že stále existuje priestor na zlepšenie, najmä objasnením niektorých kľúčových pojmov týkajúcich sa rozsahu pôsobnosti článku 107 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) a právneho rámca špecifického pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ako napríklad: i) hospodárska/nehospodárska činnosť; ii) vplyv na obchod; iii) primeraný zisk; iv) zlyhanie trhu a v) sociálne bývanie. V hodnotení sa takisto zdôrazňuje možnosť zvýšiť v súčasnosti platný strop *de minimis* v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a široký konsenzus medzi zainteresovanými stranami v tejto súvislosti.

2.7. Pokiaľ ide o efektívnosť, z hodnotenia vyplýva, že nariadenie o pomoci *de minimis* v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a zmena rozhodnutia o službách všeobecného hospodárskeho záujmu vykonaná v roku 2012 dokázali znížiť administratívnu záťaž verejných orgánov, i keď toto zataženie by sa mohlo znížiť ešte viac. Ďalšie zhromaždené dôkazy naznačujú, že by sa mali znížiť náklady spojené s uplatňovaním požiadaviek stanovených v pravidlách v oblasti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

2.8. Pokiaľ ide o súdržnosť, z hodnotenia vyplýva, že pravidlá štátnej pomoci zakotvené v balíku týkajúcom sa služieb všeobecného hospodárskeho záujmu z roku 2012 sú vnútorne koherentné a môžu zabezpečiť lepšie rozdelenie úloh medzi členské štáty a Komisiu a priniesť pridanú hodnotu EÚ, ktorú vo veľkej miere uznávajú verejné aj súkromné zainteresované strany.

2.9. Vo všeobecnosti panuje zhoda v tom, že balíkom týkajúcim sa služieb všeobecného hospodárskeho záujmu z roku 2012 sa členským štátom podarilo zaručiť stabilné právne prostredie a je vhodný na uspokojenie potrieb v rámci EÚ. Dôsledky a neistoty spojené s krízou spôsobenou ochorením COVID-19 a ruskou inváziou na Ukrajinu však ešte neboli v plnej miere posúdené a v budúcnosti možno pokračovať v niektorých ďalších zlepšeniach.

2.10. Systémy sociálneho zabezpečenia a ochrany zdravia by v celej EÚ mali byť v prvom rade zaručené a podporované primeranými verejnými investíciami aj so zreteľom na rastúcu úlohu súkromných hospodárskych subjektov a subjektov sociálneho hospodárstva. Všetci verejní alebo súkromní aktéri zapojení do poskytovania sociálnych a zdravotníckych služieb by mali dodržiavať primerané normy a kritériá, ktoré umožnia zosúladiť hospodársku súťaž s cieľmi všeobecného záujmu.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. EHSV víta rozsiahle konzultácie a následné hodnotenie, ktoré vykonala Komisia, keď posúdila vplyv a súčasné účinky pravidiel štátnej pomoci z roku 2012 s cieľom poskytnúť náhradu za služby všeobecného hospodárskeho záujmu, najmä pokiaľ ide o zdravotnícke a sociálne služby.

3.2. EHSV víta skutočnosť, že Komisia venovala pozornosť jeho stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému *Pravidlá štátnej pomoci uplatniteľné na zdravotnícke a sociálne služby všeobecného hospodárskeho záujmu v postpandemickom scenári – Úvahy a návrhy týkajúce sa hodnotenia Komisie s cieľom zmeniť legislatívny balík z roku 2012* (*), ako aj práci, ktorú v tejto súvislosti vykonal Výbor regiónov.

3.3. EHSV víta verejnú konzultáciu, ktorú Komisia uskutočnila od 31. júla 2019 do 4. decembra 2019, a odbornú štúdiu vypracovanú v období od júna 2020 do mája 2021. Tieto konzultácie prispeli k tomu, že proces hodnotenia bol transparentnejší a demokratickejší, a to aj napriek veľmi technickému charakteru posudzovanej problematiky.

3.4. EHSV by chcel opätovne zdôrazniť, že balík z roku 2012, ktorým sa stanovujú pravidlá štátnej pomoci uplatniteľné na služby všeobecného hospodárskeho záujmu, bol jednoznačne užitočný z hľadiska aktualizácie a zjednodušenia predchádzajúcich pravidiel z roku 2005. Regulačný prístup použitý v tomto balíku by sa mal preto v budúcnosti zachovať, pričom by sa mali jednoducho aktualizovať niektoré aspekty a malo by sa pokračovať v ďalšom zjednodušení a objasnení a zaistení právnej istoty.

3.5. EHSV sa domnieva, že rozšírenie prahu pre oslobodenie od notifikačnej povinnosti pri niektorých sociálnych službách na základe rozhodnutia Komisie 2012/21/EÚ (**), ktoré Komisia hodnotila vo svojom pracovnom dokumente, uľahčilo poskytovanie zdravotníckych a sociálnych služieb všeobecného hospodárskeho záujmu na vnútroštátnej úrovni. V skutočnosti sa ním znížilo administratívne zaťaženie verejných orgánov, čím sa zabezpečila väčšia právna predvídateľnosť a flexibilita pre podniky. Takéto rozšírenie prakticky dokazuje, že Komisia považuje zdravotnícke a sociálne služby za podskupinu s autonómnymi charakteristikami v širšom rámci služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

3.6. EHSV sa domnieva, že vymedzenie pojmu „sociálne bývanie“ by sa mohlo mierne rozšíriť. Súčasnú definíciu znie takto: „Podniky zodpovedné za určité sociálne služby vrátane poskytovania sociálneho bývania pre znevýhodnených občanov alebo sociálne slabšie skupiny, ktoré vzhľadom na obmedzenú platobnú schopnosť nie sú schopné získať bývanie za trhových podmienok, by [...] mali byť vyňaté z notifikačnej povinnosti ustanovenej v tomto rozhodnutí [...]“. Preto by bolo dôležité zahrnúť do vymedzenia aj iné závažné, riadne overiteľné situácie jednotlivcov, ktorí nie sú prísne vzaté „znevýhodnení“ alebo nepatria k „sociálne slabším skupinám“ a nie sú formálne „platobne neschopní“ alebo nie sú v situácii „obmedzenej platobnej schopnosti“, ako sú zraniteľní jednotlivci vrátane žien vystavených domácemu násiliu a tiež staršie osoby. Okrem toho je prístup k bývaniu základnou podmienkou sociálneho začlenenia a situácia mladých ľudí v Európe by odôvodňovala verejné investičné politiky v oblasti bývania, ktoré je pre nich určené.

3.7. EHSV opakuje svoju žiadosť o ďalšie objasnenie pojmu „primerané ziskové rozpätie“, ktoré môžu mať poskytovatelia služieb všeobecného hospodárskeho záujmu popri náhrade nákladov vzniknutých pri poskytovaní služby. EHSV v tejto súvislosti súhlasí so zistením Výboru regiónov, že miestne a regionálne samosprávy nie sú dostatočne kvalifikované, aby stanovili referenčné body pre primeraný zisk. Okrem ďalšieho objasnenia pojmu „primerané ziskové rozpätie“ by Komisia mohla poskytnúť aj dodatočné usmernenia v tejto súvislosti, aby pomohla verejným orgánom. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa miestne samosprávy mohli jasne a ľahko oboznámiť a pracovať s príslušnými pravidlami. Stanovenie toho, čo možno považovať za primerané ziskové rozpätie, by malo zahŕňať hodnotenie konkrétneho prínosu podnikov zapojených do poskytovania sociálnych a zdravotníckych služieb k dosiahnutiu všeobecného záujmu.

(*) Ú. v. EÚ C 323, 26.8.2022, s. 8.

(**) Rozhodnutie Komisie 2012/21/EÚ z 20. decembra 2011 o uplatňovaní článku 106 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na štátnu pomoc vo forme náhrady za službu vo verejnom záujme udeľovanej niektorým podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu (Ú. v. EÚ L 7, 11.1.2012, s. 3).

3.8. Komisia v hodnotení zdôraznila, že situáciu ešte viac zhoršuje skutočnosť, že niektoré členské štáty uviedli, že neumožňujú poskytovateľom služieb všeobecného hospodárskeho záujmu získať primeraný zisk ako súčasť náhrady z dôvodu zložitosti tohto pojmu.

3.9. EHSV sa domnieva, že pri vymedzení pojmu „primerané ziskové rozpätie“ by sa malo rozlišovať v prospech podnikov sociálneho hospodárstva, ktoré sú povinné reinvestovať dosiahnuté hospodárske marže do svojich vlastných štatutárnych činností, čím sa vytvorí pozitívny hospodársky účinok, ktorý by sa mal podnecovať a podporovať.

3.10. EHSV zdôrazňuje, že treba zohľadniť najnovšiu judikatúru Európskeho súdneho dvora týkajúcu sa pojmu „hospodárska činnosť“, keď sa v budúcnosti budú upravovať pravidlá v oblasti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu v rámci balíka z roku 2012. Zároveň upozorňuje, že osobitné činnosti týkajúce sa zdravotníckych a sociálnych služieb nemusia byť hospodárskej povahy. V prípade, že subjekt vykonáva súčasne hospodárske aj nehospodárske činnosti, vedenie oddeleného a jasného účtovníctva je veľmi užitočným nástrojom na zabezpečenie transparentnosti a zabránenie krížovým dotáciám.

3.11. EHSV by chcel pripomenúť, že zdravotnícke služby a takmer všetky služby sociálnej starostlivosti v rámci jednotlivých členských štátov zabezpečujú regióny, provincie/okresy alebo dokonca mestá. To znamená, že mobilita používateľov medzi regiónmi alebo provinciami/okresmi v danej krajine je veľmi obmedzená, čo *a fortiori* vylučuje vierochný vplyv na obchod medzi členskými štátmi.

3.12. Útvary Komisie vo svojom hodnotení poznamenávajú, že je *a priori* ťažké vylúčiť vplyv na obchod pri všetkých zdravotníckych a sociálnych službách a že relatívne malá výška pomoci alebo relatívne malá veľkosť podniku, ktorý je príjemcom pomoci, *a priori* neznamená, že tým nemusí dôjsť k vplyvu na obchod medzi členskými štátmi. Hoci stanovisko Komisie je pochopiteľné a v súlade s judikatúrou Európskeho súdneho dvora, EHSV poukazuje na to, že hospodárska súťaž a medzištátne investície by sa mohli zabezpečiť umožnením stabilného financovania zdravotníckych a sociálnych služieb na miestnej úrovni a zároveň zachovaním verejných stimulov na nediskriminačnom základe pre subjekty, ktoré chcú vstúpiť na daný trh z iného členského štátu.

3.13. Veľký počet zainteresovaných strán sa domnieval, že objasnenie pojmu „zlyhanie trhu“ zakotveného v balíku z roku 2012 aspoň čiastočne uľahčilo dodržiavanie pravidiel v oblasti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu uplatniteľných na zdravotnícke a sociálne služby. EHSV by v tejto súvislosti chcel poznamenať, že zlyhanie trhu možno označiť nielen v prípade, že danú službu trh neposkytuje, ale najmä vtedy, keď trh nedokáže zabezpečiť primeranú kvalitu, ako aj spravodlivý a cenovo dostupný prístup k tejto službe pre všetkých, čo má nepriaznivé dôsledky na sociálnu súdržnosť a rovnaké príležitosti.

3.14. EHSV súhlasí s názorom väčšiny zainteresovaných strán, s ktorými Komisia konzultovala a podľa ktorých súčasný strop 500 000 EUR stanovený v nariadení (EÚ) č. 360/2012 nezodpovedá súčasným potrebám financovania nevyhnutným na poskytovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu. Zdá sa totiž, že v mnohých prípadoch sa strop *de minimis* ľahko dosiahne, pričom priemerná výška štátnej pomoci sa od roku 2012 v priemere výrazne zvyšuje. Takáto prahová hodnota by sa mala ešte viac zvýšiť v prípade subjektov, ktoré sú v súlade so svojimi stanovami a právnymi predpismi povinné reinvestovať príjmy získané na základe sociálneho cieľa, ktorý sledujú tak, ako je to v prípade sociálnych podnikov⁽⁶⁾.

3.15. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje vplyv pandémie ochorenia COVID-19 na sociálne a zdravotnícke služby, ako aj vplyv inflácie, ktorá sa za posledné tri roky výrazne zvýšila. Z toho vyplýva, že zvýšenie stropu *de minimis*, ktoré by mohlo byť dokonca vyššie ako nedávno navrhnuté zvýšenie, a prispôsobenie nariadenia (EÚ) č. 1407/2013, by bolo odôvodnené vzhľadom na strategickú úlohu zdravotníckych a sociálnych služieb v celej EÚ. Preto by sa malo seriózne zvážiť, hoci by bežný strop podľa nariadenia (EÚ) č. 1407/2013 platil dlhšie.

3.16. EHSV konštatuje, že zvýšenie stropu *de minimis*, ktorý je v súčasnosti stanovený na 500 000 EUR za obdobie troch fiškálnych rokov, by poskytlo právnu istotu prevádzkovateľom, ako aj miestnym subjektom a samosprávam, ktoré sú ochotné podporovať sociálnu a zdravotnícku infraštruktúru. Situácia v oblasti prístupu k starostlivosti je v mnohých členských štátoch znepokojujúca a Komisia musí podporovať úsilie členských štátov, ktoré chcú investovať do týchto oblastí.

3.17. EHSV vo svojom stanovisku na tému *Budovanie hospodárstva, ktoré pracuje v prospech ľudí: akčný plán pre sociálne hospodárstvo*⁽⁷⁾ zdôraznil význam sociálneho hospodárstva pre zdravotnícke a sociálne služby, ktorého činnosť by sa mala podporiť objasnením podmienok prístupu k sektoru služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a výšky pomoci dostupnej v rámci štátnej pomoci pre subjekty sociálneho hospodárstva.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 131.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 323, 26.8.2022, s. 38.

3.18. EHSV poukazuje na to, že dôsledky pandémie ochorenia COVID-19 a ruskej útočnej vojny voči Ukrajine na balík služieb všeobecného hospodárskeho záujmu z roku 2012 nie sú v pracovnom dokumente Komisie plne zanalyzované, ale v prípade potreby sa na ne prihliada. V tejto súvislosti treba poznamenať, že v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 a invázie na Ukrajinu sa úloha zdravotníckych a sociálnych služieb stala ešte relevantnejšou a dôležitejšou než v minulosti ⁽⁸⁾ a nepriaznivo bola ovplyvnená činnosť a fungovanie aktérov zapojených do poskytovania takýchto služieb. Právny rámec schopný zabezpečiť stabilné, účinné a zjednodušené verejné financovanie sociálnych a zdravotníckych služieb je preto ešte potrebnejší.

3.19. EHSV na záver konštatuje, že Európska komisia začala nedávno pracovať na pružnejšom a účinnejšom právnom rámci týkajúcom sa financovania zelenej transformácie, aby politiky EÚ vhodne prispôsobila zákonu o znížení inflácie (*Inflation Reduction Act*), ktorý presadzujú Spojené štáty americké. Medzinárodná konkurencieschopnosť EÚ je určite dobrým dôvodom na prispôbenie súčasného právneho rámca v oblasti štátnej pomoci. Rovnako by bolo odôvodnené prispôbiť a primerane zjednodušiť uplatniteľné pravidlá v oblasti zdravotníckych a sociálnych služieb, čím by sa určite vytvorili podmienky pre poskytovanie lepším služieb ľuďom, aj vzhľadom na zvyšujúce sa potreby opatrovateľských služieb, ako sa uvádza v dokumentoch týkajúcich sa európskej stratégie v oblasti poskytovateľov a príjemcov starostlivosti ⁽⁹⁾.

3.20. EHSV napokon opätovne poukazuje na osobitný význam dôkladného monitorovania, pokiaľ ide o využívanie štátnej pomoci v oblasti zdravotníckych a sociálnych služieb s cieľom zabrániť nezrovnalostiam alebo zneužívaniu zo strany hospodárskych subjektov zapojených do takýchto kritických odvetví.

V Bruseli 27. apríla 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

⁽⁸⁾ Ako ukazuje zvýšenie výdavkov členských štátov v oblasti sociálnych a zdravotníckych služieb v posledných rokoch, na čo Komisia upozornila vo svojom hodnotení.

⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sk&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10382>.

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK